¶ Textus Secundi ſniarū cū cōcluſionibus Magri Henrici Gorichem ⁊ cōcordantijs biblie ac canonū: necnō in principio ſingularum diſtinctionum vtilimis ſummarijs diligentiſſime iam primum appoſitis.

¶ Unum eſſe rerum principium oſtēdit non plura: vt quidam putauerunt. a

Diſtin. I. De creatiōe humāe nāe quantuȝ ad pn^m efficiēs in gnāli.

CReationē rerū iſinuās ſcriptura: deū eē creatoreȝ initiūqȝ tpis atqȝ oium viſibiliū vel inuiſibiliū creaturaꝝ in primordio ſui oſtēdit dicens: In pricipio creauit deus celuȝ ⁊ terrā.

Gen. j.

His enim verbis Moyſes ſpūs dei afflatus in vno principio a deo creatore mundū factū refert: eludens errorem quorundam: plura ſine principio fuiſſe principia opinantium.

Plato dixit tria pn^a eē.

Plato nāqȝ tria initia eſtimauit: deū. ſ. exemplar ⁊ mām: ⁊ ipſa increata ſine pricipio ⁊ deū quaſi artificē non creatorē. Creator enī eſt qui de nihilo aliq̄d facit.

Ex qua rōe pprie dī creator ⁊ q̄d ſit: creare: ⁊ q̄d facere.

Et creare ꝓprie eſt de nihilo aliq̄d facere. Facere vero nō mō de nihilo aliq̄d operari: ſȝ ēt de materia. Unī ⁊ hō ⁊ angelus dī aliqua facere ſed nō creare vocaturqȝ factor ſiue artifex: ſed non creator. Hoc enim nomē ſoli deo ꝓprie congruit: q̄ ⁊ de nihilo quedā ⁊ de aliquo aliqua facit. Ipſe ē ergo creator ⁊ opifex ⁊ factor: ſed creationis nomē ſibi ꝓprie retinuit: alia vero ēt creaturis cōicauit. In ſcriptura tñ ſepe creator accipitur tanq̄ factor: ⁊ creare tanq̄ facere: ſine diſtinctione ſignificationis.

¶ Q: hec vba. ſ. agere ⁊ facere ⁊ huiuſmodi nō dicūtur de deo ſm eā rōnē qua dīr de creaturis. b

Uerūtamē ſciēduȝ eſt: hec vba. ſ. creare facere agere ⁊ alia hi^9 dī deo nō poſſe dici ſm eā rōnē qua dicunt̄ de creaturis. Quippe cū dicim^9 eū aliq̄d facere: non aliquē in operādo motū illi ineſſe itelligim^9: vel aliquā in laborando paſſionē ſicut nobis ſolet accidere: ſed eius ſempiterne voluntatis nouū aliquē ſignificam^9 effectū. i. eterna eius volūtate aliq̄d nouiter exiſtere.

Ex quo ſenſu dī de^9 aliq̄d facere.

Cum ergo aliquid dī facere tale eſt ac ſi dicat̄ iuxta eius voluntatē vel ꝑ eius voluntatē aliq̄d nouiter cōtingere vel eē: vt in ipſo nihil noui cōtingat: ſȝ nouū aliq̄d ſicut in ei^9 eterna volūtate fuerat fiat ſine aliqua motione vel ſui mutatiōe. Nos vero operādo mutari dicimur qꝛ mouemur. Nō enim ſine motu aliq̄d facim^9. De^9 ergo aliq̄d agere vel facere dī: qꝛ cā eſt rerum nouiter exiſtentiū dum eius voluntate res noue eſſe incipiūt que ante nō erāt abſqȝ ipſius agitatione: vt actus ꝓprie dici nō queat: cuȝ videlicet actus oīs ī motu ꝯſiſtat: in deo aūt motus nullus eſt.

Per ſimile oſtendit.

Sicut ergo ex calore ſolis aliqua fieri cōtingit: nulla tñ in ipſo vel in ei^9 calore facta motiōe vel mutatione. Ita ex dei voluntate noua hñt eſſe ſine mutatione auctoris qui eſt vnuȝ ⁊ ſolum ⁊ oīum principium.

Circa fineȝ ſcōi de gñatione.

Ariſtoteles vero duo poſuit principia. ſ. materiam ⁊ ſpēm ⁊ tertium operatoriū dictum: mundum quoqȝ ſemꝑ eſſe ⁊ fuiſſe.

¶ Qd catholicum eſt docet. c

Horū ergo ⁊ ſimiliū errorē ſpūs ſcūs euacuās veritatiſqȝ diſciplinā tradēs: deū in pricipio tēpoꝝ mundū creaſſe ⁊ ante tpa eternalr extitiſſe ſignificat ipſi^9 eternitatē ⁊ oīpotentiā cōmendās. Cui voluiſſe facere eſt: qꝛ vt ꝑdiximus ex eius voluntate ⁊ bonitate res noue exiſtunt.

Augu. in enchi.

Credamus ergo rerū creataꝝ celeſtium terreſtriū: viſibiliuȝ vel inuiſibiliū cām nō eſſe niſi bonitatē creatoris: qui eſt deus vnus ⁊ verus. Cuius tāta eſt bonitas: vt ſumme bonus beatitudinis ſue qua eternalr beatus eſt alios velit eſſe participes quaȝ videt ⁊ cōicari poſſe ⁊ minui oīno non poſſe.

Beda.

Illd ergo bonū qd ipſe erat ⁊ quo beatus erat: ſola bonitate nō neceſſitate alijs cōicari voluit: qꝛ ſumme boni erat prodeſſe velle: ⁊ oīpotentiſſimi nocere non poſſe.

¶ Quare rōnalis creatura facta ſit. d

Et qꝛ nō valet eius btitudinis ꝑticeps exiſtere aliquis niſi per intelligentiam: que quātomagis intelligit̄ tāto plenius habet̄.

Auguſtinus

Fecit deus rōnalē creaturā que ſummū bonum itelligeret: ⁊ itelligendo amaret: ⁊ amando poſſideret: ac poſſidendo frueretur. Eāqȝ hoc modo diſtixit vt pars in ſui puritate permaneret nec corpori vniret̄. ſ. angeli: pars corpori iungeretur alias vniret̄. ſ. anime.

Quō diſtincta ſit rōnalis creatura.

Diſticta eſt vtiqȝ rōnalis creatura in incorporeā ⁊ corporeā: ⁊ incorporea q̄deȝ angelus: corporea vero hō vocat̄ ex aīa rōnali ⁊ carne ſubſiſtēs. Cōditio ergo rōnalis creature primā cām habuit dei bonitatem.

¶ Quare creatus ſit homo vel angelus. e

Ideoqȝ ſi queratur q̄re creatus ſit homo vel angelus? Breui ſermone reſpōderi pōt propter bonitatē eius. Unde Auguſtinus in li. de doctrina chriſtiana: Quia bonus eſt deus ſumus: ⁊ inquantum ſumus boni ſumus.

Digitized by Google

¶ Ad quid creata ſit rationalis creature. f

Et ſi q̄ritur ad q̄d creata ſit rōalis creatura. R̄ndet' ad laudādū deum: ad ſeruiendū ei: ad fruēdū eo: in quib⁹ ꝓficit ipſa: nō deus: Deus enim ꝑfectus ⁊ ſumma bōitate plenus nec augeri pōt nec minui. Q᷑ ergo rationalis creatura facta ē a deo: referendum eſt ad creatoris bonitatē ⁊ ad creature vtilitatem.

¶ Breuiſſima r̄ſio cum querit' quare vel ad q̄d facta ſit rōnalis creatura. g

Cū ergo q̄ritur quare v'l ad q̄d fcā ſit rōnalis creatura: Breuiſſime r̄nderi pōt pp̄ dei bonitatem ⁊ ſuā vtilitatē. Augustinus Utile nēpe ipſi eſt ſeruire deo ⁊ frui eo. Factus ergo angelus ſiue hō pp̄ deū d̄r eſſe: non q᷑ creator deus ⁊ ſūme btūs alterutrius indiguerit officio qui bonoꝝ nr̄oꝝ nō eget: ſ; vt ſeruiret ei ac frueret' eo cui ſeruire regnare ē. Jn hoc ergo ꝓficit ſeruiēs: nō ille cui ſeruit'.

¶ Sicut factus eſt homo vt ſeruiret deo: ſic mūdus vt ſeruiret homini. h

Augustinus Et ſicut factus eſt hō ꝓpter deū. i. vt ei ſeruiret: ita mūdus fact⁹ ē pp̄ hoiem. ſ. vt ei ſeruiret. Poſitus eſt ergo hō in medio vt ⁊ ei ſeruiret': ⁊ ipſe ſeruiret: vt acciperet vtrūq; ⁊ reflueret totū ad bonū hoīs: ⁊ q̄d accepit obſequiū ⁊ q̄d īpēdit. Jta enim voluit deus ſibi ab hoie ſeruiri: vt ea ſeruitute nō deus ſ; hō ſeruiēs iuuaret': ⁊ voluit vt

j. Cor. 3. mundus ſeruiret homini: ⁊ exinde ſilr iuuaretur hō. Totū ergo bonum hoīs erat ⁊ q̄d fa-

Augustinus ctū eſt pp̄ ip̄m ⁊ pp̄ q̄d factus eſt ipſe. Oia

Quō oia nostra ſunt. enī (vt ait apl's) nr̄a ſunt. ſ. ſupiora ⁊ eq̄lia ⁊ iſeriora. Supiora quidē nr̄a ſunt ad ꝑfruēdum vt deus trinitas. Eq̄lia ad ꝯuiuēdum. ſ. angeli. Qui etſi nobis mō ſupiores ſint: in futuro erunt eq̄les: qui ⁊ mō nr̄i ſunt: q᷑ ad vſum nobis ſunt. Sicut res dn̄oꝝ dicuntur eſſe famuloꝝ nō dn̄io: ſed q᷑ ſunt ad vſum eorum. Jpſiq; angeli in quibuſdā ſcripture locis nobis ſeruire dicunt': dum pp̄ nos in miniſterium mittuntur.

¶ Quō dicit' aliq̄n in ſcriptura homo factus eſt ꝓpt' reparationem angelici caſus. i

De hoīe quoq; in ſcriptura īterdū repit' q᷑ fact⁹ ſit pp̄ repationem angelice ruine: q̄d non ita eſt intelligendū q̄ſi nō fuiſſet hō factus ſi non peccaſſet angelus: ſed q᷑ inter alias cauſas. ſ. ꝑcipuas: hec etiā nōnulla cauſa extitit. Noſtra ergo ſunt ſuperiora ⁊ equalia. Noſtra etiam ſunt inferiora: q᷑ ad ſeruiendum nobis ſacta.

¶ Quare ita ſit hō inſtitut⁹ vt aīa ſit vnita corpi. k

Solet ēt queri cū maioris dignitatis videt' eſſe aīa ſi abſq; corpe ꝑmāſiſſet: cur vnita ſit corpori? Ad q̄d p̄mo Prima cā. dici pōt: q᷑ deus voluit: ⁊ voluntatis eius cā querēda nō eſt. Scd̄o aūt pōt dici q᷑ iō deus Scd̄a cā. 2. Cor. 5. voluit eā corpi vniri: vt in humana oſtēderet ꝯditione nouū exemplū beate vnionis que eſt inter deū ⁊ ſp̄m in qua diligit' ex toto corde. ⁊ videt' facie ad faciē. Putaret enim creatura ſe nō poſſe vniri creatori ſuo tāta ꝓpinq̄tate vt eū tota mente diligeret ⁊ cognoſceret. niſi videret ſp̄m qui eſt excellentiſſima creatura tam infīne. i. carni que de terra eſt in tanta delectatione vniri vt nō valeat artari ad hoc vt velit eā relinquere: ſicut oſ̄dit apl's dicens: Nolumus corpe expoliari ſed ſupueſtiri: per q̄d oſtendit' ſp̄m creatū ſp̄ūi increato ineffabili amore vniri. Pro exemplo ergo future ſocietatis que inter deū ⁊ ſp̄m rōnalem in gl'ificatione eiuſdē ꝑficienda erat: aīam corporis indumētis ⁊ terrenis māſionib⁹ copulauit: luteamq; mām fecit ad vite ſenſum vegetare': vt ſciret hō: q᷑ ſi potuit de⁹ tam diſparem naturam corpis ⁊ aīe in federationē vnam ⁊ in amicitiā tantā ꝯiungere: nequaq̄ ei impoſſibile futurū: rōnalis creature humilitatem: ſ; lōge inferiorē ad ſue gl'ie participationem ſublimare. Quia ergo pro exēplo rōnalis ſp̄ūs in parte vſq; ad ꝯſortiū terreni corporis humiliatus eſt: ne forte in hoc nimis depreſſus videret': addidit dei ꝓuidētia vt poſtmodū cum eodē corpore gl'ificato ad ꝯſortium illorū qui in ſua permāſerunt puritate ſublimaretur. vt q̄d minus ex diſpēſatione creatoris ſui acceperat ꝯditus: poſtmodum per grāam eiuſdē acciperet gl'ificatus. Sic ergo ꝯditor noſter deus rōnales ſp̄ūs varia ſorte pro arbitrio voluntatis ſue diſponēs: illis quos in ſua puritate relinquerat ſurſum in celo manſionem: illis v̓o quos corpib⁹ terrenis ſociauerat: deorſum in terra habitationē ꝯſtituit: vtriſq; regulā īponens obedientie: quatenus ⁊ illi ab eo vbi erant non caderēt: ⁊ iſti ab eo vbi erant ad id vbi nō erant aſcenderent. Fecit itaq; deus hominem ex duplici ſubſtantia corpus de terra cōponens: aīam v̓o de nihilo faciens. Jdeo etiam vnite ſunt anime corporibus vt in eis deo famulantes maiorem mercantur coronam.

¶ Poſt ſacramentum trinitatis de creatura tripar-

Digitized by Google

rita agendū eſt ⁊ prius de digniori. i. angelica. 1

Ex p̃miſſis apparet rōnalem creaturaʒ in angelicā ⁊ humanā fuiſſe diſtinctā: quaꝝ altera eſt tota ſpūalis. i. angelica: altera ex parte ſpūalis ⁊ ex parte corporalis. i. humana. Cū itaqʒ de his tractādum ſit ſcilʒ de ſpūali ⁊ corporali creatura: de rōnali ⁊ de nō rōnali. primo de rōnali ⁊ ſpūali. i. de angelis agendum videtur: vt a ꝯtuitu creatoris ad cognitioneʒ creature dignioris rō noſtra intēdat: deinde ad conſiderationē corporee tam illius que eſt rōnalis q̃ illius que nō eſt rōnalis deſcēdat vt trinitatis icreate ſacramentum tripartite creature eiqʒ concretorum atqʒ contingentium ſequatur documentum.

¶ Hic incipit ſecundus liber ſniaꝝ. In quo poſtq̃ magr̃ egit de reb⁹ fruibilib⁹. i. diuinis pſonis. agit de reb⁹ vtibilib⁹. ſ. creaturis. Et duo facit. Nā p̃mo agit de creatione vniuerſi in gñali. Scdo de ptibus eius in ſpāli. Primū facit in p̃ª diſtinctione. Scdm incipit facere in p̃n° 2ᵉ diſtinctionis ibi (De angelica itaqʒ creatura.) In p̃ª ergo diſtictione tria facit. Nā p̃ agit de exitu creaturaruʒ a ſuo p̃n°. Scdo de ordine eaꝝ ad finē. Tertio incidētaliter determiat quare aie humano corpori ſunt vnite. Primuʒ vſqʒ ibi (Credamus ergo.) Scdm vſqʒ ibi (Solet etiaʒ queri.) Tertiū vſqʒ ad finem diſtinctionis. Et h̃ in gñali. In ſpāli ſnia magri ſtat in trib⁹ ꝓpōnibus quaꝝ p̃ª eſt hec ¶ Deus in p̃n° tpis creauit celum ⁊ terrā preter ſui mutationē. Hec ꝓpoſitio inſinuat deum eſſe principiū creatiuū tam viſibiliū q̃ inuiſibiliū creaturarū. Et ꝓbat eaʒ magr̃ per illud. geñ. In p̃ncipio creauit deus celū ⁊ terrā. Ex quo infert ſanctū Moyſen Platonis ⁊ Ariſtotelis intermiſſe errores. Nā plato tria p̃ncipia poſuit fuiſſe ab eterno ⁊ increata: ſeu ſine p̃ncipio ſ. deum exēplar ⁊ materiam primā: ⁊ per ꝯñs nō poſuit deum eſſe creatorem mūdi: ſed opificem ſeu factorē: qḋ pʒ ex hoc q̄ nō ꝓduxiſſet mūdum ex nihilo. Unde creare eſt aliquid ex nihilo facere: facere aūt eſt aliquid ex preiacenti materia ꝓducere. Unde ne aliq̇s creationeʒ mundi credat in deo tpalē ponere mutationē: ideo dic̄ q̄ v̄ba tpalia de deo dicta cuiuſmodi ſunt creare facere ⁊ agere ⁊ gubernare nullam ſignificāt ſeu ponunt in deo nouitatē ſeu mutationē: ſed ſolū nouum effectū ꝯnotāt circa creaturā: quare etiaʒ operatio dei nō ꝓprie debet dici actus. eo q̄ agens per eam nō agitatur ſeu mouetur: imo ſicut ex calore ſolis aliqua noua fiunt nulla facta mutatione in ipſo calore: ita ex dei volūtate creature eſſe incipiūt ſine ipſius dei imutatione. Et ſubdit Ariſtotelē etiā poſuiſſe plura p̃ncipia. ſ. māᵐ formam ⁊ principiū efficiens: ⁊ tñ poſuit mūdū fuiſſe ab eterno. Hos oēs errores dicit magr̃ per predictā auctē. Geneſis fore eliſos. Secūda propoſitio eſt hec: Deus non pro ſui ſed pro ipſaꝝ vtilitate fecit ſpāliter rōnales creaturas ad participandū ſue diuinitatis fruitionem. Hanc ꝓbās dicit q̄ cā creationis reruʒ eſt ſola bonitas creatoris cōicare potēs ⁊ volens ⁊ minui non potēs ¶ Tertia ꝓpoſitio eſt hec: Deus humanam aiam corpori vniri voluit: nō ſolū vt per talem vnioneʒ beatificā fruitionem ſibi poſſibilē crederet: ſed etiā vt glorificationem ſibi acquireret per aie in corpore exercitationē. Hanc ꝓpōnē probat ꝑ hoc q̄ aſſignat triplicem rōnem q̄re aia rōnalis corpori vnitur. Prima eſt: q: ſic deo placuit fieri. Scda eſt: q: hoc fieri ꝯuenit in ſignū future bñudinis: vnio autē ſpūs cū carne repñtat ⁊ oſtēdit eſſe poſſibileʒ quandam vnionē. ſ. deum vniri cū aia humana. Tertia ratio q: aia corpori mortali vnita pōt proficere ad maius meritū q̃ ſi ſeparata māſiſſet. His premiſſis cōcludit magr̃ q̄ circa triplex genus nature in iſto 2° libro ſua intētio verſat̄. ſ. circa creaturā ſpūalem corpori nō vnitam cuiuſmodi eſt angelica. ⁊ circa ſpūalem corpori vnitā cuiuſmodi eſt aia rōnalis: ⁊ circa corporeā nāᵐ tñ. Et hec eſt ſnia in ſpāli.

¶ Que ꝯſiderāda ſunt de angelica natura. a

De angelica itaqʒ natura hec primo cōſiderāda ſunt qñ creata fuerit ⁊ vbi ⁊ qualis facta ſit dū primū cōderetur. Deinde q̄lis effecta auerſiōe quorūdā ⁊ cōuerſione quorundā. De excellētia quoqʒ ⁊ ordinibus ⁊ donorum differentia ⁊ de officijs ac nominibus alijſqʒ pluribus aliqua dicenda ſunt.

Diſt. II. Agit in ſpāli de ꝯditione ſpūalis creature. ſ. angelice q̄lis facta ſit.

¶ Quādo facti ſunt angeli prius dicit in quo videntur ſibi obuiare auctoritates. b

Quedaʒ auctoritates videntur innuere q̄ ante oēʒ creaturā creati ſunt angeli. Unā illud: Primo oiuʒ creata ē ſapia qḋ itelligitur de angelica nā q̄ in ſcriptura ſepe vita ſapia ⁊ lux dr̄. Naʒ ſapia illa q̄ deus ē creata nō eſt. Filius eni ſapia p̄ris ē genita: nō facta nec creata: ⁊ tota trinitas vna ſapia ē: que nō facta nec creata eſt nec genita vel ꝓcedēs. De angelica ḡ vita illud accipiendum eſt de qua dicit ſcriptura qñ facta eſt. ſ. primo oium. Sʒ rurſum alia ſcriptura dicit: In principio creauit deus celuʒ ⁊ terrā. Et in ꝓpha: initio tu dñe terrā fūdaſti: ⁊ opa manuū tuarū ſunt celi. ⁊ vr̄ ꝯrietas quedam oriri ex aſſertionib⁹ iſtis. Nā ſi primo oiuʒ creata ē ſapia oia poſt ipſam facta videntur: ⁊ ita poſt ipſaʒ facta videnť celū ⁊ terra: ⁊ ipſa facta ante celū ⁊ terrā. Item ſi in principio creauit deus celū ⁊ terrā: nihil factū eſt ante celum ⁊ terraʒ: nec ipſa ſapia facta eſt ante celum ⁊ terraʒ. Cū ergo hec ꝯria videantur: nec in diuina ſcriptura phas ſit ſentire aliquid eſſe ꝯrietatis: requiramus intelligentiam veritatis.

Eccl. i.

Geñ. i.
Pſal. ioi.

¶ Quid tenēdum ſit docet premiſſas auctoritates determinando. c

Videtur itaqʒ hoc eſſe tenendū q̄ ſimul creata eſt ſpūalis creatura. i. āgelica: ⁊ corꝑalis ſcḋm qḋ pōt accipi illḋ Salomonis: Qui viuit in eternuʒ creauit oia ſīl i. ſpūalē ⁊ corꝑalē nāʒ: ⁊ ita nō prius tpe crea

Eccl. i8.

g ij

Digitized by Google

ti ſunt angeli q̄ꝫ illa corporalis mā q̄ttuor ele
Qꝺ ſiīꝰ creata fuerit corporalꝰ ⁊ ſpūalis creatura aucte firmat. mētoꝝ: ⁊ tamē primo oīuꝫ creata ē ſapīa: qꝛ
⁊ ſi nō tpe p̄cedit tamē dignitate. Q autēꝫ ſi
mul creata fuerit corporalis ſpūaliſqꝫ creatu
ra. Aug. ſup Gen̄. aperte oſtēdit dicēs p celū ⁊ terrā ſpūalē corporalēqꝫ naturā intelligi
⁊ hec creata ſunt in principio. ſ. temporis vel
in principio: qꝛ primo facta ſunt.

¶ Qꝺ nihil factū eſt ante celū ⁊ terrā nec etiā tp̄s: cū tēpore enim creata ſunt: ſed nō ex tempore. ᴅ

Ante ea eni nihil factū

ē: nec etiā tp̄s factū eſt añ ſpūalē. ſ. angelicam nām: ⁊ añ corporalē. ſ. materiā illā q̄ttuor ele
mentoꝝ ꝯfuſam. Illa eni cū tpe creata ſunt: nec ex tpe: nec in tpe. Sicut nec tp̄s in tempo
re creatū eſt: qꝛ nō fuit tp̄s anteq̄ꝫ eſſet celū ⁊
terra. Uñ Aug. in li. de tri. dicit q̄ deus fuit
dñs anteq̄ꝫ tp̄s eſſet ⁊ nō in tempore cepit eē
dñs: quia fuit dñs tēporis q̄ñ cepit eē tēpus
nec vtiqꝫ tēpus cepit eſſe in tempore: qꝛ non
erat tēpus anteq̄ꝫ inciperet tempus.

¶ Q ſimul cum tēpore ⁊ cum mūdo cepit corporalis ⁊ ſpūalis creatura. ᴇ

Simul ergo cū tpe fcā

eſt corporalis ⁊ ſpūalis creatura ⁊ ſimul cuꝫ
mūdo: nec fuit ante angelica creatura q̄ꝫ mun
dus: qꝛ vt ait Aug. Nulla creatura creata eſt
Hiero. ꝯdicere vꝫ q̄ꝫ angeli fuerit añ tēpus. ante ſecula: ſꝫ a ſeculis cū q̄bus cepit. Hiero.
tñ ſup ep̄lam ad Titū aliud videt̄ ſentire di
cēs: Sex milia necdū nr̄i tp̄is implent̄ anno
rū ⁊ quātas prius eternitates: quāta tēpora:
quātas ſeculoꝝ origines fuiſſe arbitrādū ē:
in q̄bus angeli. throni: dñationes ceteriqꝫ or
dines ſeruierunt deo abſqꝫ tēpoꝝ vicibꝰ atqꝫ
mēſuris ⁊ deo iubēte ſubſtiterūt. His verbis
quidā adherētes dixerūt cū mūdo cepiſſe tem
pus ſeculare: ſed ante munduꝫ extitiſſe tēpus
eternuꝫ ſine mutabilitate: ⁊ in eo imutabilr̄ ⁊
intēporalr̄ aſtruunt angelos deo iubente ſub
ſtitiſſe eiqꝫ ſeruiſſe. Nos aūt qꝺ prius dictuꝫ
eſt pro captu itelligentie nr̄e magis approba
mus: ſalua tamen reuerētia ſecretoꝝ in q̄bus
nihil temere aſſerendum eſt. ⁊ illud Hiero. di
xiſſe non ita ſentiendo ſed aliorum opinionē
referendo arbitramur.

¶ Ubi angeli mox creati fuerint in empyreo. ſ. qꝺ ſtatim factum repletum eſt angelis. ꜰ

Iam eſt oſtenſum quā

do creata fuerit angelica nā: nūc aūt attendē
dū eſt vbi facta fuerit. Teſtimoniis quarūdā
auctoritatū euidēter mōſtratur angelos ante
caſum fuiſſe in celo ⁊ inde corruiſſe quoſdam
ꝓpter ſupbiaꝫ: alios vero qui nō peccauerūt
illic pſtitiſſe. vnde dñs in euāgelio ait: Uidē Luce. io.
bam ſathanā tanq̄ꝫ fulgur de celo cadentem:
nec appellat̄ hoc celū firmamentum qꝺ ſcꝺa
die factū eſt: ſed celū ſplendidum qꝺ dr̄ empy
reum. i. igneum a ſplendore non a calore: qꝺ
ſtatim factū angelis eſt repletuꝫ: qꝺ eſt ſupra
firmamentuꝫ: ⁊ illud empyreū quidam expoſi
torum ſacre ſcripture noīe celi itelligi volunt
vbi ſcriptura dicit: In principio creauit deꝰ Gen. j.
celum ⁊ terrā. Celū inquit Strabus non viſi
bile firmamētū hic appellat ſed empyreum. i.
igneū vel intellectuale: qꝺ non ab ardore ſed
a ſplēdore dr̄: qꝺ ſtatim factū repletū eſt an
gelis. Unde Job: Ubi eras cum me lauda Job. 38.
bant aſtra matutina ⁊c̄. De hoc quoqꝫ Be
da ita ait: Hoc ſupius celū qꝺ a volubilitate
mundi ſecretū eſt mox vt creatum eſt ſcīs an
gelis impletū eſt: quos in principio cum celo
⁊ terra cōditos teſtat̄ dñe dicēs: Ubi eras
cum me laudabant aſtra matutina: ⁊ iubila
rent oēs filij dei. Aſtra matutina ⁊ filios dei
eoſdē angelos dei vocat. Celuꝫ enim in quo
poſita ſunt luminaria: nō in principio ſed ſe
cunda die factum eſt. Et his liquet q̄ in em
pyreo oēs angeli fuerunt ante quorundā rui
nam: ſimulqꝫ creati ſunt angeli cū celo empy
reo ⁊ cū informi materia oīum corporalium.

¶ Qꝺ ſiīꝰ creata eſt viſibiliū rerū mā ⁊ inuiſibiliū nā ⁊ vtraqꝫ iformis ſꝫm aliq̄d ⁊ formata ſꝫ aliq̄d. ɢ

Simul ergo viſibiliuꝫ

rerū mā ⁊ inuiſibiliū natura cōdita eſt: ⁊ vtra
qꝫ informis fuit ſꝫm aliquid ⁊ formata ſꝫm ali
quid. Sicut enim corporaliū materia cōfuſa
⁊ permixta (que ſꝫm grecos dicta eſt chaos)
in illo exordio cōditionis primarie ⁊ formaꝫ
ꝯfuſionis habuit ⁊ non habuit formā diſtin
ctionis ⁊ diſcretionis donec poſtea formare
tur atqꝫ diſtinctas reciperet ſpēs: ita ſpūalis
⁊ angelica natura in ſua cōditione ſꝫm nature
habitū formata fuit: ⁊ tñ illam quā poſtea p
amorē ⁊ cōuerſionē a creatore ſuo acceptura
erat formā nō habuit: ſed erat iformis ſine il
la. vnde Aug. multiplr̄ exponens premiſſa ꝟ
ba Geneſis per celū dicit intelligi informē na
turam vite ſpūalis ſicut in ſe pōt exiſtere non
conuerſa ad creatorem in quo formatur. per
terrā corporalem materiā ſine omni qualitate
que apparet in materia formata.

¶ Qūo dicat lucifer ſꝫm Eſaiam: Aſcendā in celum ⁊ ero ſimilis altiſſimo: cum eſſet in celo. ʜ

Hic queri ſolet ſi in ce

lo empyreo fuerūt āgeli q̄ꝫ ſtatiꝫ vbi facti ſunt
quō (vt legit̄ i Eſaia) dicit Lucifer: Aſcen Eſa. 14.

dam in celũ ⁊ exaltabo ſolium meum ⁊ ero ſimilis altiſſimo: Sed ibi celũ vocat dei celſitudinem: cui parificari volebat: ⁊ eſt tale: aſcendam in celum. i. ad equalitatem dei.

¶ Hic incipit 3ª diſtinctio huius ſcdi libri: In qua magr poſtq̃ egit de creatione vniuerſi in cõi: incipit agere de partib⁹ eius in ſpãli. Et primo de creatura ſpũali corpori nõ vnita. ſ. angelo. Unde in preſenti tria circa hoc facit. Nã primo dat de ordine in pñti mãm pcedẽdi: inſinuãs angelos eſſe creatos. Scdo tractat de loco creationis eoꝝ: aſſerens eos in celo empyreo eſſe creatos ⁊ collocatos. Tertio agit de q̃litate eoꝝ affirmãs eos iformes pductos. Primum iſtoꝝ facit a pncipio diſtinctionis vſq; ibi (Jam oſtẽſum eſt) Secũduz ab inde vſq; ibi (Simul ergo viſibiliũ.) Tertiũ ab inde. vſq; ad finem diſtinctiõis. Et tñ in gñali. In ſpãli ſnia magri ſtat in trib⁹ ppõnibus: quaꝝ pª eſt hec. ¶ Angelica nã nõ tpe ſed dignitate nature ante oia corporalia eſt pducta. Qð aũt angeli ſint p̃mo pducti. pꝫ ex illo Eccl. i. Oium primo creata eſt ſapia. i. angelica natura: q2 illud nõ põt intelligi de ſapia eterna vel increata: cuiuſmodi eſt fili⁹ in diuinis vt deducitur in lra. Huius oppoſitum magr arguit per illud Gen. i. In p̃ncipio creauit deus celum ⁊ terrã. Per hanc ⁊ ſiles auctes videt pbare q; celũ ⁊ terra ſunt prius creata q̃ angelica natura. Hanc ꝯtrouerſiam magr ſoluit dicens q; angelica natura ⁊ oia corporalia ſil ſunt create: quod pbat per illud Eccl. 18. Qui viuit in eternũ creauit oia ſimul. Et idem cõfirmat aucte bti Augu. que habet in textu. Et poſtea iducit alias auctes q̃bus pbat angelicã naturã celum empyreum tpꝰ ⁊ mãm q̃tuor elementoꝝ ꝯfuſam ſimul fore creata tpe ⁊ vnũ alterũ tpis duratione non preceſſiſſe: lꝫ angelica natura prius hñ dicat creata dignitate nature. ¶ Scda ppoſitio eſt hec: Qð tã viſibilis. i. corporalis q̃ inuiſibilis. i. ſpũalis creatura fuit quodãmodo informis pducta. Qð pꝫ: q2 viſibilium materia ⁊ inuiſibiliũ nã fuerunt ſimul condita: ⁊ vtraq; informis: ſed tñ aliter ⁊ aliter. Nam corporaliũ rerũ materia dr̃ informis creata ideo quia habuit formã ꝯfuſionis prius q̃ fuiſſet formata ⁊ diſtincta per ſpẽs: vt infra diſtinctione. 12ª clari⁹ patebit. Spũalis ideo dr̃ informis pducta: q2 lꝫ fuerit formata in ſua conditione ſm habitum nature: fuit tñ informis ſm habitũ grẽ: per quem habuit perfici ⁊ informari. Poſtea magiſter querit. Si oẽs angeli fuerũt in celo creati vt p̃dictũ eſt: qð ⁊ q̃le fuit tunc celum in qð Lucifer aſcẽdere volẽs peccauit: dicendo illud Eſa. 14. Aſcendã in celũ: ⁊ ſimilis ero altiſſimo: qð ſoluẽs magr dicit: q; per celum non debet intelligi quodcũq; corporale ſed diuina celſitudo: vt ſenſus auctoritatis ſit: Aſcendam in celum. i. ad equalitatem dei. Et tñ in ſpeciali.

¶ Quales facti fuerint angeli: ⁊ q; quattuor eis attributa ſunt in ipſo initio ſue conditionis. a

Diſti. III. Quales creati ſunt angeli.

Ecce oſtẽſum eſt

vbi angeli fuerint mox vt creati ſunt. Nũc ꝯñs eſt inueſtigare quales facti fuerint in ipſo p̃mordio ſue conditionis: ⁊ quattuor quidem angelis videntur eſſe attributa in initio ſubſiſtẽtie ſue. ſ. eſſentia ſimplex. i. indiuiſibilis ⁊ immaterialis: ⁊ diſcretio perſonalis: ⁊ per rationem naturaliter inſitam: intelligentia: memoria ⁊ voluntas ſiue dilectio. liberum quoq; arbitrium. i. libera inclinãde volũtatis ſiue ad bonum ſiue ad malũ facultas. Poterãt eñi per liberũ arbitrium ſine violẽtia ⁊ coactione ad vtrũlibet ꝓpria volũtate deflecti.

¶ An oẽs angeli fuerint equales in tribus. ſ. in ſapiẽtia: in eſſentia: in libertate arbitrij. b

Hic cõſiderandum eſt:

vtrũ i ſua ſubã ſpũali. i. materia ⁊ ſapia rõnali. i. itellectu ⁊ libertate arbitrij q ue oib⁹ ierãt oẽs equales fuerint: vt ſit prima cõſideratio de ſubã: ſcða de forma: tertia de ptãte. Perſona quippe ſubã eſt: ſapia forma: arbitrium poteſtas. ⁊ ad ſubam q̃dẽ ptinet nature ſubtilitas: ad formã vo intelligẽtie pſpicacitas ⁊ ad ptãtẽ rõnalis volũtatis habilitas. Ille ergo eſſentie rõnales que pſone erant: ⁊ ſpũs erãt: naturaq; ſimplices ⁊ vita ĩmortales diſferentẽ eſſentie tenuitatẽ: ⁊ differẽtẽ ſapie perſpicacitatẽ atq; differentẽ arbitrij libertatẽ ⁊ habilitatẽ recte habuiſſe intelligunt: ſicut in corporibus nõnulla dñia eſt ſm eſſentiam ac formã ⁊ põdus. Quedã enim alijs meliorẽ ac digniorẽ eſſentiã ⁊ formã hñt: ⁊ alia alijs leniora atq; agiliora ſunt: Ad hũc ergo modum credẽdũ eſt illas ſpũales naturas conuenientes ſue puritati ⁊ excellentie: ⁊ in eſſentia ⁊ in forma ⁊ in facultate dñias accepiſſe in exordio ſue cõditiõis: qb⁹ alij inferiores alij ſuperiores dei ſapia ꝯſtituerent: alijs maiora: alijs minora dona preſtãtis: vt qui tũc pnãlia bona alijs excellebant: ipſi etiã poſt per munera grẽ eiſdẽ preceſſent. Qui enim natura magis ſubtiles ⁊ ſapia ampli⁹ pſpicaces creati ſunt: hi etiã maiorib⁹ grẽ muneribus prediti ſunt: ⁊ dignitate excellentiores alijs ꝯſtituti. Qui vo natura minus ſubtiles ⁊ ſapientia minus pſpicaces ꝯditi ſunt: minora grẽ dona. habuerũt inferioreſq; ꝯſtituti ſunt ſapia dei equo moderamine cuncta ordinantis. In ipſa facultate arbitrij dñia aiaduertẽda eſt ſm differentẽ nature virtutẽ ⁊ differentem cognitionis ⁊ intelligentie vim. Et ſicut differẽs vigor ⁊ ſubtilitas nature ĩfirmitatẽ nõ adducit: minorq; cognitio ſapie ignorantiam nõ ingerit: ſic libertas inferior nullã arbitrio neceſſitatis voluntatẽ imponit.

Hic dici: q; differentes erãt in illis.

Per ſilitudinẽ corporum ita eſſe oſtendit.

Scðꝫ q̃dẽ ẽ cõſideranda dñia facultatis arbitrij q; nec minor tenuitas nature infirmitatẽ nec minor cognitio ſapiẽtie ĩgrãtiaꝫ nec ĩferior libertas neceſſitatẽ iducit.

¶ Que cõmunia ⁊ equalia habuerũt angeli. c

Et ſicut in predictis an

geli differebãt: ita ⁊ q̃dã cõia ⁊ eq̃lia habebãt

ꝙ ſpūs erant: ꝙ indiſſolubiles ꝛ immortales
erant cōe oībus ꝛ equale erat. In ſubtilitate
vero eſſentie ꝛ intelligētia ſapie ꝛ libertate vo
luntatis differētes erāt. has diſtinctiones in
telligibiles inuiſibiliū naturarū ille ſolus cō
Sap.ii. p̄hendere potuit ꝛ ponderare qui cuncta fe
cit in pondere numero ꝛ menſura.

¶ An boni vel mali iuſti vel iniuſti creati ſint ange
li ꝛ an aliq̄ mora fuerit īter creationē ꝛ lapſum. d

Illud quoqꝫ īueſtiga

tione dignū videt̄ qđ ē a pluribus queri ſo
let: vtrum boni vel mali: iuſti vel iniuſti creati
ſint angeli: ꝛ an aliqua mora fuerit inter crea
tionem ꝛ lapſuꝫ: vel ſine mora in ipſo creatio
nis exordio ceciderunt.

¶ Opinio quorūdam dicentium angelos in malitia
creatos: ꝛ ſine omni mora ruiſſe. e

Putauerūt enim qui

dam angelos qui ceciderūt creatos eē malos
ꝛ nō libero arbitrio in malitiā declinaſſe: ſꝫ eē
in malitia a deo factos eē nec aliquam fuiſſe
morā īter creationē ꝛ lapſuꝫ: ſꝫ ab initio apo
ſtataſſe: alios vero creatos fuiſſe plene btōs:
Qui opinionē ſuā muniūt auctē Aug. ſup
gen̄. ita dicētis: Nō fruſtra putari pōt ab ini
tio tp̄is diabolū cecidiſſe: nec cū ſcīs angelis
Joan.8. pacatum aliqñ viriſſe ꝛ btm̄: ſed mox apoſta
taſſe. vñ dn̄s ait: Ille homicida erat ab initio
ꝛ in veritate nō ſtetit: vt intelligamus: quia
Auguſtinus in veritate non ſtetit: ex quo creatus eſt q̄ ſta
ret ſi ſtare voluiſſet. Idē in eodē. Nō fruſtra
inq̄t putandū eſt ab ipſo initio tp̄is vel cōdi
tionis ſue diabolū cecidiſſe ꝛ nunq̄ in verita
te ſteriſſe. Vñ q̄dā in hāc malitiā libero arbi
Job.40. trio nō eē inflexū: ſꝫ in hac q̄uis a deo putāt
Pſal.103. eē creatum: ſcḋm illud beati Job. Hoc eſt īquit
initiū figmēti dei qđ fecit de⁹ vt illudat̄ ei ab
angelis ei⁹. Et ꝓpħa ait: Draco iſte quē for
maſti ad illudēdū ei tanq̄ primo fact⁹ ſit ma
lus īuidus ꝛ diabolus: nec volūtate depraua
tus. His aliiſqꝫ teſtimoniis vtunt̄ qui dicūt
angelos q̄ ceciderunt creatos fuiſſe malos ꝛ
ſine mora corruiſſe. eos vero qui p̄ſtiterunt p̄
fectos ꝛ beatos fore creatos aſtruunt auctē
Auguſtini qui ſuper gen̄. dicit: per celū ſigni
ficari creaturā ſpūalē que ab exordio quo fa
cta eſt ꝛ perfecta ꝛ beata eſt ſemper.

¶ Alioꝝ ſnīa ꝓbabilis qui dicūt oēs angelos creatos
eſſe bonos: ꝛ aliquā morulā fuiſſe inter creationem
ꝛ lapſum. f

Aliis autē videtur oēs

āgelos creatos eē bonos: ꝛ ī ip̄o creatōis ini
tio bonos extitiſſe. i. ſine vitio iuſtoſqꝫ fuiſſe
i. inocētes ſꝫ nō iuſtos. i. v̄tutū exercitiuꝫ ha
bētes. Nōdū enim p̄diti erāt virtutibus que
ſtantib⁹ appoſite fuerūt in ꝯfirmatione per
grām. aliis v̄o per liberꝫ arbitriū ſupbiētib⁹
ꝛ ideo cadentib⁹: aliquā etiā fuiſſe morulam
aiūnt inter creationē ꝛ lapſum ꝛ cōfirmatio
nem ꝛ in illa breuitate tp̄is oēs boni erant:
nō q̄dē per vſum liberi aribtrii: ſed per crea
tionis beneficiuꝫ: ꝛ tales erant qui ſtare pote
rāt. i. non cadere per bona creationis ꝛ cade
re per liberū arbitrium. Poterant enim pec
care ꝛ nō peccare: ſed nō poterāt proficere ad
merituꝫ vite: niſi grā ſupadderet̄ que addita
eſt q̄buſdam in cōfirmatiōe. Et ad hoc cōfir Aug. auctē te illa ꝯfirmāt hoc eſſe.
mādum vtunt̄ teſtimonio Auguſtini q̄ ſup
gen̄. dicit angelicā naturaꝫ primo informiter
creatā ꝛ celum dictā: poſtea formatā ꝛ lucem
appellatā qñ ad creatorem eſt cōuerſa p̄fecta
dilectione ei inherēs. vñ prius dictuꝫ eſt: In Gen.i.
p̄ncipio creauit deus celū ꝛ terram: ꝛ poſtea
ſubditū: dixit deus: fiat lux: ꝛ facta eſt lux: qꝛ
in primo agitur de creatiōe ſpūalis nature in
formis: poſtea de formatiōe eiuſdem. Ratio Rōne ideꝫ aſtruit.
quoqꝫ obuiat illis qui dicūt angelos creatos
fuiſſe malos. Non enim potuit creator opti
mus auctor mali eſſe: ꝛ ideo totum bonū erat
qđ ex ipſo illis erat: ꝛ totum bonū erat qm̄ ex
ipſo totum erat. Hoc modo ꝓbat̄ ꝙ boni
erāt oēs angeli qñ primo facti ſunt: ſed ea bo
nitate: quā natura incipiēs acceperat.

¶ Probationem Auguſtini ꝯtra illos inducit qui di
cunt angelos factos malos verba etiam Job deter
minat que illi pro ſe inducebant. g

Ideoqꝫ Aug. extermi

nans opinionē eoꝝ q̄ angelos creatos fuiſſe
malos putāt: auctē ꝛ rōne ꝓbat bonos fuiſſe
creatos: ꝛ verba p̄miſſa btī Job que illi pro
ſe īducebāt quō ſint intelligēda aperit dicens
ſup gen̄. Oīa inq̄t fecit de⁹ valde bona. Na Gen.i.
turam ergo angeloꝝ bonam fecit. Et qꝛ iniu
ſtuꝫ eſt vt nullo merito hoc in aliquo qđ crea
uit deus damnet: nō naturam ſed volūtatem
malā puniendam eſſe credendum eſt: nec eius
naturā ſignificatā eſſe cuꝫ dr̄ hoc eſt initium Job.40.
figmenti dei ꝛc̄. Sed corpus aereum qđ tali
voluntati aptauit deus: vel ipſam ordinatio
nem dei in qua eū initium etiam fecit vtilē bo
nis vel ipſius angeli facturaꝫ: qꝛ ꝛ ſi preſciret
deus voluntate malū futurum fecit tn̄ eū ꝓui
dēs quanta de illo ſua bonitate eēt facturus.
Figmentū ergo dei dr̄: qꝛ cū ſciret eum deus
volūtate malū futurū vt bonis noceret: crea
uit tn̄ illū vt de illo bonis ꝓdeſſet. hoc autem

ſecit vt illudat̄ ei. Illudit̄ enim ei cū ſcis ꝓfi
cit tētatio ei⁹. Sicut ⁊ mali hoīes quos de⁹
malos futuros preuidēs creauit tñ ad ſcōꝝ
vtilitatē illudunt̄ cum preſtat̄ ſcis eoꝝ tenta
tione ꝓfectus. Sed ipſe eſt initium q꞉ prece
dit antiquitate ⁊ ṗncipatu malitie. Hec autē
illuſio fit angelis malis ⁊ hoīb⁹ malis per an
gelos ſcōs q꞉ ſubdit eis angelos malos ⁊ ho
mines malos vt nō quantū nitunt̄: ſed quan
tum ſinunt̄ pñt nocere. Ecce aperte oſtendit
qualiter p̄dicta verba Job intelligēda ſint: ⁊
angelicā nām bonam creatā eſſe aſſeruit.

¶ Quō intelligenda ſint verba premiſſa dñi diſſerit euidēter tradēs angelos eſſe creatos bonos: ⁊ poſt creationem cecidiſſe. b

Deinde qualiter verba

Joan. 8. dñi q̄ ſupra poſuit accipiēda ſint Auguſtin⁹
aperit. vbi etiā ſua que predixit verba deter
minat euidenter docens angelos bonos fuiſ
ſe creatos: ⁊ poſt creationem interpoſita aliq̄
Augu. lib. ii. c. i. morula cecidiſſe ita inquiēs. Qꝛ putat̄ dia
bolus nunq̄ in veritate ſtetiſſe: nunq̄ beataꝫ
vitam duxiſſe: ſed ab initio cecidiſſe: non ſic
accipiendum eſt vt malus a bono deo creat⁹
eſſe putetur quaſi ab initio non cecidiſſe di
ceret̄. Non eniꝫ cecidit ſi talis. ſ. malus fact⁹
eſt. a quo enim caderet? Factus ergo prius
ſtatim a veritate ſe auertit propria ptāte dele
ctatus. beateqꝫ vite dulcedinem nō guſtauit:
quā acceptā nō faſtidiuit: ſꝫ nolendo accipe
amiſit. Sui ergo caſus preſcius eē potuit: q꞉
ſapie fruct⁹ eſt pietatis. Cōtinuo autē vt fa
ctus eſt cecidit: nō ab eo quod accepit: ſed ab
eo quod acciperet: ſi deo ſubdi voluiſſet. Ecce
hic aperte declarat angelos bonos creatos
fuiſſe: ⁊ poſt creationē cecidiſſe: ⁊ fuit ibi ali
qua morula lꝫ breuiſſima. Quod Origenes
Ezech. 3. ꝯfirmat ſup Ezech. dicēs: Serpens hoſtis
ꝯrius veritati nō tñ a principio nec ſtatim ſu
pra pect⁹ ⁊ ventrē ſuū ambulauit: ſicut Adā
⁊ eua nō ſtatim peccauerunt: ita ⁊ ſerpēs ali
qñ fuit nō ſerpens cū in paradiſo delitiarum
moraret̄: deus enim malitiā non fecit. Ecce
aperte dicit poſt creationē interpoſita moru
Joan. 8. la cecidiſſe. Ideoqꝫ illa vba ſic accipiēda vi
dent̄. homicida erat ab initio vel mendax. i.
ſtatim poſt initiū qñ ſibi equalitatē dei ꝓmi
Matth. 3. Inimic⁹ hō ſup ſeminauit ⁊c. ſit ⁊ ſeipm occidit. qui hō dicit̄ in euangelio
nec in veritate ſtetit: q꞉ in ea nō fuit: ſꝫ ab ini
tio tpis. i. ſtatiꝫ poſt iniciū tpis apoſtatauit.
Pōt etiā ⁊ ſic accipi illud: ab initio homici
da fuit vel mendax. i. ex quo hō fuit conditus
quē per inuidiā in mortē p̄cipitauit ⁊ fallaci
ter ſeduxit. Ex predictis ergo liquet angelos
bonos oēs eē creatos ⁊ poſt creationē q̄ſdā
cecidiſſe a bono qđ habuiſſent ſi pſtitiſſent.

¶ Q̄ triplex fuit ſapiētia in angelis ante caſum vel confirmationem. i

Hic iquiri ſolet quā ſa

piaꝫ habuerūt añ caſuꝫ vl̄ ꝯfirmationē? Erat
eis triplex nālis cognitio qua ſciebant q̄ fa
cti erāt ⁊ a quo facti erāt: ⁊ cū quo facti erant
⁊ hēbāt aliquā boni ⁊ mali notitiā: itelligen
tes q̄d appetendū vel reſpuendum illis foret.

¶ An aliqui dei habuerit dilectionē vel ſui inuicē. k

Solet ēt queri: vtrū ali

quam dei vel ſui dilectionē inuicē habuerint.
Ad qđ dici pōt q̄ nālē dilectioneꝫ hēbāt: vt
memoriā: intellectū ⁊ igeniū qua deū ⁊ ſe ali
quaten⁹ diligebāt per quā tñ nō merebant̄.

¶ Iſta eſt diſtinctio 3ª huius ſcdi libri: in qua magr̄ poſtq̄ egit de creatione angelorū quo ad ꝯditiōes extrinſecas incipit agere de eodē quo ad ꝯditiōes eorū intrinſecas. Et circa hoc tria facit. Nam p̄mo oſtēdit cōditiones eorū in nālib⁹. Scdo oſtēdit cōditionē eoꝝ in gratuitis. Tertio facit hoc idē in quibuſdā meritoriis. Primū facit a p̄n° diſtinctionis vſqꝫ ibi (Illud quoqꝫ.) Scdꝫ ab inde vſqꝫ ibi (Hic inquiri.) Tertiū vſqꝫ ad finē diſtinctionis. Et tantū in gñali. In ſpāli ſnia magr̄i ſtat in trib⁹ ꝓpōnibus quaꝝ pª eſt hec. ¶ Angeli in principio ſue creationis differēter acceperūt eēntie ſimplicitatē diſtīctā ſubſiſtēdi pſonalitatē intelligendi pſpicacitatē ⁊ arbitrii libertatē. Iſtā ꝓpōnē magr̄ probās ꝓponit q̄ quattuor ſunt circa creationē angeloꝝ ꝯſideranda. que in p̄n° ſue creationis acceperunt. quoꝝ duo pª pertinēt ad eoꝝ ſubam. cuiuſmodi ſunt eēntie eorū imālis ſimplicitas: ⁊ diſtinctionis eoꝝ pſonalis diuerſitas. Tertiū vo ſpectat ad eoꝝ formā. ſ. intelligendi pſpicacitas. Quartū vo ſpectat ad eoꝝ ptātem ſcilꝫ volendi libertas. Hec q̄ttuor oēs angeli in ſua creatione acceperūt: nō tñ eq̄liter: ſed diſpares in his creati fuerūt. Vñ infert q̄ ſicut differenteꝫ nām in angelis ſequit̄ differēs cognitio. ita etiā differēs gr̄e collatio: ⁊ differens arbitrii libertas. ¶ Secūda ꝓpoſitio eſt hec: q̄ angeli nulla malitia cuiuſcunqꝫ culpe in ſua creatiōe fuerūt deprauati. Hāc ꝓpōneꝫ magr̄ ꝓbās querit: vtrū angeli creati ſunt boni vel mali. ⁊ vtrū aliq̄ morula inter eoꝝ creationem ⁊ lapſum extiterit. Ad quas q̄ōnes ſimul r̄ndēs recitat opinionē quorūdā dicentiū angelos fuiſſe creatos malos nec fuiſſe morā īter eoꝝ creationē ⁊ lapſum. qđ ꝯfirmat auc̄te euāgelii Joānis: vbi xp̄s dic̄ diabolū homicidaꝫ fuiſſe ⁊ in veritate non ſtetiſſe. Et auc̄te Job. 4. vbi dr̄ q̄ diabolus eſt initiuꝫ figmēti dei ad illudēdum ei. Cōfirmat illđ auc̄te bti Augu. qua etiā ꝓbat angelos qui pſtiterunt fuiſſe creatos pfectos ⁊ bōs. Poſtea recitat aliā opinionem ⁊ pª ꝯriam que dicit oēs angelos fuiſſe creatos bonos ⁊ iuſtos. quantū ad carentiā mali ⁊ iniuſtitie: ſed non quātū ad grām ꝯſumatā: ⁊ dicit etiā morā fuiſſe inter creationē ⁊ lapſuꝫ. Quā opinionē ꝯfirmat auc̄te bti Augu. ⁊ ꝓbat eā rōne que ſtat in hoc. Q̄ cum deus ſit optimus nō pōt mala creatura per ipſum pro-

duci. Imo ſi angelu3 malū creaſſet nequaꝗ̄ malum ipſi⁹ puniret. Deinde ſoluit auctꝰ pro alia opiniōe allegatas dictꝰ ꝙ diabolus dr̄ initium figmēti dei: eo ꝙ deus ꝓuidit qn̄ ip̄m fecit quāta bona de eius malitia ꝓuenirēt cum ad ei⁹ tētationes ſancti proficerēt. Silr̄ dicit ip̄m in veritate non ſtetiſſe: qꝛ a veritate cecidit a qua nō cecidiſſet ſi in veritate creatus nō fuiſſet. Dicit etiam ip̄m fuiſſe homicida3 ab initio qꝛ ſtati poſt initiū tp̄is apoſtatauit: ⁊ ſeipſum occidit. Uel dr̄ homicida ab initio cōditionis hoīs quē per fallaciā ſeducēdo occidit. ¶ Tertia propoſitio eſt hec: ꝙ ſpūs angeli creati mox nāli cognitione ſui ⁊ creatoris licet non meritorie erāt decorati. Hanc magr̄ probans dicit ꝙ oēs angeli a principio ſue creationis cognouerūt deū ⁊ ſe ⁊ ceteras creaturas. Unde intellexerunt q̄d appetendū ⁊ quid reſpuēdū foret. ⁊ tam boni ꝗ̄ mali notitiā habuerūt. Silr̄ deū ⁊ ſe naturali dilectione quadā ſed non meritorie dilexerunt quia radix meriti. ſ. grā eis adhuc nō fuit addita. Et sīr in ſpeciali.

¶ An pſectos ⁊ beatos creauit deus angelos. an miſeros ⁊ imperfectos. a

Diſtin. IIII. De btitibus btitudinis ⁊ miſerie āgelorum.

Oſt hec vidēdū

eſt: vtrū pſectos ⁊ beatos creauit deus angelos. an miſeros ⁊ imperfectos. Ad qđ dici pōt ꝙ nec in beatitudine nec in miſeria creati ſunt. Miſeri enim ante peccatū eē nō potuerūt: qꝛ ex peccato miſeria ē. Nā ſi nō fuiſſet pctm̄ nulla eēt miſeria. Beati quoq3 nunꝗ̄ fuerūt illi qui ceciderūt. qꝛ ſui euentus ignari fuerūt i. pcti ⁊ ſupplicij futuri. Si enim lapſum ſuū pꝛeſciuerunt aut vitare voluerūt ſed nō potuerunt: ⁊ ita erant miſeri. aut potuerunt ſed noluerunt; ⁊ ita erant ſtulti ⁊ maligni. Ideoq3 dicimus qꝛ non erant pꝛeſcij euentus ſui; nec eis data eſt cognitio eorū que futura erant ſuper eos. Boni vero ⁊ qui perſtiterūt forte ſue beatitudinis pꝛeſcij fuerunt. Unde Aug. ſup Geñ. Quomodo inquit beatus inter angelos fuit qui futuri peccati atq3 ſupplicij pꝛeſcius non fuit. Queritur autē cur nō fuerit? Forte hoc deus reuelare diabolo noluit quid facturus vel paſſurus eſſet: ceteris vero reuelare voluit ꝙ in veritate manſuri eſſent. His verbis videtur Auguſtinus ſignificare ꝙ angeli qui corruerūt nō fuerūt pꝛeſcij ſui caſus. ideoq3 beati non fuerūt. Et ꝙ angeli qui pſtiterunt beatitudinem ſibi affuturam pꝛeſciuerūt: atq3 de ea certi in ſpe extiterunt vnde quodammodo iam beati erāt. Et reuera ſi fuiſſet: poſſet illos dici aliquo modo fuiſſe beatos. alios vero nō qui neſcierunt euentum ſuum.

Q non fuerūt mali angeli pſcij ſui caſus bōi vero forte fuerunt pꝛeſcij futuri boni.

Lib. io. c. 4.

¶ Q opinādo Aug. hoc dixerit non aſſerendo. ſ. ꝙ angeli qui pſtiterunt pꝛeſcij fuerūt futuri boni. b

Sed hoc magis opinā

do ⁊ querēdo dicit Aug. ꝗ̄ aſſerendo. Uñ ⁊ huic opinioni opponens conſequēter ſubdit: Sed quare diſcernebantur illi a ceteris? vt deus iſtis que ad ipſos ptinerent non reuelaret. alijs vero reuelaret. cū non prius ſit ipſe vltor ꝗ̄ aliquis peccator: non enim damnat ipſe innocentes. Hic videtur innuere ꝙ nec peccaturis futurum malum nec permāſuris futurum bonum reuelauerit. Ideoq3 nec illi qui ceciderunt vnꝗ̄ nec illi qui perſtiterunt vſq3 ad conſumationem beati fuerunt: qꝛ beati non poterant eē ſi de beatitudine certi non erant: vel ſi damnationis incerti erant. Unde Auguſtinus in eodem. Dicere inquit de angelis ꝙ in ſuo genere beati eē poſſunt damnationis vel ſalutis incerti: quibus nec ſpes eſſet ꝙ mutandi eſſent in melius nimia pꝛeſumptio ē. Quomodo enim beati eſſe pn̄t q̄bus eſt incerta ſua beatitudo?

Aug. ſuper Geñ. lib. ii. c. 27.

¶ Sūmam colligit predictoꝝ ꝯfirmās oēs angelos ante ꝯfirmationē vel lapſum nō fuiſſe btōs niſi per btitudinē accipiat il'ū ſtatū inocētie in quo fuerunt ante caſum. c

Ex p̄dictis cōſequitur

ꝙ angeli qui corruerunt nunꝗ̄ beati fuerunt niſi beatitudinē aliquis accipiat illum ſtatu3 innocētie in quo fuerunt ante peccatum. Illi vero qui perſtiterunt aut ſuam beatitudinem futuram deo reuelante p̄ſcierunt ⁊ ita ſpei certitudine aliquo modo beati fuerunt vel incerti extiterunt ſue beatitudinis: ⁊ ita aliter beati non fuerunt ꝗ̄ reliqui qui ceciderunt. Mihi autem quod poſterius dictum eſt probabilius videtur.

¶ Rñſio ad id qđ querebať an angeli eſſent creati pfecti aut impſecti. ⁊ dicit ꝙ perfecti fuerunt ſ3 aliquid: ⁊ impſecti ſm̄ aliquid. d

Ad hoc aūt quod que

rebatur: vtrum perfecti vel imperfecti fuerint creati: dici poteſt quis quodāmodo perfecti fuerint: ⁊ quodam alio modo īperfecti. Non enim vno modo aliquid dicitur perfectum ſ3 pluribus.

¶ Q tribus modis dicit perfectū ſm̄ tēpus: ſ3 naturam: ⁊ vniuerſaliter perfectum. e

Dicitur nāq3 pſectum

tribus modis. Eſt enim pſectum ſm̄ tp̄s ⁊ pfectum ſm̄ naturā: ⁊ eſt vniuerſalr̄ perfectu3. Scđm tēpus pſectu3 eſt qđ hēt q̄cq̄d tēpus reqrit ⁊ cōuenit ſm̄ tp̄s hēri ⁊ hoc mō angeli erant pfecti ante ꝯfirmatione3 vel lapſum. Scđm naturā perfectū eſt qđ hēt quicq̄d debitum eſt; vel expedit nature ſue ad glorifica

Digitized by Google

tionem: ꝛ hoc modo perfecti fuerunt angeli poſt cõfirmationẽ: ꝛ erunt ſancti poſt reſurrectionem. Uniuerſaliter ꝛ ſumme perfectus eſt: cui nihil vnq̃ deeſt ꝛ a quo vniuerſa proueniũt bona q̄d eſt ſolius dei. Prima ergo ꝑfectio eſt nature condite: ſecunda nature glorificate: tertia nature increate.

℃ Predicta breuiter tangit addens quales fuerunt angeli in cõuerſione ꝛ auerſione. f

Quales fuerint angeli

in creatiõe oſtẽſum eſt boni ſcilicet ꝛ nõ mali. iuſti. i. innocẽtes ꝛ ꝑfecti quodãmodo. alio vero modo imꝑfecti. Beati vero nõ fuerunt vſq̄ ad ↄfirmationẽ niſi beatitudo accipiatᷣ vt iam dictum eſt: ille ſtatus inocẽtie ꝛ bonitatis in quo conditi ſunt.

℃ Iſta eſt diſtinctio 4ª huius ſcḋi libri: in qua magiſter poſtq̄ egit de conditionib' angelorũ quo ad iſtũ incohationis. Agit de ↄditionib' eorum quo ad ſtatum ↄtinuationis. Et tria facit ſm tres q̄ones q̄s mouet. Primo enim inq̄rit an angeli fuerunt creati bti vel miſeri. Scḋo an angeli mali ſui lapſus fuerũt ꝑſcij. Tertio an oẽs fuerũt ꝑfecti creati. Primũ facit a ꝑncipio diſtinctionis vſq̄ ibi (Queritᷣ autem car.) Scḋm ab inde vſq̄ ibi (Ad hoc autem.) Tertiũ vero ab inde vſq̄ ad finem diſtinctionis. ꝛ tñ in gñali. In ſpãli aũt inia magiſtri ſtat in trib' ꝓpõnib' q̄rũ pͥma eſt hec. ℃ Angeli ꝓprie nec bti nec miſeri fuerũt creati. Hac ꝓpoſitionẽ magr̃ inueſtigãs ꝓponit pͥmo. Utrũ angeli ſunt creati bti vel miſeri: ꝑfecti vel imꝑfecti. Et videt ad pͥmũ iſtorũ dicens q̄ nulli angeli ſunt creati miſeri vel bti. q̄ nõ miſeri patet: q2 dato q̄ ſic. hoc videtᷣ maxime verũ eſſe de angelis malis: ſed illi nõ fuerũt miſeri creati: q2 nõ fuerũt creati in pctõ. q̄d q̄dẽ peccatũ ſolum miſeria cõſequitᷣ. q̄ etiã ipſi demones nõ fuerunt creati bti patet ex hoc q̄ nõ habuerũt certitudinem ſui ſtatus nec ſuum caſum ꝑſciuerunt. Q̄d etiam bti angeli nõ fuerũt creati bti. patet ex hoc q̄ ãn lapſum nulla fuit diſtinctio bonorũ angelorũ a malis: ꝛ tã boni q̄ꝫ mali fuerũt incerti ſui ſtatus: licet dicat Auguſ. bonos ſuũ ſtatũ ꝑſciuiſſe: ꝛ nõ malos. quod tñ magr̃ dicit btm̃ Auguſtinũ plus dixiſſe inq̄rendo q̄ꝫ aſſerendo. ℃ Ex pdictis infero ſcḋam ꝓpõnem que eſt q̄ angeli videlicet mali ſuum caſum ꝛ boni ſuam cõfirmationem nõ ꝑſciuerunt. Patet iſta ꝓpoſitio ex predictis. ℃ Tertia ꝓpoſitio eſt hec: q̄ angeli tam boni q̄ꝫ mali ante cõfirmationem bonorũ ꝛ lapſum malorũ oẽm ꝑfectionẽ pro illo tpe eis congruentem habuerunt. Hanc ꝓpõnẽ probat videndo ad q̄õnem talem. ſ. vtrum angeli ſint creati ꝑfecti vel imꝑfecti. Pro cuius euidentia magr̃ ponit triplicẽ ꝑfectionẽ. Quarũ pͥa attẽditᷣ ſm tp̃s. Scḋa ſm nãm. Tertia ſm vlem oium bonorũ abundantiã. Primã habuerunt oẽs angeli mox creati: q2 nihil ꝑfectionis cõueniebat eis pro illo tpe q̄d nõ habuerunt. Scḋam que includit omne illud cuius nã capax eſt non habuerunt mox creati ſed ſtantes in gr̃a acceperunt illam ꝑfectionẽ in gr̃a ↄfirmati. Tertiã vero nemo hꝫ nec hr̃e põt ꝑter ſolũ deum. Ex qua diſtinctione magr̃ cõcludit angelos quodãmõ fuiſſe perfecte creatos ſ. quo ad perfectionem temporis illius ꝛ quodãmodo non perfectos. ſ. quo ad perfectionem nature. ſꝫ nullo modo perfectos quo ad tertiam perfectionẽ: vniuerſalem que includit oium bonorum abundantiam. Et tñ in ſpeciali.

℃ De conuerſione ꝛ ↄfirmatione ſtantium ꝛ auerſione ꝛ lapſu cadentium. a

Diſtin. V. Quales facti ſunt angeli auerſione ꝛ conuerſione cadẽtiũ.

Poſt hec cõſide

rõ adducit iq̄rere q̄les effecti ſint cum diuiderentᷣ auerſione ꝛ conuerſione. Poſt creationem nãq̄ mox q̄dã ↄuerſi ſũt ad creatorẽ ſuũ: q̄dã auerſi. Cõuerti ad deum fuit ei charitate adherere auerti odio habere vel inuidere. Inuidie nam q̄ mater eſt ſupbia: qua voluerunt ſe pariſicare deo. In conuerſis quaſi in ſpeculo relucere cepit dei ſapientia qua illuminati ſunt. auerſi vero excecati ſunt. Et illi quidem conuerſi ſunt ꝛ illumiati a deo gratia appoſita. Iſti vero ſunt excecati non immiſſione malitie ſed deſertione gratie a qua deſerti ſunt: nõ ita quod prius dedita ſubtraheretᷣ: ſed quia nunq̄ eſt appoſita vt conuerterentur. Hec eſt ergo conuerſio ꝛ auerſio qua diuiſi ſunt qui natura boni erãt: vt ſint alij ſupra illud bonũ per iuſtitiam boni alij illo corrupto per culpam mali conuerſio iuſtos fecit: ꝛ auerſio iniuſtos. Utraq̄ fuit voluntatis ꝛ voluntas vtriſq̄ libertatis.

℃ De libero arbitrio breuiter tãgit docẽs q̄d ſit. b

Habebãt enim oẽs libe

rũ arbitriũ quod eſt libera poteſtas: ꝛ habilitas volũtatis rationalis. Poterãt enim voluntate eligere quodlibet ꝛ ratione iudicare ideſt diſcernere in quibus conſtat liberum arbitrium nec creati ſunt volẽtes auerti vel conuerti: ſed habiles ad volendum hoc vel illud ꝛ poſt creationem ſpontanea voluntate alij elegerunt malum: alij bonum: ꝛ ita diſcernit deus lucem a tenebris ſicut dicit ſcriptura. ideſt bonos angelos a malis: ꝛ lucem appellauit diem: noctem vero tenebras: quia bonos angelos gratia ſua illuminauit: malos vero excecauit.

℃ Poſt creationem aliquid datum e ſt ſtantibus per quod conuertentur: nec merito aliquo ſed gratia cooperans. c

Si aũt queritur. Utrũ

poſt creationem conuerſis aliquid collatum ſit per quod conuerterentur: ideſt diligerent deum? Dicimus quia eſt eis collata gratia cooperans ſine qua non poteſt proficere rationalis creatura ad meritum vite.

Google

Cadere enim pōt per ſe: ſed ꝑficere non pōt ſine gratia adiuuante.

Qua gratia indigebat angelus: ⁊ qua non. d

Nō indigebat angelus grā per quā iuſtificaret̃: q2 malus nō erat: ſ3 qua ad diligēdū deū pſecte ⁊ obediēdū adiuuaret̃. Operans q̄dē grā dicit̃ qua iuſtificat̃ ipſi⁹. i. de impio fit pius: de malo bon⁹. Cooperās ꝟo grā qua iuuat̃ ad bñ volēdū efficaciter ⁊ deū pre oībus diligendū ⁊ operandu3 bonū: ⁊ ad pſeuerādū in bono ⁊ hi⁹ de quib⁹ poſtea plenius dicemus. Data eſt ergo angelis qui pſtiterunt coopans grā per quā conuerſi ſunt vt deū pſecte diligerēt. Conuerſi ergo ſunt a bono qđ hēbant non pdito ad maius bonū qđ nō hēbant ⁊ facta eſt iſta cōuerſio p gratiā cooperante3 libero arbitrio que grā alijs qui ceciderunt appoſita non fuit.

Que ſit gratia operans ⁊ que cooperans.

An ſit imputādū illis qui auerſi ſunt. e

Ideoq3 a quibuſdā dici ſolet nō eē imputādū illis qui auerſi ſunt ⁊ nō cōuerſi: q2 ſine grā cōuerti nō poterāt: ſ3 illa nō eſt eis data nec culpa illorū fuit ꝙ non eſt data: q2 in eis nulla culpa adhuc preceſſerat. Ad qđ dici pōt qm̄ quibus appoſita eſt ipſa grā non fuit ex meritis eorū alioquin ia3 non eſſet gratia: ſi ex merito quod eſſet ante gratiam daretur.

Qua culpa grā nō eſt data eis qui ceciderunt. f

Quod vero alijs nō eſt data: culpa eorū fuit: q2 cū ſtare poſſēt noluerūt quouſq3 grā appōeret̃ ſicut alij pſtiterūt donec illis cadētibus p ſuperbia3 eis grā appoſita eſt. Apte ergo cadentiu3 culpa in hoc dep̄hendi pōt: q2 l3 ſine grā nequirēt ꝑficere quā nōdū acceperant: p id tñ qđ eis collatu3 erat in creatōe poterāt nō cadere. i. ſtare q2 nihil erat qđ ad caſum eos cōpelleret: ſ3 ſua ſpōtanea voluntate declinauerunt: qđ ſi nō feciſſent: qđ datum eſt alijs vtiq3 daretur ⁊ iſtis.

Q angeli in ipſa cōfirmatione bti fuerunt: ſ3 vtrū eam meruerint per grām tūc ſibi datam ambiguū eſt. de hoc enim diuerſi diuerſa ſentiunt. g

Hic queri ſolet. Utrū in ipſa cōfirmatiōe beati fuerint angeli: ⁊ an ipſam beatitudinē aliquo mō meruerint. Q in ipſa ꝯfirmatione beati fuerint plures cōteſtātur auctoritates: ⁊ ideo ꝓ cōſtanti habēdum eſt. Utrū vero p gratiā tūc ſibi datā ipſā beatitudinē meruerint ambiguū eſt. Quibuſda3 enim placet ꝙ eā meruerint per gratiā quam in cōfirmatione ꝑceperunt ſimulq3 in eis meritū ⁊ premiū fuiſſe dicunt: nec meritū p̄ceſſiſſe p̄miū tp̄e ſed cā. Alijs aūt videtur ꝙ beatitudinē qua3 receperunt in confirmatione per grām tūc appoſitā nō meruerint dicētes tūc non fuiſſe eis collatam grām ad merendū ſed ad beate viuendū: nec tūc eis datum eſſe bonū quo mererentur: ſ3 quo feliciter fruerētur. Q aūt tunc in p̄mium acceperunt p obſequia nobis exhibita ex dei obedientia ⁊ reuerētia mereri dicunt: ⁊ ita premium preceſſit merita: ⁊ hoc mihi magis placere fateor.

Iſta eſt diſtinctio 5ᵃ huius ſecūdi libri: in qua magiſter poſtq̄3 egit de angelo2 communi creatione: incipit mō agere de eorum cōuerſione ⁊ auerſione. Et tria facit. Nam p̄mo agit de modo conuerſionis ⁊ auerſionis. Scđo de gratia ſuperaddita ad actu3 cōuerſionis. Tertio de vſu gratie ſcilicet de merito ꝯfirmationis. Primū facit a principio diſtinctionis vſq3 ibi (Si aute3 queri᷑.) Scđm ab inde vſq3 ibi (Hic queri ſolet.) Tertiū ab inde vſq3 ad finem diſtinctionis. ⁊ tñ in generali. In ſpāli ſentētia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus quarum prima eſt hec. Sicut aliq angeli per ſupbiam auerſiōe effecti ſunt mali ⁊ excecati: ita alij per charitatiuam conuerſionē facti ſunt boni ⁊ illuminati. Hanc propoſitionē magiſter probans dicit ꝙ q̄dam angelo2 poſt eorū creationē ad deū cōuerſi ⁊ ſibi per charitatem adherētes illuminati ſunt per gratiā. Alij vero auerſi ⁊ deum odio habētes excecati fuerūt nō quidem ex malitie immiſſione ſed gratie ſubtractione. que q̄dem conuerſio iuſtos fecit ⁊ auerſio iniuſtos: ⁊ ſubdit ꝙ tam cauſa cōuerſionis q̄3 auerſionis fuit libertas arbitrij per quam quidā ipſorū bonū alij vo malū elegerūt. Scđa ꝓpoō eſt hec: ꝙ boni angeli ſua cōuerſione gratiā non opantem ſed cooperantē meruerūt. Hāc magiſter ꝓbās querit: vtrum angelis bonis ad hoc vt cōuerterentur appoſita fuit gratia. ⁊ reſpōdet ꝙ eis fuit appoſita gratia cooperans: ſed non operans: quia gratia operante que ē idem qđ iuſtificatio impij nō indigebant eo ꝙ mali non erāt. Sed indiguerunt gratia coopante ſeu promouente eos ad cōuertēdū ſe ad deu3: ⁊ hec gratia iuuat ad bonum pficiendū. ⁊ ſubinfert ꝙ q̄uis ipſa gratia coopans in poteſtate cadētium angelorū nō fuit. tamē imputat̃ ipſis ad culpam. q2 ipſam nō recipiētes auerſi ſunt: eo ꝙ ipſam habere poterant ⁊ appoſita eis fuiſſet ſi pſtitiſſent. Tertia propoſitio eſt hec: Angeli per coopantē grā3 eis in conuerſione appoſitā nō antecedēter ſed ꝯſequenter beatitudinē meruerūt. hāc magiſter ꝓbās querit: Utru3 angeli boni in ipſa ſua confirmatione bti fuerunt: ⁊ vtrū in ipſa rerū cōuerſione btitudinē meruerunt: Primū iſtorū queſitorū magiſter ſimpliciter concedit: ⁊ circa ſcđm recitat opiniones dicēs quoſdam dicere angelos ſuā btitudinē in ipſa eorū ꝯuerſiōe ad deū meruiſſe: ita ꝙ meritū ⁊ p̄mium ſimul ⁊ ſemel in eis fuerūt. Alios aūt dicit opinātes fuiſſe ꝙ btitudinē quam in ipſa cōuerſiōe acceperūt per obſequia que hoībus pſtiterūt ⁊ preſtāt meruerunt ⁊ merent̃ ita ꝙ p̄miū nō p̄ceſſit meritū. ⁊ iſtā opinionem videt̃ magiſter fouere. Et tñ in ſpeciali.

Q de maioribus ⁊ minoribus q̄dā ceciderant: inter quos vnus fuit celſio2 ſcilicet lucifer. e

Diſt. VI. De ruina q̃ ꝯſecuta eſt maloꝝ angeloꝝ. auerſionem.

PReterea ſciri oꝫ quõ ſicut de maioribꝰ ⁊ minoribꝰ q̃dã pſtiterũt: ita de vtroqꝫ gradu q̃dã corruerũt. inter q̃s vnꝰ fuit oĩbꝰ aliis cadẽtibꝰ excellẽtioꝛ: nec inter ſtãtes aliq̃s eo fuit digniοꝛ ſicut teſtimoniis aucto-
Job.40. ritatũ mõſtrat̃. Ait enim Job: Ipſe princi-
Ezech. 28. piũ viarũ dei. Et i ezechiele legit̃: Tu ſignaculũ ſilitudinis plenus ſcia ⁊ perfectiõe decorus i delitijs padiſi dei fuiſti. Q̃ď Gregoriꝰ
25. moral. exponẽs ait: Quãto in eo ſubtilioꝛ eſt natura: eo magis in illo imago dei ſilitudinis. inſinuat̃ impſſa. Itẽ i Ezechiele legit̃: O is la-
Ezech. 28. pis p̃cioſus opimẽtũ eius. i. oĩs angelus q̃ſi
homil. 24. opimentũ eius erat: qꝛ vt dicit Gregoriꝰ: In alioꝝ cõparatione ceteris clarioꝛ fuit vnde
Eſa. 14. vocatꝰ ẽ lucifer ſicut teſtat̃ Eſaias: Q̃uõ inquit cecidiſti lucifer qui mane oꝛiebaris ⁊c̃. qui nõ vnus oꝛdo ſed vnus ſpiritus accipiendus eſt: qui teſte Iſidoro poſtq̃ꝫ creatus eſt
Iſiď. ď ſummo bono libro. i. c. 25. eminẽtiã nãe ⁊ ꝓfunditatẽ ſcie ſue perpẽdẽs in ſuũ creatorẽ ſupbiuit intãtũ ꝙ etiaꝫ deo ſe
Eſa. 14. cq̃re voluit: vt in Eſaia dicit̃: In celũ aſcẽdã ſup aſtra celi: ⁊ exaltabo ſoliũ meum: ⁊ ero ſimilis altiſſimo. Silis q̃dẽ deo eẽ voluit non per imitationẽ: ſed per eq̃litatẽ potẽtie.

¶ Vñ ⁊ quo deiectus fuerit merito ſue ſupbie. b

Et tãte ſupbie merito

de celo. i. de empyreo i q̃ cũ aliis fuerat deiectꝰ ẽ i iſtũ caliginoſum aerẽ cũ oibus ſue prauitatis cõſoꝛtibꝰ. Nã vt Joãnes ait in Apo-
Apocal. 12. caliipſi: Draco de celo cadẽs ſecũ traxit tertiam ptẽ ſtellarũ: qꝛ lucifer ille aliis maioꝛ non ſolus cecidit: ſed cũ eo alij multi qui ei in malitia cõſenſerũt eoſqꝫ cadẽtes huiꝰ caliginoſi aeris hitaculũ recepit. Et hoc ad nrãm ꝓbationẽ factuꝫ eſt vt ſit nobis exercitationis cauſa. vñ Apl's. Colluctatio eſt nobis aduer-
Eph. 6. ſas principes ⁊ ptãtes mũdi huius ⁊ aduerſus rectoꝛes tenebrarum: ꝯtra ſpũalia neq̃tie in celeſtibus: qꝛ demones qui ſunt ſpũales ⁊ nequã in hoc turbulẽto aere nobis ꝓpinquo q̃ď celum appellat̃ habitãt. Unde ⁊ diabo-
Joã. 14. lus princeps aeris dicit̃.

¶ Q̃ď nõ eſt ꝯceſſuꝫ eis hitare in celo vel in terra. c

Non eni ẽ eis cõceſſuꝫ

habitare in celo: quia clarus locus eſt ⁊ amenus: nec in terra nobiſcum ne hoies nimis in-
Petr. c. 4 feſtarẽt. Sed iuxta apli Petri doctrinaꝫ in ep'la canonica traditaꝫ in aere iſto caliginoſo qui eis quaſi carcer vſqꝫ ad tẽpus iudicij deputatus eſt: tũc aũt detrudentur in baratrum
inferni: ſm illud: Ite maledicti in ignem eternum qui paratus eſt diabolo ⁊ angelis eius. Matth. 25

¶ Q̃ď demones alij aliis preſunt ⁊ habẽt etiam alias prelationes. d

Et ſicut iter bonos ãge

los alij aliis p̃ſunt: ita ⁊ inter malos alij aliis prelati ſunt ⁊ alij ⁊ aliis ſubiecti: q̃diu durat mundus: angeli angelis: demones demonibus: hoies hoibꝰ preſunt. Sed in futuro ois
euacuabitur p̃latio vt docet Apl's. Hũt quo- 1. Coꝛ. 15.
qꝫ ſm modũ ſcie maioris vel minoris p̃lationes alias maiores vel minores. Quidã enim vni prouincie: alii vni hoi: aliqui enim vni vitio preſunt. Vñ dicitur ſpũs ſupbie: ſpũs luxurie: ⁊ hiꝰ: qꝛ de illo vitio maxime põt hoies tẽtare a quo denoiat̃. Inde etiã ẽ ꝙ nomine demonis diuitie vocant̃. ſ. mãmona. Eſt enĩ mãmon nomẽ demonis: quo noĩe vocantur diuitie ſm ſyrã linguã. Hoc aũt non ideo eſt ꝙ diabolus in ptãte hẽat dare vel auferre diuitias cui velit: ſed qꝛ eis vtitur ad hoium temptationem ⁊ deceptionem.

¶ An omnes demones ſint in hoc aere caliginoſo an aliqui ſint in inferno. e

Solet aũt queri. Utrũ

oẽs in iſto aere caliginoſo ſint: an aliqui iam ſint in inferno? Q̃ꝫ in inferno quotidie deſcẽdant aliqui demonuꝫ veriſile eſt: qꝛ aias illuc cruciãdas deducunt: ⁊ ꝙ illic aliqui ſemꝑ ſint alternatis foꝛte vicibus: non ꝓcul eſt a vero: qui illic aias detinẽt atqꝫ cruciãt. Q̃ꝫ autem
aie maloꝝũ illic deſcẽdant atqꝫ illic puniant̃ Matt. 26.
ex eo cõſtat ꝙ chꝛiſtus ad inferos deſcẽdit vt Luce. 25.
iuſtos qui ibi tenebantur educeret. Si eniꝫ iuſti illuc deſcendebant: multo magis iniuſti: ⁊ ſicut tradit auctoꝛitas cum iuſtos eduxit iniquos ibi reliquit. Momoꝛdit enim infernuꝫ Oſee. 13.
nõ abſoꝛbuit.

¶ Quida putãt luciferũ eẽ in inferno religatum ex quo tẽtauit chꝛiſtũ ⁊ victus fuit quem dicunt primũ hoiem tẽtaſſe ⁊ viciſſe. f

De lucifero aũt q̃dam

opinãtur ꝙ ibi religatus ⁊ ad nos tẽtandos nũc acceſſuꝫ nõ hẽat: qꝛ in Apocalipſi legit̃.
Cũ cõſumati fuerint mille anni: ſoluet̃ ſathe- Apocal. 20.
has de carcere ſuo ⁊ exiet ⁊ ſeducet gentes: ꝙ
erit nouiſſimo tpe antichꝛiſti qñ erit tãta tri- Mat. 24.
bulatio: vt etiaꝫ ſi fieri põt moueantur electi. Quem ibi religatum dicũt ab eo tpe quo temtauit chꝛiſtum in deſerto vel in paſſione: ⁊ victus fuit ab eo. Ipſum putãt primum hoiem

Digitized by Google

tētaſſe ⁊ viciſſe: ⁊ ſecundo deum: ſed ab eo vi-ctum eē: ⁊ ideo in inferno religatū. Alij autē putant ex quo cecidit pro peccati ſui magnitudine illuc fuiſſe dimerſum.

¶ Qꝫ lucifer non habet poteſtatem quaꝫ habebit in tempore antichriſti. g

Sed ſiue in infernū di-

merſus ſit ſiue nō: credibile eſt eum non hēre ptātem accedendi ad nos quā habebit in tpe antichriſti; in quo fraudulenter ac violenter operabitur: ⁊ ideo forte dicitur tūc ſoluēdus qꝛ tunc dabitur ei ptās a deo tentandi homines quam modo non habet.

¶ Qꝺ demones ſemel victi a ſanctis non accedant amplius ad alios. b

Alijs quoqꝫ q̄ a ſanctis

iuſte ⁊ pudice viuētibus vincūtur ptās alios tentandi videtur adimi. Vñ Origenes: puto inqt ſane qꝛ ſancti repugnantes aduerſus iſtos incētores ⁊ vincētes minuāt exercitum demonū: vel vt q̄plurimos eorū interimant; nec vltra pbās ut illi ſpūi q̄ ab aliquo ſancto caſte ⁊ pudice viuendo victus eſt impugnare iterum alium hoiem. Hoc aūt putant quidaꝫ intelligendum tm̄ de illo vitio in quo ſuperatus eſt: vt ſi de ſuperbia aliquem virū ſanctuꝫ tentat ⁊ vincitur: vlterius non liceat illi illum vel alium de ſuperbia tentare.

¶ Iſta eſt diſtinctio 6ª huius ſcdi libri: In qua magiſter poſtq̄ tractauit de auerſione ⁊ ɔuerſione bonorū ⁊ maloꝝ angeloꝝ. Incipit agē de ɔditib' auerſionē maloꝝ q̄tū ad cām localē. Et tria facit. Nam pmo determinat de piectiōe ipſorū in hūc aerē caliginoſuꝫ. Scdo de deſcēſu eoꝝ ad īfernū. Tertio de cōfuſione ipſorū cū vincunt̄ in tētationib' hoīum. Primū facit a pncipio diſtinctionis vſqꝫ ibi (Et ſicut inter.) Scdm ab inde vſqꝫ ibi (Alijs quoqꝫ.) Tertiū vero vſqꝫ ad finē diſtinctionis ⁊ hec in gñali. In ſpāli aūt ſnia magr̄i ſtat in tribus ppoſitionib': quarū pma eſt hec. ¶ Lucifer ſupmus angelus ⁊ ſibi de ſingulis ordinib' aſſētiētes ſupbe dei equalitatē appetēdo corruerūt: ⁊ in iſto caliginoſo aere ſunt incarcerati. Hāc ppōnē magr̄ inſinuās ppoīt q̄ angeli peccātes de ſingulis ordinib' ceciderūt iter quos pmus peccās ⁊ maioris dignitatis credit̄ fuiſſe lucifer: qui cōſiderās eminētiam ſue dignitatis in ſupbiā elatus eſt: ⁊ iſtā ſniam pbat magr̄ per beatum Gregoriū: ⁊ ſubdit q̄ merito pro tanti peccati malitia in hūc caliginoſuꝫ aerē cuꝫ ſocijs ſuis eſt detruſus. Nā locus celeſtis pp̄ter ſui claritatem eis nō cōpetebat: nec terra: ne nos nimis infeſtarēt: ſꝫ ſunt in aere caliginoſo in ſignū tenebrarum peccati qꝺ eſt in eis: ⁊ ob exercitiū noſtrū vt nos tentent. Poſt diē vo iudicij ſimplr̄ detrudent̄ in infernum. ¶ Scda ppoſ̄ eſt hec: In malis angelis ⁊ bonis vſqꝫ ad finē mūdi ſunt pmonētia officia plationis ⁊ ſubiectionis. Hāc magr̄ ponēs dicit q̄ iter angelos tā bonos q̄ꝫ malos vſqꝫ in diē iudicij eſt ordo prelationis: qꝛ qui maioris ſunt ſcīe inter eos maioreꝫ habent plationē: ⁊ a tali platione qñqꝫ denoīantur: vt qui peſt vni puincie dicit̄ pnceps puincie: qui vero peſt vni homini dicit̄ angelus hoīs illius: qui vero vni vitio: vtpote qꝛ de illo maxime tētare pmittitur ab illo denoīant̄ vt aliquos dicimus ſpūs ſuperbie: alios vo ſpūs luxurie. Poſtea querit. Utrū aliq̄ demones ſint iam in inferno: ſm illud Apocal'. Cum cōſumati fuerint mille anni ſoluet̄ ſathanas de carcere ſuo ⁊ exiet ⁊ ſeducet gētes: vn̄ dicit aliquos fuiſſe opinatos quod lucifer tētauit ⁊ vicit primos parentes. Sed poſtq̄ chriſtū in deſerto ⁊ in paſſione tētās extitit victus ⁊ in infernū religatus fuit. Tempore vo antichriſti iterū exiturus. Alij auteꝫ dicunt q̄ ſtatim cū peccauit pp̄ter peccati ſui magnitudinē in īfernū detruſus fuit: ⁊ tēpore antichriſti dicit̄ ſoluēdus: quia tūc dabit̄ ei poteſtas tentādi quam modo nō habet. ¶ Tertia propoſitio eſt hec: Demones amittunt tētandi facultatem in his vitijs in quibus a ſanctis hominibus pudice viuentibus ſemel fuerint pfecte ſuperati. Hāc ppoſitionem magiſter ponēs dicit eam fore intelligēdā de eodem vitio: ⁊ nō ſimpliciter ſaltē ſm opinionē aliquoꝝ: vt videlicet diabolus victus ab eo queꝫ tentabat de luxuria nunq̄ poſtea ſuū victorem de luxuria tentabit. Et hec de ſentētia huius diſtinctionis in ſpeciali.

¶ Qꝺ boni angeli a deo ſunt cōfirmati per gratiam vt peccare non poſſint. ⁊ mali ita obdurati in malo vt bene viuere nequeant. a

Diſt. VII. Quales facti ſunt āgeli ɔfirmatione ⁊ obſtiatione.

Upra dictuꝫ ē q̄

(S)

angeli qui pſtiterunt p gratiā cōfirmati ſunt: ⁊ q̄ ceciderunt a grā dei deſerti ſunt. Et boni quidē intātū cōfirmati ſunt per grāꝫ q̄ peccare nequeunt. Mali vero p maliciā adeo ſunt obſtinati q̄ bonā voluntatem habere ſiue bn̄ velle nō valēt ⁊ ſi bonū ſit qꝺ aliqñ volūt. Volūt eniꝫ aliqñ aliquid fieri qꝺ deus vult fieri ⁊ vtiqꝫ illud bonum ē ⁊ iuſtum fieri: nec tamen bona voluntate illud volunt.

¶ Qꝺ vtriqꝫ liberum arbitriū habent nec tamen ad vtrūqꝫ flecti poſſunt. b

Sed cū nec boni pecca

re poſſint nec mali bn̄ velle: vel bene operari: videt̄ q̄ iam nō habeant liberū arbitrium: qꝛ in vtrāqꝫ partem flecti non poſſunt cum liberum arbitrium ad vtrūqꝫ ſe habeat. Vñ Hiero' in tractatu de prodigo filio dicit: Solus deus eſt in quem peccatuꝫ cadere non poteſt: cetera cum ſint liberi arbitrij in vtrāqꝫ parteꝫ flecti poſſunt. Hic videtur dicere q̄ ois creatura in libero arbitrio cōſtituta flecti pōt ad bonum ⁊ ad malum. Qꝺ ſi ē ergo ⁊ boni angeli ⁊ mali ad vtrunqꝫ flecti poſſunt: ergo ⁊ boni poſſunt fieri mali: ⁊ mali boni? Ad qꝺ dicimus: quia boni tanta gratia confirmati ſunt vt nequeant fieri mali: ⁊ mali in malitia adeo obdurati ſunt vt nō valeant fieri boni: ⁊ Luce. 15.

Digitized by Google

tamẽ vtriqȝ hñt liberum arbitriuȝ: q2 ⁊ boni
nõ aliqua cogente neceſſitate: ſed propria ac
ſpõtanea voluntate per grãm quidem adiuti
bonũ eligũt ⁊ malum reſpuũt: ⁊ mali ſimilr
ſpõtanea volũtate a grã ⁊ deſtituti bonum vi
tant ⁊ malum ſequunt: ⁊ mali habẽt liberum
arbitrium: ſed dep̃ſſum atqȝ corruptũ ꝙ ſur-
gere ad bonum nõ valent.

¶ Qđ boni poſt confirmationeȝ liberius arbitrium habent q̃ ante. c

Boni vero arbitriũ ha
c.86. bẽt multo liberius poſt ꝯfirmationẽ q̃ ante.
Ut enim Aug⁹ tradidit in encħ. Non ideo
carẽt libero arbitrio q2 male velle non poſſũt:
multo quippe liberius eſt arbitrium qđ non
poteſt ſeruire peccato. Neqȝ culpanda eſt vo
lũtas: aut volũtas nõ eſt: aut libera dicenda
nõ eſt: q2 beati eſſe ſic volũt vt eſſe miſeri non
ſolũ nolint: ſed nec ꝓrſus velle poſſint. Non
poſſunt itaqȝ boni angeli velle malũ vel velle
eẽ miſeri: neqȝ hoc habẽt ex natura: ſed ex grẽ
beneficio. Ante grẽ nãqȝ ꝯfirmationẽ potue
re peccare angeli: ⁊ quidã etiam peccauerunt
c.ii. ⁊ demones facti ſunt. Unde Aug⁹ in lib. cõ
tra maximinũ: Creaturarũ natura celeſtium
mori potuit: quia peccare potuit. Nam ange
li peccauerũt: ⁊ demones facti ſunt: quorum
diabolus eſt princeps: ⁊ qui nõ peccauerunt
peccare potuerunt: ⁊ cuicũqȝ creature rõnali
preſtatur vt peccare nõ poſſit: nõ ẽ hoc natu-
re proprie: ſed dei grẽ. Ideoqȝ ſolus deus eſt
qui nõ grã cuiuſq̃ ſed natura ſua non potuit
nec poteſt nec poterit peccare. Ecce hic inſinu
atur ꝙ angeli ante ꝯfirmationẽ peccare po-
tuerũt: ſed poſt cõfirmationẽ nõ poſſunt: ⁊
ꝙ potuerũt fuit eis ex libero arbitrio: qđ eſt
eis nãle. Qꝫ vero mõ nõ poſſunt peccare non ẽ
eis ex nã. i. libero arbitrio: ſed ex grã ex qua
grã etiã eſt vt ipſum liberũ arbitriũ iam non
poſſit peccato ſeruire.

¶ Qđ poſt cõfirmationem angeli non pñt ex natura peccare ſicut ante: nõ ꝙ debilitatum ſit eorum liberum arbitrium ſed confirmatum. d

Qđ boni angeli poſt cõfirmationẽ: non pñt peccare eſt ex grã non nã.

Nõ ergo poſt cõfirma-
tionẽ angeli de natura ſicut añ peccare potu-
erũt: nõ ꝙ liberũ arbitriũ eoꝝ debilitatuȝ ſit
per grãm: ſed ita potius cõfirmatum: vt iam
per illud non poſſit bonus angelus peccare:
qđ vtiqȝ non eſt ex libero arbitrio: ſed ex grã
dei. Qđ ergo Hiero⁹ ait: Cetera cum ſint li-
beri arbitrij poſſunt flecti i vtrãqȝ ptẽ accipi

Apit quõ hꝯ dicta verba Hiero. ſint intelligẽda

opoꝛtet ſm ſtatuȝ in quo creata ſunt: Talis
enim ⁊ hõ ⁊ angelus creatus eſt: qui ad vtrũ
qȝ flecti poterat: ſed poſtea boni angeli ita p
gratiam ſunt confirmati: vt peccare non poſ-
ſint: ⁊ mali ita in vitio obdurati vt bene viue-
re nequeãt. Similr etiã illud Iſiđ. intelligen
dum eſt. Angeli mutabiles ſunt natura: im-
mutabiles ſunt grã: quia ex natura in primoꝛ
dio ſue ꝯditionis mutari potuerũt ad bonuȝ
ſiue ad malũ: ſed poſt per grãm ita bono ad
dicti ſunt: vt inde mutari nequeant. Ad hoc
enim repugnat grã non natura.

¶ Qđ angeli mali viuacem ſenſum non perdiderũt ⁊ quibus modis ſciant. e

Et lȝ mali ãgeli ita per
malitiam ſint obdurati: viuaci tamẽ ſenſu nõ
ſunt penitus priuati. Nam vt tradit Iſido- De ſummo bono lib. j.
rus triplici acumine ſciẽtie vigẽt demones:
ſcilicet ſubtilitate nature: experientia tempoꝝ:
reuelatione ſupnoꝝ ſpũum. De hoc etiam
Aug⁹ ait: Spũs mali quedã vera de tꝑalib⁹ Sup gen.
rebus noſcere ꝑmittunt: ꝑtim ſubtilitate ſen
ſus: ꝑtim experiẽtia tẽpoꝝ calidiores ꝓpter tã
magnam lõgitudinẽ vite: ꝑtim ſanctis ange
lis qđ ipſi ab oĩpotenti deo diſcũt iuſſu eius
ſibi reuelãtib⁹. Aliquãdo idẽ nephandi ſpũs
⁊ que facturi ſunt velut diuinãdo predicant.

¶ Qꝫ magice artes virtute ⁊ ſciẽtia diaboli valent: que virtus ⁊ ſcientia eſt ei data a deo vel ad fallendum malos: vel ad monendum vel exercendum bonos. f

Quoꝝũ ſciẽtia atqȝ vir
tute etiã magice artes exercent: qb⁹ tamẽ taȝ
ſcientia q̃ poteſtas a deo data eſt: vel ad fal-
lendũ fallaces: vel ad monẽdũ fideles: vel ad
exercẽdã ꝓbãdãqȝ iuſtoꝝ patientiam. Un-
de Aug⁹ in lib. 3. de trini. Uideo inquit iſir-
me cogitationi quid poſſit occurrere: cur ſci-
licet iſta miracula etiam magicis artibus fi- Exodi. 8.
ant. Nam ⁊ magi pharaonis ſerpentes fece-
runt ⁊ alia: ſed illud eſt amplius admirandũ
quomõ magoꝝũ potentia que ſerpẽtes facere
potuit vbi ad muſcas minutiſſimas. ſ. cinifes
ventum eſt: omnino defecit: qua tertia plaga
egyptus cedebatur. Ibi certe defecerunt ma-
gi dicentes: Digitus dei eſt hic. Unde intelli- Exodi. 8.
gi datur nec ipſos quidẽ tranſgreſſores ange
los ⁊ aereas ptãtes in imã iſtã caliginẽ tanq̃
in ſui generis carcerẽ ab illius ſublimis ethe-
ree puritatis habitatione detruſos: per quos
magice artes pñt quicqđ pñt: non autem ali-
quid valere pñt: niſi data deſuper poteſtate.
Datur autẽ vel ad fallendum fallaces ſicut in

Digitized by Google

egyptios: ⁊ in ipſos etiā magos data eſt vt in coꝝ ſpirituū oꝑatione viderentur ammirā di a quibus fiebāt damnādi: vel ad monēdū fideles ne tale aliquid facere pro magno deſiderēt ꝓpter qḋ etiā nobis in ſcriptura ſunt ꝓdita: vel ad exercēdam ꝓbādam manifeſtā dāq3 iuſtoꝝ patiētiam.

Q̄ tranſgreſſoribus angelis non ſeruit ad nutum materia rerum viſibilium. g

Nec putandū eſt iſtis

trāſgreſſoribus angelis ad nutū ſeruire hanc viſibiliū rerū mām: ſ3 deo potius a quo hec poteſtas datur quātū incōmutabilis iudicat.

Q̄ non ſunt creatores licet per eos magi ranas ⁊ alia fecerint: ſed ſolus deus. h

Nec ſane creatores illi

De ſemib' oium corpo rū quorum creator ipſe ſolus creator eſt.

mali angeli dicēdi ſunt: quia ꝑ illos magi ranas ⁊ ſerpētes fecerūt: nō eni ipſi eas creauerūt. Oia q̄ppe rerū q̄ corꝑalr viſibilr3 naſcūtur occulta q̄dā ſemina in corꝑeis mundi hui' elemētis latēt: que de' originalr eis indidit. Ipſe ergo creator eſt oium rerū qui creator eſt inuiſibiliū ſeminū: q2 quecūq3 naſcendo ad oculos nr̄os exeūt ex occultis ſeminibus accipiūt ꝓgrediēdi hic p̄mordia ⁊ icremēta debite magnitudines diſtinctioneſq3 formarū ab origīalib' (vt ita dicā) regulis ſumūt.

Sicut parētes nō dicunt̄ creatores filiorum nec agricole frugū: ita nec boni angeli nec mali etſi per eorum miniſterium fiant creature. i

Sicut ergo nec paren

tes dicimus creatores hoium: nec agricolas creatores frugū q̄uis coꝝ extriſecus adhibitis motib' iſta creāda dei vtʼ iteri' opetur: ita nō ſolū malos ſ3 nec bonos āgelos phas eſt putare creatores. Sed pro ſubtilitate ſui ſenſus corꝑis ſemina iſtaru3 rerum nobis occultiora nouerūt: ⁊ ea per ꝯgruas tēperationes elemētoꝝ latenter ſpargūt: atq3 ita ⁊ gignēdarū rerū ⁊ accelerādorū icremētoꝝ prebent occaſiones. Sed nec boni hec niſi quantū deus iubet: nec mali hec iniuſte faciunt niſi quātū iuſte ipſe permittit. Nā iniqui malitia volūtatē ſuā hn̄t iniuſtā: ptāte3 autez non niſi iuſte accipit ſiue ad ſuā penā: ſiue ad aliorū: vel penā maloꝝ: vel ad laudē bonoꝝ.

Iniqu' hēt a ſe voluntatē malam: a deo vo ptātem iuſte accepit.

Sicut iuſtificationē mētis ita creationē rerum ſolus deus operat̄: ſ3 creatura extrinſecus ſeruiat. k

Sicut ergo mētem no

ſtrā iuſtificādo formare nō pōt niſi de': p̄dicare aūt extriſec' euāgeliū ēt hoies pn̄t: nō ſolū boni per veritatē: ſed ēt mali per occaſionē

Ad phil. 1.

ita creationē rerū viſibiliū deus iteri' opat̄. Exteriores aūt oꝑationes atq3 ꝯtēplatiōes ſiue occaſiones ab angelis tam bonis q̄ malis vel ēt ab hoib' adhibent̄. S3 hec ab hoib' tāto difficili' adhibent̄: quātū eis deſunt ſenſuū ſubtilitates: ⁊ corpoꝝ mobilitates in mēbris terrenis ⁊ pigris. Vn̄ qualibuſcūq3 angelis vicinas cauſas ab elemētis contrahere quāto facili' eſt: tāto mirabiliores in hiſ operib' coꝝ exiſtūt celeritatis: ſed nō eſt creator niſi qui principalr iſta format: nec quiſq̄ hoc poteſt: niſi vnus creator deus. Aliud eſt enim ex intimo ac ſummo cauſarū cardine cōdere ac miniſtrare creaturā: quod facit ſolus creator deus. Aliud autē pro diſtributis ab illo viribus ac facultatibus aliquā operationē forinſecus admouere: vt tunc vel tunc: ſic vel ſic: exeat q̄ creat̄. Iſta quippe originaliter ⁊ primordialit̄ in quadā textura elemētorum cuncta iam creata ſunt: ſed acceptis oportunitatibus poſtea prodeunt.

Q̄ḋ angeli mali multa pn̄t per nāe vigorem: que nō pn̄t ꝓpter bonoꝝ angeloꝝ ⁊ dei ꝓhibitionem. i. q2 non permittuntur. l

Illud quoq3 ſciendu3

ē q̄ angeli mali quedā pn̄t per nāe ſubtilitatē que tn̄ nō pn̄t propter dei vel bonoꝝ angelorum ꝓhibitionē. i. q2 nō permittunt̄ illa facere a deo vel ab angelis bonis: poſſent vtiq3 feciſſe cinifes qui ranas ſerpēteſq3 fecerunt. Queda3 vo nō pn̄t facere: etiā ſi ꝑmittant̄ ab angelis ſuperioribus: q2 nō permittit de'. Unde Aug' in lib. 3. de tri. Ex ineffabili potētatu dei fit: vt q̄ poſſent mali angeli ſi ꝑmitterent̄: ideo nō pn̄t: q2 nō ꝑmittunt̄. Ne q3 eni3 occurrit alia ratio cur nō poterant facere cinifes qui ranas ſerpēteſq3 fecerunt niſi q2 maior aderat dn̄atio ꝓhibētis dei per ſpiritū ſanctū q̄ etiā magi cōfeſſi ſunt dicentes Digitus dei eſt hic. Quid aūt per naturam poſſint: nec pn̄t ꝓpter ꝓhibitionē: ⁊ q̄d per ipſius nāe ſue cōditionē facere nō ſinantur: hoi explorare difficile eſt immo impoſſibile. Nouim' hoiem poſſe ambulare ⁊ neq3 hoc poſſe ſi nō ꝑmittat̄: volare aūt nō poſſe: etiā ſi ꝑmittat̄. Sic ⁊ illi angeli quedā pn̄t facere ſi ꝑmittantur ab angelis potētioribus ex imperio dei. Quedā vo nō pn̄t etiam ſi ab eis ꝑmittant̄: q2 ille nō ꝑmittit a quo eſt illis talis nature modus: qui etiam per angelos ſuos illa plerumq3 non permittit: que conceſſit vt poſſint.

c. 6.

Quare non potuerūt ꝓducē cinifes q̄ ranas ⁊ ſerpentes fecerunt.

Exodi. 8.

Iſta ē diſtinctio 7ª huius ſcd̄i libri: In qua magi

poſtq̃ꝫ egit de ptinentibus ad caſum angeloꝛ localē agit de ptinētibus ad eorū caſum ſpūalē. Et tria facit. Nā p̄mo oſtēdit q̃liter liberū arbitriū etiā poſt lapſuꝫ retinuerūt. Scđo q̃liter itellect⁹ viuacitateꝫ poſt caſum nō amiſerūt. Tertio qualiter oīa q̄ poſſunt ideo qꝛ deus nō pmiſit implere nō potuerūt. Primū facit a p̄n⁹ diſtinctionis vſq; ibi (Et lꝫ mali angeli.) Scđm vſq; ibi (Illud quoqꝫ ſciēduꝫ eſt.) Tertiū vſq; ad finem diſtinctionis. Et tn̄ in gn̄ali. In ſpāli ſn̄ia magr̄i ſtat i trib⁹ ꝑpōnib⁹ quarū p̄ma eſt hec. ¶ Qꝫ ōlꝫ angeli boni in gr̄a ꝯfirmati nō pn̄t peccare: ⁊ mali i malitia obſtinati nō pn̄t bn̄facere. Hoc tn̄ minime aufert alicui arbitrij libertatē. Hāc magr̄ iſinuās dicit ꝙ nec mali angeli poſt peccatuꝫ pn̄t bn̄facē. nec boni poſt eoꝛ ꝯfirmationē pn̄t peccare. Cōtra qđ dictū obijciēs dicit ꝙ ſi boni angeli nō pn̄t peccare: ergo nō hn̄t arbitrij libtateꝫ: tenet ꝯn̄ria per dictum bt̄i hiero^m dicentis ꝙ oīs creatura hn̄s liberū arbitriū eſt vertibilis in bonum ⁊ malū: Cui obiectioni rn̄det ⁊ dicit: ꝙ q̄uis boni angeli peccare nō pn̄t: nō tn̄ propterea ſunt minus liberi: qꝛ non coacte: ſed libere ⁊ ſpontanee imutabilit̄ bonū eligūt ⁊ hoc ex gr̄a nō a nā: per quod ſoluit dictū bt̄i hiero. dicētis ipſum loqui de libero arbitrio gratia non ꝯfirmato: ſed ꝓcīſe in ſua nā cōſiderato. Et oppoſitū arguit ⁊ ſoluit de demonib⁹. ¶ Scđo ꝓpoſitio eſt hec: Quāuis mali angeli in quibus eſt nālis cognitiōis ꝑſpicacitaꝫ aliqua faciant mirabilia per h̄ nō ꝓbat̄ eis ineē creādi facultas. hanc magr̄ ꝓbat dicēs demones hr̄e triplicē ſciam. ſ. vnāꝫ ex ſubtilitate nāe: aliā ex tp̄e ⁊ diuturnitate: tertiāꝫ ex bonoꝝ angeloꝝ reuelatione. Et h̄ probat auctē Iſidori ⁊ bt̄i Augu. Et ſubdit ꝙ demonum ſcia ⁊ arte ſiūt artes magice: deo tn̄ talia pmittē volēte ad fallēdū fallaces ⁊ monēdū fideles: ſeu ad exercitandū iuſtos ⁊ ꝓbos. In q̄b⁹ q̄dem artib⁹ magicis mā rerū viſibiliū nō ſeruit demonib⁹ ad nutū ſed ſoluꝫ intātū q̄tū de⁹ pmittit. Et īfert ꝙ q̄uis demones q̄nq; aliqua noua ⁊ mirabilia deo pmittēte oꝑant̄ ſeu faciūt: nō tn̄ ꝓpter hoc dicēdi ſūt creatores qꝛ illa noua que ꝓducūt nō niſi ex reꝝ v̄tutib⁹ a deo eis inditis quaſi ex q̄buſdā ſeminib⁹ educunt eo ꝙ ad taliū ꝓductionē niſi iſtrumētalr̄ quodammō ſe hn̄t ſicut agricole ad ꝓductionē fructuū: ⁊ ꝑdicatores ad illuminationē mētium. ¶ Tertia propoſitio eſt hec: Demones multo maiora mala ⁊ plura poſſent facere q̄ꝫ faciūt: niſi deus ⁊ angeli boni eos facere talia ꝓhiberent: hanc magr̄ probat per hoc ꝙ magi pharaonis ita bn̄ potuiſſent miniſterio demonuꝫ feciſſe cinifes ſicut fecerūt ranas ſi deus talia operari nō ꝓhibuiſſet. Et tn̄ de ſententia in ſpeciali.

¶ Utrū angeli oēs corpei ſint qđ q̄buſdā viſum eſt q̄bus auguſtin⁹ cōſentire videt̄ dicēs angelos oēs ante caſum habuiſſe corpora tenuia ⁊ ſpūalia ſed in caſu mutata in deterius maloꝝ corpa vt in eis poſſent pati. a

Diſt. VIII. De ꝑtāte demonū quaꝫ hn̄t ſup corpora ſiſia hu mān̄s. Aug⁹ i. 2. li. retra. quodā loco dixit de mones aliquan do hoīum diſpōnes nō ſolū voce ꝓlatas verūetiā cogitatione cōceptas cū ſigna quedā ex aīo exprimunt̄ in corpore tota facultate ꝑdiſcere. Tunc rē dixi occultiſſimā audaciori aſſertōne q̄ꝫ debui. Nā puenire iſta ad notitiā demonū ꝑ nōnulla experimēta cōpertuꝫ ē. Si vtriuſq; q̄dā ſigna detur ex corpe cogitātium illi ſenſibilia: nos auertentia: aut alia: vt ſpūalis iſta cognoſcant. Aut difficillime ab hoībus aut nullatenus pōt inueniri. Quibuſdam videt̄ augu. non ita ſentiendo dixiſſe ſed opioneꝫ alioꝛuꝫ recitando.

VOlet ēt in qōne vͥſari apđ doctos vtrum angeli oēs hōi. ſ. ac mali corpi ſint. i. corpa hēant ſibi: vnita. Qđ aliq̄ putāt, imitētes vͥbis Aug. q̄ dicē videt̄ ꝙ angeli oēs an̄ ꝯfirmationem vel lapſum corpa aerea hūerit de puriori ac ſuperiore aeris parte formata: ad faciēdū habilia nō ad patiēduꝫ ⁊ angelis bonis que ꝑſtiterūt talia ſunt obſeruata corpa: vt in eis poſſint facere: ⁊ non pati: que tāte ſunt tenuitatis vt a mortalib⁹ videri non valeāt: niſi ſupueſtita aliq̄ groſſiori forma: q̄ aſſumpta videnť depoſitaq; videri deſinūt. Angelis vͦ malis mutata ſunt i caſu corpa in deteriorē q̄litatē ſpiſſioris aeris. Sic eniꝫ a loco digniori in iſeriorē locū. i. in caliginoſum aerē deiecti ſunt: ita illa corpa tenuia mutata ſunt ⁊ trāſformata in deteriora corpa ⁊ ſpiſſiora: in q̄b⁹ pati poſſent in ſupiori elemēto. i. ab igne. Et hoc Aug⁹ ſenſiſſe videt̄ ſup Gen̄. ita dicēs: Demones dicunť aerea aīalia qui corpoꝝ aereoꝝ nā vigēt: nec p mortē diſſoluunť: qꝛ ꝑualet in eis elemētū apti⁹ ad faciēdū q̄ ad patiēdū. Ad patiēdū enim humor ⁊ hum⁹: ad faciēdū aer ⁊ ignis aptitudinē ꝓhēt. Trāſgreſſores vͦ angeli cū p̄ncipe ſuo nūc diabolo tūc archāgelo: nō mirum ſi poſt pctm̄ in hāc caliginē detruſi ſunt. Neq; etiā hoc mirū eſt ſi ꝯuerſi ſunt ex pena in aeream q̄litatē qua pn̄t ab igne pati. Caliginoſa tn̄ aeris tenē tm̄ permiſſi ſunt q̄ eis q̄ſi carcer ſit vſq; ad tp̄s iudicij. Ecce his vͥbis vr̄ Augu⁹ ita tradere qđ q̄dā opinanť de corpibus angeloꝝ. Hoc aūt cū alij dixiſſe aſtruūt non ita ſentiēdo: ſed opinionē alioꝝ referēdo qđ ex ipſius vͥbis diiudicare volūt. quib⁹ ait Demones dicūtur aerea aīalia: nō ait ſūt: ita enī q̄dā dicebāt. De habitatione vero caliginoſi aeris in quē detruſi ſunt nō opināido: ſed rei vͥitatē aſſerēdo eū tradidiſſe dicūt qđ ipſius locutionis diſtinctio oſtēdit. Dicunt q̄ꝫ plurimos catholicos tractatores in hoc conueniſſe atq; id ꝯcordit̄ docuiſſe: ꝙ angeli incorpei ſint: nec corpa hn̄t ſibi vnita. Aſſumāt autē aliq̄n corpa deo ꝑparāte: ad ipletionem miniſterij ſui ſibi a deo iniuncti eadēq; poſt expletionē deponūt: in q̄b⁹ corpib⁹ hoīb⁹ appuerūt atq; locuti ſunt. Et aliq̄n q̄dē locuti ſūt ex pſona dei ſine diſtinctione alicui⁹ pſone: aliq̄n ⁊ perſona p̄ris vel filij ſiue ſpūs ſancti.

¶ Qđ de⁹ in corpalib⁹ illis antiq̄s formis appuit. b

Nec dubitādū eſt deuꝫ i corporalib⁹ formis apparuiſſe hoībus: ſicut Aug⁹ in. 2. lib. de tri. oſtēdit cōferēs diuerſa ſcripture teſtimonia ex quibus deum in corporeis figuris hoībus apparuiſſe probat: ⁊ aliq̄n ex perſona dei ſine diſtinctiōe: aliq̄n ſub diſtinctione perſonarū ſmonē eis factuꝫ eſſe.

¶ De ꝯplexa qōne quaꝫ ponit Aug⁹ querens: an ad

erhibēdu3 hos corpales appitiones creatura noua ſit formata an angeli qui añ erāt miſſi: ⁊ ſi ipſi miſſi ſunt: vtrū ſeruata ſui ſpūalis corpis q̄litate aliquā ſpē3 corpalē de corpulētiori mā̄ aſſumpſerit an proprīu corp⁹ ſuū mutauerint i ſpē3 actiōi ſue aptā. c

Sed vbi deū hoīb3 in

corporalib⁹ imaginib⁹ appuiſſe aſſerit: pplexā q̄ōnē ꝓponit quā nec abſoluit q̄rēs: vtru3 in illis corpalib⁹ appitionibus creatura aliq̄ crearet̄ ad illud op⁹ tm̄ in qua deus hoībus
Qō ſcd̄a. apperet: an angeli qui añ erāt ita mitterentur vt manentes in ſuis ſpiritalib⁹ corpibus aſſumerēt ex corpulēta īferioꝝ elementoꝝ mā̄ aliquā ſpēm corpalē: quā coaptatā q̄ſi aliquam veſtē mutarēt in q̄ſlibet ſpēs corpales veras
Qō tertia. q̄dē: an corp⁹ ſuū ꝓpriū ꝟterēt i ſpēs aptas actionib⁹ ſuis per ꝟtutē ſibi a deo datā. Ait
c.j. eni ita Aug⁹ in.3.lib. de tri. Querēdum ē in illis antiq̄s corpalib⁹ formis ⁊ viſis vtrū ad hoc op⁹ tm̄ creatura formata ſit in qua deus ſicut tūc oportuiſſe idicauit humanis oſtēderet̄ aſpectibus: an angeli qui iā erāt ita mittebant̄: vt ex pſona dei loquerent̄ aſſumentes corpalē ſpēm de creatura corpea in vſum miniſterij ſui: aut ipm corp⁹ ſuū cui nō ſubduntur: ſed ſubditū regūt mutātes atq3 ꝟtētes i ſpēs q̄s vellēt accōmodatas atq3 aptas actionib⁹ ſuis ſm attributā a creatore ſibi potentiā. Sed fateor excedē vires intentionis mee
Cōcedēdu3 eſt angelos mitti ſ3 reliqua expediri nō ſufficit vtrū angeli manēte ſpūali ſui corpis q̄litate; per hāc occulti⁹ opantes aſſumāt ex inferiorib⁹ elemētis corpulētiorib⁹ corp⁹ qđ ſibi coaptatū q̄ſi aliquā veſtē mutent ⁊ ꝟtāt in q̄ſlibet ſpēs corpales ⁊ ipſas veras: ſicut aqua ve
Joā.2. ra in vinū verū ꝯuerſa eſt a dño. An ipſa propria corpa ⁊ ſua trāſformēt in id qđ volunt accōmodatū ad id qđ agunt. Sed ꝙ hoꝝ ſit (qm̄ hō ſum) nullo experimēto comprehendere valeo: ſicut angeli qui hoc agūt. Attende lector q: q̄ōnē ꝓpoſitā nō ſoluit: ſed indiſcuſſam reliq̄t: vtrū angeli qui mittebant̄ ſuatis ſuis ꝓprijs ſpiritalib⁹ corpib⁹ ſupueſtirent̄ aliqua corpulētiori ſpē in qua poſſent videri: an ipm corp⁹ mutarēt ⁊ trāſformarēt in quā cūq3 vellēt ſpēm in qua poſſent cerni. In quibus ꝟbis videt̄ Aug⁹ atteſtari angelos eſſe corporeos ac ꝓpria ⁊ ſpūalia hēre corpora.

¶ Qđ de⁹ in ſpē qua ē de⁹ nunq̄ mortalib⁹ appuit. d

Ceteꝝ hec velut nimis

ꝓfūda atq3 obſcura relinquētes illđ idubitāter teneamus: ꝙ deus in ſpē eſſentie ſue nunq̄ mortalib⁹ appuit: ſicut ſamulo ſuo moyſi di
Exodi.33. cit: Nō videbit me hō ⁊ viuet. Et in euangelio Joā. legit̄: Deum nemo vidit vnq̄. Viſi Joan.j.
bile eni quicq̄ nō eſt ꝙ nō ſit mutabile. Ideo ſub̄a ſiue eſſentia dei qm̄ nullo mō mutabilis eſt: nullo modo per ſeipſam viſibilis ē. Proinde illa oīa que pr̄ib⁹ viſa ſunt cū deus illis p̄ntaret̄: per creaturā facta eſſe manifeſtū eſt. Et ſi nos latet qūo ea miniſtris angelis fecerit deus per angelos tm̄ facta eē dicimus. Audeo ergo fiducial̄r dicere nec deū patrem nec ꝟbum eius: nec ſpūm eius qui eſt vnus deus per id qđ eſt atq3 idipm eſt vllo mō eſſe mutabilem: ac per hoc multo minus eſſe viſibile3.

¶ Vtrum demones intrēt corpora hoīum ſubaliter: an illabantur mentib⁹ hominum. e

Illud ēt cōſideratione

digniſſimū videt̄: vtrū demones ſiue corpei ſiue icorpei ſint hoīum ſubal̄r itrēt corpora: eorūq3 aīab⁹ illabant̄: an iđ intrare dicant̄: q: malitie ſue ibi effectū exercēt dei permiſſione opprimendo atq3 vexando eas vel in pctm̄ pro volūtate ſua trāhēdo. Qđ in hoīes itro Matth.8.
eāt atq3 ab eis expulſi exeāt euangelium apte Mar.j.
declarat cōmemorans demonia in quoſdam Luce.2.
ingreſſa ⁊ per chriſtū eiecta: ſed vtrum ſm ſbſtātiā fuerint igreſſa: an ꝓpter mali effectum dicant̄ igreſſa nō adeo pſpicuū eſt. De hoc aūt Gēnadius i diffinitionibus eccl'iaſticoꝝ dogmatū ait. Demones per energia3 opationem nō credimus ſubaliter illabi aīe: ſed applicatione ⁊ oppreſſione vniri. Illabi aūt mēti illi ſoli poſſibile eſt qui creauit: qui nā ſubſiſtēs incorpore⁹ captabilis ē ſue facture. Ecce hic videt̄ iſinuari ꝙ ſubal̄r nō illabant̄ demones vel introeant corda hoīum. Beda q̄3 ſup illū locū Act̄. aploꝝ vbi petrus ait ana Act.5.
nie: Cur tētauit ſathanas cor tuū? dicit: Notandū ꝙ mentē hoīs iuxta ſub̄am nihil implere poſſit: niſi creatrix trinitas: quia tm̄mō ſ3 opationem ⁊ volūtatis inſtinctū aīa de his q̄ ſunt creata implet̄. Implet vero ſathanas cor alicuius: nō q̄dē ingrediēs in eu3 ⁊ in ſenſum eius: neq3 introiēs aditu3 cordis (ſiquidē ptās hec ſolius dei eſt) ſed callida ⁊ fraudulēta deceptione aīa3 in affectu3 malitie trahēs per cogitationes ⁊ incentiua vitioꝝ quibus plenus eſt. Impleuit ergo ſathanas cor ananie nō itrando: ſ3 malitie ſue vir⁹ iſerēdo. Iuē Spūs immūdus flāma ꝟtutū de cordib⁹ fideliū expulſus: doctorib⁹ ꝟitatis venenū pſecutōis iſūdit. His auctorib⁹ oñdit̄ ꝙ dmōes nō ſubal̄r intrāt corda hoīu3: ſ3 pp malitie effectū; de q̄b⁹ pelli dicunt̄; cū nocē nō ſinunt̄.

Digitized by Google

¶ Iſta eſt diſtinctio 8ª huius ſcdi libri: in qua magr̄ poſtq̄ egit de angelis quo ad eoꝝ caſum localem ⁊ ſpūalē: agit de eis quo ad corpoꝝ aſſumptionē. Et tria circa h̄ facit. Nā p° inq̄rit an angeli hēant corpora ſibi vnita. Scd̄o oſñdit qualiter eis hītib⁹ fiat angeli apparitio. Tertio oſñdit qualiter opant̄ circa aīas ⁊ corpa nr̄a. Primū facit a pncipio diſtinctiōis vſq; ibi (Nec dubitandū eſt.) Scd̄z vſq; ibi (Illud etiā cōſideratiōe.) Tertiū vō vſq; ad finē diſtinctionis. Et tñ in gñali. In ſpāli ſnīa magri ſtat in tribus propoſitiōib⁹: quaꝝ p° eſt hec. ¶ Angeli nō ſunt corpales q̄uis corpa ſibi aſſumūt aerea ꝑ exēplēdo circa nos aliquo ope miniſteriali. Hāc ꝓpōnē magr̄ probans querit: Utꝝ angeli ſibi hēant corpa nāliter vnita. Et r̄ndet q̄ q̄dā opinati ſunt eos hēre corpa aerea: q̄ in demonib⁹ añ pctm̄ fuerūt ſubtiliora ⁊ puriora ⁊ īpaſſibilia. poſt pctm̄ aūt facta groſſiora etiaꝫ ab igne corpali paſſibilia. ⁊ hoc cōfirmāt auctē beati Augⁿⁱ. Alij vō dicūt eos nāliter fore incorpeos: ⁊ btm̄ Augᵐ allegatū in ōriū aſſerunt magis fuiſſe locutū inq̄ſitiue q̄ determinatiue. ⁊ ſubdit q̄ lꝫ angeli incorporei aſſumāt q̄nq; corpa. q̄nq; viſibilr̄ aliquid opant̄ circa nos: ⁊ poſt opis cōpletionē illa deponūt. Unī in talib⁹ corpib⁹ hoīb⁹ pluries appuerūt ⁊ locuti ſunt aliqñ in pſona p̄ris: aliqñ in perſona filii: aliqñ in pſona ſpūs ſci. ¶ Scd̄a ꝓpō eſt hec: Q deus aliqñ in formis corpalibus appuit. Hanc probat magr̄ auctē bti Augⁿⁱ. Unī mouet q̄ōnem circa hec. ſ. vtrū deus corpalr̄ apparens de nouo ſemper creauit illud corpus in quo appuit. Et vtrum angeli corpalr̄ apparentes: dato q̄ ſint corporei tñ in ſuis corpib⁹ appareāt. vel alia corpa aſſumāt magis groſſa ex viſibiliū rerū mā: ⁊ an illa ad placitū in qualibet trāſumāt dſpōnē. Iſtā magr̄ relinquit inſolutā. ⁊ poſtea dicit q̄ diuina eēntia nunq̄ potuit nec pōt videri vt eſt. q̄ oē viſibile mutabile eſt. Cūꝫ ergo eſſentia dei ſit īmutabilis: q̄d aliud ſupeſt q̄ q̄ ſit etiā inuiſibilis. ¶ Tertia ꝓpō eſt hec: Spūs maligni ꝑ quēdā effectū p̄ſt q̄nq; illabi hoīb⁹: non illapſu eēntiali. Hanc magr̄ ꝓbās: querit: Utrū demones ſiue ſint corpei ſiue incorpei intrēt ſubſtālr̄ corpa hominū vel ſolū dr̄ant̄ in malitie effectuꝫ. Et r̄ndēs dicit q̄ ſolus deus menti humane illabit̄. ⁊ q̄ diabolus ingredi dicit̄ corpa. hoc eſt ſolū per effectum malitie quod probat auctoritatibus Gregorij ⁊ Bede que patent in textu. Et tñ in ſpeciali.

¶ De ordinum diſtinctione qui ⁊ quot ſint. a

Diſtin. IX. De d̄ritibus cōfirmatiōnē angeloꝝ bonoꝝ q̄ſtū ad ordinuꝫ diſtinctionē

Poſt predicta ſuꝑeſt cognoſcere de ordinib⁹ angeloꝝ q̄d ſcriptura tradat. Que in plurib⁹ locis nouē eē ordines angeloꝝ ꝓmulgat. ſ. angelos: archāgelos: principat⁹: ptāſtes: virtutes: dñatiōes: thronos: cherubin ⁊ ſeraphi. Et inueniunt̄ ī iſtis ordinib⁹ tria terna eē. Et in ſinglīs tres ordines: vt trinitatis ſilitudo in eis īſinuet̄ īpreſſa. vñ Dionyſi⁹ tres ordines angeloꝝ eē tradit: ternos in ſingulis ponēs. Sūt eniꝫ tres ſupiores: tres īferiores tres medij. Superiores ſeraphin: cherubin: throni. Medij dominationes: principatus: poteſtates. Inferiores virtutes: archangeli: angeli.

Lib. j. de cele. hierar.

¶ Quid appellat̄ ordo ⁊ q̄ ſit rō nois cuiuſq;. b

Hic conſiderādum eſt quid appellet̄ ordo. Deinde vtrū ab ipſa creatiōe fuerit diſtinctio illoꝝ ordinū. Ordo autem dr̄ multitudo celeſtiuꝫ ſpirituū qui inter ſe in aliquo munere grē ſimilant̄: ſicut ⁊ ī naturaliū datoꝝ munere ꝯueniūt. Ut ibi gratia. Seraphin dicunt̄ q̄ pre alijs ardēt charitate. Seraphin eniꝫ interp̄tat̄ ardēs vel ſuccēdens. Cherubin qui pre alijs ī ſcia eminēt. Cherubi eniꝫ interp̄tat̄ plenitudo ſcie. Thronus dr̄ ſedes. Throni aūt vocant̄ (vt btūs Gregori⁹ ait) qui tāta diuinitatis grā replētur vt in eis ſedeat deus: ⁊ per eos iudicia decernat atq; īformet. Dñationes vocant̄ qui pncipat⁹ ⁊ ptātes trāſcēdūt. Principat⁹ dicunt̄: qui ſibi ſubiectis que ſunt agēda diſponūt eiſq; ad explēda diuina myſteria principant̄. Ptātes noiant̄ hi qui hoc ceteris potētius in ſuo ordie acceperūt: vt virtutes aduerſe eis ſubiecte eoꝝ refrenent̄ ptāte: ne homines tantū tētare valeāt quātū deſiderant. Uirtutes vocant̄ illi per quos ſigna ⁊ miracula frequenter fiunt. Archangeli qui maiora nunciant. Angeli qui minora.

¶ Q hec noia nō ꝓpter ſe ſꝫ ꝓpter nos eis data ſunt que ſumpta ſunt a donis grē que non hīt ſingulariter: ſed excellēter ⁊ a precipuis noiantur. c

Hec noīa illis nō propter ſe: ſed ꝓpter nos eis data ſunt. Qui. n. ſibi noti ſunt ꝯtēplatiōe: nobis inoteſcūt cognominatione. Et noiant̄ ſinguli ordines a donis grāꝝ: q̄ nō ſingulariter ſed excellenter data ſunt in pticipatione. In illa enim celeſti curia vbi plenitudo boni eſt: lꝫ quedam data ſint excellēter nihil tñ poſſidet̄ ſingulariter. Oīa eniꝫ in oīb⁹ ſunt: nō q̄dē eq̄liter: q̄ alij alijs ſublimius poſſidēt: q̄ tñ oēs hñt. Cūq; oīa dona grārum ſupiores ordines ſublimius ⁊ pfecti⁹ pcepint: tñ ex p̄cipuis ſortiti ſūt vocabula inferioribus cetera relinquentes ordinib⁹ ad cognominationē: vt ſeraphin qui ordo excellētiſſim⁹ eſtimat̄: tā dilectionē q̄ cognitionē diuinitatis ⁊ cetera v̄tutū dona ceteris oībus ſublimi⁹ ⁊ pfectius pcepit: ⁊ tñ ab excellentiori dono. i. a charitate nomen accepit ille ſupior ordo. Maius eniꝫ donū eſt ipſa charitas q̄ ſcia. Itē maius eſt ſcire q̄ iudicare: ſcia nāq; īformat iudiciū. Idq; ſecundus ordo a ſcd̄o dono. i. cognitione v̄itatis appellat⁹ eſt. ſ. cherubin: ita ⁊ de alijs intelli

Digitized by Google

gendũ eſt. Aſſignat̃ ergo excellẽtia ordinuʒ
ſm excellentiã donoꝝ. ⁊ tñ ſicut Gregori⁹ ait
illa dona oĩbus ſunt cõia. Oẽs enim ardent
charitate: ⁊ ſciã pleni ſunt: ſic ⁊ de alijs. Sed
ſupiores alijs excellẽtius vt iaʒ dictũ eſt ipſa
acceperũt a quib⁹ ⁊ noiant̃. vñ Gregorius:
In illa ſumma ciuitate quiſqʒ ordo ei⁹ rei cẽ
ſet̃ noĩe: quã plenius accepit in munere.

ℭ Queſtio ex verbis Gregorii orta. d

Soꝛit̃ hic queſtio ta

lis. Siqͦs ordo ab illo dono noiat̃ qđ pleni
us poſſidet; tũc cherubin ĩ ſciã p̃eminet oĩb⁹
qꝛ a ſciã noiat̃. Sed qui magis diligit plus
cognoſcit. Tantũ enĩ (vt tradit auctas) co
gnoſcit ibi qͥſqʒ q̃ntũ diligit. Itaqʒ ſeraphin
nõ ſolũ ĩ charitate: ſʒ ẽt ĩ ſciã p̃eminẽt. Jõqʒ
auctas illa ſic videt̃ intelligẽda vt cõparatio
nõ referat̃ ad oẽs ordines: ſʒ ad qͥſdã. ſ. infe
riores. Ille eniʒ ordo nõ pleni⁹ ſeraphin acce
pit ſciam in munere: ſʒ pleni⁹ alijs ordinib⁹
qui ſunt inferiores. Nec noiat̃ qͥſqʒ ordo ab
oĩ re: quã pleni⁹ alijs accepit: ſʒ ab aliqua reꝝ
q̃s accepit. Vel põt cõparatio referri non ad
ipſos ordines: ſʒ ad alia dona: nec ad omnia
alia dona: ſed ad quedã. Sicut eniʒ hoĩes cũ
plura hẽant dona: quedã alijs excellẽti⁹ poſ
ſidẽt: ita forte ⁊ angeli quibuſdã muneribus
magis pollẽt: ⁊ alijs quibuſdam minus.

Explanatio illi⁹ auctis.

Alia determiatio eiuſdem.

ℭ Utrum ordĩnes ab initio creationis ita diſtincti
fuerint. e

Jã nũc īquirere reſtat:

Utrũ ⁊ iſti ordines a creatiõis initio ita fue
rint diſtincti. Qꝛ ita fuerint diſtincti a p̃mor
dio ſue ↄditiõis videt̃ teſtimonio auctis inſi
nuari: que tradit de ſingulis ordinib⁹ aliqͦs
cecidiſſe. De ordine nãqʒ ſuperiori lucifer ille
fuit: quo nullus dignior cõdit⁹ fuit. Apl's ẽt
p̃ncipat⁹ ⁊ ptãtes tenebrarũ noiat oſtẽdens
de ordinib⁹ illis cecidiſſe: qui cũ in malis mi
niſteriũ exerceãt: nõ tñ penit⁹ noĩb⁹ ordinuʒ
ſuoꝝ p̃uati ſunt. Sed nõ videt̃ illđ poſſe ſta
re. Nõ eniʒ tũc charitate ardebant: nec ſapia
pollebant: neqʒ in eis deus ſedebat. Si enim
hoc habuiſſent nõ cecidiſſent. Nõ ergo tunc
erãt cherubin vel ſeraphin vel throni. Ad qđ
dicimus qꝛ ante caſum quorundã nõ erãt iſti
ordines: qꝛ nõdũ hẽbãt dona in quoꝝ p̃tici
pationib⁹ ↄueniũt. Sʒ quibuſdã cadẽtibus
alijs appoſita ſũt: eiſqʒ q̃ ceciderũt collata fu
iſſent eadẽ dona ſi p̃ſtitiſſent. Jõqʒ ſcriptura
dicit de ſingulis ordinib⁹ aliqͦs cecidiſſe: non
qꝛ fuiſſent in ordinibus ⁊ poſtea corruerint:

Ezech. 28.

Eph. 6.

Qꝛ an̄ caſuʒ q̃rũdaʒ fuerint hi ordines: qꝛ non hẽbãt dona grẽ que quibuſdã cadẽtib⁹ alia appoſita fuerunt.

ſed qꝛ ſi perſtitiſſent eoꝝ aliq̃ in ſingulis fuiſ
ſent ordinib⁹: qui ⁊ in nãe tenuitate ⁊ in for
me p̃ſpicacitate differẽtes gradus hẽbant ſi
cut illi qui perſtiterũt. Alij eniʒ vt p̃diximus
ſupiores alij iferiores ↄditi ſunt. Supiores
qui nã magis ſubtiles ⁊ ſapiã magis p̃ſpica
ces: iferiores qui nã minus ſubtiles: ⁊ intelli
gentia minus p̃ſpicaces facti ſunt. Has autẽ
inuiſibiles dĩas inuiſibiliũ ſolus ille pondera
re potuit qui oĩa in numero ⁊ mẽſura ⁊ põde
re diſpoſuit. i. in ſeipſo qui eſt menſura oĩ rei
modũ p̃figens ⁊ numerus oĩ rei ſpẽm p̃bens
⁊ põdus oẽm rem ad ſtabilitateʒ trahens. i.
terminãs ⁊ formans ⁊ ordinãs omnia.

Sap. ii.

ℭ Utrũ oẽs angeli eiuſdẽ ordinis ſint equales. f

Pꝛeterea ↄſiderari opʒ

Utrũ oẽs angeli eiuſdeʒ ordinis eq̃les ſint:
ita eẽ quibuſdã placuit: ſʒ nõ eſt hoc ꝓbabile
nec aſſertione dignum: qꝛ lucifer qui fuit de
collegio ſupioꝝ ipſis etiã dignior extitit qui
alijs excellẽtiores creati fuerãt. Ex quo p̃cipi
tur q̃ ſi p̃ſtitiſſet: in ordine ſupiori fuiſſet: ⁊
alijs eiuſdẽ ordinis dignior extitiſſet. Sicut
eniʒ vnus eſt ordo aploꝝ ⁊ alter martyruʒ: ⁊
tñ in aplis alij alijs ſũt digniores: ſilr ⁊ in
martyribus alij alijs ſunt ſupiores: ita ⁊ in
ordinibus angelorum recte creditur eſſe.

Per ſiſe oñdit non oẽs eiuſdẽ ordinis pes eẽ.

ℭ Qũo dicat ſcriptura decimũ ordinem ex hoĩbus
cõpleri: cum non ſint niſi nouem ordines. g

Notãdũ ẽt q̃ decimus

ordo legit̃ de hoĩb⁹ reſtaurãdus. Sed cũ nõ
ſint niſi nouẽ ordines nec plures fuiſſent etiã
ſi illi qui ceciderũt p̃ſtitiſſent: mouent̃ lecto
res qũo ſcriptura dicat decimũ ordineʒ com
pleri ex hoĩb⁹. Gregori⁹ nãqʒ ait hoĩes aſſu
mẽdos in ordine angeloꝝ: quoꝝ alii aſſumũ
tur in ordine ſupioꝝ: qui. ſ. magis ardẽt cha
ritate: alij in ordine iferioꝝ: qui. ſ. minus p̃fe
cti ſũt. Ex quo apparet nõ eẽ de hoĩb⁹ formã
dũ decimũ ordinẽ: tanq̃ nouẽ ſint angeloruʒ
⁊ decimus hoĩuʒ: ſed hoĩes pro qualitate me
ritoꝝ ſtatuendos in ordinibus angelorum.
Qđ ġ legit̃ decim⁹ ordo cõplẽdus de hoĩb⁹
ex tali ſenſu dictũ fore accipi põt: qꝛ de homi
nib⁹ reſtaurabit̃ qđ in angelis lapſuʒ eſt: de
quib⁹ tot corruerũt vt poſſet fieri decimus or
do. Propter qđ Aplus dicit reſtaurari oĩa
in xp̃o que in celis ⁊ que etiaʒ in terris ſunt:
qꝛ per chriſtũ redẽptũ eſt genus humanum:
de quo fit reparatio ruine angelice: tñ non mi
nus ſaluaret̃ hõ ſi angelus nõ cecidiſſet.

Homil. 24.

Ephes. 2.

ℭ Qꝛ hoĩes aſſumuntur iuxta numerum ſtantium

non lapſorum. b

Non eniꝫ iuxta numerũ eoꝝ qui ceciderũt: ſꝫ eoꝝ qui pmãſerũt homines ad btitudinẽ admittũtᷣ. Vñ Grego⁹ Supna illa ciuitas ex angelis ⁊ hoib⁹ ꝯſtat ad quã credim⁹ tãtos humani gñis aſcendere: quãtos illic cõtigit ãgelos remãſiſſe: ſicut
Deut.32. ſcriptũ eſt in cãtico Deuteronomij: Statuit terminos pplõꝝ iuxta numerũ angeloꝝ dei.

℄ Quidam dicunt ſm numerum lapſorum angelorum homines reparandos. i

A qbuſdã tamẽ putat ꝙ hoies repentᷣ iuxta numeꝝ angeloꝝ q̃ ceciderũt vt illa celeſtis ciuitas nec ſuoꝝ ciuiũ numero puetᷣ: nec maiori copia regnet. Quod Aug⁹ in encħ. ſentire videtᷣ nõ aſſerẽs de hominib⁹ plus ſaluari ꝙ̃ corruit de angelis: ſed nõ minus ita dicens: Supna hieriſm mr̃ nr̃a ciuitas dei: nulla ciuium ſuoꝝ numeroſitate fraudabitᷣ: aut vberiore etiã copia ſortaſſe regnabit. Neqꝫ eni numerũ aut ſcõruꝫ hoium aut imũdoꝝ demonũ nouim⁹: i quoꝝ locuꝫ ſuccedẽtes filij catholice mr̃is q̃ ſterilis appebat in terris in ea pace de qua illi ceciderunt ſine vllo tp̃is termino pmanebũt. Sꝫ illoꝛuꝫ ciuium numerus ſiue qui eſt ſiue qui fuit: ſiue qui futurus ẽ in ꝯtẽplatiõe eius artificis eſt qui vocat ea que non ſunt tanꝙ̃ ea que ſunt.
Rom.4. Ecce apte dicit non minus de hoibus ſaluari ꝙ̃ corruit de angelis; ſed plus nõ aſſerit.

℄ Iſta eſt diſtinctio 9ᵃ huius ſcdi libri: in qua magr̃ poſtq̃ egit de cõi angeloꝝ creatione ⁊ bonorum et maloꝝ diſtinctiõe: icipit tractare ſpãliter de bonoꝝ dignitate ⁊ cõparatione. Et tria circa h̃ facit. Nam primo agit de nũero ordinũ ⁊ noiatione. Scdo tractat de eoꝝ diſtinctiõe. Tertio tractat de eoꝝ ex hominib⁹ repatiõe. Primũ facit a pncipio diſtinctiõis vſqꝫ ibi (Iam iquirere reſtat). Scdꝫ ab inde vſqꝫ ibi (Notãdũ etiã ꝙ decimus.) Tertiũ vo vſqꝫ ad finem diſtinctionis. In ſpãli ſnĩa magiſtri ſtat in tribus ꝓpõnibus: quarũ pma eſt hec. ℄ Nouem ſunt chori ſeu ordies angeloꝝ in trib⁹ hierarchijs ſm donaꝝ noiatiꝫ diſtinctoꝝ. Hanc magr̃ inſinuãs dicit nouẽ eẽ ordies angeloꝝ trib⁹ ternarijs quos hierarchias vocamus diſtinctos: ita ꝙ quilibet ternari⁹ ſeu hierarchia tres cõtineat ordines: quoꝝ ordinũ tres ſunt ſupiores. ſ. ſeraphin cherubin ⁊ troni. tres ſunt medij. ſ. dñationes pncipat⁹ ⁊ ptãtes. tres autẽ ſunt inferiores vtpote virtutes archãgeli ⁊ angeli. Poſtea declarat quid ſit ordo. Et dicit ꝙ ordo ſit multitudo ſpiritũ celeſtiũ qui inter ſe in aliquo grẽ munere aſſimilantᷣ: ſicut qui in donoꝝ nãliũ pticipatione cõueniũt. Sicut exepli grã ſeraphin cõueniũt in charitatis ardore: cherubin in ſcie plenitudine. ⁊ ſic oẽs qui ſunt eiuſdem ordinis ꝯueniũt in illo qḋ illi ordini eſt ꝓpriũ. Qꝛ aũt cuiqꝫ ordini ſit ꝓpriũ oſtendit auctor in lr̃a. ⁊ ſubdit ꝙ angelis conueniũt noia nõ ꝓpter eos ſꝫ ꝓpter nos: vt. ſ. ꝑ hĩ⁹ noia nobis innoteſcãt. Vñ ſinguli ordines noiantᷣ a donis gratiarũ in quibus ſupiores inferiores ꝑcellũt: qḋ ſic intelligendũ eſt: nõ ꝙ ordineꝫ grẽ a quo ſuperior denominatᷣ inferior nõ hẽat: ſed ꝙ tã excellẽter ipam nõ hẽat. vñ ſupioreꝫ ordinẽ ſeraphin a dono charitatis qḋ ẽ ſupremũ inter dona noiam⁹: nõ ideo qꝛ ille ordo ſolus illḋ donũ hẽat. ſꝫ qꝛ ceteris excellẽti⁹ illud hẽt ⁊ ipm donũ charitatis inter dona grẽ pmũ locũ tenet: ordinem aũt ſequẽtiũ. ſ. cherubin a plenitudine ſcie dicimus: qꝛ donũ ſcie donũ charitatis imediate ſequitᷣ in ordine donoꝝ. Cõtra iſtã ſniam magiſter obiciẽs dicit ex ipſa ſeq̃ cherubin eẽ maioris ſcie ꝙ̃ ſeraphin: eo ꝙ cherubin a dono ſcie noiatᷣ. ⁊ rñdet ꝙ non ſequitᷣ. Nã ſeraphin nõ noiatᷣ a ſcia nõ obſtante ꝙ ſit perfectioris ſcie ꝙ̃ cherubin: eo ꝙ digniori ſeu perfectiori dono pollet ꝙ̃ ſit ſcia. ſ. dono charitatis. ⁊ g̃ denoiari debet ab ipſo dono. ſ. charitatis. ⁊ ſic de alijs angelis. Nã quilibet ordo debet denoiari ab illo dono qḋ i eo pre alijs donis fulget.

℄ Scda ꝓpoſitio eſt hec: Angeli ab initio ſue creationis nõ erãt vt nũc ſunt in nouẽ ordines diſtincti ſeu ordinati qui ordines ordinantᷣ ſm dona gratuita. Licet tñ habuerũt tũc donoꝝ nãliũ vt nũc inequalitatẽ. Hĩc magiſter ꝓbãs querit: Vtrũ ordines angelorum ab initio creationis eorũ fuerũt diſtincti. Et arguit primo ꝙ ſic. per hoc ꝙ angelus pm⁹ qui cecidit dicitᷣ ſupior fuiſſe ⁊ per hoc ꝙ aplus dicit aliquos de ptãtib⁹ ⁊ pncipatib⁹ demones aſſectos eẽ. In oppoſitũ vo arguitᷣ per hoc ꝙ ordines denoiantur a donis gratuitis que nec boni nec mali in pncipio creationis habuerunt. Et rñdẽs dicit ꝙ non habuerũt ab initio ſue creationis eorũ diſtinctionẽ ordinũ: ſed habuerũt hñi diuerſitates donoꝝ nãliũ ſm que boni ſtãtes diuerſa bona grẽ receperunt ⁊ ordinati fuerũt. ⁊ demones dicuntᷣ cecidiſſe: nõ iḋ qꝛ ipſi aliqñqꝫ ordinati fuerũt: ſed ſi ſtetiſſent ſꝫ eoꝝ nãlia dona: per dona grẽ ad illos ordines ptinẽtia pcepiſſent: ⁊ ſic in illos ordines locati fuiſſent. Deĩde queritur vtrũ oẽs angeli eiuſdeꝫ ordinis ſint equales ⁊ licet quidã hoc poſuerũt tñ magr̃ dicit ꝙ nõ. Sꝫ ſicut in ordine aplõꝝ aut martyrũ quidã alijs ſũt digniores ita cõſimiliter in ordine angelorum. ℄ Tertia ꝓpoſitio eſt hec: An ad ſingulares ordines angelorum hoies ſaluãdi aſſumantᷣ ſm numerũ beatoruꝫ angelorum. Hanc magr̃ ꝓbãs querit. Cum nõ ſint niſi nouẽ ordines angeloꝝ: quare tũc ſcriptura dicit decimũ ordinẽ per hoies ſaluandos reſtaurari. ⁊ reſpondet ꝙ nõ iḋ dicitᷣ ꝙ decimus ordo ſit vel quandoqꝫ fuerit. ſꝫ ꝙ tot hoies ſaluentᷣ quot ſunt angeli in vno ordine. ⁊ ideo dicunt decimũ ordinẽ reſtaurari. ⁊ ſubdit ꝙ opinio beati Grego. eſt ꝙ tot hoies ſaluentᷣ quot angeli perſtiterũt. Opinio aũt btĩ Auguſtini eſt ꝙ tot ſaluentᷣ quot ceciderant: que autem verior ſit non determinatur. Et tñ in ſpeciali.

℄ An oẽs ſpũs celeſtes mittantur: ⁊ ponit duas opiniones ⁊ auctoritates quibus innitantur. a

Hoc etiã inueſtigãdũ ẽ. Vtꝛ oẽs illi celeſtes ſpirit⁹ ad exteriora nũciãda mittãtᷣ. Quidã putãt aliquos ĩ illa multitudie eẽ q̃ foras ꝓ offõ exeũt: alios qui intus ſemp aſſiſtũt: ſicut ſcriptum eſt in Dañ. Millia milliuꝫ miniſtrabãt ei: ⁊ decies cẽte- Diſtin. X. De miniſterio ⁊ miſſione angelõꝝ q̃ꝫtuꝫ ad angelos miniſtrantes.
Dañ 6.

Digitized by Google

na millia aſſiſtebant ei. Item Dio⁹ in hierar
chia que ſacer p̄ncipat⁹ dicit᷑: de platiōe ſpi
rituum ait: Sup̄iora illa agmina ab intimis
nunq̄ recedunt: q̄m ea qua preeminent vſum
exterioris officij nunq̄ hn̄t. His auctoritati
bus innitūtur qui angelos mitti: niſi inferio
res inficiantur.

¶ Obiectio contra illos. b

Quib⁹ obijcitur quod
Eſaie. 6. Eſaias ait: Uolauit ad me vn⁹ de ſeraphin:
qui ordo ſup̄ior eſt ⁊ excellētior. Idq̄z ſi de il
lo ordine mittunt᷑: non eſt ambigēdum quin
Heb. j. etiā ⁊ de alijs mittantur. Apl̄us quoq̄z ait:
Oēs ſūt adminiſtratores ſpūs i miniſteriū
miſſi. His teſtimonijs aſſerūt quidaz oēs an
gelos mitti, nec debet indignū videri ſi etiam
Joā. 15. Exi ui a patre. ſuperiores mittant᷑: cum ⁊ ille qui creator eſt
oium ad hec inferiora deſcenderit.

¶ Queſtio ſi omnes mittūtur: cur vnus tm̄ ordo no
mine angelorum cenſetur. c

Dicorit᷑ qō ſi oēs mit
tunt᷑ ⁊ nūcij dei exiſtūt: q̄re vn⁹ tm̄ inter nouez
R̄ſſio quorundam. ordines angelorū noīe cēſetur. Ad qō q̄daz
dicūt oēs q̄dē mitti: ſꝫ alios ſepi⁹ ⁊ q̄ſi ex of
ficio iniūcto: qui ꝓp̄e angeli vł archāgeli no
minant᷑. alios vero rari⁹ mitti. ſ. maiores cau
ſa extra cōem diſpēſationē oborta: qui cū an
gelorū miniſteriū ſuſcipiūt etiā nomen aſſu
Pſal. 103. munt vn̄ i pſal. Qui fac̄ angelos ſuos ſpūs
q: illi qui nā ſpūs ſūt: aliq̄n āgeli. i. nūcij fiūt.

¶ Putant quidā michael gabriel raphael de ſup̄iori
ordine fuiſſe ⁊ ſunt noīa ſpirituū ⁊ nō ordinū. d

Et putant illi michael
gabriel raphael de ſup̄iori ordīe fuiſſe. Mi
chael interp̄tat᷑ quis vt de⁹. Gabriel fortitu
do dei. Raphael medicina dei: nec ſunt iſta
noīa ordinū ſꝫ ſpirituū. Et dicūt q̄dā ſingu
lū horū vni⁹ ꝓp̄e ac ſingulariter ſpūs eſſe no
men. Alij vero nō vni⁹ ſingulariter ⁊ determi
nate: ſꝫ nūc hui⁹ nūc illi⁹ eē nomē: ſꝫ q̄litatez
eorū ad q̄ nūciāda vł gerēda mittunt᷑ ſicut ⁊
demonū q̄dā noīa ſunt q̄ q̄dā putāt eē vnius
ꝓpria. Alij vero plurib⁹ cōia. Diabolus q̄ppe
qui grece ita vocatur ⁊ criminator interp̄eta
tur vel deorſum fluens hebraice dr̄ ſathan. i.
Luce. 10. aduerſarius. Dicitur ⁊ belial. i. apoſtata ⁊
j. Cor. 6. Job. 3. ⁊ 4. abſq̄z iugo. dr̄ etiā leuiathan. i. additamētuz
eorū: ⁊ alia plura reperies noīa que vel vnius
ſpūs ſunt ꝓpria vel pluribus cōmunia.

¶ Qūo determinent predictas auctoritates que vi
dent᷑ aduerſari qui dicūt oēs angelos mitti. e

Qui autez oēs angelos
mitti aſſerūt predictas auctes Danielis. ſ. ⁊
Dionyſij ita determināt. Dicuntur ſup̄iora
agmina deo aſſiſtere: ⁊ ab itimis nunq̄ rece
dere nō, q̄n aliq̄n mittant᷑: ſed q: rariſſime ad
exteriora ꝓdeūt; neq̄z tūc ab itimis recedūt:
ſed dei p̄ñtie ⁊ cōtēplatiōi ſemꝑ aſſiſtunt: qō
etiam faciunt qui frequenter mittuntur.

¶ Quos alij dicāt mitti ⁊ quos dicāt nō mitti cū de
terminatiōe auctū que vident᷑ ſibi aduerſari. f

Alij vero dicūt tres or
dines ſup̄mos. ſ. cherubin ſeraphin ⁊ thro
nos ita creatori aſſiſtere: q̄ ad exteriores non
exeūt. Inferiores aūt tres ad exteriora mitti.
Tres vero medios iter vtroſq̄z conſiſtere nō
mō dignitate vel loco ſꝫ ēt officio: q: p̄ceptuz
diuinū a ſup̄iorib⁹ accipiūt: ⁊ deferūt ad iſe
riores. Idq̄z cū ſup̄mi medijs ⁊ medij imis
atq̄z hi hoīb⁹ p̄ceptū dei nunciēt merito oēs
angeli noīari debēt. Et ob id forte apl̄us ait:
Oēs ſpūs adminiſtratores eē filij ⁊ mitti in Heb. j.
miniſteriū. Uel p̄ oēs nō ſingulos ordines:
ſed de iſerioribus ordinib⁹ ſingulos angelos
cōplexus eſt. Illud vero qō Eſaias ait per ver
ba Dionyſij determinant dicentes. Hi ſpūs
qui mittunt᷑ p̄cipiūt horū vocabulū: quorū
gerunt officium. Un̄ dicūt illū angelum qui
miſſus eſt ad Eſaiam: vt mundaret ⁊ incēde
ret labia ꝓphete fuiſſe de ordine inferiorum.
Sed ideo dictus eſt fore de ſeraphin: quia ve
niebat incendere ⁊ cōſumere delicta Eſaie.

¶ Iſta eſt diſtinctio 10ᵃ huius ſcdi libri: in qua magi
ſter poſtq̄ꝫ egit de compatione angelorum ad ſe in
uicez: tractat de compatione eorū ad deū. Et tria fa
cit. Nā primo facit de q̄b⁹ ordinib⁹ ſunt angeli qui
mittunt᷑. Scdo q̄uo diuerſa noīa et proprietatibus
ſortiunt᷑. Tertio qualr̄ miſſi a diuina cōtēplatiōe nō
excludunt᷑. Primū facit a p̄ncipio diſtinctiōis vſq̄z
ibi (Dic orit᷑ qō.) Scdm ab inde vſq̄z ibi (Qui aūt
oēs.) Tertiū vero ab inde vſq̄z ad finez diſtinctio
nis. Et tm̄ in gn̄ali. In ſpāli ſnīa magr̄i ſtat in tribus
propōnibus: quaꝝ p̄ma eſt hec. ¶ Angeli de ſingu
lis ordinibus ad extra ad nr̄m miniſteriū mittunt᷑.
Hanc ꝓpōnez magr̄ ꝓbās querit p̄mo: Utrum oēs
angeli de ſingulis ordinibus ad exteriora nūcianda
mittant᷑. ⁊ rn̄dēdo recitat opiniōes circa h̄. quaꝝ p̄ᵃ
dicit q̄ non oēs mittant᷑: q: ſup̄iores ſemꝑ deo aſſi
ſtūt. ⁊ illa opinio cōfirmat᷑ auctē hti Dionyſij ⁊ Da
nielis quibus dicit᷑ q̄ ſup̄iora illa agmina ab itimis
nunq̄ diſcedūt. Scda opinio dicit q̄ oēs mittant᷑.
qō ꝓbat᷑ per hoc q̄ ſeraphin legitur miſſus fuiſſe ad
Eſaiā. Cū ergo de ſeraphin qui ſūt ſupremi ordinis
mittant᷑. videt᷑ etiā q̄ de ſingulis ordinib⁹ mittant᷑
⁊ cōfirmat᷑ per hoc q̄ filius dei qui eſt ſup̄ior oī an
gelo fuit miſſus. Scdo per auctēm apl̄i qui dicit q̄
oēs ſunt adminiſtratores ſpūs miſſi i miſteriū. De
inde obiicit ecōtra opinionē iſtā dicēs: Si oēs mit
tunt᷑: q̄re tūc nō oēs dicunt᷑ angeli. i. nūcij: ſꝫ vn⁹ or
do h̄ nomen ſoluz ſortit᷑. ⁊ rn̄dēs ad hoc dicit q̄ illi

qui ſunt de inferiori ordine angeli proprie dicunt̄: qi ex proprio eoꝝ officio ſepius mittunt̄. Nihilominus tñ ⁊ alij etiā qñqȝ mittunt̄: ⁊ tūc angeloꝝ nomē ſuſcipiunt. ſ₃ illud Pſal. Qui facit angelos ſuos ſpiritus: qꝛ qui nāliter ſpūs ſunt qñqȝ angeli. i. nūcij ſiunt. ⁊ ſubdit incidentaliter ad huius ſcd̄e opinionis confirmationē ꝙ iſta noīa michael gabriel raphael ſunt ꝓpria noīa quorūdā ſpirituū a ſuperiori ordine miſſorum: q̄uis tñ alij dicūt ꝙ ſint noīa officiorum. Uñ qꝛ raphael interpretat̄ medicina dei ꝗlibet angelus qui ad medicādū mittit̄ raphael dici pōt. ⁊ ſilr dicēdū eſt de alijs. ⁊ cōfirmat per ſilē in demōibus quib⁹ quedā noīa ſunt cōia: ſicut diabolus ſathan ⁊ belial ⁊ ſimilia quoꝝ iterpretationē ponit in lr̄a. hec tñ noīa qñqȝ ſingularibus demonib⁹ aſcribunt̄ ſpāliter. Poſtea ſoluit auctē bt̄i Dionyſij que prima opinio pbat̄ ⁊ dicit ꝙ ſupremi angeli dicunt̄ aſſiſtere q̄uis raro mittant̄: tñ qui mittunt̄ a dei pñtia nō recedūt: ſed eius cōtemplationi eque bene aſſiſtunt. quod etiā illi faciūt qui quotidie ſeu frequēter mittunt̄. ¶ Ex p̄dictis ſimul ſumptis īfero p̄mo ꝙ angeli miſſi diuerſa noīa ſ₃ varias officioꝝ proprietates ſortiunt̄: que eſt ꝓpō ſcd̄a. ¶ Infero ſcd̄o ꝙ angeli miſſi tp̄e miſſionis ab intuitu diuine contemplationis nō excludunt̄ que eſt ꝓpō tertia. Poſtea magiſter ponit 3ᵃᵐ opinionē que dicit ꝙ ſupiores angeli nunq̄ȝ mittant̄. i. tres ſupremi chori ſemper aſſiſtant ſ₃ ꝙ īfimi tres chori ſemp mittant̄: medij aūt chori dicant̄ aſſiſtere ⁊ mitti: inq̄ɫtū mitti accipitur prout medij nūciāt īferiorib⁹. i. illumināt īferiores. ⁊ qꝛ vt ſic ſuperiores medijs nūciāt ⁊ medij īfimis: iō ſupiores dicunt̄ mitti. ⁊ ad illū ſenſū locutus eſt ap̄l's dicēs oēs miſſos adminiſtrationē. Ad auctem Eſaie rn̄dēdo dicit ꝙ angelus ad Eſaiā miſſus non fuit proprie de ordine ſeraphin ſ₃ ſic denoiat̄ ab effectu ad quem venerat: qꝛ venerat ad inflāmādū cor incendio amoris dei. Et hñ in ſpeciali.

¶ Ꝙ queqȝ aīa habet angelum bonum ad ſui cuſtodiam delegatum: ⁊ malum ad exercitium. a

Diſtin. XI. De angeloꝝ miſterio ⁊ miſſiōe p̱ cōparationē ad hoīeȝ cui miniſtrant. Matth. 18.

Illud quoqȝ ſci

endū eſt ꝙ angeli boni deputati ſunt ad cuſtodiam hoīuȝ: ita vt quiſqȝ electoꝝ hēat āgeluȝ ad ſui ꝓfectū atqȝ cuſtodiā ſpālr̄ delegatū. Uñ in euāgelio v̄itas a puſilloꝝ ſcādalo ꝓhibens ait: Angeli eoꝝ ſemp̱ vident faciē pr̄is. Angelos dic̄ eoꝝ eē q̄bus ad cuſtodiā deputati ſunt. Sup̱ quē locū Hiero⁹ tradit vnāquāqȝ aīaȝ ab exordio natiuitatis hr̄e angelū ad ſui cuſtodiā deputatum īquiēs ita: Magna dignitas aīaꝝ ē vt vnaqueqȝ hēat ab ortu natiuitatis ī cuſtodiā ſui angelū delegatū. Grego⁹ qꝫ dic̄: Ꝙ q̄ſqȝ bonū āgelū ſibi ad cuſtodiā d̄putatū: ⁊ vnū malū ad exercitiū hȝ. Cū eni oēs angeli boni nr̄ȝ bonū velint cōiterqȝ ſaluti oīuȝ ſtudeāt: ille tñ qui deputatus eſt alicui ad cuſtodiā: eū ſpālr̄ hortat̄ ad bonuȝ ſicut legit̄ de angelo thobie ⁊ de angelo petri in actib⁹ apl'oꝝ: Silr̄ ⁊ mali angeli cū deſiderēt malū hoīum: magis tñ hoīem ad maluȝ incitat ⁊ ad nocēdū fortius inſtat ille qui ad exercitium eius deputatus eſt.

Thobie. 1. 6. 2. 8. Actuū. 12.

¶ Utrum ſingulis hominibus ſinguli angeli an pluribus deputatus ſit vnus. b

Solet aūt queri. Utrū

ſinguli angeli ſingulis hoīb⁹ an vn⁹ plurib⁹ ad cuſtodiā vel exercitiū deputat̄⁹ ſit: S₃ cuȝ electi tot ſint quot ⁊ boni angeli ſunt: plures cōſtat eē oēs ſil' bonos ⁊ malos hoīes q̄ȝ boni angeli ſint. Et cū tot ſint electi quot angeli boni: ⁊ angeli boni plures ſint q̄ȝ mali pluresqȝ ſint hoīes mali q̄ȝ boni: nō eſt ambigendum plures eſſe bonos hoīes q̄ȝ ſint mali angeli: ⁊ plures eſſe malos homines q̄ȝ ſint mali angeli vel boni angeli.

Arguit ꝙ non.

¶ Confirmat vnum angelum pluribus hominibus deputari ſiue ſimul ſiue temporibus diuerſis. c

Ideoqȝ dici opȝ vnuȝ

eūdēqȝ angelū bonū vel malū plurib⁹ hoīb⁹ deputari ad cuſtodiā vel exercitiū: ſiue eodem tp̱e ſiue diuerſis tp̱ib⁹. Iō aūt dicim⁹ eodem tp̱e vel diuerſis tp̱ibus: qꝛ videt̄ quibuſdā ꝙ oēs hoīes qui ſunt ſil' in aliq̄ tp̱e: ſinguli ſingulos angelos hr̄e pñt bonos vel malos: qꝛ lȝ maior ſit numer⁹ hoīuȝ cōputatis in vnuȝ oīb⁹ qui fuerūt ⁊ ſūt ⁊ futuri ſūt q̄ȝ angeloꝝ: tñ qꝛ hoīes decedētib⁹ hoībus ſuccedūt: ⁊ iō nunq̄ȝ ſil' ſunt in hac vita. Angeli v̄o nunq̄ȝ decedūt ſed ſil' oēs ſunt: iō eſſe pōt vt ſinguli hoīuȝ dū in hac vita ſunt ſingulos hēant angelos bonos vel malos ad ſui cuſtodiam vel exercitiū deſtinatos. Ceterum ſiue ita ſit ſiue nō: nō ē dubitādū vnūquēqȝ hēre angeluȝ ſibi deputatū ſiue plurib⁹ ſil' deſtinatus ſit ſiue vni ſingulariter. Nec eſt mirādū vnū angelū plurib⁹ hoīb⁹ ad cuſtodiā deputari: cuȝ vni hoī pluriū cuſtodia deputet̄: ita vt eoꝝ q̄ſqȝ ſuum dicat̄ hēre dn̄m vel ep̄m vel abbatem.

¶ Utrum angeli proficiant in merito vel in premio vſqȝ ad iudicium. d

Preterea illud cōſide

rari oȝ: Utꝝ angeli boni ī p̄mio vel ī merito ꝓficiāt vſqȝ ad iudiciū. Ꝙ ī meritis ꝓficiāt atqȝ q̄tidie magis ac magis mereantur quibuſdā vr̄ ex eo qꝛ q̄tidie hoīuȝ vtilitatib⁹ īſeruiūt eorūqȝ ꝓfectib⁹ ſtudēt. Quib⁹ ēt nihilominus vr̄ ꝙ ⁊ in p̄mio ꝓficiāt. ſ. in cognitione ⁊ dilectiōe dei. L₃ eniȝ (vt aiūt) in confirmatiōe btītudinē accepit eternā atqȝ ꝓfectā: auget̄ tñ q̄tidie eoꝝ btītudo: qꝛ magis ac magis diligūt atqȝ cognoſcūt. ⁊ eſt eoruȝ charitas (qua deū ⁊ nos diligūt) ⁊ meritū ⁊ p̄mi

Quibuſdaȝ videt̄ ꝙ pꝼiciāt ī vtroqȝ

Digitized by Google

um. Meritū: q: per eam ⁊ obſequia ex ea no
bis impēſa merent̄: ⁊ in beatitudine profici
unt ⁊ ipſa eadem eſt premiū: q: ea beati ſunt.
¶ Auctoritatibus confirmāt quod dicunt. e

Et q̄ āgeli ꝓficiant in

cognitiōe ac p̄ hoc in btitudine: teſtimonijs
Eſa. 63. ſcōꝝ ɔfirmāt. Dicit eni Eſaias ex pſona an
geloꝝ xp̄i aſcēdētis magnificētiā admiranti
um. Quis ē iſte qui venit de edom tinctis ve
Pſal. 23. ſtib⁹ d̄ boſra: Et i pſal. Quis ē iſte rex glie:
Ex quib⁹ appet q̄ myſteriū vbi icarnati ple
ni⁹ cognouerūt angeli poſt ipletionē q̄ an̄.
Et ſicut in cognitiōe hui⁹ myſterij ꝓfecerūt:
ita dicūt eos in deitatis cognitione ꝓficere.
Q; aūt in hi⁹ myſterij cognitione profecerit
Eph. 3. euidēter docet apl̄s dicēs: Que ſit diſpenſa
tio ſacri abſcōditi a ſclis i deo: vt innoteſcat
multiformis ſapīa dei p̄ eccliaꝫ p̄ncipibus ⁊
ptātib⁹ i celeſtib⁹. Sup quē locū dic̄ Hiero⁹
Angelicas dignitates p̄fatū myſteriū ad pu
rum non intellexiſſe donec cōpleta eſt paſſio
xp̄i ⁊ aplōꝝ p̄dicatio per gentes dilatata.
¶ Q: in hac ſnīa videt̄ Augu. aduerſari Hiero^mo. f

His aūt videt̄ cōtradi

Originalr ſup Gen. libro .j. c. 19. cere Aug⁹ ſup eūdē locū epl̄e dicēs: Non la
tuit angelos myſteriū regni celoꝝ qđ oppor
tuno tp̄e reuelatū eſt pro ſalute nr̄a. Illis er
go a ſclis inotuit ſupra memoratū myſteriū:
Determinatio predicta rū auctum. q: ois creatura nō an̄ ſecula: ſꝫ a ſclis eſt. At
tēde lector q: vident̄ diſſentire in hac ſnīa il
luſtres doctores. Jđq; vt ois repugnātia de
medio tollat̄ p̄dicta v̄ba Haymonē ſequen
tes ita determinem⁹: vt illis angelis qui ma
ioris dignitatis ſūt: ⁊ per quoꝝ miniſteriū il
la nūciata ſunt ex pte cognita a ſeculis fuiſſe:
vtpote familiarib⁹ ⁊ nūcijs. Illis v̄o q̄ mino
ris dignitatis ſūt icognita extitiſſe dicamus
vſquequo ipleta ſunt ⁊ per eccliam p̄dicata:
⁊ tūc ab oib⁹ angelis pfecte fuerunt cognita.
Conſtat itaq; oēs angelos in cognitione di
uinoꝝ myſterioꝝ ſm ꝓceſſum tp̄is ꝓfeciſſe.
Vn̄ nō incōgruēter ipſi idē dicūt angeloꝝ
ſciam ac btitudinē augeri vſq; ad futurā con
ſumationē qn̄ in ſcia ac btitudine ita pfecti
ſimi erūt: vt nec augeat̄ ampli⁹ nec minuat̄.
¶ Alioꝝ opinio qui dicunt angelos in quibuſdā pre
dictorum non profeciſſe. g

Alij aūt dicūt angelos

in ɔfirmatiōe tāta deitat] dilectiōe atq; noti
tia fuiſſe pditos; vt i his vlteri⁹ nō pfecerint
nec pfecturi ſint. Profecturi tñ in ſcia rerū
exterioꝝ ſicut in cognitiōe ſacri icarnatiōis

⁊ hi⁹: ſed nō in ɔtēplatione deitatis: q: trini
tatē in vnitate: atq; vnitatē i trinitate nō ple
ni⁹ itelligūt ſiue itellecturi ſunt: q̄ ab ipſa con
firmatiōe pceperunt. Ita ēt dicūt eos in chari
tate nō ꝓceſſiſſe poſt ɔfirmationē: q: eorum
charitas poſtea non eſt aucta: ⁊ ſic dicūt eos
non ꝓfeciſſe in meritis: ſed hoc q̄tuꝫ ad vim
merēdi ſed non q̄tū ad numeruꝫ meritorum.
Plura eniꝫ bona fecerūt poſtea que tūc non
fecerāt: ſꝫ eoꝝ charitas ex qua illa ꝓceſſerunt
non eſt aucta ex qua tātum meruerunt anteq̄
iſta adderent̄ quātū poſtea his adiectis. Il
lud v̄o qđ alij ſupius dicūt ꝓbabili⁹ vꝫ. ſ. q̄
angeli vſq; ad iudiciū in ſcia ⁊ alijs ꝓficiāt. Qđ ſit probabilius.
¶ Quedā auctes videnť obuiare ꝓbabilioꝛi ſnīe. h

Quibus tamē videtur

obuiare q̄rūdā auctū v̄ba. Ait eni Iſidorus
de ſumo bono. Angeli in v̄bo dei oīa ſciunt
anteq̄ fiāt: ſꝫ nec oēs nec oīa pfecte angelos
ſcire dixit: ⁊ iđ eos in ſcia ꝓficere non remo
uit. Grego⁹ in lib. dialogoꝝ ait: Quid ē qđ 4
ibi neſciāt vbi ſciētē oīa ſciūt. Ubi videtur di
cere q̄ oīa ſciāt angeli ⁊ nihil ſit qđ neſciant.
Sed accipiēdū eſt hoc de his quorum cogni
tio beatuꝫ facit cognitorem: vt ſunt ea que ad
myſterium trinitatis ⁊ vnitatis pertinent.

¶ Iſta eſt diſtinctio ii^a huius ſcđi libri. In qua magi
ſter poſtq̄ egit de cōparatione angeloꝝ ad deū tra
ctat de compatione angeloꝝ ad hoies. Et tria facit.
Naꝫ p̄mo inquirit an hoies angeloꝝ cuſtodiā habe
ant. Scđo an vnus angelus plures hoies cuſtodiat.
Tertio an boni angeli etiam meritorie proficiant.
Primū facit a principio diſtinctionis vſq; ibi. (So
let etiam queri.) Scđꝫ ab inde vſq; ibi (Preterea
illud.) Tertiuꝫ vero vſq; ad finem diſtinctionis: ⁊
tm̄ in gn̄ali. In ſpāli ſnīa magri ſtat in tribus ꝓpōni
bus: quarū p̄ma eſt hec. ¶ Quilibet hō ab initio ſue
natiuitatis hēt angelū malū ad ſuū exercitiū deputa
tum: ⁊ bonū ad ſui cuſtodiā. Hanc ꝓpōnē magiſter
ꝓbat auctīb⁹ btī Hiero^mi ⁊ Gregorij: ⁊ ſubdit lꝫ oēs
boni angeli bonū nr̄m velint ⁊ ſalutē: ille tn̄ qui hoi
ſpālr deputat⁹ eſt: ſpāliter ad bonū pre alijs exhorta
tur. Simil̄r lꝫ oēs mali angeli hoieꝫ ad malū exerce
ant ⁊ incitēt: magis tn̄ ſu⁹ exercitator ad mala ipm
inſtigat ¶ Scđa ꝓpō ē hec: Stat vnū angelū pluri
bus hoib⁹ p̄eſſe ſimul vel ſucceſſiue. Hāc magr̄ pro
bans q̄rit: Utrū q̄libet hō hꝫ ſuuꝫ ꝓpriū angeluꝫ cu
ſtodē: aut vn⁹ angelus plures cuſtodiat: ⁊ videns di
cit q̄ ſicut vni hoi cōmittit̄ cuſtodia multoꝝ: ſic epis
abbatib⁹ ⁊ p̄orib⁹: ita pluriū hoium cuſtodia vel ex
ercitiū cōmittit̄ vni bonoꝝ vel maloꝝ angeloꝝ quā
magr̄ ſuadet ſic: q: cū tot ſunt electi q̄t angeli boni
ſunt: ⁊ angeli boni ſunt plures q̄ mali: ⁊ plures ſunt
hoies mali q̄ boni nō ē ambigēdū plures eē hoies
bonos q̄ angeli mali ſunt: ⁊ plures eē hoies malos
q̄ ſint mali angeli vel boni angeli: pꝫ ǧ q̄libet ma
lū hoiem nō poſſe ſingulr̄ hēre vnū bonū angelum:
⁊ per ɔn̄s ſinguli hoies tā boni q̄ mali non hn̄t ſin
gulares angelos bonos ad eorum cuſtodiā vel ma

Digitized by Google

los ad exercitiū ſpecialr deputatos: ſʒ vnus bonus angelus cuſtodit plures: ⁊ vn9 malus exercitat plures qḋ opʒ ad minus eē verū ſʒ ſucceſſionē tpis: in quo hoies hoib9 ſuccedūt: q̄uis cū hoc ſtet ꝙ ſinguli hoies actualiter exiſtētes ſingulares hēant angelos pro ſuo exercitio vel cuſtodia. ¶ Tertia propoſitio eſt hec: ꝙ angeli boni in ſua btitudine meritorie pficiūt vſqʒ ad mūdi cōſumationē. Hāc pbās querit: Utrū boni angeli in merito vel pmio pficiāt: ⁊ rndens pponit pmo opinionē quorūdā dicētiū: ꝙ nō ſolū pficiāt in merito ſʒ etiā in pmio .ſ. in cognitiōe ⁊ dilectiōe dei ita ꝙ magis ⁊ magis ipʒ cognoſcunt ⁊ diligūt. Qꝛ aūt in cognitiōe proficiāt pbat per hoc ꝙ non plene cognouerūt myſteriū incarnatiōis xpi ante paſſionē ⁊ poſt aplor pdicationeʒ. Qḋ videtur beatus Hieron9 ſenſiſſe. Licet btūs Aug9 videtur 9triū dicere. Quoꝝ doctoꝝ magr 9trouerſiā diſcutiens dicit: ꝙ angeli maiores ſciuerūt icarnationem xpi etiā anteq̄ fieret: ſʒ tn̄ nō pfecte. Et minores nō cognouerūt eā niſi poſtq̄ facta eſt. Ex quo cōcludit ꝙ tā maiores q̄ minores in cognitiōe pfecerunt ⁊ pficiūt ī diē iudicij. Poſtea ſubdit opinionē aliquorū qui dicūt ꝙ in cognitiōe ⁊ dilectiōe dei nō pficiunt: ſʒ ſolū in quarūdā reꝝ exterioꝝ cognitiōe: ſicut eſt incarnatio xpi ⁊ ſilia. Primā aūt opinionē magr approbās ſoluit auctes quaſdā Iſido. ⁊ btī Grego. qui videnť dicere angelos in ſcia poſt eoꝝ 9firmationē nō pfeciſſe: affirmātes eos oia ſcire. ⁊ dicit ꝙ lʒ ſciant oia nō tn̄ pfecte: vel dicunť ſcire oia ad eoꝝ beatitudinem ptinētia. Et tantū in ſpāli.

¶ Poſt 9ſiderationē de angelis btā agiť de aliaꝝ rerū creatiōe ⁊ pcipue de operū ſex dieꝝ diſtictiōe. a

Diſtin. XII. De corpalis creature cōditiōe q̄tuʒ ad pn̄ mālē. ⁊ hec productio dicit creatio.

Hec de euāgelice nāe 9ditiōe dicta ſufficiāt: nūc ſupereſt de aliaꝝ q̄ʒ rerū creatione: ac pcipue de operū ſex dieꝝ diſtictiōe nōnulla in mediū pferre. Cū de9 ī ſapia ſua angelicos cōdidit ſpūs: alia ēt creauit: ſicut oſtēdit ſupradicta ſcriptura Gen̄. que dicit: In pncipio deū creaſſe celuʒ. i. angelos: ⁊ terrā. ſ. mām q̄tuor elemētoꝝ adhuc cōfuſam ⁊ informē que a grecis dicta eſt chaos. ⁊ hec fuit an̄ oēm diē. Deinde elemēta diſtinxit deus ⁊ ſpēs pprias atqʒ diſtinctas ſingulis rebus ſm gen9 ſuū dedit: q̄ nō ſil vt quibuſdam ſcōꝝ patrū placuit: ſʒ per interualla tēporū ac ſex volumia dieꝝ vt alijs viſum eſt formauit.

Gen̄. p°.

¶ Qꝛ ſci tractatores videnť ſuper hoc quaſi aduerſa tradidiſſe: alijs dicētib9 oia ſimul facta in materia ⁊ forma alijs per interualla temporum. b

Quidā nāqʒ ſcōrū patrū qui vba dei atqʒ archana excellenter ſcrutati ſunt: ſup h̄ q̄ſi aduerſa ſcripſiſſe vidētur. Alij q̄dē tradiderūt oia ſil in mā ⁊ forma fuiſſe creata: qḋ Aug9 ſenſiſſe videť. Alij vero hoc magis pbauerūt ac aſſeruerūt vt primū mā rudis atqʒ informis q̄tuor elementoꝝ cōmixtionē atqʒ confuſionem tenens creata ſit.

Sup gen̄. li. p°. cap. 4.

Poſtmodū vo per interualla ſex dierū ex illa mā rerū corpaliū gn̄a ſint formata ſʒ ſpēs pprias. Quā ſniam Grego9 Hiero9 ⁊ Beda alijqʒ plures cōmēdāt ac pferunt. Que ēt ſcripture geneſeos (vn̄ pma hui9 rei ad nos manauit cognitio) magis 9gruere videtur.

Gen̄. p°.

¶ Qūo p interualla tpis res corpales 9dite ſint. c

Secūduʒ hāc itaqʒ traditionē ordinē atqʒ moduʒ creatiōis formatiōiſqʒ rerū iſpiciam9: ſicut ſupra memoratū eſt: In pncipio creauit deus celū. i. angelicaʒ nām ſʒ adhuc informē vt q̄buſdaʒ placet. Et terrā. i. illā 9fuſam māʒ q̄tuor elemētoꝝ: quā noie terre vt Aug9 ait 9 manicheos: iō appellauit moyſes: qꝛ terra iter oia elemēta minus ē ſpecioſa ⁊ illa inanis erat ⁊ incōpoſita pter oiuʒ elemētoꝝ cōmixtionē. eādē ēt vocat abyſſuʒ dicēs: Et tenebre erāt ſup faciem abyſſi ⁊c̄. qꝛ 9fuſa erat ⁊ cōmixta: ſpē diſtincta carēs. Eadē ēt mā iformis dicta eſt aq̄ ſuper quā ferebať ſpūs dn̄i: ſicut ſupferť fabricādis reb9 voluntas artificis: qꝛ ſubiacebat bone volūtati creatoris: qḋ formādū pficiendūqʒ icohauerat: q̄ ſicut dn̄s ⁊ 9ditor pērat fluitāti ⁊ 9fuſe māe: vt diſtingueret per ſpēs varias qn̄ vellet ⁊ ſicut vellet. Hec ergo ideo dicta eſt aq̄: qꝛ oia que in terra naſcunť ſiue aialia ſiue arbores vel herbe ⁊ ſilia ab humore incipiūt formari atqʒ nutriri. His oib9 vocabulis vocata ē illa iformis mā: vt res ignota notis vocabulis inſinuareť impitiorib9 ⁊ nō vno tm̄. naʒ ſi vno tm̄ ſignificaretur vocabulo hoc eē putaretur qḋ 9ſueuerāt hoies in illo vocabulo intelligere. Sub his ergo noībus ſignificata eſt materia illa 9fuſa ⁊ informis: que nulla ſpē cerni ac tractari poterat. i. oib9 viſibiliū rerū que inde future erāt pp infirmitatē paruuloꝝ qui min9 idonei ſunt inuiſibilia cōprehēdere: ⁊ tūc erāt tenebre. i. lucis abſentia. Nō eniʒ tenebre aliq̄d ſunt: ſed ipſa lucis abſentia: ſicut ſilētiū nō aliq̄ res eſt: ſed vbi ſonus nō eſt: ſilētiū dr̄. Et nuditas nō aliqua res eſt ſed in corpe vbi tegumētū nō eſt: nuditas dr̄: ſicut ⁊ inanitas nō eſt aliq̄d ſed inanis diciť locus eſſe vbi non eſt corpus: ⁊ inanitas abſentia corporis.

Quare illa 9fuſa māes voceť terra ⁊ abyſſus aq̄

¶ Quo ſenſu tenebre dicanť non eſſe aliquid ⁊ quomodo dicantur eſſe aliquid. d

Attende qꝛ hic Auguſtin9 tenebras dic̄ nō eē aliq̄d cū alibi tenebre inter creaturas ponanť q̄ bn̄dicūt dn̄m. vn̄ diciť: Bn̄dicite lux ⁊ tenebre dn̄o. Ideoqʒ

Dan̄. 3.

Digitized by Google

ſciēdū eſt tenebras diuerſis modis accipi. ſ. vel pro lucis abſcentia: qualiter ſupra accepit Aug⁹: iuxta quā acceptionē non ſunt aliqd. Uel pro aere obſcurato ſiue aeris obſcura q̄litate ꝛ ſm hoc aliq̄ res create ſunt. Jdeo ergo dicit tenebras tūc fuiſſe ſup faciem abyſſi: q2 nōdū erat lux que ſi eēt: ꝛ ſupeſſet ꝛ ſupfunderet: ſed nōdū lucis gr̄a op⁹ ſuū deus venuſtauerat: que poſtea in p̄mo die formata eſt.

¶ Duo hic cōſideranda ſunt: quare illa materia confuſa ſit dicta informis ꝛ vbi ad eſſe prodijt quātūq; in altitudine aſcenderit. e

Ad primuꝫ breuiter reſpondet.

De qua re priuſquā tractem⁹ duo nobis diſcutiēda occurrunt. Primū quare illa materia ꝯfuſa informis dicat̄: an q2 omni forma caruerit: an ꝓpter aliud. Secundo vbi ad eſſe ꝓdierit: ꝛ quātum in altum aſcēderit. Ad illud ergo qd̄ primo poſitum eſt breuiter reſpōdentes dicimus illam primā materiam non ideo dictam fore informem q̄ nullā oīno formā habuerit: q2 nō aliquid corporeū tale exiſtere pōt quod nullam habeat formā: ſed ideo nō abſurde informem appellari poſſe dicimus: q2 in cōfuſione ꝛ ꝑmixtione quadam ſubſiſtēs nōdū pulchram apertāq; ꝛ diſtinctā receperat formam qualem modo cernimus. Facta eſt ergo illa materia in forma cōfuſionis ante formam diſpoſitionis. Jn forma cōfuſionis prius omnia corporalia materialiter ſimul ꝛ ſemel ſunt create. Poſtmodum in forma diſpoſitionis ſex diebus ſunt ordinata. Ecce abſolutuꝫ eſt qd̄ primo in diſcuſſione ꝓpoſitū fuit. ſ. quare illa materia dicat̄ informis.

¶ Dic qd̄ id quod ſcd̄o querebatur reſpondet.

Nūc ſupeeſt quod ſecūdo ꝓponebat̄ explicare: vbi. ſ. illa materia ſubſtiterit ꝛ quātū in altitudie porrigebat̄. Ad qd̄ nihil temere aſſerētes dicimus: q̄ illa prima rerū oium moles qn̄ creata eſt ibidem ad eſſe videt̄ ꝓdijſſe vbi nunc formata ſubſiſtit. Eratq; terreū hoc elemētum in vno loco eodēq; medio ſubſiſtens ceteris tribus in vna cōfuſione permixtis: eiſdēq; circunquaq; in modo cuiuſdam nebule opp̄ſſis ita obuolutum erat vt apparere non poſſet qd̄ fuit. Jlla vero tria in vno permixtione confuſa circunquaq; ſuſpēſa: euſq; in altum porrigebantur quouſq; nunc ſumitas corporee nature pertingit. Et ſicut quibuſdam videt̄ vltra locū firmamenti extendebat̄ illa moles: que in inferiori parte ſpiſſior atq; groſſior erat. Jn ſuperiori vero rarior ac lenior atq; ſubtilior exiſtebat. De qua rariori ſubſtantia putant quidam fuiſſe aquas que ſuper firmamētū eſſe dicunt̄. Talis fuit mūdi facies in p̄ncipio priuſq̄ reciperet formam vel diſpoſitionem.

¶ Oſtēſo qualis fuit mūdi facies in ipſo p̄mordio: incipit ꝓſequi operū ſex dierū diſtinctionē. g

Nūc ſupereſt vt diſpoſitionē illaꝫ qualiter ꝑfecta ſit ordine proſequimur. Sex diebus ſicut docet ſcriptura geneſis diſtinxit deus ꝛ in formas redegit proprias cūcta que ſimul materialiter fecerat. Perfecitq; opus ſuum die ſexto. ꝛ ſic deinde die ſeptimo requieuit ab omini opere ſuo: ideſt ceſſauit nouam creaturam facere. Sex enim diebus ſex rerum genera diſtinxit: nihilq; poſtea fecit: qd̄ in aliquo illoꝝ nonq; contineat̄: operatus eſt tamē poſtea ſicut veritas in euangelio ait: Pater meus operat⁹ eſt vſq; nunc ꝛ ego operor illud.

Gen.2.

Joan.5.

¶ De quatuor modis diuine operationis. h

Quatuor eniꝫ modis vt ait Alcuin⁹ ſuper Gen̄. operat̄ de⁹. Primo in verbo oīa diſponēdo. Secūdo in materia informi quattuor elementoꝝ de nihilo eam creādo. vnde. Qui viuit in eternum creauit omnia ſimul. O ia. ſ. elemēta: vel omnia corpora materialiter ſimul creauit. Tertio per opera ſex dierum varias diſtinxit creaturas. Quarto ex primordialibus ſeminibus non incognite oriuntur nature: ſed note ſepius reformantur ne pereant.

Eccl.18.

¶ Jſta eſt diſtinctio 12ᵃ hui⁹ ſcd̄i libri: Jn qua magr̄ poſtq̄ tractauit de nā pure ſpūali. ſ. angelis. Incipit agere de nā pure corp̄ali: ſ. de ꝓductione mundi ſenſibilis: ꝛ tria circa hoc facit. Nā p̄mo oſtēdit qualr̄ deus mūdū ſenſibilē p⁹ creauit. Scd̄o vbi ipſꝫ ꝓducens collocauit. Tertio qualr̄ ipſm diſtinguens ordinauit. Primum facit a principio diſtinctionis vſq; ibi (De qua re p̄uſq̄ tractemus.) Scd̄ꝫ ab ide vſq; ibi (Nunc ſupereſt.) Tertiū vſq; ad fine diſtinctionis ꝛ hm̄ in gnāli. Jn ſpāli ſnīa magr̄i ſtat in tribus ꝓpōnib⁹: quarū p̄ma ē hec. ¶ Deus in p̄ncipio materiā q̄tuor elemētoꝝ informē. i. īdiſtinctā creauit. Hanc ꝓpōnē magr̄ ꝓbās ꝓponit q̄ diuina ſapiētia ſimul cū angelica nā mām in quattuor elemētis cōfuſaꝫ ꝛ iformē ꝓduxit: quā in ſex dieb⁹ ꝑfecte formauit ꝛ diſtinxit. Et ſubdit q̄ aliq̄ ſci. ſ. btūs Aug⁹ ꝛ ſui dixerūt oia ſimul in mā etiā diſtincta ſm formas ſuas eſſe ꝓducta. Alij v̄o dixerūt. ſ. btūs Grego⁹ ꝛ Beda q̄ primo fuit materia rudis atq; iformis creata: de qua poſtmodū per ſex dierū interualla res corporales ſm ꝓprias ſpēs ſunt formate: quā opiōnē magr̄ approbat ꝓpter plurimoꝝ doctoꝝ ſniaꝫ ꝛ ſacre ſcripture auctē. Poſtea dicit q̄ illa informis mā in p̄ncipio Gen̄. vbi ei⁹ ꝓductio legit̄ diuerſo noīe eſt vocata. Noiat̄ eniꝫ p̄mo terra: ꝛ vt ibi: Jn p̄n⁹ creauit

Digitized by Google

deus celū ⁊ terrā. i. illam informē mām. ⁊ exprimit̄ noīe terre: nō qḋē ꝓpter terreſtrē ſubāʒ: ſʒ ꝓpē ſpecioſitatis carētiā. Scḋo exprimitur ibi noīe abyſſi: ibi cū dicit̄: Et tenebre erāt ſup faciē abyſſi. ⁊ hoc pp̄ defectū diſtinctiōis qua diſtinctiōe carebat. Etiā noīatur ibi aqua cū ſubdit̄: Et ſpūs dñi ferebat̄ ſup aq̄s. Nā ſicut aqua hʒ multā fluxibilitatē: ſic mā illa hēt fluxibilitatē ⁊ diuerſaʒ potētialitatē ad diuerſas formas recipiēdas. Huiuſmodi aūt diuerſis noīb⁹ fuit mā appellata ne crederet̄ vnius forme receptiua ſi vno noīe fuiſſet vocata. Uſitatis etiā noībus eſt vocata pp̄ ruditatē populi cui Moyſes ſcripſit ⁊ contra lit̄ manuductionē. Et ſubdit qḋ etiam in Gen̄. dicit̄ ſup faciē abyſſi. i. illi⁹ mā̄e erāt tenebre cōfuſe. i. lucis abſentia que tenebre nulle res ſunt ſed tm̄ lucis abſentia ſeu priuatio. Cōtra qḋ videt̄ eē illḋ Dan̄. Bn̄dicite lux ⁊ tenebre dño. vbi tenebre īter res reales noīant̄. Ad quod r̄ndet q̄ tenebre q̄nq̄ȝ dicūt lucis abſentiā: ⁊ ſic nihil ſunt: q̄nq̄ȝ aerē obſcurū ⁊ ſic ſunt aliqua creatura. ¶ Scḋa ꝓpō ē hec: De⁹ ꝯfuſaʒ materiā elemētoꝝ in eodē loco vbi nūc ē creādo collocauit. Hāc ꝓpōnē magr̄ ꝓbās dicit adhuc duo de illa mā ēē diſtiguēda. Quoꝝ pmū ē quō illa mā dicta ſit informis: cū tn̄ oī forma nō caruit. Ad qḋ r̄ndet q̄ dicit̄ informis nō ꝓpter carentiā oīs forme: ſʒ q̄ formā ꝯfuſaʒ hēbat ⁊ nō diſtinctā: vel q̄ formata nō fuit ſicut poſtea formabat̄. Scḋm eſt vbi fuerit illa mā creata ⁊ q̄ntū ſpatiū occupauit. Et r̄ndet q̄ creabat̄ in illo loco vbi nūc eſt mūdus: ⁊ occupabat ſpatiū cuiuſlibet elementi ⁊ extēdebat̄ etiā ſʒ aliquos vltra locum firmamenti ſm̄ q̄ erat materia illa in parte inferiori ſpiſſior ⁊ groſſior: in parte vo ſuperiori rarior ⁊ ſubtilior. Unde de parte illa rariori aquas que ſunt ſupra firmamentū dicūt eē factas. ¶ Tertia ꝓpoſitio eſt hec: Deus qui in pncipio confuſam materiā creauit quā in ſex diebus pfecte mundum cōplendo diſtinxit ⁊ formauit: die ſeptimo ab eius ꝓpagatione ceſſauit. Hāc enim ꝓpōnem magr̄ probans dicit q̄ pfecta rerū ꝓductio ⁊ formatio ſit expedita in dieꝝ ſenario: ita q̄ nihil poſtmodū eſt ꝓductum qḋ in primis creatis aliquo mō nō cōtineretur. ⁊ illa de cauſa dicit̄ deus ſeptimo die quieuiſſe: eo q̄ ceſſauit nouas creaturas producere. Sed contra hoc obiicit per dictū dñi noſtri Jeſu xp̄i qui ait patrē ſuum ⁊ ſe vſq̄ȝ mō operari: ergo vt videtur deus non quieuit ab omni ope die ſeptimo. Et hoc cōfirmat̄ tali rōne. Si deus die ſeptimo quieuiſſet ab omni ope: tunc non ꝓduceret̄ amplius de nouo aliquid in rerū natura: ſed hoc eſt falſum. ergo non quieuit die ſeptimo. ⁊ q̄ hoc ſit verū patet. Nam q̄ multa ſunt gn̄abilia: nōdum tn̄ genita: ſed ſolum in potentia que eſt ad maximuʒ determinata: ideo in futuro ſunt aliqua ad eſſe ſpecificū in potentia que poſtea actualiter erūt: ideo nō ſunt oīa ſeptimo die diuina virtute creatiua producta. Ad qḋ reſpondēs dicit deum quadrupliciter operari ad reruʒ productioneʒ. Uno modo naturaliter oīa in verbo diſponendo. Secundo tēporaliter materiā informē producendo. Tertio modo materiam ſex diebus confuſam ſm̄ ſpecies diſtinguendo. Quarto ex ſeminibus rebus inditis creata ne pereant reformando. Et licet deus ſm̄ tres primos modos operandi die ſeptimo quieuerat. quo ad quartū modum tamen ſemper operatur. Et de illo intelligi habet dictū xp̄i ſuperius allegatum. Et tn̄ in ſpeciali.

¶ Que fuerit prima diſtinctionis operatio. a

Prima aūt diſtinctionis opatio fuit formatio lucis: ſicut oñdit ſcriptura gen̄. q̄ cōmemorata reꝝ īformitate eaꝝ diſpōnē a luce icohauit ſubdēs: Dixit deus: fiat lux: ⁊ facta eſt lux. ⁊ diuiſit lucē a tenebris. Appellauitq̄ȝ lucem diem: ⁊ tenebras noctē. Et factū eſt veſpere ⁊ mane dies vnus. Congrue mundi ornatus a luce cepit: vnde cetera que creanda erant viderentur.

Diſti. XIII. De ꝓductione creature corꝑalis q̄̄tū ad pncipium formale ḡnale oībus corꝑib⁹ qḋ eſt forma lucis. ⁊ dicit̄ hec productio diſtinctio.

¶ Qualis fuerit lux illa: corporalis an ſpūalis. b

Si queritur qualis illa lux fuerit corꝑalis. ſ. an ſpūalis. Jd r̄ndem⁹ qḋ a ſcis legim⁹ traditū. Dicit eni Aug. q̄ lux illa corporalis vel ſpūalis itelligi pōt. Si ſpūalis accipit̄: angelica nā itelligitur q̄ prius īformis fuit: ſʒ poſtea formata eſt: cuʒ ad creatorē cōuerſa ei charitate adheſit: cui⁹ informitatis creatio ſupi⁹ ſignificata eſt vbi dictū eſt: Jn pncipio creauit de⁹ celū ⁊ terram. Hic vo eiuſdem formatio oñdit̄ cū ait: Fiat lux ⁊ facta eſt lux. Hec ḡ angelica nā q̄ prius tenebre: ⁊ poſtea lux fuit: q̄ pͥus habuit informitatē ⁊ iperfectionē: deinde formatiōis perfectionē: ⁊ ita diuiſit deus lucē a tenebris. Nā vt ait Aug. ſup gen̄. Hui⁹ creature īformitas ⁊ iperfectio fuit anteq̄̄ formaretur in amore ꝯditoris. Formata vo eſt qn̄ cōuerſa eſt ad incōmutabile lumē vbi. Si vo corporalis fuit lux illa qḋ vtiq̄ȝ ꝓbabile ē: corpus lucidū fuiſſe itelligit̄ velut lucida nubes: qḋ nō de nihilo ſed de piacenti materia formatū factū eſt vt lux eſſet: ⁊ viʒ lucēdi hēret: cū qua dies prima exorta eſt: q̄ ante lucē nec dies fuit nec lux: licet tempus fuerit.

De ſpūali luce.

Lib. j. c. 6.

Hic de corporali luce.

¶ Qḋ lux illa facta eſt vbi ſol apparet que in aquis lucere poterat. c

Si autē querit̄ vbi eſt facta lux illa: cū abyſſus oēʒ terre altitudineʒ tegeret? Dici pōt in illis partib⁹ facta quas nunc illuſtrat ſolis diurna lux. Nec miruʒ lucem in aquis poſſe lucere cum etiam nautarū operatione ſepius illuſtrentur qui in profundum merſi: miſſo ex ore oleo aquas ſibi illuſtrant: que multo rariores fuerūt in pncipio q̄̄ mō ſunt: q̄ nōdū ꝯgregate fuerant in vno loco. Facta ergo lux illa: vicē ⁊ locū ſolis tenebat: q̄ motu ſuo circūagirata nocteʒ dieq̄ȝ diſcernebat. Jbi ergo pͥmum lucem appuiſſe veriſimile eſt: vbi ſol quotidiano curſu circūuectus apparet: vt eodem tramite lux circū-

Digitized by Google

currens: ac primo ad occaſum deſcendēs veſperam faceret; deinde reuocata ad ortum auroram: ideſt mane illuſtraret: ⁊ ita diuiſit deus lucem ⁊ tenebras: ⁊ appellauit lucem dieꝫ: ⁊ tenebras noctem.

¶ Q dies diuerſis modis accipitur. d

Augu. ſuper geñ.

Hic notanduꝫ eſt ꝙ dies diuerſis modis accipit̄ in ſcriptura. Dicitur eniꝫ dies lux illa que illo triduo tenebras illuminabat: ⁊ dr̄ dies illuminatio ipſa aeris. Dicit̄ etiā dies ſpatiū vigintiquatuor horarū: qualr̄ accipit̄ cū dr̄: Factū eſt veſpe ⁊ mane dies vnꝰ. Q̄ ita diſtinguēdū eſt: factum eſt veſpere prius: ⁊ poſtea mane: ⁊ ita fuit dies vnus expletus vigintiquatuor horaꝝ. Dies .ſ. nālis: qui habuit veſperā ſed non mane. Mane enim dr̄ finis p̄cedētis ⁊ initiū ſeqn̄tis diei: qḋ eſt aurora: que nec plenā lucē nec oīno tenebras hꝫ. Mane ergo primus dies non habuit: q2 nec dies preceſſerat qui ſequentis diei initio terminaret̄: ⁊ eo p̄cipue: q2 luce apparente mox ſup terrā plenus atqꝫ p̄clarus dies extitit: qui non ab aurora: ſed a plena luce incohauit: ⁊ mane ſequētis diei cōſumatus eſt. Unde Beda ſup Geneſim. Decebat vt dies a luce inciperet: ⁊ in mane ſequentis diei tēderet: vt opera dei a luce incohaſſe: ⁊ in lucem cōpleta eē ſignificarētur. Reliqui aūt dies mane habuerunt ⁊ veſperā. quorum quiſqꝫ a ſuo mane incipiens: vſqꝫ ad alterius diei mane tendebatur.

Qualr̄ diſtingui debeat illud ⁊ factū eſt veſpere ⁊ mane dies vnus.

¶ De naturali ordine cōputationis dierum: ⁊ de illo qui pro myſterio introductus eſt. e

Hic eſt naturalis ordo diſtinctiōis dierū vt diſtinguant̄ atqꝫ cōputētur dies a mane vſqꝫ ad mane. Poſtea ꝟo in myſterio factum eſt vt dies computētur a veſpa in veſperā: ⁊ adiūgat̄ dies p̄cedēti nocti in cōputatione: cum iuxta nālem ordinem precedens dies ſequēti nocti adiungi debeat: q2 hō a luce p peccātū corruit in tenebras ignorantie ⁊ pctōꝝ. deinde per chriſtuꝫ a tenebris ad lucē rediit. Unde apl's: Eramus aliqn̄ tenebre nūc aūt lux in dn̄o. Primus itaqꝫ dies nō ab aurora ſed a plena luce icipiens: ⁊ poſt veſperā paulatim occidēte luce excipiens mane ſequentis diei expletus eſt. Unde Beda. Occidente luce paulatim poſt ſpatiū diurne longitudinis iferiores ptes ſubeunte: factuꝫ eſt veſpere: ſicut nunc vſitato curſu ſolis fieri ſolet. Factū eſt aūt mane eadem ſup terrā redeunte: ⁊ aliū diem incohante: ⁊ dies expletus eſt vnus vigintiquatuor horaꝝ. Fuitqꝫ nox illo triduo oīno tenebroſa que poſt creata ſydera aliqua luce claruit.

Eph. 5.

In glo. ſup geñ.

¶ Cur ſol factus eſt ſi lux illa ſufficiebat. f

Solet aūt queri quare factꝰ eſt ſol: ſi lux illa faciendum diem ſufficiebat. Ad qḋ dici pōt: qm̄ lux illa forte ſuperiores ptes illuſtrabat ⁊ illuminationē inferioꝝ ſoleꝫ fieri oportebat. Uel potius ideo: q2 facto ſole diei fulgor auctus eſt. Ampliori eniꝫ multo luce radiauit dies poſtea ꝙ an̄. Si aūt querit̄ quid de luce illa factū ſit cum mō non appareat: Pōt dici aut de ea corpus ſolis formatū aut in ea pte celi eē in q̄ ſol eſt: nō ꝙ ipſa ſit ſol: ſꝫ ſic ei vnita vt diſcerni nō valeat.

Augꝰ ſuper geñ. ad lr̄aꝫ lib.j.c.13.

¶ Quō accipiendū ſit illud dixit deus an ſono vocis id deus dixerit an aliter. g

Preterea inueſtigāduꝫ eſt quō accipiendū ſit qḋ ait: dixit deus: vtrū tpaliter: vel ſono vocis illud dixerit: an alio mō: Auguſtinꝰ ſup geñ. tradit: nec tpaliter nec ſono vocis deū locutū fuiſſe: q2 ſi temporaliter ⁊ mutabiliter. Et ſi corporaliter dicat̄ ſonuiſſe vox dei: nec lingua erat qua loqueretur: nec erat quē oporteret audire ⁊ intelligere. Bene ergo vox dei ad naturam verbi per qḋ oīa fcā ſunt refert̄. Dixit ḡ deus fiat ⁊c̄. nō tpalr̄: nō ſono vocis: ſꝫ in ꝟbo ſibi coeterno .i. ꝟbū genuit itpalr̄ i quo erat: ⁊ diſpoſuit ab eterno vt fieret in tpe ⁊ in eo factū eſt.

¶ Quō accipiēdum ſit qḋ dicit̄ pater operari, in filio vel per filium: vel in ſpiritu ſancto. h

Hic q̄ri ſolet quomodo accipiēdū ſit qḋ dr̄ pr̄ opari i filio vel per filiū: vel in ſpū ſcō. Hec enī ſcriptura frequenter nobis ꝓponit: vt oīa in ſapia feciſti dn̄e: ideſt in filio. ⁊ In p̄ncipio .i. in filio creauit deus celū ⁊ terrā. Et illud: Per quē fecit ⁊ ſecula. Sup illū quoqꝫ pſalmi locum. Uerbo dn̄i celi firmati ſunt ⁊c̄. dicit Aug. ꝙ pr̄ operatur per ꝟbū ſuum ⁊ ſpm̄ ſcm̄. Quō ergo h̄ accipiēdū eſt. Putauerunt quidā heretici ꝙ pr̄ velut auctor ⁊ artifex filio ⁊ ſpū ſcō in rerū operatiōe quaſi inſtrō vteretur. Ex predictis verbis errandi occaſionem ſumentes: quod velut blaſphemum atqꝫ ſane doctrine aduerſum abiicit pia fides. Nō eſt itaqꝫ intelligendum ideo ſcripturam frequenter commemorare patrem operari in filio vel per filium: tanꝙ filius non poſſet facere: ſi ei non porrexiſſet pater dexteraꝫ vel tanꝙ aliquod inſtrumentum fuerit patris operantis: ſed potius

Pſal. 103.
Geñ. 1.
Heb. 1.
Pſal. 32.

Hic apit ex quo ſenſu dicat̄ pr̄ opari in filio vel p filium.

Digitized by Google

illis verbis pr̄em intelligi voluit cum filio ⁊ ſpiritu ſancto opari ⁊ ſine eis nihil facere.

¶ Contra hanc expoſitionem ſurgit hereticus. i

Sed dicit heretic⁹ hac

rōne hoc poſſe dixiſſe filiū opari per patrem vel in pr̄e ⁊ ſpm̄ ſcm̄ cū vtroqȝ vel per vtrūqȝ: qꝛ filius cū pr̄e ⁊ ſpūs ſcūs cū vtroqȝ opaṫ. Cui breuiter rn̄deṫ. Jdeo illud dictū eē ⁊ nō iſtud vt in patre mōſtrareṫ auctoritas. Nō enim pr̄ a filio: ſed filius a patre opaṫ ⁊ ſpūs ſanctus ab vtroqȝ. Jdeoqȝ etiā filius per ſpiritū ſcm̄ legitur opari: qꝛ cū ſpū ſcō opaṫ hoc ipſum a filio habenti vt operetur.

¶ Alia predictorum expoſitio. k

Pōt ⁊ aliter illud acci//

pi vt dicaṫ pater in filio vel per filiū opari, qꝛ eum genuit oīum opificē: ſicut diciṫ pr̄ p eū iudicare: qꝛ genuit iudicē ita ⁊ per ſpm̄ ſcm̄ dr̄ opari ſiue pr̄ ſiue filius qꝛ ab vtroqȝ procedit ſpūs ſcūs factor oīuȝ. vn̄ Joānes Chryſ. in expōne epl̄e ad Heb. ſic ait: Non vt hereticus inaniter ſuſpicaṫ tanq̄ aliqđ inſtr̄ȝ pr̄is extiterit filius neqȝ per eū pater diciṫ feciſſe tanq̄ ipſe facere non poſſet ſed ſicut diciṫ pater iudicare per filiū: qꝛ iudicē genuit: ſic etiā dr̄ opari per filiū: qꝛ eum cōſtat opificē genuiſſe. Si enȝ cā eius pater eſt. ſm q̄ pater eſt: multo ampli⁹ eoꝝ cauſa eſt que per filiū facta ſunt. Hec de ope prime diei dicta ſunt.

¶ Jſta eſt diſtinctio 13ª huius ſcđi libri: in qua magr̄ poſtq̄ȝ egit de ope creationis qđ factū eſt ante oēm diē: agit de ope diſtinctionis qđ factū eſt in pᵒ die. ſ. de lucis pductiōe. Et tria facit. Nā pᵒ agit de lucis actuali pductione. Scđo de pducentis locutione. Tertio de cuiuſdā ppōnis expōne. Primum facit a pn̄ᵒ diſtinctiōis vſqȝ ibi (Preterea inueſtigandū.) Scđm ab inde vſqȝ ibi (Hic queri ſolet.) Tertium vſqȝ ad finē diſtinctiōis. Jn ſpāli ſnīa magri ſtat in trib⁹ ppōnib⁹ quaꝝ pª eſt hec. ¶ Deus pª die fecit lucem diſtinguendo tp̄s in diē ⁊ noctē. Hanc magr̄ probās pponit: q̄ pᵐ a quo oīuȝ rerū pn̄ᵐ icepit lux fuit. ⁊ hoc cōgrue: qꝛ lux cetera hȝ manifeſtare. Circa qđ vlterius mouet tres qōnes quaꝝ pª eſt: Utrū lux illa pª die diſtincta vel pducta fuerit corporalis vel ſpūalis. Et rn̄det q̄ vtroqȝ mō accipi pōt. Si aūt accipiaṫ pro luce ſpūali: tūc ſignificat formationem angelice nāe per grām gratū facientē: que (vt ſupra dictū eſt) quodāmō ſub noie celi fuit producta. Si aūt pro luce corpali accipiaṫ tunc ſupponit pro aliq̄ nubecula lucida de piacēti mā formata ⁊ pducta. Tūc 2ª qđ eſt: Ubi facta fuerit lux illa. Et rn̄det q̄ ibi vbi ſol iam moueṫ: imo lux illa vicem ſolis in tribus pmis dieb⁹ tenēs motu ſuo dieȝ ⁊ noctē faciebat nec ab aquis ipediebaṫ ne luceret pp raritatem aquaꝝ tūc. vn̄ ⁊ nūc qn̄ per olei imiſſionē aqua rarificaṫ quodāmō illuſtraṫ: quare naute i pfundo maris ſe imergentes mittūt ex ore ſuo oleū ad centrū: ſeu pfundū maris: ⁊ ſic aque clariores fiūt. Et ſubdit ibidēȝ q̄ dies pōt accipi diuerſimode. ſ. vel pro ipſa luce que in illo triduo tenebras illumīabat: vel pro ipſa illuminatione aeris: vel pro ſpatio viginti quatuor horaꝝ. Tertia qđ eſt: Quare ſol factus eſt 4ᵒ die ſi lux illa pª die producta ſufficiebat ad dies faciēdū. Et rn̄det q̄ lux illa tn̄ ſupiores partes illuminabat. ⁊ tn̄ non ita clare ſicut nunc ſol: iđ cōgrue ſoleȝ fieri ad lucis clarioris diffuſionem. ⁊ ſubdit q̄ corpus ſolare formatū eſt de illa luce vel inſepabilr̄ hēt eā ſibi cōiunctā ¶ Scđa ppoſitio eſt hec: Deus non tpali vocis ſono ſed vbo: ſic ab eterno dixit oīa efficiēdo. Hanc magr̄ pbās q̄rit: qualiter de⁹ dixit fiat lux. ſ. an hoc tpali ſono ptulerit: vel ab aliq̄ alio mō. ⁊ rn̄dens dicit ſm Augᵐ q̄ nō tpaliter: qꝛ dato q̄ ſic tūc de⁹ fuiſſet locutus mutabilr̄ nec etiā ſono vocis corporalr̄: cū de⁹ careat inſtr̄is nālib⁹ qb⁹ talis ſonus hēat cāri. Sed in verbo ſono ſibi coeterno dixit: fiat lux. i. verbū genuit intēporalr̄ in quo erat diſpoſitū ab eterno vt fieret lux in tpe. ⁊ iam in eo factum eſt ¶ Tertia ppō eſt hec: Quāuis ſm ſcripturam deus operatus ſit per filium. nō tn̄ vt per miniſtrum: ſed per illū quē genuit ſibi coequalē oīuȝ opificem: hāc ppōnē magr̄ probās querit quō pr̄ diciṫ operari per filium vel in filio ſicut per miniſtrum: ⁊ qꝛ hoc eſt erroneū. Jdeo dat duplicē intellectū catholicū hui⁹ ppōnis. Primus eſt q̄ qn̄ pr̄ dr̄ operari per filiū ſeu etiā per ſpūm ſcūm ſignificaṫ inſeparabilis opatio pſonaꝝ cū auctē ⁊ exinde pueniṫ q̄ pr̄ dr̄ opari per filiū ſȝ non ecōtra: qꝛ filius nō hēret reſpectu pr̄is auctoritatē pncipii. ſicut pr̄ reſpectu filij. Scđs eſt q̄ pater diciṫ operari per filium: qꝛ filiū genuit opificem. Et tn̄ in ſpeciali.

¶ De opere ſcđe diei qua factū eſt firmamentū. a

Dixit quoqȝ de⁹:

Diſt. XIIII. De pductione ſimplicium ⁊ iſenſibiliū cōtinētiam.

Fiat firmamētū in medio aquarū ⁊ diuidat aq̄s ab aq̄s. Diuiſitqȝ aq̄s q̄ erāt ſub firmamento ab his q̄ erāt ſup firmamētū. Sciēdū ē q̄ illius celi deſcribiṫ hic creatio ſic ait Beda ſup Geū. in q̄ fixa ſūt ſydera cui ſuppoſite ſūt aq̄ in aere ⁊ i terra: ⁊ ſuppoſite alie: de q̄bus dr̄: Qui tegis aq̄s ſupiora eius. Jn medio ḡ firmamētū eſt. i. ſydereū celū qđ de aq̄s factū eē credi pōt. Criſtallinus eniȝ lapis cui magna eſt firmitas ⁊ pſpicuitas de aq̄s fact⁹ eſt. Si queȝ vo mouet: quō aque nature fluide ⁊ in ima labiles ſup celū poſſint conſiſtere: de deo ſcriptū eē meminerit. Qui ligat aq̄s in nubibus ſuis. Qui eniȝ īfra celū ligat aq̄s ad tp̄s vaporibus nubiū retētas. pōt ēt ſup celi ſpheram nō vaporali tenuitate ſed glaciali ſoliditate aquas ſuſpēdere ne labanṫ. Quales aūt ⁊ ad q̄d cōdite ſint: ipſe nouit qui cōdidit. Ecce oſtēſum eſt his vbis q̄ celū factū ſit. ſ. illud in quo ſunt fixa ſydera. i. qđ excedit aerem: ⁊ de qua mā. ſ. de aq̄s ⁊ q̄les ſint aque que ſup illud celum ſunt. ſ. vt glacies e ſoliditate.

Beda ad celū dr̄ creari. Pſal. 103. De qua mā ſit factū illđ celum. Quō aque pūt eſſe ſup celū ⁊ quales ſunt ille aque. Job. 26.

¶ Alij putant celum illud eſſe ignee nature quibus conſentit Auguſtinus b

Digitized by Google

Quidā vero celuȝ qđ excedit aeris ſpatia ignee nāe dicūt aſſerētes ſup aerē purū ignē eſſe qui dī eē celū: de quo igne ſydera ⁊ luminaria facta eſſe cōiectant.

Super geñ. lib. 2. c. 6.

Quib⁹ Auguſtinus ↄſentire videť. Utruȝ vͦo noīe firmamēti celū qđ excedit aerē an ipſe aer hic intelligať: idē Aug⁹ querit nec ſoluit. Magis tm̄ approbare vī celum illud hic accipi quod ſpatia aeris excedit. Aquas aūt que ſup illud celū ſunt dicit vaporaliter trahi ⁊ leuiſſimis ſuſpēdi guttis. Sicut aer iſte nubiloſus exalatiōe terre aquas vaporaliter trahit ⁊ per ſubtiles minutias ſuſpendit ⁊ poſt corpulētius ↄglobatas pluuialiter refundit. Si ḡ pōt aqua ſicut videmus ad tātas minutias peruenire vt feratur vaporaliter ſup aerē aquis naturaliter leuiorem: cur nō credamus etiā ſuper illud leuius celū minutioribus guttis ⁊ leuioribus emanare vaporibus: ſed quoquo modo ibi ſint ibi eſſe non dubitamus.

¶ Que ſit figura firmamenti. c

Queri etiam ſolet cui⁹ figure ſit celū? Sed ſpūs ſcūs q̄uis auctores noſtri ſciuerint per eos dicere noluit: niſi qđ proſit ſaluti.

Utrum ſtet an moueať celum.

Queritur etiā ſi ſtet an moueatur celū? Si mouetur inquiūt q̄ō eſt firmamentū? Si ſtat: q̄ō in eo fixa ſydera circūeunt? Sȝ firmamentū dici pōt nō propter ſtationē ſed propter firmitatē vel terminū aquarum intrāſgreſſibilē.

Quare dicatur firmamentum.

Si aūt ſtat: nihil impedit moueri ⁊ circūire ſydera.

¶ Quare tacuit ſcriptura de opere ſecunde diei qđ in aliis dixit. d

Poſt hoc q̄ri ſolet q̄re hic nō eſt dictū ſicut in aliorū dierū opibus: Uidit deus ꝙ eēt bonuȝ. ſaciẽ̄ aliqđ hic cōmendať. Ideo eniȝ fortaſſis nō eſt dictū qđ tm̄ ſicut in aliis factū eſt: qꝛ binarius pncipiū alteritatis eſt ⁊ ſignum diuiſionis.

¶ De opere tertie diei quando aque cōgregate ſunt in vnum locum. e

Sequitur. Dixit deus: Cōgregētur aque in locū vnū ⁊ appareat arida.

Beda.

Tertie diei op⁹ eſt ↄgregatio aquaruȝ in vnū locū. Cōgregate ſunt eniȝ oēs aque celo inferiores in vnaȝ matricē: vt lux que p̄terito biduo aquas clara luce luſtrauerat: in puro aere clarior fulgeat ⁊ appareat terra que cooperta latebat: ⁊ que aquis limoſa erat fieret arida ⁊ germinib⁹ apta. Eodē enim die ꝓtulit terra herbam virentē lignūq3 faciens fructū.

Ubi congregate ſunt aq̄

Si aūt queratur vbi ↄgregate ſint aque que totum texerant ſpatium vſq3 ad celum. Potuit fieri vt terra ſubſidens ↄcauas ptes preberet vbi fluctuantes aquas recipet. Poteſt etiā credi primarias aquas rariores fuiſſe que ſicut nebula tegeret terras: ſed ↄgregatione eſſe ſpiſſatas: ⁊ ideo facile in vnū poſſe redigi locum.

Q̄ō oēs aq̄ ſint in vnuȝ locum ↄgregate cū multa ſint maria ⁊ flumina.

Cūq3 multa conſtet eſſe maria ⁊ flumina: in vnū tm̄ locū dicit aquas congregatas ꝓpter ↄtinuationē vel ↄgregationem oīum aquaꝝ que in terris ſunt: qꝛ cuncta flumina ⁊ maria magno mari iunguntᷣ. Idēq3 cū dixerit aquas ↄgregatas ī vnū locum: deinde dicit pluraliter: ↄgregationes aquaruȝ ꝓpter multifidos ſinus eaꝝ quib⁹ oībus ex magno mari principium eſt.

¶ De ope quarte diei qn̄ facta ſunt luminaria. f

Sequitur. Dixit deus: Fiāt luminaria in firmamēto celi: ⁊ diuidāt diē ac noctē.

Qđ triduo p̄cedēti fcā eſt diſpō et diſtinctio q̄tuor elementoruȝ ⁊ triduo ſequenti ornat⁹ eſt mūdus.

In p̄cedēti triduo diſpoſita eſt vniuerſitatis hui⁹ mūdi machina ⁊ ptib⁹ ſuis diſtributa. Formata eni luce p̄ma die que vniuerſa illuſtraret: duo ſequentes dies attributi ſunt ſupreme ⁊ īfime parti mundi firmamento. ſ. aeri terre ⁊ aque. Nā ſcđa die firmamentū deſup expanſum eſt. Tertia vͦo aquarum molibus intra receptacula ſua collectis terra eſt reuelata atq3 aer ſerenat⁹. Quatuor ergo mūdi elemēta illis diebus ſuis locis diſtincta ſunt ⁊ ordinata. Trib⁹ aūt ſequētib⁹ diebus ornata ſunt illa q̄tuor elemēta. Quarta eni die ornatū eſt firmamētum ſole ⁊ luna ⁊ ſtellis. Quīta aer ī volatilib⁹ ⁊ aque in piſcibus ornamēta acceperūt. Sexta accepit terra iumēta ⁊ reptilia ⁊ beſtias: poſtq3 oia factus ē hō de terra ⁊ in terra: nō tm̄ ad terram nec propter terram ſed ad celū ⁊ ꝓpter celuȝ.

¶ Ante alia de ornatu celi agiť ſic ꝓus factū eſt. g

Quia ergo celū ceteris elementis ſpeciē preſtat: priuſq̄ aliis factum eſt: ideo ante alia ornatur in quarto die quo fiunt ſydera: que ideo facta ſunt vt per ea illuſtretur inferior pars ne eſſet habitantibus tenebroſa.

Qua vtilitate facta ſunt ei luminaria.

Infirmitatiq3 hominum prouiſum eſt vt circūeunte ſole potirētur homines diei noctiſq3 viciſſitudine propter dormiendi vigilandiq3 neceſſitatem: ⁊ ideo etiam ne nox indecora remaneret: ſed luna ac ſyderibus cōſolarentur homines quibus in nocte operandi neceſſitas incumberet: ⁊ quia quedam animalia ſunt que lucem ferre non poſſunt. Qđ autem ſubditur. Et ſint in ſigna ⁊ tempora ⁊ dies ⁊ annos quo modo accipiendum

Quomō accipiendum ſit qđ ait vt

Digitized by Google

ſint in ſigna ⁊ tempora.

ſit queri ſolet. Ita enim dictū videt̃ q̄ſi quarto die cepiſſent tēpora: cū prius triduum ſine tēpore non fuerit. Ideoq; tempora que ſiunt per ſydera non ſpatia morarū ſed viciſſitudinem aeree q̄litatis debemus accipere: qꝛ talia motibus ſyderū ſiūt: ſicut dies ⁊ anni quos vſitate nouim⁹. Sūt eniʒ in ſigna ſerenitatis ⁊ tēpeſtatis: ⁊ in tpa: qꝛ p ea diſtiguim⁹ quatuor tpa anni. ſ. ver: eſtatē: autūnuʒ: hyemē. Uel ſunt in ſigna ⁊ tpa. i. in diſtinctionē horaruʒ: qꝛ priuſq̄ fierent ordo tempoꝝ nullis notabat̃ indicijs vel meridiana hora vel quabet hora. Hec quarta die facta ſunt.

❡ Iſta eſt diſtinctio 14ª hui⁹ ſcdi libri: in qua magr̃ poſtq̄ egit de ope p̄mi diei. ſ. de pductiōe lucis: incipit agere de opibus ſubſequētiū dierū. ſ. de pductiōe corporis firmamēti ⁊ elemētoꝝ: ⁊ tria facit. Naʒ p̄° agit de firmamēti pductione. Scdo de aquaruʒ ſupceleſtiū ꝯgregatiōe. Tertio de ſolis ⁊ lune ⁊ aliarū ſtellaꝝ collocatiōe. Primā facit a p̄n° diſtinctiōis vſq; ibi (Sequit̃ dixit de⁹.) Scdm ab inde vſq; ibi (Sequit̃ dixit deus fiat.) Tertiū vo vſq; ad finē diſtinctiōis: ⁊ tn̄ in gn̄ali. In ſpāli aūt ſnīa magri ſtat in trib⁹ ppōnib⁹ quaꝝ p̄ª eſt hec. ❡ Deus 2° die fecit firmamētū. i. celū ſydereū in medio ſupceleſtiū ⁊ ſubceleſtiū aquaꝝ. Hāc eniʒ ppōnē magr̃ pbans dic̃ q̄ de⁹ 2° die fecit firmamētū: qd̾ ſʒ Bedā celū ſydereū dr̄ hn̄s aquas ſupra ſe ⁊ infra ſe. qd̾ nō ē mirum diuina ṽtute ee factū cū videm⁹ aquas vaporabiliter eleuari in celū. Un̄ ⁊ ſup firmamētū glaciei ſoliditate aque ſuſpēdunt̃ ne labant̃. Poſtea q̄rit tres q̄ōnes. quaꝝ p̄ª ⁊ vltia omiſſis 2ªᵐ ponit. ſ. Utrū celum ſtet vel moueat̃. Qꝫ non mouet̃ arguit ſic: qꝛ ſi ſic tūc nō eēt firmamētū. Si aūt ſemp ſtat tunc non mouent̃ ſydera fixa in eo. qd̾ eſt falſum. Ad qd̾ rn̄dens neutrā ptē determinate ponit: ſed ſoluit argᵐ dicens: q̄ ſi moueret̃ adhuc poſſet dici firmamētū: pp ſui firmitatē in ſubaʒ: ⁊ non pp ſtabilitatē in ſitu. Si aūt ſtat poſſibile ē ſydera moueri ī eo ipſo ſtāte. ❡ Scda ppō eſt hec: De⁹ 3° die per aquaꝝ ſupceleſtium adunationē ſerenauit aerē ⁊ fecūdauit terraʒ ad pductionē arboꝝ ⁊ herbaꝝ. Hāc enim ppōnem magr̃ pbādo dicit: q̄ opus 3ⁱ diei fit ꝯgregatio aq̄rū in vnū locū que ſub celo ſunt. ex qua ꝯgregatiōe terra ⁊ aer clariora apparuerūt. Un̄ ⁊ in eodem die herbe virorē ⁊ ligna fructū fecerūt. Si autē querat̃ vbi ſunt ꝯgregate aque que totū texerūt ſpatiū vſq; ad celū. Dicit q̄ illa cōgregatio fieri potuit. vel quia aque ꝯcauitates terre ſubintrauerunt. Uel qꝛ aque que p̄us erāt rariores terrā per modū nebule tāgentes inſpiſſate fuerūt: ⁊ dicunt̃ cōgregate ī vnū locū: nō obſtāte q̄ ſunt in multis locis: ⁊ hoc pp ꝯtiguitatem eaꝝ adinuicē qꝛ oia flumina ⁊ oia maria mari magno ad minus occultis meatib⁹ iungunt̃. ❡ Tertia ppō eſt hec: Deus 4° die ſole ⁊ luna ⁊ ſtellis ornauit firmamentuʒ vt eſſent in ſigna horarū ⁊ temporum. Hanc enim ppōneʒ magr̃ pbās aſſumit q̄ in trib⁹ dieb⁹ diſpoſita eſt vlis mūdi machina: ⁊ ptibus ſuis diſtributa. Quare etiā p̄° die facta eſt lux que vniuerſa illuſtrat. Scda vo die firmamentū ſeu celū ſydereū. Tertia vo die facta eſt diſtinctio ſuperioris ptis mūdi. ſ. nā elemētalis. Un̄ tres dies que ſequunt̃ ſpectāt ad ornatū eoꝝ que in tribus p̄mis diebus ſunt diſtincta: qꝛ quartus dies ſpectat ad ornatū celi. i. firmamēti. Quintus ad ornamētū aeris ⁊ aque. Sextus ad ornamētū terre. Celuʒ aūt ante alia 4° die ornatur: eo q̄ dignius eſt oib⁹ elemētis. Imponunturq; ſibi ad ornamentū ſol ⁊ luna ⁊ ſydera ad inferioris partis mūdi illuminationē ⁊ etiam ad aialiū ſeu hoium vtilitatē ⁊ noctis ⁊ diei decorē: ⁊ ſubdit etiam q̄ ſunt facta in ſigna ⁊ in tēpora. In ſigna quidē eo q̄ aeris qualitatē vel aeree qualitatis viciſſitudinē ſicut ſerenitatē aut tēpeſtatē ſignificant. In tēpora vo qꝛ partes tpis diſtinguūt. videlʒ veris eſtatis: autūni: hyemis: que ſunt quatuor anni tpa. Uel enim ſunt in ſigna ⁊ tpa. i. in diſtinctioneʒ horarū ⁊ tēpoꝝ qꝛ ante motū ipſoꝝ ordo tpis nullis notificabatur indicijs. Et tn̄ in ſpeciali.

❡ De opere quinte diei quādo creauit de⁹ ex aquis volatilia ⁊ natatilia. a

Diſti. XV. De pductione rerū mixtarū ⁊ ſenſibilium.

Dixit etiaʒ deus:

pducāt aque reptile aīe viuētis ⁊ volatile ſup terrā ⁊c̄. Opus quinte diei ē formatio piſciū ⁊ auiuʒ: quib⁹ duo elemēta ornant̃: ⁊ de eadeʒ mā. i. de aquis piſces ⁊ aues creauit: volatilia leuans in aera ⁊ natatilia remittens gurgiti.

❡ De opere ſexte diei quando creata ſunt animalia ⁊ reptilia terre. b

Sequitur. Dixit deus:

Producat terra aīaʒ viuētē: iumēta ⁊ reptilia ⁊ beſtias terre: ſʒ ſpēs ſuas ⁊c̄. Sexte diei op⁹ deſcribit̃ cū terra ſuis aialib⁹ ornari dr̄.

❡ Utrum poſt pctm̄ venenoſa aialia noxia facta fuerint: an pp pctm̄ nocere cepint p̄us facta inoxia. c

Queri ſolet de veneno

ſis ⁊ pernitioſis aiantib⁹: Utruʒ poſt pctm̄ hoīs ad vindictā creata ſint: an poti⁹ creata innoxia pctōrib⁹ nocere ceperint: Sane dici pōt: q̄ creata nihil homini nocuiſſent ſi non peccaſſet: puniendoꝝ nāq; vitioꝝ ⁊ terrēdorum: vel pbande vel perficiēde virtutis cā nocere ceperūt. Fuerūt ergo creata innoxia ſed propter peccatum facta ſunt noxia.

❡ Utrū minuta aialia tūc creata fuerint. d

De quibuſdaʒ etiā mi

nutis aiantibus queſtio ē: Utrū in p̄mis cōditiōib⁹ creata ſint: an ex reb⁹ corruptis poſtea orta ſint: Pleraq; eni de humidoꝝ corpoꝝ vitijs vel exalationib⁹ terre ſiue de cadaueribus gignunt̃. Quedā etiā de corruptione lignorum ⁊ herbaruʒ ⁊ fructuum: ⁊ de⁹ auctor oium eſt. Pōt autē dici q̄ ea que de corporib⁹ aialiuʒ maxime mortuoꝝ naſcunt̃ cū aialib⁹ creata nō fuerint niſi potentialr̃ ⁊ materialiter. Ea vo que ex terra vel ex aquis naſcunt̃ vel ex eis q̄ terra germinante orta ſunt: tunc creata fuiſſe non incongrue dici poteſt:

Digitized by Google

Anteq̄ͣ de factura hoīs agat de mō pꝛime cōditiōis rerum vñ ſupra breuiter tetigit plenius agit vbi viri catholici ei diſſentire vidētur. Alijs dicētibꝰ mundū in mā ⁊ foīa ita fuiſſe ſtˀ aliꝭ do ꝑ interualla tēpoꝝ ⁊ dierū ſ₃ q̄ expoſitio ꝑmiſſa hucuſq₃ deducta eſt.

¶ Quare poſt omnia factus eſt homo. e

Omnibus aūt creatiſ atq₃

diſpoſitis noviſſime factus ē hō tāq̄ dñs ⁊ poſſeſſoꝛ: q̄ ⁊ oībꝰ ꝑferendus erat vñ ſequiť. Vidit deꝰ ꝙ eēt bonū. ⁊ ait: Faciamꝰ hoīe₃ ad imaginē ⁊c̄. ¶ S₃ añq̄ de hoīs creatiōe tractemꝰ qđ ſupra breuiť tetigimꝰ pleniꝰ verſantes clariꝰ faciamꝰ. In hac eñi rerū diſtinctione catholice tractatores diſſentire vt ſupra diximꝰ iuenīunť. Alijs dicētibꝰ res creatas atq₃ diſtictas ſm ſpēs ſuas per īterualla ſex dierū: q̄rū ſinie q₂ lr̄a geñ. magis inſeruire vr̄ atq₃ catholica ecclīa magis approbat iō hactenus ſtudioſe docuimus qūo ex illa cōi mā pˀus iformiter facta poſtea coꝛpaliū rerū gñā per ſex dierum volumina diſtinctim ſint formata. ¶ Alijs aūt videť ꝙ nō per interualla tēpoꝝ facta ſint: ſed ſtˀ ita formata ad eſſe ꝓdierūt. Qđ Aug. ſuꝑ geñ. pluribꝰ

Lib. 4.

modis nitiť oñdere dicēs elemēta q̄tuoꝛ ita formata ſicut mō apparēt ab initio extitiſſe ⁊ celū ſyderibus oꝛnatum fuiſſe. Quedā ꝟo non formalr: ſ₃ mālīter tūc facta fuiſſe: que poſt ꝑ tp̄is acceſſum formalr diſtincta ſunt: vt herbe: arboꝛes ⁊ foꝛte aīalia. Oīa ergo in ipſo tp̄is initio facta eē dicūt: ſed quedā formalr ⁊ ſm ſpēs quas hēre cernimus: vt maioꝛes

Hic ꝓſequitur opionē₃ illoꝝ qui ſtˀ oīa ſcā cōtēdunt.
Lib. j. c. 15.

mūdi ptes: quedā ꝟo mālīter tm̄. S₃ vt dicūt: Moyſes loquēs rudi ⁊ carnali pp̄lo locutionis modū tēꝑauit de deo loquēs a ſimili hoīs qui per moꝛas tēpoꝝ opa ſua pſicit: cū ipſe ſimul ſua opa fecerit. vñ Aug. Iō inquit moyſes diuiſi₃ refert deū illa opa feciſſe: q₂ nō potuit ſimul ab hoīe dici qđ a deo ſimul potuit fieri. Itē potuit diuidere ſcriptura loquēdi tp̄ibꝰ qđ deꝰ operādi tp̄ibꝰ nō diuiſit. Illi qui his auctibꝰ ⁊ alijs hiꝰ inherentes: dicūt q̄tuoꝛ elementa atq₃ celi luminaria ita formata ſimul eē ⁊ habuiſſe illos ſex dies quos ſcriptura cōmemoꝛat ſex rerū genera. i. diſtinctiones appellant que ſimul facte ſunt: partim formaliter: partim cauſaliter.

¶ Qūo itelligēdū ſit deū req̄euiſſe ab oī ope ſuo. f

Iam de ſeptime diei re-

Geñ. 2.

quie aliq̄d nos eloqui op₃. Scriptū eſt q₂ cōpleuit deꝰ die ſeptimo opus ſuū ⁊ req̄euit die ſeptimo ab vniuerſo ope qđ patrarat. Req̄euiſſe dr̄ deꝰ die ſeptio nō q̄ſi operādo laſſus: ſed ab vniuerſo ope req̄euit: q₂ nouā creaturā facere ceſſauit. Req̄eſcere enim ceſſare dr̄. vñ

Apoč. 4.

in Apoč. dr̄: Nō hēbāt requiē dicētia: Sanctus ſcūs ſcūs. i. dicere nō ceſſabāt. Req̄euiſſe ḡ deus dr̄: q₂ ceſſauit a faciēdis generibus creature: q₂ vltra noua nō cōdidit. Vſq₃ nūc tm̄ vt veritas in euāgelio ait: operať pr̄ cu₃ filio. ſ. adminiſtrationē eoꝛūdē generū que tūc inſtituta ſunt. Creatoꝛis eni₃ virtus cā ſubſiſtendi eſt oī creature. Qđ ergo dr̄ pr̄ meus

Joā. 5.

vſq₃ mō operať: ⁊ ego operoꝛ: illud vniuerſe creature ꝯtinuā adminiſtrationē oſtēdit. Die ergo ſeptio requieuit: vt nouā creaturā vlterius nō faceret cuius mā vel ſimilitudo nō preceſſerit: ſed vſq₃ nūc operať: vt qđ condidit continere ⁊ gubernare non ceſſet.

¶ Qualr̄ accipiēdū ſit qđ dī deꝰ cōpleſſe opus ſuum 7ᵒ die: cum tūc requieuit ab omni ope ſuo. g

Sed queriť qūo ſepti-

mo die dicať deꝰ cōpleſſe opus ſuū: cū ab oī ope illo die req̄euerit: nec aliqđ genꝰ nouū rerū fecerit? Alia trāſlatio h₃. Cōſummauit deus

Scđm aliā lr̄a₃ nihil ibi eſt queſtionis quā ſeq̄tur Augu.

die ſexto opa ſua que nihil q̄ōnis affert: quia manifeſta ſunt que in eo facta ſunt ⁊ oīu₃ cōſūmatio eo die ꝑfecta eſt: ſicut ſcriptura oſtēdit cū ait: Vidit deꝰ cūcta que fecerat ⁊ erāt valde bona. Oīa q̄dē nālīť bōa erāt nihilq₃ in ſui natura vitij hn̄tia: ⁊ ſunt bona que ꝯdidit deꝰ ēt ſingula. Simul ꝟo vniuerſa valde bona: q₂ ex oībꝰ ꝯſiſtit vniuerſitatis admirabilis pulchꝛitudo: in qua ēt illđ qđ malū dr̄: bn̄ oꝛdinatū ⁊ loco ſuo poſitū eminentius cōmendat bona: vt magis placeāt ⁊ laudabiliora ſint du₃ cōparanť malis. Sexto ergo die

Hic rn̄dit ad q̄ōnē poſitā ſ. qūo veru₃ ſit deum 7ᵒ die cōpleſſe opus ſuum.

facta eſt operū ꝯſumatio. Iō ꝑmiſſa oꝛiť q̄ō qūo dicať deꝰ die ſeptio opus ſuu₃ cōpleſſe: qđ hebraica ꝟitas h₃ in quo tm̄ nihil nouum creaſſe dr̄: niſi foꝛte dicať die ſeptio cōpleuiſſe opꝰ ſuū q₂ ip̄m bn̄dixit ⁊ ſcificauit ſic ſubijcit ſcriptura: Bn̄dixit diei ſeptio ⁊ ſcificauit illū. Opus eñi eſt bn̄dictio ⁊ ſcificatio ſicut Salomō aliq̄d opis fecit cū tēplū dedicauit.

¶ Que ſit bn̄dictio ⁊ ſcificatio ſeptime diei. h

Illū aūt diē ſcificaſſe ⁊

Exo. 27.

bn̄dixiſſe dr̄: q₂ myſtica ꝑ ceteris bn̄dictione ⁊ ſcificatiōe eū donauit. Vñ i lege dr̄: Memēto ſcificare diē ſabbati. Et ide ē ꝙ nūcrādo dies vſq₃ ad ſeptimū ꝓcedimꝰ ⁊ dicimꝰ ſeptē eē dies quoꝝ repetitione oē tp̄s agiť: nō quin aliꝰ ſit ab illis dies octauꝰ ⁊ nonꝰ: ⁊ ſic de ceteris: ſ₃ q₂ in ſex diebꝰ rerū gñā diſtincta ſunt: ⁊ in ſeptio l₃ nō fuerit nouū genꝰ reru₃ inſtitutū fuit tm̄ in eo q̄ſi q̄dā nouus ſtatꝰ ſanctificatiōis opeꝝ ⁊ req̄etiōis opificis. Pōt etiā ſic exponi illud: Cōpleuit deus die ſeptimo opꝰ ſuum. i. cōpletum ⁊ cōſumatū vidit.

¶ Iſta eſt diſtinctio 15ª hui⁹ ſcdi libri: in qua q̃dē diſtinctione magr̄ poſtq̃ꝫ egit de ornatu firmamenti: agit hic ꝯſiter de ornatu aeris ⁊ aque. Et tria facit. Naꝫ p° facit de ornatu aeris: ⁊ ſilr̄ de ornatu aque: ſeu etiā de ope q̃nte diei. Scd̄o agit de ornatu terre: ſeu etiā de ope ſexte diei. Tertio de ſeptime diei requie. Primū facit a pn° diſtinctiōis vſqꝫ ibi (Sequit̄ dixit deus producat. ¶ Scd̄ꝫ ab inde vſqꝫ ibi (Iaꝫ de ſeptime diei requie.) Tertiuꝫ vſqꝫ ad finē diſtinctiōis ⁊ tm̄ in gn̄ali. In ſpāli āt ſnia magr̄i ſtat in trib⁹ ꝓpōnib⁹ quaꝝ pª ē hec. ¶ De⁹ 5° die volatilib⁹ ⁊ natatilib⁹ de aq̄ factis aerē ⁊ aquā adornauit. Hāc magr̄ inſinuās dicit ꝙ opus quinte diei eſt ornatio duoꝝ elementoꝝ .ſ. aque ⁊ aeris per volatilia ⁊ natatilia que de aqua tāq̄ꝫ ex mā ſui ſūt creata: ex quib⁹ aues ſeu volatilia eleuauit de⁹ in aerē piſcib⁹ aquas ad ornatū relinquens. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio eſt hec: Deus 6° die iumētis reptilib⁹ ⁊ beſtiis terre de terra formatis terrā decorauit. Hāc magr̄ inſinuās dicit ꝙ opere ſexte diei ornata fuit terra iumētis reptilia⁹ ⁊ beſtiis ⁊ aliis ꝯſilib⁹. Poſtea mouet duas q̄ōnes quaruꝫ pª eſt: An nociua aīalia aut venenoſa etiā tunc a deo facta fuerunt. Et rn̄dens dicit ꝙ illa aīalia creata fuerūt innoxia: ſed de hoīe peccāte facta ſunt nociua vt per ea vitia punirent̄: ⁊ vt virtus probaret̄. Scd̄a q̄ō eſt: An minuta aīalia que ex putrefactiōe naſcunt̄ etiā tūc ꝓducta fuerūt. Et rn̄dēs dicit: ꝙ illa que putrefactione naſcunt̄ cū aliis aīalib⁹ ꝓducta non ſunt niſi mālr̄. Et ſubdit ꝙ nouiſſimus oīuꝫ aīaliū fuit hō tanq̄ꝫ oīuꝫ dn̄ator. Addens ꝙ circa rerū creationē due ſolēnes opiniōes fuerūt. quaꝝ pª dicit: per ſex dierū internalla oīa eē formata ⁊ per ſpm̄ ſcm̄ eē diſtincta. Alia dicit oīa ſil̄ eē cōdita ⁊ diſtincta. ¶ Tertia ꝓpō eſt hec: Deus 7° die dr̄ quieuiſſe ⁊ opus ſuū cōpleuiſſe: q2 vlterius nouā creaturā nō cōdidit que in ſe mālr̄ vel in ſuo ſilī nō fuerit: ſꝫ tn̄ res ꝓductas bndixit ⁊ ſcificauit. Hāc ꝓbans querit. Cur deus dicat̄ cōſumaſſe opus per requiē die 7° cum tn̄ cōpleuerit ipm̄ die 6°. Ad quod rn̄dens dicit deū opus ſuū cōpleuiſſe ⁊ 6° die ⁊ 7°. Sexto quidem: q2 tunc oīa perfecit. 7° aūt q2 vltimū opus ſanctificationeꝫ .ſ. adhibuit. Unde ⁊ ſeptimus dies myſtica quadam rōne ſanctificatus conſueuit appellari. Et tm̄ in ſpeciali.

¶ De hoīs creatiōe vbi ꝯſiderādū eſt q̄re creatus ſit hō: ⁊ qualr̄ ſit iſtitutus: que duo ſupra tractata ſunt ⁊ qualis factus ⁊ qualr̄ lapſus: poſtremo q̄uō ſit reparatus: que diſcutienda ſunt. a

Diſti. XVI. De ꝓductione creature cōpoſite ex ſpuali ⁊ corporali .ſ. de hoīe i cōparatiōe ad pn̄cipiame ſſe ctuum.

His excurſis que ſupra de hoīs creatiōe ꝓmiſim⁹ effectui mācipare atqꝫ ordine explanare nūc ſuſcipimus: vbi hec ꝯſiderāda vident̄ .ſ. q̄re creat⁹ ſit hō: ⁊ q̄liter inſtitut⁹: ⁊ q̄lis ⁊ q̄uō fact⁹: deinde q̄lr̄ ſit lapſus: poſtremo qualr̄ ⁊ ꝑ que ſit reparat⁹. Horū aūt pmo ⁊ ſcd̄o poſita .i. cāꝫ creatiōis humane ⁊ modū iſtitutiōis ſupius pro modulo nr̄e facultatis tractauim⁹. Ideoqꝫ ſupeſt vt qualis vel q̄uō factus ſit diſcutiamus. In

Gen̄.i. Beda Q̄uō intelligēdū ē: Faciem⁹ hoīeꝫ ad imaginē ⁊ ſilitudinē noſtram.

Gen̄. legit̄: Faciamus hoīem ad imaginē ⁊ ſilitudinē nr̄am ⁊c̄. In eo ꝙ dicit faciamus: vna opatio trium ꝑſonaꝝ oñdit̄: in hoc vo ꝙ dicit ad imaginē ⁊ ſilitudineꝫ nr̄aꝫ: vna ⁊ eq̄lis ſub̄a triū ꝑſonaꝝ mōſtrat̄. Ex perſona enim pr̄is hoc dr̄ ad filium ⁊ ſpm̄ ſcm̄. Non vt quidā putāt angelis: q2 dei ⁊ angeloꝝ nō eſt vna eadē imago vl̄ ſimilitudo.

¶ Q̄ imago ⁊ ſilitudo hic a diuerſis accipitur varie: a quibuſdā increata ⁊ ab aliis creata ⁊ increata vel eſſentia trinitatis vel filius ⁊ ſpūs ſanctus. b

Imago aūt ⁊ ſimilitudo in h̄ loco vel icreata itelligit̄ .i. trinitatis eēntia ad quā fact⁹ ē hō: vel creata in qua factus eſt hō: ⁊ ipſa homini ꝯcreata. Increatā enim imaginem que deus eſt intellexiſſe videtur. Beda cuꝫ dicit: nō eſſe vnam imaginem dei ⁊ angeloꝝ: ſed trium perſonarum: ⁊ ideo

Beda ſup. Geneſim.

ꝑſonis nō angelis ſit ibi ſermo. Impropriē tn̄ imago dr̄: q2 imago relatiue ad aliud dicitur cuius ſilitudinē gerit ⁊ ad q̄d repreſentādum facta eſt: ſicut imago ceſaris que ipſius ſilitudinē preferebat ipſumqꝫ quodāmō repreſentabat. Proprie aūt imago dr̄ id ad quod aliud fit: ſicut exemplū ꝓprie dr̄ q̄d ſumit̄ ex aliquo: ⁊ exemplar ex quo ſumit̄ aliq̄d. Ponitur tn̄ ⁊ aliquādo abuſiue alterum pro altero: ita ⁊ minus proprie accipitur imago eēntia trinitatis: ſi tamē ea nomine imaginis in hoc loco intelligitur.

¶ Opinio eoꝝ qui putauerūt filium per imagineꝫ ⁊ ſimilitudinem hic accipi. c

Filius vero ꝓprie imago patris dr̄: ſicut ſupra in tractatu de trinitate diximus. Unde fuerūt nōnulli qui ita diſtinxerunt vt imaginē in hoc loco intelligerēt filium: hoīem vo nō imaginem: ſed ad imaginem factum dicerent: quos refellit apoſtolus dicēs: Uir quidem eſt imago ⁊ glīa dei.

Aug. in. 7. lib. de tri.

i. Coꝝ. ii.

Hec nāqꝫ imago .i. homo cuꝫ dicitur fieri ad imaginem non quaſi ad filiū dicit̄ fieri: alioquin nō diceretur ad imaginē noſtrā. Quo enim noſtram diceret: cum filius ſolius pr̄is imago ſit. ¶ Fuerunt aūt ⁊ alij perſpicacius hec tractātes qui per imagineꝫ filiū ⁊ per ſimilitudinem ſpiritū ſanctū intelligerēt: qui ſimilitudo eſt patris ⁊ filij. Et ideo pluraliter putauerunt dici noſtram: id referentes ad ſimilitudinem tm̄: ad imagineꝫ vero ſubintelligendum eſſe meam. Hominem vero ⁊ imaginem eſſe ⁊ ad imaginem ⁊ ſimilitudineꝫ factum eſſe tradiderunt: ⁊ imagineꝫ imaginis eſſe ⁊ ſimilitudinis.

Aliorū opinio.

¶ Nec horū ſciam approbat ſed imagineꝫ ⁊ ſilitudinem dei in hoīe querēdam ⁊ cōſiderandā docet vt imago ⁊ ſilitudo creata intelligatur. d

Digitized by Google

Uerūtamē hec diſtin-
ctio lꝫ reprobabilis penitus nō videat̄ q̄ʒ de medio mōtiū .i. auc̄tib⁹ ſcōꝝ nō manat: congruētius in ipſo hoīe imago ⁊ ſil̄itudo que-
In q̄b⁹ cōſiderat̄ imago ⁊ ſimilitudo. rēda ē ⁊ ꝯſiderāda. Factus eſt ḡ hō ad imaginē dei ⁊ ſil̄itudinē ſm mētē q̄ irrōnabilibus āncellit: ſꝫ ad imaginē ſꝫ memoriā ītelligentiā ⁊ dilectionē. Ad ſil̄itudinē ſꝫ inocentiā ⁊ iuſtitiā: q̄ in mēte rōnali nāl̄r ſunt. Uel imago ꝯſiderat̄ in cognitiōe v̄itatis: ſil̄itudo ī amore v̄tutis: vel imago ī alijs oīb⁹: ſil̄itudo ī eēntia: q̄ʒ ⁊ imortalis ⁊ īdiuiſibilis ē. Uñ Aug. in li. de q̄ntitate aīe. Aīa facta eſt ſil̄is deo: q̄ʒ immortalem ⁊ indiſſolubilē fecit eā de⁹. Imago ḡ pertinet ad formā: ſil̄itudo ad nām. Fact⁹ eſt ḡ hō ſm aīaʒ ad imaginē ⁊ ſil̄itudinem nō p̄ris vel filij vel ſp̄ūs ſc̄i: ſed toti⁹ trinitatis: ita ⁊ ſm aīam dī hō eſſe ima-
Aug. in. 15. li. de trini. go dei: q̄ʒ imago dei in eo eſt. Sic̄ imago dī ⁊ tabula ⁊ pictura que in ea eſt: ſed pp̄ picturaʒ que in ea eſt ſil̄ ⁊ tabula ⁊ imago appellatur ita ꝓpter imaginē trinitatis etiā illud in quo eſt imago noīe imaginis vocatur.

Q̄d homo dicitur imago ⁊ ad imaginem: filius vero imago non ad imaginem. e

Quocirca hō ⁊ imago dicit̄ ⁊ ad imaginē: filius autē imago nō ad imaginē: q̄ʒ nat⁹ nō creat⁹: eq̄lis ⁊ ī nullo diſſimilis. hō creat⁹ ē a deo nō genit⁹ nō parilitate eq̄lis: ſed quadā ſil̄itudine accedēs ei. vñ Aug. in li. 7. de tri. In gen̄. legit̄: Faciamus hoīeʒ ad imaginē ⁊ ſil̄itudinē nr̄am. Faciamus ⁊ nr̄am pluralr̄ dixit: ⁊ niſi ex relatiuis accipi nō opꝫ vt facere intelligant̄ pr̄ ⁊ fili⁹ ⁊ ſp̄ūs ſc̄ūs ad imaginē p̄ris ⁊ filij ⁊ ſp̄ūs ſc̄i vt ſubſiſteret hō imago dei. Sed q̄ʒ nō oīno eq̄lis fiebat illa imago tāq̄ nō ab illo nata ſꝫ ab eo creata: ideo ita imago dī ꝙ ⁊ ad imaginē q̄ʒ nō equat̄ parilitate: ſꝫ accedit quadā ſil̄itudine. Fili⁹ aūt eſt imago: ſed nō ad imaginē q̄ʒ eq̄lis p̄ri. Dict⁹ ē ergo hō ad imaginem pp̄ īparē ſil̄itudinē. Et iō nr̄am vt imago trinitatis eē hō intelligat̄ nō trinitati eq̄lis: ſicut fili⁹ p̄ri. Ecce oſtenſum eſt ſm quid
Q̄ ⁊ ſꝫ corpus pōt dici factus ad ſimilitudinē dei. ſit hō ſil̄is deo. ſ. ſm aīam. Sed ⁊ in corpore quandam ꝓprietateʒ habet que hoc indicat: q̄ʒ eſt erecta ſtatura ſm quā corpus aīe rōnali congruit: q̄ʒ in celum erectum eſt.

Iſta eſt diſtinctio. 16ᵃ hui⁹ ſc̄di libri: In qua magr̄ poſtq̄ʒ egit de creatura pure ſp̄uāli. ſ. angelis. ⁊ de creatura pure corp̄ali. Incipit agere de cōpoſita ex ſp̄uāli ⁊ corp̄ali. ſ. de hoīe. Et circa hoc in hac diſtinctione agit de productione hoīs in cōi. Et tria facit. Nā p̄ᵒ oſtēdit qualr̄ hō ſit fact⁹. Sc̄do ad cuius imaginem ſit ꝓduct⁹. Tertio ꝙ nō ſit imago que oīno adequat̄ dei filio. Primū facit a p̄n° diſtinctiōis vſq̄ʒ ibi (Fili⁹ quoq̄ʒ.) Sc̄dm ab inde vſq̄ʒ ibi (Quocirca.) Tertiū v̄o vſq̄ʒ ad fineʒ diſtinctionis. Et tm̄ in gn̄ali. In ſp̄āli ſnīa magr̄i ſtat in trib⁹ ꝓpōnib⁹: quaruʒ p̄ᵃ eſt hec. Deus pr̄ cū dixit: Faciamus hoīeʒ ad imaginē ⁊ ſil̄itudinē nr̄am loquebat̄ filio ⁊ ſp̄ūi ſc̄ō ⁊ nō ſpiritibus q̄buſcūq̄ʒ creatis. Hāc magr̄ probans querit: q̄lis ⁊ q̄uō fact⁹ ſit hō. Et r̄ndens dicit ꝙ per v̄bū dn̄i imaginē ⁊ ſil̄itudinē dei ſit ꝓductus ſm illud Gen̄. i. Faciamus hoīem ad imaginē ⁊ ſil̄itudinē nr̄am. in q̄o⁹ v̄bis oſtendit̄ vnitas eſſentie ⁊ trinitas ꝑſonaꝝ: ⁊ ſunt v̄ba p̄ris ad filiuʒ ⁊ ſp̄m ſc̄ūm ⁊ nō ad angelos. vt quidā dixerūt ꝙ dei angeloruʒ non eſt vna eadē imago: ſed hn̄ ſil̄itudo. Secūda ꝓpoſitio eſt hec: Hō ſm aīaʒ factus eſt ad imaginē nō ſimplr̄ vnius diuine ꝑſone ſꝫ toti⁹ trinitatis. Hāc ꝓpōnē ꝓbās recitat duas opiniōes circa intellectū predictoꝝ verboꝝ. Gen̄. quaꝝ p̄ᵃ dicit in illo textu Gen̄ per imaginē debere ſolū filiuʒ intelligi ⁊ non hoīem: q̄ʒ hō nō eſt imago dei ſed ad imagineʒ dei factus: ſꝫ q̄ʒ huic opiniōi ꝯriat̄ illud ap̄li vbi dicit: ꝙ vir ſit imago dei ⁊ glīa dei. quapropter magr̄ videt̄ eā reprobare. Alia opīo dicit ꝙ fili⁹ dei ſit ꝓp̄e imago: ⁊ ſp̄ūs ſc̄ūs ſil̄itudo ⁊ ꝙ hō ſit factus ad imaginē filij ⁊ ſil̄itudinem ſp̄ūs ſc̄i. Hanc opinionē magr̄ nō approbat. eo ꝙ ſanctoꝝ auctoritatib⁹ minime ſit fulcita. Poſt hec dicit magr̄ hoīeʒ eē factū ad imagineʒ nō cuiuſcūq̄ʒ ſingularis ꝑſone diuine: ſed totius trinitatis ⁊ hoc ſm nālia. i. ſm aīam ad ſil̄itudineʒ dei fact⁹ eſt hō quantū ad ſupaddita aīe cuiuſmodi ſunt v̄tutes. ſ. innocētia ⁊ iuſtitia que nāl̄r in mente rōnali exiſtunt. Tertia ꝓpō eſt hec: Homo qui ē imago dei ad imaginē dei creatus nequit adequari dei filio. qui nō eſt ad imaginē ſed ſolū imago ē p̄ris rōne eterne natiuitatis. Hāc magr̄ ꝓbās dicit ꝙ filius dei ⁊ hō dei imago ſunt: ſed filius ſoluʒ imago ⁊ nō ad imaginē q̄ʒ nō creat⁹ ſed nat⁹ equalis p̄ri ⁊ in nullo diſſilis. hō aūt eſt imago ⁊ ad imagineʒ: quia creat⁹ nō genit⁹ non equalis: ſꝫ quadā ſil̄itudīe accedēs. Et hāc magr̄ ꝯfirmat auctoritate bt̄i Augⁿⁱ. Et ſic̄ p̄us dictū eſt ꝙ nulla imago trinitatis create ē ſine magna diſſil̄itudine imaginis increate repitari pp̄ realē dr̄iaʒ que inter illas imagines ꝯſiderat̄: ita etiā nec hō ad imaginē dei creat⁹ pōt adequari filio in diuinis qui eſt p̄ris imago pp̄ diuerſitatis diſtantiā inter dei filiū ⁊ hoīem. Et tm̄ in ſp̄āli.

De creatione aīe vtrū de aliquo facta ſit vel non: ⁊ q̄n facta ⁊ quā gr̄am habuerit in creatione. a

Hic de origīe aīe Diſt. XVII.
plura q̄ri ſolēt. ſ. vñ creata fuerit: De ꝓductione hoīs q̄tū
⁊ q̄n ⁊ quā gr̄aʒ habuerit in crea- ad p̄nᵃ ꝯſtitutiua. ſ. cor
tiōe. Sic̄ hoīs formatio ſm cor- pus ⁊ aīam
pus deſcribit̄ cū dī: Formauit de⁹ hoīeʒ d̄ li- ⁊ p̄mo vir.
mo terre: ita eiuſdē ſꝫ aīaʒ factura deſcribit̄ Gen̄. 2.
cū ſubdit̄: ⁊ īſpirauit in faciē ei⁹ ſpiraculū vi- Beda.
te. Corp⁹ eniʒ de limo terre formauit de⁹ cui aīam īſpirauit. Uel ſm aliaʒ lr̄am flauit vel ſufflauit: non ꝙ faucib⁹ ſufflauerit: vel manibus corp̄eis corp⁹ formauerit. Sp̄ūs enim de⁹ eſt: nec lineamentis mēbroꝝ cōpoſitus. Q̄d non corporeis iſtr̄is formaſſe vel ſufflaſſe deus dicitur.

Digitized by Google

Nō ergo carnalr̄ putemus deū corporis ma
nibus formaſſe corpus vel faucib⁹ inſpiraſſe
aiam ſed potius hoiem de limo terre ſm cor,
pus formauit iubēdo volēdo.i.voluit ⁊ ver,
bo ſuo iuſſit vt ita fieret: ⁊ inſpirauit in faciē
ei⁹ ſpiraculū vite.i.ſubſtantiam anime in qua
viueret creauit: nō de materia aliqua corpora
li vel ſpūali ſed de nihilo.

Opinio quorūdam hereticoꝝ qui putauerūt ani-
mam eſſe de ſubſtātia dei. b

Putauerūt eniȝ quidā

heretici deū de ſua ſuba aiaȝ creaſſe v̾bis ſcri,
pture ptinacit̾ iherētes qb⁹ dr̄ iſpirauit vl̄ in
ſufflauit ⁊c̄. Cuȝ flat iquiūt vel ſpirat: hō de
ſe flatum emittit. Sic ergo cū dr̄ deus flaſſe
vel ſpiraſſe ſpiraculū in faciē hois: et ſe ſpūm
Reſponſio. hois emiſiſſe intelligitur.i.de ſua ſuba. Qui
hoc dicūt nō capiūt tropica locutiōe dictum
eſſe ſufflauit vel flauit .i. flatū hois.ſ.aiaȝ fe
cit. Flare enim eſt flatū facere ⁊ flatum facere
Eſaie.57. eſt aiam facere. Unde dn̄s per Eſaiā. Oēm
flatum ego feci. Nō ſunt ergo audiendi qui
putāt aiam eſſe partē dei. Si eni hoc eēt: nec
a ſe nec ab alio decipi poſſet: nec ad malum
faciēdū vel patiēdū cōpelli: nec in melius vel
deterius mutari. Flatus ergo quo hominē
animauit factus eſt a deo non de deo nec de
aliqua materia ſed de nihilo.

Qn̄ facta ſit aia: an ante corpus aut in corpe. c

Sed vtrū i corpore vel

extra corpus etiaȝ inter doctos ſcrupuloſa q̄,
Opi. Aug. li.7.c.22. ſtio eſt. Aug. eniȝ ſup geñ. tradit aiam cū an
gelis ſine corpe fuiſſe creatam: poſtea v̾o ad
corpus acceſſiſſe neqȝ cōpulſa eſt incorpora-
ri ſed nāliter illud voluit.i. ſic creata fuit vt
vellet ſicut naturale nobis eſt velle viuē. Ma
le autem velle viuere: non nature ſed volunta,
Aliorū ſnia. tis eſt pu̾ſe. Alij vero dicūt aiaȝ pmi hois
in corpore fuiſſe creatam: ita exponētes v̾ba
illa. Inſpirauit in faciē ei⁹ ſpiraculum vite.i.
aiaȝ in corpore creauit que totum corpus ani
maret: faciem tn̄ ſpāliter expreſſit: qꝛ hec pars
ſenſib⁹ ornata eſt ad intuenda ſupiora. Sed
q̄cq̄d de aia primi hois eſtimetur de alijs cer
tiſſime ſentiēdū eſt ꝙ in corpe creent̾. Crean,
do enim infundit eas de⁹ ⁊ infundēdo creat.
Qꝛ aima illa non eſt pſcia opis futuri. Dicēdū eſt etiā aiam illā nō ſic eſſe creatam:
vt preſcia eſſet operis futuri iuſti vel iniuſti.

In qua etate deus hoiem fecerit. d

Solet ēt queri vtrū de

us hoieȝ repēte in virili etate fecerit an pficiē
do ⁊ etates augēdo: ſicut nunc format in ma,
tris vtero: Aug. ſup geñ. dicit ꝙ Adā in vi, Lib.6.c.15.
rili etate ↄtinuo factus eſt: ⁊ hoc ſm ſuperio,
res nō iferiores cauſas.i. ſm voluntatē ⁊ po,
tentiā dei quā nature gn̄ib⁹ nō alligauit: qli,
ter ⁊ virga Moyſi ↄuerſa eſt in draconem. Exo.7.
Nec talia ↄtra naturā fiunt: niſi nobis qbus
aliter nature curſus inotuit: deo autē natura
eſt qđ facit. Nō ergo ↄtra diſpōnem ſuam il,
lud fecit deus. Erat enim in prima creatura ꝑ
alias cārum ↄditione ſic hoiem poſſe fieri: ſ;
nō ibi erat neceſſe vt ſic fieret: hoc enim non
erat in cōditione creature: ſed in beneplacito
creatoris cuius voluntas neceſſitas eſt: Hoc
enim neceſſario futuruȝ eſt qđ vult ⁊ preſcit.
Multa vero ſm iferiores cauſas futura ſunt
ſed in pſcia dei futura nō ſunt. Si aūt ibi alit̾
futura ſunt poti⁹ futura ſunt ſicut ibi ſunt vbi
preſcit ille qui non pōt falli. Sic ergo factus
eſt Adā nō ſm iferiores cās. qꝛ nō erat in re
rum cauſis ſeminalib⁹ vt ita fieret: ſed ſm ſu,
periores nō ↄtra naturā operātes: qꝛ in rerū
cauſis naturalib⁹ erat: vt ita poſſet fieri.

Qꝛ homo extra paradiſum creatus in paradiſo ſit
poſitus ⁊ quare ita factum ſit. e

Hoieȝ aūt ita formatū

tulit de⁹: vt ſcriptura docet ⁊ poſuit in para,
diſo voluptatis quē plātauerat a principio.
Gen.2. His v̾bis aperte Moyſis iſinuat ꝙ hō ex,
tra paradiſum creatus poſtmodū in paradi,
ſo ſit poſitus. Qđ ideo factū dr̄: qꝛ non erat
in eo pmāſurus: vel vt nō nature ſed gr̄e hoc
aſſignaret̾. Intelligit̾ aūt paradiſus localis
Tres ſnie ð paradiſo ſūt ⁊ q̄ ſunt. ⁊ corpalis in quo hō locatus eſt. Tres enim
gn̄ales de paradiſo ſnie ſunt. Una coruȝ qui
corporalr̄ intelligi volunt tm̄. Alia coruȝ qui
ſpūaliter tm̄. Tertia coꝝ qui vtroqȝ mō pa,
radiſum accipiūt. Tertiā mihi placē fateor:
A quo prin° ſit plātatus. vt hō in corporalis paradiſo ſit poſitus: qui
ab illo pncipio plātatus accipi pōt: quo ter,
ram oēm remotis aquis herbas ⁊ ligna pro,
ducere iuſſit. Qui ⁊ ſi pn̄tis eccl̄ie vel futu,
re typum tenet ad lr̄am tn̄ intelligendū eſt eē
locum ameniſſimū fructuoſis arboribus ma
gnum: ⁊ magno fonte fecūdū. Qđ dicimus
a principio antiqua tranſlatio dicit ad orien
Qualis ſit locus paradiſi ⁊ vbi. tem. Unde volunt in oriētali parte eſſe para,
diſum longo interiacēte ſpatio vel maris vel
terre a regionib⁹ quas incolūt hoies ſecretū
⁊ in alto ſitum vſqȝ ad lunarem circulum per
tingentem. Unde nec aque diluuij illuc per,
uenerunt.

De lignis paradiſi inter que erat lignum vite ⁊ li-
gnum ſcientie boni ⁊ mali. f

Digitized by Google

Jn hoc auteȝ paradiſo

erant ligna diuerſi generis: iter que vnū erat qđ vocatū eſt lignū vite: alterū vero lignū ſcie boni ⁊ mali. Lignū aūt vite dictū eſt ſicut do/

Sup glo. geñ.

cet Beda ⁊ Strab⁹ q2 diuinit⁹ accepit hanc vim vt qui ex eius fructu comederet: corp⁹ ei⁹ ſtabili ſanitate ⁊ ꝑpetua ſoliditate firmaret᷑: nec vlla īfirmitate vel etatis ībecillitate in dete

Quare vocatum ſit lignū ſcie boni ⁊ mali. Auguſtinus

rius vel in occaſuȝ laberet᷑. Lignū aūt ſcie boni ⁊ mali: nō a natura hoc nomē accepit ſed ab occaſione rei poſtea ſecute. Arbor eniȝ illa non erat mala: ſed ſcie boni ⁊ mali ideo dicta eſt q2 poſt prohibitionē erat in illa tranſgreſſio futura: qua hō experiēdo diſceret qđ eſſet inter obediētie bonū: ⁊ inobedientie malum. Nō ergo de fructu qui naſceret᷑ inde poſituȝ eſt illud nomē ſed de re tranſgreſſionē ſecuta. Cognouit eni hō priuſq̄ tāgeret hoc ligнuȝ bonū ⁊ malū: ſed bonū per prudētiā ⁊ experientiā: malū vero per prudentiā tm̄. Qđ etiaȝ ꝑ experientiā nouit vſurpato ligno vetito: q2 per experientiā mali didicit qđ ſit inter bonū

Q ſi primi parētes nō peccaſſent nō iō min⁹ ſcie boni ⁊ mali lignuȝ diceretur: Aug. ſuper geñ.

obediētie ⁊ malū inobediētie. Si vero primi parentes obediētes eſſent: nec ꝯ preceptū peccaſſent: non ideo tm̄ minus diceret᷑ lignū ſcie boni ⁊ mali: quia hoc ex eius tactu accideret ſi vſurparet᷑. A ligno ergo hō ꝓhibitus ē qđ malū nō erat: vt ipſa ꝑcepti ꝯſeruatio bonuȝ illi eēt: tranſgreſſio malū. Nec melius cōſideraт᷑ quātū malū ſit inobediētia q̄ hoc mō: cū ſ. ideo reus factus eē hō intelligit᷑: q2 ꝓhibitus rem tetigit quā ſi nō ꝓhibitus tetigiſſet nec peccaſſet nec penā ſenſiſſet. Si enim venenoſam herbam prohibitus tetigeris: pena ſequit᷑: ⁊ ſi nemo ꝓhibuiſſet: ſilr ſequeret᷑. Si ēt ꝓhibet᷑ res tāgi que nō tāgēti tm̄ ſed ꝓhibēti obeſt: ſicut aliena pecunia: iō ꝓhibitum eſt pctm̄: q2 ꝓhibēti eſt dānoſum. Cum vero tāgit᷑: qđ nec tāgēti obeſt ſi nō ꝓhibet᷑ nec cuilibet ſi tangat᷑: ⁊ ideo ꝓhibet᷑ vt per ſe bonum obediētie ⁊ malū inobediētie mōſtret᷑. Sicut pⁱmus hō a re bona ꝓhibit⁹ penaȝ incurrit: vt nō ex re mala ſȝ ex inobediētia pena eſſe monſtretur: ſicut ex obedientia palma.

¶ Jſta eſt diſtinctio. 17ᵃ hui⁹ ſcdi libri: Jn qua magr̄ oſtēſa ꝓductione hoium in gnāli: agit de productione viri in ſpāli. Et tria facit. Nā pⁱ agit de productione aie qua ipſum viuificauit. Scdo de paradiſo in q̄ ipm̄ collocauit. Tertio de ligno ſcie quo eūdem nō vti ſibi precipiens limitauit. Pⁱmū facit a ꝑncipio diſtinctionis vſq3 ibi (Solet etiam queri.) Scdm vſq3 ibi (Jn hoc aūt paradiſo.) Tertiū vo vſq3 ad fineȝ diſtictiōis. Et tātū i gnāli. Jn ſpāli ſnia magri ſtat in trib⁹ ꝓpōnib⁹ quaꝝ pᵃ eſt hec. ¶ Deus ade aiaȝ nō de diuia ſubſtātia nec de aliqua mā creauit ſed ipſam ex nihilo creādo eideȝ īſpirauit. Hāc eniȝ ꝓpōneȝ magr̄ ꝓbās dicit q̄ aie hois creatio exprimitur in geñ. Ubi dicit᷑. Jnſpirauit i facieȝ ei⁹ ſpiraculū vite: quā q̄deȝ īſpirauit ⁊ fecit nō faucibus corporeis nec de ſua ſubſtātia īpam o ſe efflauit vt q̄dā heretici opinant᷑: ſed dr̄ īſpiraſſe qr̄ aiam ad modū flatus de nihilo ſpūaliter creauit. Sed circa ħ tunc monet vnā q̄ōneȝ. Utrū. ſ. aia creata ſit in corpe vel extra corpus. Et videns q̄ aliqui opinati ſunt quod ſit creata in corpe. Alij vō opinati ſunt q̄ ſit creata extra corpus. Sed magr̄ de aia primi hois quo ad hoc nihil determinat: ſed de alijs aiab⁹ certiſſime ſciendū eē dicit q̄ in corpe creātur. ¶ Scda ꝓpō eſt hec: Deus qui adā in virili etate plaſmauit eundeȝ ab extra in padiſuȝ collocauit. Hāc eni ꝓpōneȝ magr̄ ꝓbās querit. Utrum pⁱmus hō creatus ſuit in virili etate. Et videt q̄ ſic: ſed nō virtute cāꝝ īferioꝝ: ſed diuina v̄tute: qr̄ multa ſunt poſſibilia ſm̄ cās ſupiores que fieri i cāliter nō poſſunt ſm̄ cās inferiores: ⁊ ſic virga Moyſi vertebatur in draconeȝ virtute diuina: nec talis ſiunt ꝯ nām: niſi tantūmō nobis q̄b⁹ curſus nāe aliter non innotuit. Et ſubdit magr̄ q̄ hoiem vt premittit᷑ in virili etate formatuȝ deus poſuit in paradiſum. Qđ ideo dicit magr̄ fuiſſe factū qr̄ nō erat in eo manſurus: vel vt cognoſceret q̄ nō eſſet nāe ei⁹ vt in illo loco eſſet ſed grē. De quo ſunt tres opiones. Prima dicit paradiſum eſſe locū corporalē preciſe. Scda dicit ipſuȝ eſſe locum ſpūaleꝫ. Tertia que magro placet ponit vtrumq̄: affirmans q̄ ſpūaliter gerat typum eccl̄ie pn̄tis vel future: ⁊ cum hoc ad lr̄am ſit locus corporalis longe a terra habitabili per hoies per īterpoſitioneȝ maris vel longo terre ſpatio ſepatus ⁊ ſui ſitus altitudine vſq3 ad lunareȝ circulum ꝑtingens. ¶ Tertia ꝓpō eſt hec: Adā in paradiſo de fructu ligni ſcie boni ⁊ mali nō a nāe ſed ab euentu futuro ſic dicti guſtādo peccauit. Hāc enim ꝓpōnē magr̄ probās proponit. ſ. in paradiſo erant ⁊ diuerſa ligna inter que vnū dicebat᷑ lignū vite: ⁊ huiuſmodi virtutē diuinit⁹ acceperat. vt de ſuo fructu comedentes ab infirmitate ⁊ morte cōſeruare poterat. Aliud aūt dicebat᷑ lignuȝ ſcie boni ⁊ mali: nō a nā nec ab aliqua virtute ſibi a deo indita: ſed ab euētu: q2 poſt eius guſtū hō experimētalr̄ cognouit dr̄iam iter bonū obediētie ⁊ maluȝ inobediētie. Et ſubdit q̄ eſus illius ligni illicitū fuit de ſe ſed fuit homini interdictus ⁊ ad oſtendendum quantū malū ſit inobedientia: ēt ſi ſiat in his que de ſe ſunt licita. Et tm̄ in ſpeciali.

¶ De formatione mulieris. a

Jn eodem quoqȝ

Di. XVIII. De formatione mulieris de viro:

paradiſo mulierē formauit de⁹ de ſba viri: ſic poſt plātatū padiſuȝ hoiemq3 ī eo poſitū ⁊ poſt vniūſa aīalia ad eū ducta ſuiſq3 noib⁹ deſignata: ſubnectit ſcriptura: Jmmiſit deus ſoporē in adā. Cūq3 obdormiſſet: tulit vnam de coſtis

Geñ. 2.

eius: ⁊ formauit eam in mulierem.

¶ Quare virū prius: ⁊ poſtea de viro mulierem creauit: non ſimul vtrūq3. b

Hic attēdendū eſt quare nō creauit ſil virū ⁊ mulierē ſic angelos: ſȝ

prius virū deinde mulierē de viro. Ideo. ſ. vt vnuȝ eſſet gn̄is humani principiū: q̄tenus in hoc ⁊ ſuperbia diaboli ꝯfunderet: ⁊ hoīs humilitas dei ſilitudine ſublimaret. Diabolus q̄ppe aliō a deo pn̄cipiū eſſe ꝯcupierat. Iōq3 vt ei⁹ ſupbia retunderet: hoc hō in munē accepit qđ diabolus peruerſe rapere voluit: ſed obtinere nō potuit. Et per hoc imago dei in hoīe apparuit: q2 ſicut de⁹ oībus reb⁹ exiſtit principiū creatiōis: ita hō oīb⁹ hoīb⁹ principium gn̄ationis. Ideo etiaȝ ex vno hoīe oēs eſſe voluit deus: vt dum cognoſcerent ſe ab vno eſſe oēs: ſe quaſi vnum amarent.

Alia rō q̄re ex vno homie oēs homines.

¶ Quare de latere viri nō de alia corporis parte formata ſit. c

Hugo lib. j. pte. 6. c. 24

Cū aūt his de cauſis facta

ſit mlier de viro nō de q̄libet pte corpis viri: ſed de latere ei⁹ formata eſt: vt oñderet: q2 in ꝯſortiū creabat̄ dilectionis: ne forte ſi fuiſſet de capite facta viro ad dn̄ationeȝ videret̄ preferēda: aut ſi de pedib⁹ ad ſuitutē ſubijcienda. Quia igit̄ viro nec dn̄a nec ancilla parabat̄ ſed ſocia: nec de capite nec de pedib⁹ ſed de latere fuerat ꝓducēda: vt iuxta ſe ponēdaȝ cognoſcēt: quā de ſuo latē ſumptā didiciſſet.

¶ Quare dormiēti ⁊ nō vigilāti coſta ſbſtracta eſt. d

Nō ſine cā dormienti

quoq3 viro poti⁹ q̄ vigilāti detracta ē coſta de q̄ mlier in adiutoriū gn̄ationis viro eſt formata: ſ3 vt nullā in eo ſenſiſſe penam monſtraret̄ ⁊ diuine ſil potētie opus mirabile oñdet̄ que hoīs dormiētis latus aperuit nec eum tn̄ a q̄ete ſoporis excitauit. In quo etiam opere ſacr̄m xp̄i ⁊ ecclie figuratū eſt. Quia ſic mulier de latere viri dormientis formata eſt: ita eccl̄ia ex ſacr̄is que de latere chriſti in cruce dormiētis ꝓfluxerūt. ſ. ſanguine ⁊ aqua q̄b⁹ redimimur a penis atq3 abluimur a culpis.

De ſacro hui⁹ opis.

¶ Q̄ de illa coſta ſine extrinſeco additamēto ſcā fuit p dei po^am ſic q̄nq3 panes in ſe mlſtiplicati ſunt. e

Solet ēt queri. Utrum

de illa coſta ſine adiectōe rei extrinſece facta ſit mulier: Q̄ď q̄buſdā nō placuit. Cetez̄ ſi ad pficiēdū corp⁹ mulieris de⁹ extrinſecum augmentū addidiſſet: maius illud eſſet q̄ ipſa coſta. Iōq3 poti⁹ de illo addito q̄ de ipſa coſta mulier facta deberet dici: de quo plures accepiſſet ſbſtātie ptes. Reſtat ḡ vt de ſola ipſius coſte ſuba ſine omni extrinſeco additamento per diuinā potentiā in ſemetipā multiplicata mulieris corp⁹ factū dicat̄: eo ſane miraculo quo poſtea de quinq3 panib⁹ ieſu celeſti bn̄dictione multiplicatis q̄nq3 milia hoīum ſaciata ſunt.

Hugo vbi ſupra.

Ioā. 6.

Matth. 14.

¶ Illud etiā ſcire op3 q̄ cū angeloꝝ miniſterio facta ſit mulieris formatio: nō eſt eis tn̄ tribuēda creatiōis potētia. Angeli enī nullaȝ pn̄t creare naturam: ergo nec formare coſtā in mulierē nec carnis ſupplementum in loco coſte nō q̄ nihil agāt vt aliquid creetur: ſed non ideo creatores ſunt: ſicut nec agricole ſegetum vel arboꝝ. Solus deus. i. trinitas eſt creator. Facta eſt ergo femina a deo: etiaȝ ſi coſta miniſtrata ſit per angelos.

Q2 ȝ angelica miniſtratiōe ſit illud op⁹ expletū non tn̄ creatores fuerūt angeli.

¶ Utrum ſm ſuperiores an ſm inferiores cās ita facta ſit mulier. i. an ratio ſeminalis id haberet vt ita fieret an tn̄ vt ita fieri poſſet: ſ3 vt ſic fieret in deo tn̄ eſſet cauſa. f

Sed q̄ritur an rō quaȝ

de⁹ primis opib⁹ ꝯcreauit id hr̄et vt ſm ipſaȝ ex viri latere feminam fieri neceſſe foret: an hoc tn̄ vt fieri poſſet: Ad qđ ſciēdū eſt oīuȝ rerū cās in deo ab eterno eē. Ut enī hō ſic fieret vel equus ⁊ hi⁹ in dei potentia ⁊ diſpōne ab eterno fuit: he dicunt̄ primordiales cāe q2 iſtas alie nō p̄cedūt ſ3 iſte alias que ſunt cāe cārū. Cūq3 vnū ſit diuina potētia diſpoſitio ſiue volūtas ⁊ iō vna oīuȝ principalis cauſa: tn̄ pp effect⁹ diuerſos pluralr̄ dicit Aug. cās primordiales oīum rerū in deo eē: inducens ſilitudinē artificis: in cui⁹ diſpōne eſt: q̄lis futura ſit arca. Ita ⁊ in deo vniuſcuiuſq3 rei future cā p̄ceſſit. In creaturis ꝟo q̄rūdā rerū cāe ſunt: ſed nō oīum cāe ſunt: vt ait Aug. Quia inſeruit de⁹ ſemiales rōnes reb⁹: ſm quas alia ex alijs ꝓueniūt vt de hoc ſemine tale granum: de hac arbore talis fructus ⁊ hi⁹. Et he quoq3 dicunt̄ primordiales cāe: ⁊ ſi nō adeo proprie: q2 hn̄t ante ſe cām eternam: que ꝓprie ⁊ vlr̄ prima eſt. Ille ꝟo ad res aliq̄s dicunt̄ p̄me que. ſ. ex eis ꝓueniūt. Ideo etiam primordiales dicunt̄: q2 in prima rerū ꝯditione reb⁹ a deo inſite ſunt: ⁊ ſicut creature mutabiles ſūt ita ⁊ he cauſe mutari pn̄t. Que aūt in immutabili deo cauſa eſt: nō mutari poteſt.

Aug. ſuper Gen̄. lib. 5 c. 15.

De cauſis reruȝ lati⁹ diſputat q̄ cāe q̄ in deo ſūt pprie dicūtur primordiales: ⁊ q̄re pluralr̄ dixit.

Qđ non oīum que ſūt cauſe ſunt i creaturis.

Qđ cauſe ēt que ſunt in creaturis ſ3 iproprie dr̄ primordiales.

Alia rō quare dr̄ p̄mordiales.

¶ Diſtinctio cauſarū rerū perutilis. ſ. q̄ quedam in deo ⁊ in creaturis quedā in deo tn̄ ſunt. g

Omniū ergo rerū cauſe

i deo ſunt: ſ3 quarūdā cauſe ⁊ in deo ſunt ⁊ in creaturis. Quarundā ꝟo cauſe in deo tn̄ ſunt: ⁊ illarū rerum cauſe dicunt̄ abſcōdite in deo: q2 ita eſt in diuina diſpōne vt hoc vel illud fiat qđ non eſt in ſeminali creature rōne. Et illa q̄dē que ſm cām ſeminalē fiunt dicuntur nālr̄ fieri q2 ita curſus nature hoībus innotuit. Alia ꝟo p̄ter naturā quoꝝ cauſe tn̄

Sup gen̄.li. 9.c.6. ſunt in deo. Hec aūt dicit Aug. eſſe illa que
per grām fiūt vel ad ea ſignificāda nō nāliter
ſed mirabilr̄ fiunt. Inter que mulieris factu-
ram de coſta viri ponit ita dicens. Ut mulie
rem ita fieri neceſſe foret: nō in reb⁹ ꝯditum:
ſed in deo abſconditū erat. Ois creature cur
ſus hēt nāles leges: ſup hūc naturalē curſum
creator hēt apud ſe poſſe de oib⁹ facere aliud
Nūeri. 27. ꝙ eoꝝ nālis ratio hēt: vt. ſ. virga arida repen
Nūeri. 21. te floreat: fructū gignat: ⁊ in iuuētute ſterilis
femina in ſenectute pareat vt aſina loquatur:
De gemino ope pudentie. ⁊ hi⁹. Dedit aūt naturis vt ex his etiam hec
fieri poſſent: nō vt in nāli motu hērent. Hēt
ergo deus in ſe abſcōditas quorūdam futuro
rum cās quas reb⁹ ꝯditis nō inſeruit eaſqꝫ
implet nō opere prouidētie quo nature ſubſi-
ſtunt vt ſint: ſed quo illas adminiſtrat vt vo-
luerit quas vt voluit ꝯdidit. Oium ergo que
ad grām ſignificādam non naturali motu re
rum: ſed mirabiliter facta ſunt abſcōdite cāe
in deo fuerūt quoꝝ vnum erat ꝙ mulier facta
eſt de latere viri dormiētis. Non habuit pria
rerū ꝯditio vt femia ſic fieret: ſed vt fieri poſ
ſet: ne ꝯtra cās quas deus volūtarie inſtituit
mutabili voluntate aliquid facere putaretur.

¶ De aīa mulieris que nō eſt ex aīa viri: vt quidam putauerūt dicētes aīas eſſe ex traduce. b

Quēadmodū mulieris
corp⁹ de viri corpore traductū fuit ita putaue
rūt aliq̄ ipſi⁹ aīam de viri aīa ꝓpagarī. ⁊ oēs
aīas preter aīam de traduce eē ſicut corpora.
Alioꝝ opinio qui putauerunt oēs aimas ſil ab initō creari. Alij aūt putauerūt ſimul oēs aīas ab initio
creatas. Catholica autē eccl'ia nec ſimul nec
ex traduce factas eſſe aīas docet: ſed in corpo
ribus per coitum ſeminatis atqꝫ formatis in
In eccl'iaſticis dogmatibus.c.14. fundi: ⁊ īfundēdo creari. Uñ in eccl'iaſticis
dogmatib⁹: Aīas hoīum nō eſſe ab initio in
ter creaturas intell'uales naturas. nec ſil' crea-
tas ſicut Origines fingit dicimus: neqꝫ in
corpib⁹ per coitū ſeminari ſicut. Luciferiani
⁊ Cyrillus ⁊ quidā latinoꝝ ꝓſumptores af-
firmāt. Sed dicimus corp⁹ tm̄ per ꝯiugij co
pulā ſemiari. Creationem vō aīe ſolum crea
torē noſſe eiuſqꝫ iudicio corpus coagulari in
vulua ⁊ compingi atqꝫ formari: ac formato-
iam corpore aīam creari atqꝫ īfundi vt viuat
in vtero hō ex aīa ꝯſtās ⁊ corpe ⁊ egrediatur
viuus ex vtero plen⁹ hūana ſubā. Hiero⁹ etiā
anathematis vinculo illos ꝯdēnat q̄ aīas ex
ps.32. traduce dicūt: inducēs auctē ꝓphe. Qui fin
xit ſigillatim corda eoꝝ. Hoc ſatis inquit in
nuit ꝓpheta ꝙ non ipſam aīam de aīa facit
deus ſed ſingillatim aīas de nihilo creat.

¶ Iſta eſt diſtinctio. 18ª hui⁹ ſcdi libri: In qua magr̄ poſtq̄ȝ egit de ꝓductione viri agit de productione mulieris. Et tria facit. Nā p̄ agit de formatione corporis mulieris. Scdo de mā de qua formabatur. Tertio de aīa qua viuificabat. Primū facit a pncipio diſtinctionis vſqꝫ ibi (Sed querit.) Scdm vſqꝫ ibi (Quēadmodū mulieris corpus.) Tertium vſqꝫ ad finem diſtinctionis: ⁊ tātū in gnāli. In ſpāli ſnia magri ſtat in trib⁹ ꝓpōnib⁹: qrū pª eſt hec. ¶ Deus de coſta ade dormiētis in paradiſo ſine alicui⁹ alterius māe additiōe formauit corp⁹ eue. Hāc magr̄ ponens dicit ꝙ plātato paradiſo ⁊ adā in eo poſito ⁊ aīalib⁹ ante eum ductis ⁊ noibus ꝓprijs eoꝝ per eū aſſignatis imiſit deus ſoporē in adā. Ipſo quoqꝫ dormiēte vnā de coſtis ei⁹ tollēs formauit eā in mulierē. Circa quā mām determinat quattuor qōnes quaꝝ pª eſt hec. Quare de⁹ nō creauit ſimul feminā ⁊ virū ſicut ſil' creauit angelos. Ad qd̄ rn̄dens aſſerit duplicē cām. Una eſt vt ſupbia diaboli ꝯfunderet. Nā diabolus aliud a deo pn̄m eſſe ꝯcupierat: ⁊ ideo vt in hoc cōfunderet accepit hō hoc in munere. ſ. vt vnus hō eſſet pn̄m oium hoium. Alia rō eſt vt ſilitudo dei magis in hoie manifeſtaret: q2 ſicut de⁹ oib⁹ rebus eſt vnū pn̄m creationis: ſic vnus hō eſt vnum principiū gnātionis oib⁹ hoibus qd̄ fieri nō potuiſſet ſi eos ſil' creaſſet. Scda qō eſt: quare mulier ſpāliter facta eſt de coſta ade ⁊ nō d̄ aliqua alia pte corporis. Rn̄det ꝙ q2 viro nō dn̄a nec ancilla ſed ſocia ꝓducebat. ideo nō de capite nec d̄ pedib⁹ fuit ꝓducta ſed de latere: vt iuxta ſe ponēdā eaȝ cognoſceret quā de ſuo latere ſūptā didiciſſet. Tertia qō ē. Quare potius de latere viri dormiētis q̄ȝ vigilātis ſumebat coſta ad mulieris formationem. Ad qd̄ rn̄dens aſſignat tres rōnes. Prima eſt ne vir ſentiret dolorem in coſte ſubtractione. Scda vt deus in h̄ oſtenderet ſuam potētiā cū hois dormiētis latus aperuit ⁊ ipſum tn̄ a ſoporis quiete non excitauit. Tertia vt ꝓfluxio ſacrorū de latere chriſti in cruce dormiētis figuraret. Quarta eſt: an de ſola coſta ſine alicuius alterius mēbri additiōe fuit mulier formata. Et rn̄det ꝙ nō fuit ad ipſam aliqua alia mā addita ſꝫ ſolū coſta fuit multiplicata diuina virtute ad toti⁹ mulieris formationē: ſicut factū fuit de qnqꝫ panib⁹ multiplicatis ad ſaturationē multorū hoium. Et ſubdit ꝙ lꝫ mulieris formatio facta fuit angelorū miniſterio: non tn̄ pp hoc ſunt creatores cenſendi. ¶ Scda ꝓpō eſt hec: Corporis eue de coſta corporis ade organizatio nō fuit ex aliqua rōne ſemiali in pncipio a rebus inditis ſeu creatis. Hanc magr̄ ꝓbans querit. Utrū in illa coſta erat rō ſeminalis ad mulieris ꝓductionē. Ad qd̄ rn̄dens ponit drīam inter cās primordiales ⁊ inter rōnes ſeminales. Nam cauſe primordiales ab eterno fuerūt in deo. Rōnes vō ſeminales ex tpe indite ſunt creaturis: ⁊ nō hn̄t ſe reſpectu oium ſicut cauſe primordiales: ſed reſpectu quorundā tn̄. Attamē rōnes ſeminales pn̄t quodāmō dici cauſe p̄mordiales: cū reb⁹ in pª ſua conditione inditi ſunt. Tn̄ q2 ſunt quaſi p̄ncipialia rerū ex ipſis ꝓducendarū principia. Et ſubdit ꝙ quedā ſunt que nāliter ꝓducunt ex rōnib⁹ ꝯſeminalibus. Alia vero fiunt ſupnāliter quorū cauſe ſunt tn̄ in deo. Ex his cōcludit mīſtꝫ ad requiſitū dicēs: ꝙ cū mulieris formatio de coſta non fuit nāliter ſꝫ ſupernāliter facta ꝯñs eſt: ꝙ illa coſta non fuit rō ſeminalis ad mulieris ꝓductionem. ¶ Tertia ꝓpoſitio eſt hec: Deus aīam eue nō de aīa ade ſed ex nihilo infundēdo eaȝ

Digitized by Google

ddidit. Deinde magi. ppōſs dicit ꝙ aiam mulieris ꝙ dam poſuerunt de aīa viri ppagatam. Sed hoc eſt falſum: quia aīa rōnalis eſt ingēnabilis ⁊ incorruptibilis: ſolū per actū diuine virtutis creatiuū producibilis: nō hīs aliquas partes quantitatiuas in quas poterit lacerari: quod tn̄ eſſet neceſſum ſi vna aīa eſſet ab alia ppagāda: quēadmodum eſt de mā que ſi debeat ad diuerſarū formarum ſuſceptionē adaptari: neccio in diuerſas portiones diuidiē ad ſubſtandum talib⁹ diuerſis formis ꝗb⁹ per virtutē effectiuā producētis pportionerē. Alij vo dixerūt eam ab initio cū ceteris aīabus fore creatā: ſed ſm̄ fidei catholice ſniam ipſe ſicut oēs aīe rōnales creādo īfundebatē: ⁊ infundendo creabatē. Unde btūs Dieron͠m⁹ excōicat oēs qui dicūt aīas ex traduce. Et ſentiūt in ſpāli.

¶ De primo hoīs ſtatu ante pctm̄. ſ. qualis fuerit ſm̄ corpus ⁊ ſm̄ animam. a

Diſt. XIX. De hoīs duratiōe ⁊ conſtitutione ꝗtū ad imortalitatem.

SOlent queri plura de primo hoīs ſtatu āte pctm̄ ſ. qualis fuerit hō priuſꝗ͂ peccaret: ⁊ ī corpore ⁊ in aīa mortalis an imortalis: paſſibilis an ipaſſibilis: De termino īferioris vite ⁊ de tranſitu ad ſupiorē: de mō ppagationis filiorum: ⁊ alia multa ꝗ̄ nō inutiliter ſciuntur: lȝ aliqñ curioſitate querantē. At priuſꝗ͂ ad animi qualitatē pīnētia proſequamur: de qualitate eius ſm̄ corpus ⁊ mō ppagationis filiorū: ⁊ de alijs ꝗbuſdam inſpiciamus.

Q̄ hō in pͦ ſtatu. ſ. ante pctm̄ fuit ſꝫ corpus mortal' ⁊ imortalis. In 2° vero ſtatu fuit mortalis ⁊ mortuus. ſ. poſt pecatū. In 3° ſtatu erit oīno immortalis. i. non potens mori.

¶ Primus ergo hō ſm̄ naturā corpis terreni ⁊ imortalis fuit quodāmō ſm̄ aliqd: qꝛ potuit nō mori; ⁊ mortalis quodāmō: qꝛ potuit mori. In illo nāqȝ prio ſtatu habuit poſſe mori ⁊ nō poſſe mori. Et hec fuit prima humāi corpis imortalitas. ſ. poſſe non mori. In ſcd̄o vero ſtatu poſt peccatū habuit poſſe mori: ⁊ nō poſſe non mori: quia in hoc ſtatu moriēdi eſt neceſſitas. In tertio ſtatu habebit poſſe nō mori ⁊ nō poſſe mori: qꝛ ad illum ſtatū ptinet moriendi ipoſſibilitas: qͦ ex grā erit non ex natura. In primo ſtatu fuit corpus hoīs aīale. i. egens alimonijs ciborum. Uñ ⁊ hō factus dr̄ in aiam viuentē nō ſpūalē. i. in aiam corpus ſenſificantem: qͦ adhuc erat aīale: non ſpūale qͦ egebat cibis vt per aiam viueret.

Q̄uō dr̄ hō fact⁹ in aiaȝ viuentem.

Factus eſt ergo in aiam viuentē. i. vitā corpori dantem: tn̄ per ſuſtētamenta ciborū: ⁊ tūc erat corpus mortale ⁊ immortale: qꝛ poterat mori ⁊ poterat nō mori. Poſt pctm̄ vero factū eſt mortuum: ſicut dicit aplǐs. Corpus pp pctm̄ mortuum eſt. i. neceſſitatē moriendi in ſe hēt. In reſurrectione vero erit ſpūale. ſ. agile ⁊ cibis nō egens: ⁊ immortale: non ſicut in ſtatu primo fuit. ſ. ꝙ poſſet nō mori: ſed etiā ꝙ non poterat mori. Uñ Aug. ſup gen̄. Aplǐs ait: Corp⁹ quidē mortuū eſt pp pctm̄ ⁊c̄.

Rom. 8.

Lib. 6. c. 16. Rom. 8.

Prius de limo terre formatū eſt corpus aīale nō ſpūale cū hoc quale reſurgemus. Renouabitē enī a vetuſtate nō in corpus aīale ꝗle fuit: ſed in melius. i. ſpūale cum hoc mortale induet imortale in qͦ mutādus erat adam: niſi mortem corporis aīalis peccādo meruiſſet. Nō ait aplǐs corpus mortale eſt pp pctm̄ ſed mortuū. Illud enim ante peccatum mortale ⁊ imortale erat: qꝛ poterat mori ⁊ nō mori. Aliud aūt eſt non poſſe mori; aliud poſſe non mori. Ideo factū eſt p peccatum non mortale qͦ erat ſed mortuum: qͦ non fieret niſi peccaret. Aīale enī nō eſt hoc corpus ſicut primi hoīs fuit: ſed iā deterius eſt: habet enim neceſſitatē moriēdi. Ecce hic euidenter aperit Augu. ꝙ corpus hoīs ante pctm̄ mortale ⁊ imortale fuit: ſed nō qualiter fiet in reſurrectione. De hoc eodem Beda ſuper gen̄. ait: Non eſt credendū ante pctm̄ ita fuiſſe mortua corpa ſicut mō. Ait enī aplǐs: Corpus ppter pctm̄ mortuū ē: ſed lȝ fuiſſent animalia nondum ſpūalia: non tn̄ mortua: ꝗ̄ ſ. neceſſe eē mori.

1. Cor. 15.

Corp⁹ hoīs añ peccatū mortale ⁊ imortale fuit

¶ Utrum imortalitas quā habuit ante peccatū eſſet de conditione nature an grē beneficio. b

Solet hic queri aīt hō primus mortale ⁊ imortale corpus habuerit: vtrū ex cōditione nature ipſius corpis habuerit vtrūqȝ: an alterū beneficiū eēt grē. ſ. imortalitas id poſſe nō mori? Ad qͦ dici pōt: qꝛ alterū hēbat in natura corpis. i. poſſe mori. Alterū vero. ſ. poſſe nō mori erat ei ex ligno vite. ſ. ex dono grē. Uñ Aug. ſup gen̄. Quodāmodo creatus eſt hō imortalis qͦ erat ei de ligno vite: non de ꝯditione nature. Mortalis erat de cōditione corporis aīalis: imortalis beneficio cōditoris. Nō enim imortale erat ꝙ oīno mori non poſſet: qͦ non erit niſi cū fuerit ſpūale. Aperte dicit ꝙ non natura: ſed ex ligno vite hēbat poſſe non mori. Propter hoc aliqui dicūt ꝙ niſi ille ligno vite vteretur: nō ſemp viueretur: qꝛ peccaret. Peccaret enim ſi illo ligno non vteretē: qꝛ preceptum erat ei vt comederet de omni ligno paradiſi: niſi de ligno ſcientie boni ⁊ mali. Sicut ergo peccauit comedēdo qͦ erat phibitū: ita etiā peccaret ſi non comederet qͦ erat iuſſum.

R̄ñſio qꝛ dr̄ alterū fuiſſe de ꝯditione nāe. ſ. poſſe mori alterū ex grē dono ſ poſſe non mori.

Lib. 3. c. 21.

Aliꝗ dixit ꝙ ſi nō vteretē. adā ō ligno vite nō ſemper viueret qꝛ peccaret.

¶ Si nō foret preceptū vt de illo ligno comederet aliis nō illo vteretur an poſſet non mori. c

Sed adhuc queritur ſi nō eēt ꝑceptū vt de ligno vite ederet ⁊ alijs ⁊ nō illo veſceretē nōqd poſſet nō mori? Si ſe-

per viueret non vtēs illo ligno: non erat ei ex illo ligno poſſe non mori. Si vō non poſſet

Opi. quidā

ſemper viuere id erat ei ex illo ligno. Aliqui dicunt q̄ ſi nō fuiſſet ei preceptum veſci illo ligno ꝛ aliis ꝛ nō illo veſceret: viueret ſemper. Sic determinātes illud qđ ſupra dixit Aug. erat ei de ligno vite nō de ꝯditione nāe tm̄. ſ. quaſi non ex ꝯditione nature ſolūmō erat ei:

Alioꝝ opio

ſed etiā ex illo ligno. Aliis aūt videt̄ q̄ ex ligno vite erat ei poſſe nō mori non ex natura. Ideo enim dr̄ potuiſſe non mori: q̄r poterat vti illo ligno de quo edens nō moreretur.

¶ Queſtio Auguſtini quō imortalis fact⁹ ſit hō. D

De hac vero hois im//

Lib.3.c.25.

mortalitate qualis fuerit Aug. ſup geñ. qōnē mouēs ſic ait: Querit̄ quō imortalis factus ſit hō ꝑ aliis animātib⁹: ꝛ quō cū illis cōem

Soluere incipit.

accepit alimōiā. Sꝫ alia ē imortalitas carnis quā in adam accepimus: alia quā in reſurrectione ſperamus per chriſtū. Ille factus eſt hō imortalis vt non poſſet mori ſi non peccaret moreret̄ aūt ſi peccaret. Filii vero reſurrectionis nec poterūt vltra peccare nec mori. Caro nr̄a nō tūc egebit refectiōe ciboꝝ: quia nulla poterit eſſe defectio. Caro ade añ pctm̄ ita imortalis creata eſt vt per alimoniā adiuta eſſet: mortis ꝛ doloris expers. Sic ergo imortalis ꝛ incorruptibilis ꝯdita eſt caro hominis: vt ſuā immortalitatē ꝛ incorruptionē

Attende q̄ a preceptis a deo hoi ꝑ datis hꝫ cōtinebat̄ vt de oī ligno niſi de ligno ſcie boni ⁊ mali comederet.

per obſeruātiā mādatoꝝ dei cuſtodiret. In qb⁹ mādatis hoc ꝯtinebat̄. vt de illis lignis ꝯceſſis māducaret ꝛ ab interdicto abſtineret; Per hoꝝ eduliū imortalitatis dona cōſeruaret: donec corporalib⁹ incremētis perductus ad etatem que cōditori placeret multiplicata progenie ipſo iubente ſumeret de ligno vite q̄ perfecte immortalis factus cibi alimenta vlterius nō requireret.

¶ Sūmatim ſup ipſam vboꝝ ſniam ꝯſtringit. E

Ecce his verbis videt̄

Aug. tradere q̄ caro pmi hois imortalitatē i ſe habuerit: que per alimoniā ciboꝝ ꝯſeruaret̄ vſqꝫ ad tp̄s ſue trāſlationis in meli⁹: qn̄ de ligno vite comederet ꝛ fieret oīno immortalis: ita vt nō poſſet mori.

¶ Qđ ex predictis ꝯſequi videtur hoiem de nāe ſue ꝯditione quoquo modo fuiſſe imortalē: ſꝫ nō oīno fieret imortalis: niſi participato ligno vite. F

Ideo aliq̄ dicunt q̄ im

mortalitatē de nā hēbat qua poterat nō mori: que alioꝝ lignoꝝ eſu poterat ꝯſeruari: ſed nō poterat ꝯſumari niſi per aſſumptionem ligni vite. Qđ videt̄ Aug. ſentire ſup geñ. dicēs: Hoc quoqꝫ addo talē cibū illā arborem preſtitiſſe quo corp⁹ hois ſtabili ſanitate firmaret̄: non ſicut ex alio cibo ſed inſpiratione ſalubritatis occulta. Hic innuere videt̄ q̄ cum aliis cibis poſſet corpus ſuſtentari hoc cibo indeficiēte ſanitate firmaret̄. Ex quo ꝯſequi videt̄ q̄ ſicut in natura ſua habuit mortalitatem quādā. ſ. aptitudinē moriēdi: ita aliquā imortalitatē in natura ſua habuit. i. aptitudinem qua poterat nō mori: cibis adiutus: ſed ſi pſtitiſſet: imortalitatis pfectio eſſet ei de ligno vite. Sed qui hoc tradūt: quō ſuperiora Aug. verba qb⁹ dicit q̄ erat immortalis ex ligno vite huic ſnie nō contradicant diligenter inquirant. Lib.8.c.4.

¶ Iſta eſt diſtinctio. 19ª hui⁹ ſcđi libri: In qua magr̄ poſtq̄ egit de ꝑductione humane nāe agit de ipſi⁹ ꝯſeruatione. Et tria facit. Nā ꝑ oſtēdit hoiem imortalem fuiſſe in ſtatu inocētie. Scđo inquirit an illā imortalitatem habuiſſet a nā vel ex dono gr̄e. Tertio recitat quid clament de illa imortalitate diuerſe opiones: Primum facit a pncipio diſtinctionis vſqꝫ ibi (Solet ēt queri.) Scđm ab inde vſqꝫ ibi (Sed adhuc querit̄.) Tertium vſqꝫ ad finē diſtinctionis. Et tn̄ in gn̄ali. In ſpāli ſnia magr̄i ſtat in trib⁹ ppōnib⁹: quaꝝ pª eſt hec. ¶ Adam in pādiſo ante ſtatum pcti viguit nō moriēdi ptāte. Hāc pbans magr̄ dicit q̄ primus hō ante peccatū erat quodāmō mortalis ⁊ quodāmodo imortalis: q̄r poterat mori ⁊ poterat nō mori. Poſtea iſinuat triplicē ſtatum hoīs. ſ. añ peccatū i quo habuit poſſe nō mori: poſt peccatū in quo habuit neceſſe mori: ⁊ poſt reſurrectionem in quo habuit ipoſſibilitatē moriendi. Et ſubdit q̄ corpus humanum erat aīale egens alimētis: ⁊ ideo erat mortale: hēs tamē cum hoc poſſe nō mori: poſt peccatū factū eſt mortuū ⁊ neceſſitatē moriendi: hēs ſꝫ in reſurrectione erit ſpūale cibis non egens ⁊ mori nō potēs. ¶ Scđa ppō eſt hec. Domini immortalitas affuit in ſtatu inocentie nō ex ꝯditione ſue nāe ſed ex ligni vite vſu ⁊ ex bñficio ꝯditoris. Hanc magiſter pbās querit: vtrū poſſe non mori in ſtatu añ peccatū hō habuerit ex dono gr̄e vel ex ꝯditiōe ſue nāe. Ad qđ ridēdo dicit q̄ nō habuit h̄ ex ꝯditione nāe ſue: ſed ex dono gr̄e. videlꝫ ex vſu ligni vite. Et hoc pbat aucte bti Augu. ⁊ ꝯfirmat h̄ dicto antiquorum dicens: q̄ hō poſſe nō mori habuit ex vſu ligni vite qđ pꝫ ex h̄: q̄r ſi nō fuiſſet eſu et⁹ vſus peccaſſet: q̄r preceptum habuit vt illo vteretur: ⁊ per ꝯñs cum mors ſequat̄ peccatū ſi hō eſu ligni vite vſus nō fuiſſet: mortē ſubiſſet. ⁊ ſic poſſe non mori hūit ex vſu ligni vite. ¶ Tertia ppō eſt hec: Adā immortalitatem habuiſſe in ſtatu inocētie doctores opinando deſignāt diuerſimode. Hāc magr̄ pbās querit: An dato q̄ hō nō habuiſſet pceptum de vſu ligni vite ⁊ de aliis: an adhuc habuiſſet poſſe nō mori: ſꝫ ſempr viuere ſi illo ligno vſus nō fuiſſet. Et ridēs dicit aliquos dicere q̄ lignū vite non fuit totalis cā imortalitatis ſed coadiuuās. Notādū q̄ erat ade datū triplex pceptū ſiue mādatū. Unū. ſ. diſcipline ⁊ tale datū erat ꝑ homini inquātum pcipiebat̄ ſibi q̄ non ederet de ligno ſcie. Aliud eſt nāe ⁊ h̄ eſt duplex. ſ.

ad ɔſeruandū nām vſem in hoc dictū fuit ſibi: Creſcite ⁊ multiplicamini. Aliud ad ɔſeruandum nām particularē. ſ. vt comederet de ligno vite. Alij dicūt ꝙ oino habuit imortalitatem ex vſu ligni vite. Et ſubdit quaſdā auctes dri Augu. ꝗbus dr quomō alia fuit imortalitas ade ab imortalitate drōꝝ in eterna patria: ſic ꝙ imortalitas ade per vſum alioꝝ ciboꝝ conſeruata fuiſſet: ⁊ ad tps. ſ. quouſqꝫ ſumpſiſſet de ligno vite ⁊ fieret pfecte imortalis. Quibuſdā autē viſum fuit ꝙ etiā a nā habuiſſet quandā immortalitatē ſed pfectā habuiſſet per vſum ligni vite. Magiſter aūt ſuſtinet ꝙ etiā primā imortalitatē ex vſu ligni vite habuiſſet. Et trā in ſpeciali.

¶ De modo ɔcreationis filioꝝ ſi nō peccaſſent primi parentes ⁊ quales naſcerent̄ filij. a

Diſtin. XX. De hoīs duratione ⁊ cōſeruatiōe ꝗ̄tū ad filiorū ɔcreationē. Opio quorundā falſa. Ratio opionis. Rñſio ꝫ illoꝝ opionē.

Poſt hec vidēdū ē qualiter primi parētes ſi nō peccaſſent filios ɔcreaſſent ⁊ ꝗles ipſi filij naſcerent̄. Quidā putāt ad gignēdos filios p̄mos hoīes in paradiſo miſceri nō potuiſſe: niſi poſt pctm̄: dicētes cōcubitū ſine corruptiōe vl̄ macula nō poſſe fieri. Sꝫ añ pctm̄ nec corruptio nec macula in hoīe eē poterat qm̄ ex pctō hec ɔſecuta ſunt. Ad qd̄ dicēdum eſt ꝙ ſi nō peccaſſent primi hoīes: ſine oī pctō ⁊ macula i padiſo carnali copula ɔueniſſent: ⁊ eēt ibi thoꝛ⁹ imaculat⁹ ⁊ ɔmixtio ſine ɔcupiſcētia atqꝫ genitalib⁹ mēbris ſic ceteris iperarēt: vt ibi nullū motū illicitū ſentirēt ⁊ ſic alia mēbra corpis alijs admouem⁹ vt manū ori ſine ardoꝛe libidis: ita genitalib⁹ vterent̄ mēbris ſine aliquo pꝛuritu carnis. Hec enim letalis egritudo mēbris humanis ex pctō ihefit. Genuiſſent itaqꝫ filios i padiſo per coitū imaculatū ⁊ ſine corruptione.

Augu. ſuper geñ. lib. 9.

Cur nō credamus p̄mos hoīes añ pctm̄ genitalib⁹ mēbris ad ɔcreationē imꝑaſſe potuiſſe: ſic ceteris in quolibet oꝑe ſine voluptatis pꝛuritu vtimur. Incredibile eni nō ē deuꝫ talia feciſſe illa corpora vt ſi nō peccaſſēt illis mēbris ſicut pedib⁹ imꝑarēt nec cum ardoꝛe ſemiarēt: vel cū doloꝛe parerēt: ſed poſt pctm̄ motū illū meruerūt quē nuptie oꝛdinant: ɔtinētia cohibet. Infirmitas eni ɔna in ruinaꝫ turpitudinis excipit̄ hōeſtate nuptiali ⁊ qd̄ ſanis eſt officiū. egrotis eſt remediū. Emiſſi quidē de padiſo ɔuenerūt ⁊ genuerūt: ſed potuerunt in paradiſo eis eſſe nuptie honoꝛabiles ⁊ thoꝛus immaculatus ſine ardoꝛe libidinis: ſine laboꝛe pariendi.

¶ Quare i padiſo nō coierūt duob⁹ modis ſoluit. b

Cur ergo nō coierunt i paradiſo: qꝛ creata muliere mox trāſgreſſio facta eſt ⁊ eiecti ſunt de padiſo. Uel qꝛ nōdū deus iuſſerat vt coirēt ⁊ poterat diuina expectari auctoꝛitas vbi ɔcupiſcētia nō angebat. Deus āo nō iuſſerat: qꝛ caſum eoꝝ p̄ſciebat. de quibus hō ꝓpagādus erat. Ecce expreſſe habes de modo ꝓpagationis filioꝝ.

Aug. ſuper geñ.

¶ De termino illius inferioꝛis vite: vtrum natis filijs per ſucceſſiones an ſil̄ oēs trāſferēdi eſſent. c

De termino vero tpis ꝗ trāſferent̄ ad ſpūalē celeſtēqꝫ vitā certū aliꝗd ſcriptura nō tradit. Et iō ambiguū ē vtrū parētes gēitis filijs pfectaqꝫ humani officij iuſtitia ad melioꝛē ſtatū trāſferent̄ nō ꝑ moꝛtem ſed per aliquā mutationē an p̄res in aliquo ſtatu vite remanerēt: ligno vite vtentes: donec filij ad eūdē ſtatū ꝑuenirent: ⁊ ſic impleto numero oēs ſil̄ ad melioꝛa trāſferentur: vt eſſent ſicut ſci angeli in celis: De quo Aug. ambigue diſſerit ſuꝑ geñ. ita inquiens: Potuerūt primi hoīes in padiſo filios gignere: nō vt moꝛientib⁹ p̄rib⁹ ſuccederēt filij: ſed in aliquo foꝛme ſtatu manētibus: ⁊ de ligno vite vigoꝛē ſumētib⁹: ⁊ filij ad eundē ꝑducerentur ſtatum donec impleto numero ſine moꝛte aialiū corpoꝛa in aliā qualitatē tranſirent: in qua oīno regēti ſpiritui deſeruirēt ⁊ ſolo ſpiritu viuificante ſine corpoꝛeis alimentis viuerent. Uel potuerunt parentes filijs cedere vt per ſucceſſionē numerus impleretur. Qui genitis filijs perfectaqꝫ humani officij iuſtitia ad melioꝛa transferrentur nō per moꝛtem ſed per aliquā mutationem: Ecce hic habemus de tranſitu hoīs ad melioꝛa: ſed incertum nobis relinquit̄: vtrum ſimul tranſferantur an per ſucceſſiones.

Lib. 9.

¶ Quales ɔcrearēt filios. vtrum pfectionē ſtature ⁊ vſum mēbroꝝ hñtes ꝗlis hō p̄m⁹ fuit ɔditus. d

Si vero querit̄ quales ſi nō peccaſſet hō filios genuiſſet: vtrū videlꝫ ſic ipſe p̄mus hō ſm naturā corpoꝛis ⁊ vſum mēbroꝝ perfectus mox ɔditus extitit ita etiā eius filij in ipſo natiuitatis exoꝛdio pfecti extiterent: qui ambulare ⁊ loqui ⁊ cuncta facere poſſent. Rñderi poteſt ꝙ filios paruulos naſci opoꝛtebat ꝓpt̄ materni vteri neceſſitateꝫ. ſed vtrū mox nati perfectioneꝫ ſtature ⁊ membroꝝ vſum haberent: an paruuli ⁊ in minoꝛe etate cōſtituti vti poſſent membroꝝ officijs: an per interualla tēpoꝝ eo mō quo nūc fit pfectionem ſtature ⁊ vſum mēbroꝝ recepturi eſſent de auctoꝛib⁹ diffinitū nō habem⁹.

Rñſio vbi vno ſine ambiguo poſito tripartitam ſubijcit diſtinctionem.

¶ Ambiguas Augu. vba ponit vbi tñ videt̄ innuere ꝙ filij ⁊ puuli poſſent mēbroꝝ vti officijs. e

Et ſuper hoc Aug. am

Digitized by Google

bigue loquit᷑. mouet nos idq̃ ſi p̃mi hoies nõ peccaſſent: vtrum tales filios eſſent habituri: qui nec lingua nec manibus nec pedibus vterentur. Nam propter vteri neceſſitatẽ foꝛe neceſſe erat paruulos naſci ſ; q̃uis exigua pars coꝛpoꝛis ſit coſta: non propter hoc paruulã viro cõiungẽ fecit. vñ ⁊ eius filios poterat oĩpotẽtia creatoꝛis moꝛ natos grandes facere. Sed vt hoc omittã poterat certe eis preſtare qđ multis aĩalibus p̃ſtitit: quoꝝ pulli q̃uis ſint puuli tñ moꝛ vt naſcunt᷑ currũt ⁊ mr̃em ſequunt᷑. Econtra homini nato nec ad inceſſum pedes idonei ſunt: nec man⁹ ſaltẽ ad ſcalpẽdũ habiles ⁊ iuxta ſe mãmis poſitis naſcentes magis põt eſuriẽtes flere q̃ ſuggere: ꝓpterq; ĩfirmitati mẽtis ꝯgruit hec ĩfirmitas carnis. His verbis videt᷑ inſinuari ꝙ filij ẽt paruuli officijs mẽbroꝝ valerent vti.

❡ Quibuſdã nõ abſurde placuit ꝙ filij pui naſcerent᷑ ⁊ per acceſſum tp̃is in ſtatura ⁊ in alijs ſic nũc ꝑficerent qđ nõ eſſet vitio imputandum. f

'De bap^me paruuloꝝ. **Sed cũ Aug⁹ ſub aſſertione** de his nihil tradat: nõ irrõnabilit᷑ q̃buſdã placuit p̃moꝝ parẽtũ filios naſcituros puos: ac deinde per iterualla tẽpoꝝ eadẽ lege qua ⁊ nunc natiuitatẽ humanã oꝛdinatã cernimus ſtature incremẽtũ ⁊ membroꝝ vſum recepturos vt in illis expectaret᷑ etas ad ambulandũ ⁊ loquẽdũ ſicut mõ in nobis: quod vtiq; nõ eſſet vitio iputandum: ſed cõditioni nature: ſicut a cibo abſtinere penitus non valebant nec tamẽ illud erat ex vitio: ſed ex natura conditionis.

❡ Oppoſitio quoꝝũdam volẽtiũ ꝓbare eos poſſe viuere ſine alimonia g

Ad hoc aũt opponitur ita: ſi nõ peccarẽt nõ moꝛerent᷑: ſ; non peccarent ſi nõ comederent: poterãt igitur ſine alimonia viuere. Ceterum ſicut ſupꝛa diximus non ſolum peccarent ſi de ligno vetito ederẽt ſed etiam ſi conceſſis non vterentur: quia ſicut erat eis preceptum non illo ligno vti: ita alijs veſci. Preterea contra naturalẽ rõnem

Alia oppõ circa idez. faceret qua intelligebant de illis eſſe edenduz quod ⁊ naturaliter appetebant. ❡ Item opponitur. Cum fames ſit pena peccati: ſi non peccarent famem non ſentirent: ſed ſine fame ſuperfluum videretur comedere. Unde putãt quidam eos cibis non indiguiſſe ante peccatum: quia non poterant eſurire ſi non peccaſſent. Ad quod dici poteſt ꝙ fames vere defectus eſt ⁊ pena peccati. Eſt enim immoderatus appetitus edẽdi: cui non ſubiacuiſſet homo ſi nõ peccaſſet: ſed proculdubio peccaret niſi hunc defectum cibo preueniret. Habebat enim naturalem appetitũ ⁊ moderatũ cui ita ſatiſfaciẽdum erat ne defectum famis ſentiret. ſicut ergo non ex vitio ſed ex nature conditione erat ꝙ ante peccatum homo cibis indigebat ita non ex vitio eſſet: ſed de natura: ſi hois conditio in principio ſuo: ideſt in primo parente a perfecto incohata in ſubſequenti propagatione a modico ad maioꝛa proficeret: vt ſcilicet per interualla tempoꝛis ſtature coꝛpoꝛee incrementa vſumq; membroꝛũ ſuſciperet.

❡ Utrũ ſicut ſtatura coꝛp̃is: ita ẽt ſenſu mentis puuli naſcerent᷑: ⁊ per acceſſum tp̃is ꝑficerent in ſenſu ⁊ notitia v̄itatis. ſ. an moꝛ nati in his eſſent ꝑfecti. h

Et cum de coꝛpoꝛe humano nõ ſit abſurdũ vel incõueniens h̾ exiſtimare: queri ſolet vtrum de ſenſu anime ⁊ cognitione veritatis eodem modo ſentiendum ſit vt ſcilicet hi qui ſine peccato naſcerentur ſenſu ⁊ intelligentia mẽtis imꝑfecti exiſterẽt: ⁊ per acceſſuz tẽpoꝛis in his ꝓficerẽt vſq; ad ꝑfectionez: an moꝛ ꝯditi ꝑfectionez ſenſus ⁊ cognitionis ꝑciperent. Illi qui ſentiũt paruulos natos in ſtatura coꝛp̃is ⁊ vſu membroꝝ per acceſſum tp̃is ꝓfecturos: nõ diffitentur eoſdẽ in exoꝛdio natiuitatis ſenſu imꝑfectos exiſtere ⁊ per interuallum tp̃is in ſenſu ⁊ cognitione ꝓficere vſq; ad perfectum. 'Reſponſio.

❡ Cõtra illoꝝ ſentẽtiã opponũt quidam. i

Ad quod qdam opponũt dicẽtes: Si moꝛ nati nõ haberẽt ꝑfectionẽ ſenſus ⁊ itelligẽtie ignoꝛãtia ĩ eis eẽ: ignorantia aũt peccati eſt pena. Sed qui hoc dicunt nõ ſatis diligenter ꝯſiderant: q2 nõ ois qui aliq̃d neſcit vel minus ꝑfecte aliquid ſcit: ſtatim ignoꝛãtiaz habere ſiue in ignoꝛãtiam eſſe dicẽdus eſt: q2 ignoꝛãtia nõ dicit᷑ niſi cũ id quod ſciri ⁊ non ignoꝛari debet neſcitur. Taliſq; ignoꝛãtia pena pc̃ti eſt cum mens vitio obſcuratur: ne cognoſcere valeat ea que ſcire deberet. Quõ ignoꝛãtia dĩ eſſe in aliquo.

❡ De hois trãſlatione in melioꝛẽ ſtatũ ⁊ de duobus bonis altero hic dato altero promiſſo. k

Talis erat hois inſtitutio añ pc̃tm̃ ſ; coꝛp̃is ꝯditionẽ. De h̾ aũt ſtatu trãſferẽdus erat cũ vniũſa poſteritate ſua ad melioꝛẽ dignioꝛẽq; ſtatũ: vbi celeſti ⁊ eterno bono in celis ſibi parato frueret᷑. Sicut enĩ ex duplici nã cõpactus eſt hõ: ita illi duo bo- Hug. de ſacra. li. j. pte. z. c. 6.

Digitized by Google

na ↄditoꝛ a ꝑncipio ꝑparauit vnũ tēporale: alterũ eternũ: vnũ viſibile: alterũ inuiſibile: vnũ carni: alterũ ſpũi. Et qꝛ primũ eſt qđ ē aiale: deinde qđ eſt ſpũale: tpale ac viſibile bonum prius dedit. Inuiſibile aũt ⁊ eternũ ꝓmiſit ⁊ meritis querēdũ ꝓpoſuit. Ad illi⁹ aũt cuſtodiā qđ dederat: ⁊ ad illud ꝓmerēdũ qđ ꝓmiſerat: nāli rōne in creatione aīe hoīs indite qua poterat: iter bonũ ⁊ malũ diſcernere preceptũ addidit obediētie: per cuius obſeruantiam datuȝ nō ꝑderet: ⁊ ꝓmiſſum obtineret: vt per meritum veniret ad premium.

i. Coꝛ. 15.

Q rōnē nālē ⁊ ꝑceptuȝ dedit deus hoī ad ſeruādum bonuȝ qđ acceperat ⁊ promerendum qđ promiſſuȝ erat.

❡ Iſta eſt diſtinctio 20ª huius ſcđi libri: In qua magiſter poſtq̄ꝫ egit de ↄſeruatione humane nāe per nutrimēti ſumptionē: agit de ↄſeruatōe eiuſdē per nālē gñationē. Et tria facit. Primo eni inq̄rit an homines in ſtatu inocētie ante pctm̄ genuiſſent. Scđo quales ꝓles ꝓcreaſſent. Tertio qualiter ad ſtatum meliorē ꝑtrāſiſſent. Primum vſq; ibi (Si vō q̄rit̄.) Scđm vſq; ibi (Talis erat hoīs inſtitutio.) Tertium vſq; ad finē diſtīctiōis. Et tm̄ in gñali. In ſpāli ſnīa magr̄i ſtat in trib⁹ ꝓpōnib⁹ q̄rum p̄ma eſt hec. ❡ Si p̄mi parētes nō peccaſſent gñationis officio ſine prurit̄u ⁊ libidine in ꝑadiſo expleto ſine morte cū oīb⁹ ſuis filꝫ vel ſucceſſiue ad meliorē ſtatū tranſlati fuiſſent. Hāc magr̄ ſn̄iā īs querit qualꝫ p̄mi parētes filios ꝓcreaſſent ſi nō peccaſſent. Et ridens dicit q̄ſdā opiatos fuiſſe q̄ per ↄcubitū non genuiſſent: eo q̄ ↄcubit⁹ ſine corruptione non eſt: que corruptio añ pctm̄ eſſe nō potuit in hoīe. Sꝫ magr̄ dicꝫ q̄ ſꝫ veritatē ↄcubit⁹ ibi fuiſſet thorus imaculat⁹: ⁊ nuptie honorabiles: ⁊ cōmixtio ſine ↄcupiſcentia ⁊ vſus mēbroꝝ genitaliū ſine corruptiōe. imo mēbra genitalia fuiſſent hoī ad vſum ſꝫm volūtatē: ſicꝫ hō vtit̄ aliis mēbris. Poſtea magr̄ mouet duas q̄ōnes. Prima eſt quare nō fuit gñatio in ꝑadiſo facta. Et ridet q̄ hoc fuit: vel qꝛ nōdū de⁹ ꝑcepat q̄ generarēt: vel qꝛ ſtatī poſt mulieris formationē pctm̄ ⁊ eiectio de ꝑadiſo fuit ſecuta. Scđa qđ eſt qualiter parētes poſt gñationē ad ꝑfectā īmortalitateꝫ ⁊ beatitudinē trāſiſſent. Rñdet q̄ hoc eſt dubiū. Nam ſcriptura nihil de hoc ponit: ſed tñ fieri potuiſſet vt pacta gñatione ſtatī ꝑ parētes anteq̄ꝫ filii fuiſſent ad beatitudinē trāſlati. Uel ſic q̄ parētes ⁊ filii ſimul vixiſſent: ⁊ poſtea cōpleto numero electoꝝ ſimul ad beatitudinem fuiſſent trāſumpti. ❡ Scđa ꝓpō eſt hec: Primi parētes ſi i ſtatu ꝑſtitiſſent innocētie filios nō ſolū in ſtatu puuloꝝ: ac perfecto vſu mēbroꝝ deſtitutos ſed ⁊ alēdos genuiſſent donec coꝛpoꝛe ⁊ itellectu ad perfecte ꝓfeciſſent. Hāc magr̄ ꝓbāſ mouet ⁊ determinat circa hoc duas q̄ōnes. Prima eſt quales filios genuiſſent in ſtatu inocētie. ſ. an filios magnos ſꝫm coꝛpus ac membroꝝ ſuoꝝ vſum hntes ſicut p̄mi parētes creati fuerūt mēbroꝝ ſuorum cōpotes loquētes ⁊ operātes ſenioꝝ hoīuꝫ operatōes. Ad qđ rñdēs dicꝫ q̄ opoꝛtebat naſci paruulos ꝓpter minoꝝ viſceriꝫ artitudinem. Sed qꝛ btūs Augu. hāc q̄ōnē mouēs ⁊ nihil determinās dicit antiquos fuiſſe opiatos q̄ filii naſcētes ⁊ que mēbrorum vſuȝ ⁊ loquele vſuȝ habuiſſent: ſicꝫ apparet in q̄buſdā aīalib⁹ q̄ ſtāt imediate poſt natiuitatē ⁊ mr̄es ſequuntur. Aliis aũt placet. q̄ tūc ſicut mō in ſtatura coꝛpoꝛis ⁊ loquela ⁊ in aliis hi⁹ per tempoꝛis momēta ꝓfeciſſent: qꝛ ſicut ex conditione nāe in illo ſtatu ſine culpa indigebāt cibo: ſic ēt ex conditione nāe in illo ſtatu ſine culpa de paruulis in magnos ꝓfeciſſent. Scđa qđ eſt vtrū in aliis que ↄcernunt aiaꝫ. ſ. in ſenſu ⁊ itellectu ꝓfeciſſent ſꝫm ↄcernētia ip̄m coꝛp⁹. Et rñdēs dicit ſuſtinēdo ipſaȝ p̄mā opiōnē ſupra dictaȝ ſ. q̄ ꝓfeciſſent ſꝫm coꝛp⁹: pōt ēt ſuſtineri ſcđa. ſ. q̄ ꝓfeciſſent ſꝫm aīam ⁊ in his que ad aīaꝫ ptinēt ad augmētum accepiſſent: attñ ignorātia ſcie tūc in puulis nō fuiſſet penoſa ſicꝫ mō i hōib⁹: ſꝫ tm̄ nālis. eo q̄ nō fuiſſet reſpectu eoꝝ que ſcire tenerent̄ q̄lis ſolū dicit̄ pena. ❡ Tertia ꝓpō eſt hec: Talis conditiōis erat hoīs inſtitutio añ pctm̄ q̄ obſeruādo diuinū ꝑceptū fuiſſet cū tota ſua poſteritate trāſlatus vltimate ad meliorē ſtatū vbi meliori bono. ſ. eterno frueret̄. Hāc ꝓpōnem magr̄ ſn̄ialiter ponēs ſubdit rōnē quare hō de illo bono tpali ad eternū transferrētur: qui ſicut ex duplici nā hō cōſtabat: ita duplex bonuȝ deus ei parauerat. Primū bonū ſꝫm apl̄m eſt tpale ⁊ viſibile: qđ. ſ. ꝑparauit carni in paradiſo. Aliud bonuȝ eſt ſpūale eternū ⁊ inuiſibile. ſ. beatitudo eterna ad qđ mediante obedientia ⁊ merito ferendus fuit. Et tm̄ in ſpeciali.

❡ De inuidia diaboli q̄ ad hoīem tētādū acceſſit. a

Diſti. XXI. de hoīs lapſu ſeu peccato p̄moꝝ parentū ⁊ eoꝝ tētatione.

VIdēſ igit̄ diabolus hoīeꝫ ꝑ obediētie hūilitatem poſſe aſcēdē vn̄ ipſe ꝑ ſupbiā coꝛruerat inuidit ei: ⁊ qꝛ pri⁹ ꝑ ſupbiā diabolus fuerat idē deoꝛſuꝫ lapſus ⁊ celo inuidie fact⁹ ē ſathā. i. aduerſari⁹. Un̄ ⁊ mlīerē tēptauit i q̄ min⁹ q̄ꝫ i viro rōnē vigē nouit. Eius eni malitia ad tētādū ꝟtutē timida hūmanā nāꝫ i ea pte vbi debilioꝛ videbat̄ aggreſſa ē vt ſi foꝛte illic aliq̄ten⁹ ꝑualeret: poſtmodū fiduciali⁹ ad alterā q̄ robuſtioꝛ fuit: pulſandā vel potius ſubuertēdā accederet. Primum ergo ſolitariā feminā explorauit: vt in ea primum oēm ſue tētationis vim experiretur.

Quare ad feminaꝫ prius venit.

❡ Quare in aliena foꝛma venit. b

Sed qꝛ illi per violētiaꝫ nocē nō poterat: ad fraudeꝫ ſe ↄuertit: vt dolo hoīeꝫ ſupplātaret quē ꝟtute ſupare neq̄ret. Ne aũt fraus illi⁹ nimis manifeſtaret̄ in ſua ſpē nō venit ne apte cognoſceret̄ ⁊ ita repelleret̄. iterū ne nimis occlta foret fraus ei⁹ que caueri nō poſſet: ⁊ hō ſimul videretur iniuriā pati ſi taliter circūuenīri ꝑmitteret eum deus vt ꝑcauere nō poſſet: in aliena quidem foꝛma venire ꝑmiſſus eſt diabolus: ſed in tali in qua ei⁹ malitia facile poſſet deꝑhēdi. Ut ergo in ꝓpa foꝛma nō veniret voluntate ſua ꝓpꝛia factum eſt. vt aũt in foꝛma ſue malitie cōgruēti veniret diuinit⁹ factū eſt. Uenit ergo ad hoīem in ſerpēte: qui foꝛte ſi permittēretur in colūbe ſpē venire maluiſſet. Sed non erat dignū vt ſpūs malignus illā foꝛmā homini odioſam faceret: in qua ſpiritus ſanct⁹

Quare non niſi in forma ſerpētis acceſſit.

Augu. ſuper gen̄. li. ii. c. 3

Quare dictus ē ſerpēs calidior cūctis aiantibus.

appſitur⁹ erat. Nō ergo niſi per ſerpētē tentare pmiſſus fuit diabolus vt p illud qđ foris erat aſtutiā tētātis aiaduertē femia qret. Diabolus eni per ſpētē tētabat in quo loquebat̄. Jđqȝ ſerpēs dict⁹ ē eē calidior cūctis aiantib⁹ terre. qꝛ vt ait. Aug⁹. Mali āgeli lȝ ſuperbia deiecti nā tñ ſunt excellētiores oīb⁹ beſtijs pp eminētiā rōnis: q̄uis ſpēs nō rōnali aia ſȝ ſpū diabolico poſſit ſapiētiſſim⁹ dici. Nō ḡ mirū ſi diabolus ſpū ſuo iplēs ſerpētē ſicut vates iplebat ſapientiſſimū reddiderat oīum beſtiaꝝ: quē tñ ad tētādū nō elegit diabolus ſȝ p qđ aial pmiſſus fuit tētauit vñ Aug⁹ ſu

Li. ii. c. 4.

p gen̄. Nō eſt putādū q̄ diabolus ſerpētē p quē tētaret elegerit ſȝ cū decipe cupet nō potuit niſi per qđ aial poſſe pmiſſus eſt. Nocendi eni volūtas ieſt cuiqȝ a ſe: ſed ptās a deo. Sic aūt loquebat̄ diabolus per ſpētē ignorātē: ſic per energuminos vel phanaticos loquit̄. Serpētē eni velut organo eſt vſus mouēs nām ei⁹ ad exprimēdū ſonos vboꝝ ⁊ ſigna qb⁹ ſuā mōſtraret volūtatē. Serpēs ergo nec vba itelligebat: nec rōnalis eſt factus calidiſſimus tñ eſt dict⁹ pp aſtutiā diaboli.

Nūeri. xx.

Locutus eſt aūt ſicut aſina balaā: ſȝ hoc diabolicū; illud āgelicū fuit. boni eni ⁊ mali angeli ſūt opant̄. Hic q̄ri ſolet q̄re mulier non horruit ſerpētē: qꝛ cū nouerit creatū eē: ipm̄ ēt officiū loquēdi a deo accepiſſe putauit.

Quare mulier nō horruit ſerpentē.

¶ De modo tentationis. e

Tentatio aūt hoc modo

Quare ex interrogatiōe exorſus eſt.

facta ē: Stās corā femia hoſtis ſupb⁹ nō audet i vba pſuaſiōis exire metuēs dep̄hēdi: ſȝ ſb̄ iterrogatione eā aggredit̄: vt ex rñſiōe colligeret q̄lit̄ in malitia pcedē poſſet. Cur

Verba ſerpentis.

inq̄t p̄cepit vobis de⁹ vt non comederetis de oī ligno padiſi? Cui rñdit mlier. De fructu lignoꝝ q̄ ſunt in padiſo veſcimur: de fructu vo ligni q̄ eſt in medio padiſi p̄cepit nobis de⁹ ne comederem⁹ ⁊ ne tāgeremus ne forte moriamur. In quo vbo dedit locū tentandi cū dixit: ne forte moriamur. vñ mox diabolus dixit ad mulierē: Nequaq̄ moriemini. ſcit eni de⁹ q̄ in q̄cūqȝ die comederitis ex eo apient̄ oculi veſtri ⁊ eritis ſicē dij ſciētes bonū ⁊ malū. Attēde ordinē ac progreſſum humane pditiōis. Primo deus dixerat: q̄cūqȝ die comederitis ex eo morte moriemini. Deinde mulier dixit: ne forte moriamur: nouiſſime ſerpēs dixit: nequaq̄ moriemini: deus affirmauit: mulier q̄ſi ambigēdo illud dixit: diabolus negauit. que ergo dubitauit ab affirmāte receſſit: ⁊ negāti appropinquauit.

Addit ſerpēs nact⁹ fiduciā ex verbis mulieris pmiſſionem falſaȝ.

¶ De verſutia diaboli qui vt facilius perſuadendum malū remouit: ⁊ bonū in pollicito duplicauit. d

Qui ad ſuā pſuaſionez

plenius ſuffulciēdā. i. vt malū q̄ itēdebat libere pſuaderet: ⁊ malū q̄ mulier timuit negando remouit ⁊ repromiſſionē addidit: ⁊ vt ei⁹ pſuaſio citi⁹ recipet̄ pmiſſionē duplicauit. Una nēpe comeſtionē ſuadēs: duo in p̄mio ppoſuit: ſilitudinē dei: ſciamqȝ boni ⁊ mali ſpōdēs. Ubi trib⁹ modis hoīeȝ tētauit. ſ. gula in pſuaſiōe cibi cū dixit: In q̄cunqȝ die comederitis. Inani glīa in pmiſſione deitatis cū dixit: Eritis ſicut dij. Auaritia i pmiſſione ſcie cū dixit: Sciētes bonū ⁊ malū. Gula eſt immoderata cibi auiditas. Uana gloria amor pprie excellentie. Auaritia imoderata habendi cupiditas: que non eſt tñ pecunie ſȝ etiam altitudinis ⁊ ſcientie cum ſupra modū ſublimitas ambitur.

Q̄ hō trib⁹ modis tētatus eſt: gula vana gloria: auaritia.

¶ De duplici tentationis ſpecie. e

Porro ſciēdū eſt duas

eſſe ſpēs tētationis: iteriorē. ſ. ⁊ exteriorē. Exterior tētatio ē q̄ñ nobis extrinſec⁹ malū viſibiliter ſuggerit̄ vbo vel ſigno aliq̄ vt ille cui fit ad ꝯſenſuȝ pcti declinet: ⁊ talis tētatio tñ fit ab aduerſario. Interior vo tētatio eſt: q̄ñ inuiſibilr malū nobis itrinſecus ſuggerit̄: ⁊ hec tentatio aliq̄ñ fit ab hoſte: aliq̄ñ a carne. Nā ⁊ diabolus iuiſibilr mala ſuggerit: ⁊ ex carnis corruptiōe ſuborit̄ mot⁹ illicit⁹ ⁊ titillatio praua. Jđqȝ tentatio q̄ ex carne non eſt fit ſine pctō: que aūt eſt ab hoſte: niſi ei cōſentiatur nō hēt pctm̄: ſed eſt mā exercende virtutis. Tētatio aūt carnis iterior difficili⁹ vicit̄ qꝛ iterius oppugnās de nr̄o cōtra nos roborat̄. Hō ergo qui ſola exteriori tētatione pulſat⁹ cecidit: tāto graui⁹ plectēdus erat: quanto leuiori ipulſu fuerat pſtratus. Et tñ qꝛ aliquā lȝ modicā cadēdi occaſionē habuit: icirco per dei grām iuuari potuit ad veniā vt q̄ per alium ceciderat: per aliū erigeretur. Qui ergo icitatorē habuit ad malum: non iniuſte reparatorem habuit ad bonum. Diabolus vero qꝛ ſine alicui⁹ tentatione peccauit: p aliū vt ſurgeret iuuari nō debuit: nec per ſe potuit. ⁊ ideo irremediabile peccatū eius extitit. Pctm̄ vero hoīs ſicut per aliū habuit initiū ita per aliū non icōgrue habuit remedium.

Que ſit exterior tentatio ⁊ a quo fiat.

Que ſit tentatio iterior ⁊ a quo fiat.

Quare hō p aliū ſurgere potuit ⁊ nō diabolus ⁊ hoīs peccatū remediabile: diaboli vero non.

¶ Quare homo nō angelus ſit redēptus. f

Preterea āgelica natu

ra q̄ñ nō tota pierat: ſed ex pte pſtiterat non

Digitized by Google

ē redēpta: humana vero tota perierat: ꝛ ideo ne penitus pderet: ex parte eſt redēpta: vt inde ruina ſuppleretur angelica. vnde Aug⁹ in (c.19. ꝛ.22.) ench. Placuit vniuerſitatis creatori ꝛ moderatori: vt qm̄ nō tota multitudo angelorū deū deſerēdo pierat: ea que perierat in ppetua pditione remaneret: que aūt cum deo illa deſerente perſtiterat: de ſua certiſſime cognita ſemp felicitate gauderet. At vero creatura rōnalis que in hoībus erat: qm̄ peccatis atq3 ſupplicijs tota pierat ex parte poterat reparari: vn̄ angelice ſocietati ſuppleretur qđ ruina illa minuerat: hoc enim promiſſum ē ſanctis q̄ erūt (Math. 22.) equales angelis dei.

¶ Q̄ non ſoli viro preceptum fuit datum. g

Illud ēt notādū eſt q̄ nō ſoli viro p̄ceptū vr̄ eē datū cū ipſa mulier teſtatur ſibi ēt eē mandatū dicens: Precepit (Gen. 3. Augu. ſuper Gen.) nobis deus ꝛc̄. Supra tn̄ legitur ante factā mulierē deū dixiſſe viro: De ligno ſcie boni ꝛ mali ne comedatis: Nō dixit: ne comedatis. Forte q2 facturus erat mulierē de viro: ſic precepit: vt per virum ad mulierē p̄ueniret mandatum: q2 mulier que ſubiecta viro fuit nō niſi mediante viro diuinū debuit accipere preceptum. vn̄ Apl's: Siqđ diſcere mulieres volue- (1. Cor. 14.) rint domi viros ſuos interrogent. Si querit quō loqui potuerūt vel loquētē itelligere qui (Quō loqui potuerant ꝛ loquentem intelligere.) nō didicerāt inter loquentes creſcēdo vel magiſterio? Dicimus q2 deus eos tales fecerat: qui poſſent loqui: ꝛ diſcere ab alijs ſi eēnt.

¶ Iſta eſt diſtinctio 2i.ª huiꝰ ſcđi libri: In qua magr̄ poſtq̄3 egit de ptinētibꝰ ad p̄mā hoīs inſtitutionē: agit de ptinētibꝰ ad eius caſum ꝛ deſtitutionē3. Et tria fa ē. Primo oñdit qūo ꝯtingit p̄mos parētes preuaricari. Scđo ſubdit q̄re decuit peccatū eoꝝ remediari. Tertio aūt ſubiungit q̄ p̄ceptum dei p virum ad mulierē debuit deriuari. Primū facit a p̄ncipio diſtinctionis vſq3 ibi (Et tn̄ q2 aliquā.) Scđm vſq3 ibi (Illud etiā.) Tertium vſq3 ad finem diſtinctionis. Et tātū in gn̄ali. In ſpāli ſn̄ia magri ſtat in tribꝰ ppōnibꝰ q̄rū p̄ma eſt hec. ¶ Hō in padiſo a diabolo tētatus eſt diuinū p̄ceptū p̄uaricarꝰ. Hanc propōnē magr̄ pbās dicit q̄ diabolus vidēs q̄ hō per ſimilitudinē obediētie poſſet ad gl'iam aſcēdere celeſtē a qua ipſe per ſupbiam corruerat iđ inuidēs hoīem tētauit: ꝛ vires ſuas quodāmō in eo expicēs: ſ3 in debiliore pte ſexus. ſ. in muliere quā per tentationē aggreſſus eſt. Vn̄ volens dolo ſupplantare qui virtute ꝛ violētia ſupare neq̄bat mulieri apparuit non qđē in ſua ſpecie pp̄ria ne cogſceret apte: ſed neq3 etiā in quacūq3 alia ſpecie pmiſſus fuit appere: ſed tm̄ in illa in qua eiꝰ fraus de facili poſſet comphendi. ſ. i ſpecie ſerpētis per quē diabolus quaſi p quodđā inſtrm̄ locutꝰ eſt: nec ſerpēs vba intelligebat: ſ3 monebat a diabolo: ſicut aſina Balaam ab angelo bono. quē ſerpētē mlier vidēs loquētē: credidit ipſ3 loquēdi officium a deo recepiſſe. Et ſubdit q̄ tentatio hoc ordine facta eſt ꝛ mō q̄ diabolus interrogatiue loquebat dicēs: Quare p̄cepit deus ne de hoc ligno comederetis: vt ex rńſione eiꝰ diſceret qualit in tētatione p̄cedē deberet. Vn̄ cū mulier ſtati dubitatiue rńdit dicēs: Ne forte morte moriamur: ipſe negatiuā addidit citiꝰ metū mortis excludendo ꝛ dixit: Nequaq̄3 moriemini: ꝛ ad mulieris maiorem deceptionē p̄mū p̄mittēs ei illa que hō nālit appetit. ſ. p̄mo vitationē ignorātie dicēs: Aperient oculi vr̄i. Scđo excellētiā dignitatis addens: Et eritis ſic dij. ꝛ pſpicacitatē ſcie ꝯcludēs. Sciētes bonum ꝛ malū. Tētauit qđē p̄mo ipſum de gula loquens de cibo. Secūdo de vana gl'ia in p̄miſſione dignitatis. Tertio de auaritia in ſcie p̄miſſione. In hoc eni triplici p̄miſſiōe triplici genere pcti diabolus p̄mū hominem tētauit. Subdit aūt duas eē ſpecies tētationis: quaꝝ vna eſt exterior ꝛ fit cū maluz ab extra viſibili ſigno vel vbo ſuggerit. Alia qđem eſt interior que inuiſibiliter pficitur ab aduerſario ꝛ eſt duplex. Quia enim q̄n̄q3 fit ab hoſte tm̄: ꝛ ſic eſt ſine pctō. aliqñ a carne que non fit ſine pctō. Et q2 tentatio interior difficilior eſt q̄3 exterior: ꝛ hō ſola tentatione exteriori pulſatus cecidit: iđ tāto grauiꝰ plectendus erat quāto leniori pulſu fuerat pſtratꝰ ¶ Secūda ppō eſt hec. Cōueniēs qđē fuit hoīem poſt lapſum p aliquē redēptorē reformari ꝛ nō angelū. Hāc eni ppōnē magr̄ pbās aſſerit rōnes quare pctm̄ hoīum fuit remediabile. ꝛ nō pctm̄ angeloꝝ. Prima enim eſt: q2 l3 hō modicā habuit occaſionē3 ad peccatū: tn̄ q2 per aliū ſeductus cecidit per alium repari debuit. Diabolus vō q2 nullo ſuadēte peccauit peccatum eius irremediabile extitit. Alia rō eſt: q2 non tota angelica nā p̄uaricata fuit vt piret humana autem tota pierat: ideo humana nā magis erat reparanda imo etiā per humane nāe repatonē angelorum ruina erat repanda ꝛ reſtaurāda ¶ Tertia ppoſitio eſt hec: Cōgrue ſunt diuina p̄cepta per virū ad p̄mam mulierē deriuata Hāc ppōnē magr̄ pbās dicit hic eē notādū: q̄ nō ſoli viro datū fuit p̄ceptum de abſtinētia ligni vetiti. Qđ patet ex hoc: q2 mulier rńdēs diablo dixit. Precepit nobis deꝰ ꝛc̄. nō obſtante q̄ etiā ante mulieris formationē dñs viro p̄ceptū dederit: qđ per eū ad mulierē debuit deferri. q2 viro ſubiecta debuit nō imediate a deo: ſed per mediū viri p̄ceptū diuinū recipe. Sicut dicit aplus. 1. Cor. 14. Siqđ diſcere voluerint mulieres domi viros ſuos interrogēt. Et ſubdit qūo vir potuit loq̄ ꝛ quomō mulier virū loquētē intelligē potuit. Et dicit q̄ ndicendum pōt q̄ tales fuerūt a deo facti. q2 poterant loq̄. Et tātum in ſpāli de ſentētia huius diſtinctionis.

¶ De origine illius peccati. a

Hic videtur diligēter īueſtigādū eē q̄ fuerit origo ꝛ radix illius pcti. Quidā putāt quādā elationē i aīo hoīs p̄ceſſiſſe: et q̄ diaboli ſuggeſtiōi ꝯſenſit. Qđ vı̄ Augꝰ inuē ſup gen̄. ita idens: nō ē putādū q̄ hō deijceret niſi p̄ceſſiſſet i eo qđā elatio ꝯprimēda vt p hūilitatē pcti ſcire3 q̄3 falſo ď ſe pſūpſit ꝛ q̄ n̄ bn̄ ſe h3 nā ſi a faciēte receſſit. Itē in eodē. Quō vba tētatoris credēt mlier deū ſe a (Diſt. XXII. De hoīs tranſgreſſione.) (Lib. ii. c. 6. Opio q̄rundā q̄ dicunt elationē preceſſiſſe i animo hoīs.)

re bona ⁊ vtili prohibuiſſet niſi ineēt eius mē
ti amor ille ꝓprie ptātis: ⁊ de ſe ſuperba p̄ſuꝫ
ptio: que per tētationē fuerat ↄuincenda aut
pimēda. Denīqꝫ nō ↄtēta ſuaſione ſerpentis
aſpexit lignū bonū eſu: decorum aſpectu: nec
credēs ſe inde poſſe mori: forte putauit deum
alicuius cā ſignificationis illa dixiſſe. idō mā-
ducauit: ⁊ dedit viro ſuo fortaſſis cuꝫ aliqua
ſuaſione quā ſcriptura intelligēdam reliquit.
Uel forte nō fuit ſuaderi neceſſe cum eā mor-
tuam eē illo cibo non videret vir. Sicut ergo
nō eſt pmiſſus diabolus tētare feminam niſi
per ſerpētē: ita nec virū niſi per feminam: vt ſi-
cut p̄ceptum dei per virum venit ad mulierem
ita diaboli tentatio per mulierē trāſiret ad vi-
rū. In muliere vō que ratiōalis erat non eſt
ipſe locut⁹ vt in ſerpēte: ſꝫ pſuaſio eius: q̄uis
inſtinctu adiuuaret interi⁹ qđ per ſerpentem
gerebat exterius. Ex p̄dictis tētationib⁹ mo-
dus atqꝫ ꝓgreſſus inſinuat: necnō etiam qđ
p̄diximus inui videt. ſ. q̄ tētationē p̄ceſſerat
aliqua elatio ⁊ preſumptio in mente hoīs.

Aug⁹ ſuper gen. Q̄ alr locut⁹ eſt diabolus in muliē q̄ in ſerpente.

¶ Obiectio contra illos qui dicunt elationem pre-
ceſſiſſe in mente. b

Quod ſi ita fuit non er-
go alteri⁹ ſuggeſtiōe pus peccauit cū auctori-
tas tradat idō pctm̄ diaboli icurabile eē q̄ nō
ſuggeſtione ſed ꝓpria ſuperbia cecidit: hoīs
vō curabile: q̄ nō per ſe ſed per alium cecidit
⁊ ideo per aliū reſurgere potuit. ¶ Quocir-
ca p̄dicta vba Aug. piū ac diligētē lectorem
efflagitāt que ſic itelligere ſane q̄mus. Non
deijceret hō in actū illius pcti. vt. ſ. lignuꝫ ve-
titū ederet: ⁊ in has miſerias per tentationeꝫ
diaboli: niſi elatio cōprimenda preceſſiſſet nō
vtiqꝫ tētationē ſed opus pcti. Talis enim fu-
it ordinis ꝓceſſus. Diabolus tētando dixit:
Si comederetis eritis ſicut dij ſciētes bonuꝫ
⁊ malū: quo audito ſtatim mēti mulieris ſur-
repſit elatio quedam ⁊ amor ꝓprie ptātis ex
quo placuit ei facere qđ diabolus ſuadebat
⁊ vtiqꝫ fecit. Suggeſtione igit̄ peccauit: q̄
tētatio p̄ceſſit: et qua in mēte eius orta eſt ela-
tio quā pctm̄ opis ſecutuꝫ eſt ⁊ pena peccati.

Quō i ntelligenda ſint illa verba hic diffinit.

Uide tentationis ordinem.

¶ Que fuit elatio mulieris. c

Et talis qdeꝫ elatio in
mēte mlīeris fuit ꝓ certo qua credidit ⁊ vo-
luit hēre ſilitudinē dei cū eq̄litate quadā pu-
tās eſſe verū qđ diabolus dicebat. Et idō ſpālr
ter mulierē cōmemorat Aug⁹ inq̄ens: Nō
crederet mulier diabolo niſi eēt in mēte eius
ſupba p̄ſumptio. Et qđ ibi ſequit̄. ſ. que p tē-
tationē fuerat cōuincēda vel pimēda: ad mu-
lierem referēdum eſt: vt intelligat̄ que mulier
non elatio fuerat per tentationem ⁊c̄.

¶ Que fuit elatio viri an crediderit ⁊ voluerit quod
mulier. d

Solet queri. Utrū illa
talis elatio ⁊ amor ꝓpe ptātis in viro fuerit
ſicut in muliere? Ad qđ dicimus: q̄ adā nō
fuit ſeduct⁹ eo mō quo mulier. Nō enim pu-
tauit eē verū qđ diabolus ſuggerebat. In eo
tamen fuiſſe ſeductū credi pōt q̄ cōmiſſum ve-
niale putauerit qđ pemptoriū erat. Sed nec
p̄or ſeductus fuit: nec in eo in quo mulier vt
crederet deū illud lignū ideo tāgere prohibu-
iſſe: qm̄ ſi tangerēt fierēt ſicut dij. Uerūtamē
preuaricator fuit adam vt teſtat̄ Apoſtolus.
Poterat enim aliq̄ elatio mēti eius ineſſe ili-
co poſt tētationē: et qua voluit lignū vetituꝫ
expiri: cum mulierē nō videret mortuam eſca
illa pcepta. vnde Aug⁹ ſup gen̄. Cum aplus
adā p̄uaricatorē fuiſſe oſtēdit dicens: In ſili-
tudinē preuaricationis ade: ſeductū tn̄ negat
vbi ait: Adā nō eſt ſeductus ſed mulier. vnde
⁊ interrogatus nō ait: mulier ſeduxit me: ſed
dedit mihi ⁊ comedi. Mulier vō dixit: Ser-
pēs ſeduxit me. Hanc aūt ſeductionē proprie
vocauit apl̄s per quā id qđ ſuadebat̄ cuꝫ fal-
ſum eēt verū putatū eſt. ſ. q̄ deus lignuꝫ illud
ideo tangere ꝓhibuerit: q̄ ſciebat eos ſi teti-
giſſent ſicut deos futuros: tanq̄ eis diuinita-
tem inuideret: qui eos hoīes fecerat. Sed ⁊
ſi virū ꝓpter aliquā mētis elationē que deuꝫ
latere non poterat: ſolicitauit aliq̄ experiendi
cupiditas: cum mulierem videret accepta illa
eſca nō eē mortuā: nec tn̄ eum arbitror ſi iam
ſpūali mēte p̄ditus erat nullo mō credidiſſe
qđ diabolus ſuggerebat.

Q̄ō adā non fuit ſeduct⁹ ſīc mulier. ſ. vt crederet verū qđ diabolus ſuadebat ⁊ tamen i aliq̄ fuit ſeductus. ſ. vt veniale putaret peccatū

Rom. 5.

Aucte cōfirmat qđ dixerat.

Rom. 5.
j. Thim. 2.

Q̄ō apl̄s proprie vocanerit ſeductionēꝫ qua mlīer ſeducta ē nō vir

¶ Quis plus peccauit adam vel eua. e

Ex quo māifeſte aiad-
uerti pōt: q̄s eoꝝ plus peccauerit adā. ſ. vel
eua. Plus eni videtur peccaſſe mulier que vo-
luit vſurpare diuinitatis eq̄litatē ⁊ nimia p̄-
ſumptione elata credidit ita eē futuruꝫ. Adā
vō nec illud credidit ⁊ de penitentia ⁊ dei mi-
ſericordia cogitauit: dum vxori moreꝫ gerēs
eius perſuaſioni conſenſit: nolens eam con-
triſtari ⁊ a ſe alienatam relinquere ne periret:
arbitrās illō eē veniale nō mortale delictum.
Unde Auguſtinus. Apl̄s ait: Adam non
eſt ſeductus. Quod vtiqꝫ ita accipi poteſt
vt intelligatur non eſſe seduct⁹ prior: ſcilicet
vel in eo in quo mulier: vt. ſ. crederet illud eſſe

ſup Gen. j.
Thim. 2.

verũ: Eritis ſicut dij: ſed putauit vtrũqȝ poſ
ſe fieri: vt ⁊ vxori morem gereret: ⁊ per peni
tentiam veniam haberet. Minus ergo pec
cauit qui de penitentia ⁊ dei miſericordia co
gitauit. Poſtq̄ enim mulier ſeducta mandu
cauit eiqȝ dedit vt ſimul ederent: noluit eam
cõtriſtari quã credebat ſine ſuo ſolatio conta
beſcere: ⁊ a ſe alienatã oĩno interire. Nõ q̄dẽ
carnali vict⁹ ↄcupiſcẽtia quã nõdũ ſenſerat:
ſed amicabili q̄dã beniuolẽtia qua plerumqȝ
fit vt offendat̃ deus: ne offendat̃ amicus qđ
eũ facere nõ debuiſſe diuine ſnie iuſtus exitus
In q̄ adam deceptus ẽ. indicauit. Ergo alio quodã mõ ipſe etiam de
cept⁹ eſt. In expt⁹ enim diuine ſeueritatis in
eo falli potuit: vt veniale crederet eẽ commiſ
ſum: ſed dolo illo ſerpẽtino quo mulier ſedu
cta eſt nullo modo arbitror illũ potuiſſe ſedu
ci. Ex his dat̃ itelligi q̄ mulier plus peccaue
rit in qua maioris tumoris p̄ſumptio fuit: q̄
Ex pena ẽt plus peccaſſe probatur mulier. etiã in ſe ⁊ in ꝓximũ ⁊ in deum peccauit: vir
aũt tñ in ſe ⁊ in deũ. Inde ẽt colligit̃ q̄ mu
lier plus peccauerit qꝛ grauis punita eſt: cui
dictum fuit: In dolore pies filios ⁊c̃.

¶ Q̄ predicte ſnie aduerſari videtur. f

Li.ii.cap.5. Gen.3. **Sed huic videtur ↄtra**
riũ qđ Aug⁹ ſup Gen. de viro ⁊ mulie̅ pctm̃
ſuũ excuſantib⁹ ait: Dixit adã mulier quã de
diſti mihi dedit mihi de ligno ⁊ comedi: nõ
dic̃: peccaui. Supbia eni hẽt ↄfuſiõis defor
mitatẽ: nõ ↄfeſſionis humilitatẽ. Nec etiam
mulier ↄfitet̃ pctm̃ ſed refert in alterũ dicẽs:
Serpẽs decepit me ⁊ comedi: in ipari ſexu:
ſed pari faſtu. Ecce hic dicit Aug⁹ qꝛ parem
Determinatio predicte auctis. faſtũ habuit mulier cum viro. Pariter ergo
ſupbierũt ⁊ pariter peccauerũt. ¶ Sed hoc
ita determinari põt vt dicamus parẽ vtriuſ
qȝ fuiſſe faſtuȝ in excuſatione pcti: ⁊ etiam in
eſu ligni vetiti: ſed diſparẽ: ⁊ in muliere mul
to maiorẽ in eo q̄ credidit ⁊ voluit eſſe ſicut
De viro ẽt legit̃ q̄ voluit eẽ ſicut deus. deus: qđ non vir. Verũtñ ⁊ de viro legit̃ q̄
voluit eẽ ſicut deus. Dicit eni Aug⁹ ſup illũ
Pſal.68. locũ pſal. Que nõ rapui tũc exoluebam. Ra
puit adã ⁊ eua p̄ſumẽtes vt diabolus de diui
nitate: rape voluerũt diuinitatẽ: ⁊ pdiderunt
Pſal.82. felicitatẽ. Itẽ ſup illũ locũ: Deus q̄s ſilis ti
bi. Qui per ſe vult eẽ vt deus pu̇erſe vult eſſe
ſilis deo: vt diabolus qui noluit ſub eo eſſe: ⁊
hõ qui vt ſeruus noluit teneri p̄cepto: ſed vo
luit vt nullo ſibi dñante eẽt q̄ſi deus. Item ſu
Phil.2. per illũ epl̃e locũ: Nõ rapinã arbitrat⁹ eſt ſe
eẽ eq̄lẽ deo: qꝛ nõ vſurpauit qđ ſuum nõ eſſet
vt diabolus ⁊ primus homo.

¶ Quorundam ſnia q̄ adam ambierit eſſe vt deus: ſed non crediderit poſſibile. g

Ideo q̄buſdaȝ videtur
q̄ ẽt adã ãbierit eẽ ſicut de⁹: nõ tñ crediderit
id fieri poſſe: ⁊ ideo falſum eẽ qđ diabolus ꝓ
mittebat cognouit. Et lȝ diuinitatis eq̄litatẽ
cõcupierit: nõ tñ adeo exarſit: nec tãta eſt af
fectus ambitione ſicut mulier que illud fieri
poſſe putauit: ⁊ iõ magis illud ambiendo ſu
perbiuit. Virũ aũt aliq̄ forte ambitionis ſur
reptio mouit: ſed nõ ita vt illud verũ vel poſ Aliorũ ſnia
ſibile fore putaret. Alijs aũt videt̃ iõ dictum q̄ pp̄ euam
eſſe q̄ adaȝ illud voluerit: qꝛ mulier de eo ſum de viro ſum
pta illud voluit: ſicut inquiunt: Pctm̃ dicit̃ p ptã id dictũ
vnũ hoĩem intraſſe in mũdũ .i. in humanam putant.
nãȝ: cũ tñ mulier añ virũ peccauerit: quia per Rom.5.
mulierẽ intrauerit de viro factam. Vel poti⁹ Per ſilitudinem ondit.
ideo per hoĩem dicit̃ intraſſe: qꝛ etiã peccan Rom.5.
te muliere ſi vir nõ peccaſſet: humanum gen⁹
minime peccatis corruptum pi̇ret. Minus
ergo peccauit vir q̄ mulier.

¶ Obiectio cõtra id quod dictum eſt virum minus peccaſſe. h

His autẽ opponi ſolet
h mõ. Trib⁹ modis (vt Iſidorus ait) pctm̃ De ſummo bono lib.6.
gerit̃ .ſ. ignorãtia: infirmitate: induſtria. Et
grau⁹ ẽ ĩfirmitate peccare q̄ ignorãtia: gra
uiuſqȝ iduſtria q̄ infirmitate. Eua aũt videt̃
ex ignorãtia peccaſſe: qꝛ ſeducta fuit. Adam
v̄o ex iduſtria: qꝛ nõ fuit ſeduct⁹ vt Apl̃s ait.
¶ Ad qđ dicimus: qꝛ lȝ eua ĩ hoc p ignorã Riſio q̄ diſtiguit̃ igno
tiã deliquerit q̄ putauit verũ eẽ qđ diabolus rantia eue ĩ
ſuadebat: non tñ in hoc q̄n nouerit illud dei quo .ſ. igno
eẽ mãdatũ ⁊ pctm̃ eſſe contra agere. Et iõ ex rãter peccauerit ⁊ ĩ quo
cuſari a pctõ per ignorantiam non potuit. non.

¶ Q̄ ignorantia alia excuſat: alia non. i

Eſt eniȝ ignorãtia que
excuſat peccãtẽ: ⁊ eſt ignorãtia talis que non
excuſat. Eſt aũt ignorãtia vincibilis: ⁊ igno
rãtia inuincibilis. Excuſatio oĩs tollit̃ vbi
mandatum non ignoratur.

¶ De triplici ignorãtia que excuſat ⁊ que non. k

Eſt autem ignorantia
triplex: ⁊ eoꝝ .ſ. q̄ ſcire nolũt cũ poſſint q̄ non
excuſat: qꝛ ⁊ ipſa peccatum eſt. Et eoꝝ qui vo
lunt ſed nõ pñt que excuſat: ⁊ eſt pena peccati
non peccatum. Et eorum qui quaſi ſimplici
ter neſciũt non renuentes vel ꝓponẽtes ſcire
que neminem plene excuſat: ſed ſic fortaſſe vt De gr̃a ⁊ libero arbi⁹.
min⁹ puniat̃. Unde Aug⁹ ad valẽtinũ. Eis
aufertur excuſatio qui mãdata dei nouerunt

Digitized by Google

Ubi non ſit excuſatio.

quā ſolēt hēre hoīes de ignorātia. Et lȝ grauius ſit peccare ſciēter ꝙ̄ neſcienter: non iō tñ cōfugiēdū eſt ad ignorātie tenebras: vt in eis q̄ſq̄ꝫ excuſationē reqrat. Aliud eſt eniȝ neſciſſe: aliud ſcire noluiſſe: qꝛ in eis qui intelligere noluerūt ipſa ignorātia pctm̄ eſt: in eis vero qui nō potuerūt pena pctī. Ignorantia vero que nō eſt eorū qui ſcire nolunt: ſed qui tanq̄ ſimplr̄ neſciūt: nullū ſic excuſat vt eterno igne nō ardeat: ſed ſortaſſe vt minus ardeat. Nō igitur mulier excuſationē habuit de ignorantia: cum ꝛ mandatum nouerit: ꝛ peccatum eē̄ ſecus agere non ignorauerit.

¶ Unde proceſſerit conſenſus illius peccati cum natura hominis eſſet incorrupta. l

Solet ēt q̄ri cū ſine vi-

tio eēt natura hoīs: vñ cōſenſus mali ꝓceſſerit? Ad qḋ rñderi pōt: qꝛ ex libero arbitrio ꝓprie volūtatis fuit. In ipſo eniȝ ꝛ in alio cā extitit vt fieret deterior. In alio qꝛ in diabolo qui ſuaſit. In ipō: qꝛ voluntate liberi arbitrij cōſenſit: ꝛ cū liberuȝ arbitrium ſit bonū: ex re vtriqꝫ bona malus ille cōſenſus ꝓuenit; ꝛ ita ex bono maluȝ manauit. De hoc aūt in ſequēti plenius tractabimus cū origo mali ꝛ ī qua re coaleſcat inueſtigabitur.

¶ An voluntas precesserit illud peccatum. m

Si vero q̄ritur. Utrū

volūtas illud pctm̄ p̄ceſſerit? Dicimꝰ qꝛ pctm̄ illud in volūtate ꝛ in actu ꝯſtitit: ꝛ voluntas actū p̄ceſſit: ſed ipſam volūtatē alia hoīs voluntas mala nō p̄ceſſit: atqꝫ ex diaboli ꝑſuaſione ꝛ hoīs arbitrio illa voluntas mala prodijt: qua iuſtitiā deſeruit ꝛ iniquitatē incohauit: ꝛ ipſa voluntas iniquitas fuit.

¶ Iſta eſt diſtinctio xxᵃ huiꝰ ſcḋi libri: In qua magr̄ poſtq̄ꝫ egit de tētatione ex pte tētātis: agit de eadeȝ ex pte tētati. Et tria facit. Nam p̄mo inq̄rit q̄d q̄libet eoꝝ peccādo appetierit. Scḋo q̄s eoꝝ grauius peccauerit vir aut mulier. Tertio vñ ꝯſenſus quo peccauerūt ꝓceſſerit. Primū facit a p̄ncipio diſtinctiōis vſqꝫ ibi (Et quo manifeſte,) Scḋm ab inde vſqꝫ ibi (Solet etiā queri.) Tertiū vſqꝫ ad finem diſtinctionis. Et tm̄ in gn̄ali. In ſpāli aūt ſnīa magr̄i ſtat in tribꝰ ꝓpōnibus q̄rū p̄ma eſt hec. ¶ Non adā ſed eua in tāta elatiōe fuit ſeducta: vt per eſum ligni vetiti ſe ſimilē fieri deo eſtimauit. Hāc magr̄ ꝓbās dicit ꝙ radix ꝛ origo p̄mi peccati p̄moꝝ parentū fuit ꝙ in aīs eoꝝ p̄ceſſit quedam p̄ſumptionis elatio. ex qua diaboli ſuggeſtione ꝯſenſerūt p̄mo mulier. poſtea vir. Cōtra qḋ dictū obijciēs dicit ꝙ cū ipſo dicto ſequit̄ hoiem nō alterius ſuggeſtione ſed ꝓpria ſuperbia peccaſſe vt angelus. ꝛ per ꝯñs vt angelus corruiſſe: cuiꝰ tñ ꝯtriū dicebat̄ in p̄cedēti diſtinctiōe. Ad qḋ rñdet dicēdo ꝙ cum dicebat elationē quandā in pctō p̄moꝝ parētū preceſſiſſe non ita intelligebat ꝙ illa elatio p̄ceſſerit ſuggeſtioneȝ: ſed vt opus pctī. Nā in illo pctō iſte fuit ꝓceſſus ꝛ ordo ꝙ primo p̄ceſſit diaboli tētatio ex qua ſecuta eſt immediate hoīs elatio quā ſecutuȝ eſt pctm̄ operis: ꝛ vlterius pena pctī. Et ſubdit ꝙ talis elatio fuit aliter in muliere q̄ꝫ in viro: qꝛ mulier credidit ſe poſſe hēre dei ſimitudinē putās veꝝ eſſe qḋ diabolus ſuadebat. vir aūt nō credebat nec putauit verum eē̄ qḋ diabolus ſuadebat: aliq̄ tñ elatio in mēte eiꝰ per tētationē extitit. vñ vir alr̄ fuit ſeductꝰ q̄ꝫ mulier qḋ diuerſis ſcōrū auctibꝰ magr̄ ꝯfirmat. ¶ Scḋa ꝓpō eſt hec: Grauiꝰ eua q̄ꝫ adā peccauit trāſgrediēdo diuinū p̄ceptū in paradiſo. Hāc magr̄ probat triplr̄. Primo ex hoc ꝙ mulier veꝝ eē̄ credebat qḋ diabolus ei dixit qḋ nō fecit vir: vt pȝ ex p̄dictis. Scḋo ex h̄ ꝙ mulier elata nimis p̄ſumebat ſe poſſe fieri eq̄lē deo qḋ nō fecit vir: ſed de pn̄ia ꝛ miſericordia dei cogitās deceptꝰ fuit in hoc ꝙ eſtimabat pctm̄ eē̄ veniale qḋ mortale fuit. Tertio ex hoc ꝙ mulier peccauit in deum: in ſe ꝛ in primū. vir aūt ſolū in deuȝ ꝛ in ſeipm̄. Sed ꝯtra illud obijcit triplr̄. Primo auc̄te Augu. dicētis ꝙ vtriuſqꝫ erat par faſtus: ꝛ per ꝯñs eq̄liter peccauerūt. Ad qḋ rñdens dicit ꝙ lȝ vtriuſqꝫ erat par faſtus in excuſatione peccati: quia vir excuſauit ſe per mulierē: ꝛ mulier per ſerpētē. In muliere tñ multo maior faſtus erat: quo ad tria p̄dicta. Scḋo obijcit auc̄te btī Augu. dicētis ꝙ etiā vir voluit eſſe eq̄lis deo. Ad qḋ rñdēs dicit ꝙ hoc aliq̄ opinati fuerunt qui tñ cū hoc poſuerūt ꝙ vir nō tāta ambitione ad h̄ exarſit ſicut mulier. Tertio obijcit ꝯtra idē aſſumens ꝙ tribꝰ modis pctm̄ cōmittit̄. ſ. ex ignorātia: ex infirmitate: ꝛ ex īduſtria ꝛ grauius eſt pctm̄ qḋ committit̄ ex ifirmitate q̄ꝫ qḋ cōmittit̄ ex ignorantia. ꝛ grauius qḋ cōmittit̄ ex īduſtria q̄ꝫ qḋ cōmittit̄ ex infirmitate. Cū ergo mulier videat̄ peccaſſe ex ignorantia: qꝛ ſeducta fuit. Adā vō ex īduſtria: qꝛ nō fuerat ſeductus ſm̄ aplm̄: ergo videt̄ vir grauius peccaſſe mliere. Et rñdēs magr̄ dicit: ꝙ lȝ mulier q̄ ad h̄ ex ignorātia peccauit ꝙ per diabolū ſeducta credidit eē̄ verū qḋ ipē ſuadebat: nō tñ quo ad hoc ꝙ mandatū dei nō nouerit: cuiꝰ oppoſitū diabolus ſibi ſuaſit. ꝛ iō per ignorātiā excuſari nō pōt: cū ibi ignorantia tollat̄ vbi mādatū nō ignorat̄ ꝛ pctm̄ eē̄ ꝯ ipſum mādatū agē nō dubitat̄. Poſtea ſubdit diſtinctioneȝ ignorātie dicēs: ꝙ ignorātia alia eſt vincibilis: ꝛ eſt eoꝝ que nolūt hoīes ſcire tñ poſſunt ꝛ tenent̄: ꝛ illa nō excuſat a pctō: ſed potius pctm̄ aggrauat. Alia eſt iuincibilis: ꝛ eſt eoꝝ que hoīes volūt ſcire ꝛ non pñt: ꝛ illa excuſat ꝛ non eſt pctm̄: ſed pena pctī. Et iſta ꝯfirmat auc̄te Augu. ¶ Tertia ꝓpoſitio ē hec. Malus ꝯſenſus hoīs nām bonā hn̄tis ꝓceſſit ex ꝓprio libero arbitrio ꝛ ſuggeſtione diaboli ſuadētis. Hāc magr̄ ꝓbās querit: Cū nā hoīs eſſet ſine vitio: vñ ꝓceſſit ꝯſenſus malus. Et rñdēs dicit ꝙ ꝓceſſit ex libero arbitrio voluntatis: vñ ex hoc ꝙ hō fiebat deterior hoc fuit a diabolo qui ſuaſit ꝛ a voluntate qua hō ſuadēti ꝯſenſum dedit: qꝛ liberū arbitriū lȝ de ſe fuit bonū de ipō tñ potuit ꝓcedē ꝯſenſus malus. Querit ēt vtrū volūtas illud pctm̄ p̄ceſſerit. Et rñdet ꝙ volitiuā pōt dicē potētiā aīe. ſ. potētiā vltimā: ꝛ ſm̄ hoc volūtas pctm̄ p̄ceſſit vel etiā malum actū volūtatis poſſumus vocare volūtatē: ꝛ ſm̄ hoc volūtas pctm̄ nō p̄ceſſit: qꝛ an̄ p̄mā malā volūtatem p̄mi hoīs alia mala volūtas hoīs nō fuit: ſed prima mala hoīs volūtas ex diaboli ꝑſuaſione: ꝛ ex hoīs libero arbitrio prodijt. Et tantum in ſpeciali.

Digitized by Google

Quare deus permiſerit hominez tentari ſciens eū eſſe caſurum. a

Di. XXIII. De dei permiſſione in actu tētandi Augu. ſuper Gen.

Pretereaqueriſo

let: cur deus hoiez tētari pmiſerit quē decipiēdū fore pſciebat. Sed nō eēt laudabile hoi ſi iō bn̄ viuē poſſet q: nemo male viuē ſuaderet cū i nā poſſe ⁊ in ptāte hēret velle non ɔſentire ſuadenti deo iuuāte: ⁊ eſt glioſius non ɔſentire ꝙ tentari nō poſſe. Mouent᷑ ēt q̄dā dicētes: Cur creauit de⁹ quos futuros malos pſciebat: q: puidit q̄d boni de malis coꝝ eſſet facturus. Sic eni eos fecit vt relinqueret eis vn̄ aliquid facerēt: ⁊ ſi culpabilr aliq̄d facerēt: illum de ſe laudabilr opantē inuenirēt. A ſe bn̄t volūtatē malā ab illo naturaȝ bonā ⁊ iuſtā penam. Fruſtra ergo dr̄: nō deberet de⁹ creare q̄s pſciebat malos futuros: ſciebat eni bonis profuturos: ⁊ iuſte ꝑ mala volūtate puniēdos.

Scḋa qō. Quare de⁹ creauit q̄s preſciebat malos futuros.

Tertia qō. Addūt etiā talē hoiem debere facere qui nollet oino peccare. Cōcedim⁹ q̄dē meliorem naturā eſſe que oino peccare nollet. Concedant ⁊ ipſi nō eſſe malā que talis facta eſt vt poſſet non peccare ſi vellet: ⁊ iuſte punitā que voluntate non neceſſitate peccauit. Cum ergo hec bona ſit: illa melior: cur non vtrāq; faceret vt vberi⁹ laudaret᷑ de vtraq;. Illa eni de ſcīs angelis: hec de hoibus ē.

Quarta qō. Itē inquīt: Si deus vellet: ⁊ illi boni eēnt. Et hoc q̄dē ɔcedimus: ſed meli⁹ voluit: vt qđ vellēt eēnt. Et boni q̄dē nō īfructuoſe: mali vo nō ipune eſſent.

Quinta qō. Itē inquīt: Poſſet de⁹ volūtatem coꝝ ɔuertere in bonū q: oipotēs eſt: poſſet reuera: cur non fecit? Quia noluit. Cur noluit? Ipſe nouit.

Rom̄. iz. Non debemus plus ſapere ꝙ oportet.

Hic q̄lis ſcḋm aiaȝ ⁊ agit de ſcīa hoīs añ pctm̄. b

Et q̄dē ſcḋm aiam rōna

lis fuit hō hn̄s diſcretionē bōi ⁊ mali. Sciaȝ q̄ȝ rerū creatarū ⁊ cognitionē vitatis. que pme pfectioni ɔgruebat: mox ɔdit⁹ nō incongrue accepiſſe putat᷑: ⁊ ad illā non ſtudio vel diſciplina aliq̄ per interualla tpis pfeciſſe: ſȝ ab exordio ſue ɔditiōis diuinit⁹ illā pcepiſſe.

Q triplicē habuit hō ante lapſum cognitionem. ſ. rerum propter ſe factarū ⁊ creatoris ⁊ ſui. c

Fuitq; hō primus ante

lapſuȝ triplici cognitiōe pdit⁹ rerū. ſ. pp ſe factaꝝ: ⁊ creatoris ⁊ ſui.

De cognitione rerum creatarum. Rerū q̄ppe cognitionē hoieȝ accepiſſe pſpicuū eſt: cū nō ipſe creator vel angelus aliq̄s: ſed hō oib⁹ aiantibus noīa impoſuerit: vt oſtēderet᷑ ꝙ ſingulorꝝ notitiā hō ipſe habuerit. Que eniȝ pp illū creata erāt: ⁊ ab illo regēda ⁊ diſponēda erāt: horꝝ oium de⁹ illi ⁊ ſciam tribuit: ⁊ puidētiam atq; curā reliq̄t. Quia vt ait Apl's: Non ē cura deo de bob⁹. j. Cor. 9. Quoꝝ alioꝝūq; aialiū deus hoi curā reliqnit ⁊ puidētiā: vt dn̄ationi ei⁹ ſubijcerent᷑ ⁊ rōne illius gubernarent᷑. vt ſciret illis neceſſaria puidere a quib⁹ emolimentū debebat recipe. Hāc aūt ſciam hō peccando nō pdidit ſicut nec illā qua carnis neceſſaria puiderent᷑. Et iccirco in ſcriptura hō de huiuſmodi non erudit᷑. ſed de ſciētia aīe quā peccando amiſit.

De cognitione creatoris. d

Cognitionē quoq; cre

atoris pmus hō habuiſſe credit᷑. Cognouit eni a q̄ creat⁹ fuerat: nō eo mō cognoſcēdi q̄ ex auditu ſolo pcipit᷑ quo mō a credētib⁹ abſens querit᷑: ſed q̄dā iteriori aſpiratione qua dei pn̄tiā ɔtēplabat᷑: nō tn̄ illa excellēter ſicut poſt hāc vitam ſancti viſuri ſunt: neq; ita in enigmate qualiter in hac vite videmus.

De cognitione ſui. e

Porro ſui cognitioneȝ

idē hō talem accepiſſe videt᷑ vt ⁊ q̄d deberet ſupiori: ⁊ quid eq̄li ⁊ inferiori nō ignoraret. Cōditionē quoq; ſuā ⁊ ordinem. ſ. qualis factus eēt ⁊ qualiter incedere deberet: quid agere: quid cauere intellexit. Si horuȝ notitiam nō habuiſſet: nō eſſet reus puaricationis: neq; ſeipſum cognouiſſet.

Utrū hō pſcius fuerit eorū q̄ ſibi futura erant. f

Si aūt queritur · Utrū

hō ſciētiā habuerit coꝝ q̄ circa eū futura erāt ideſt ſi ruinam ſuam pſciuerit: ⁊ ſilr preſcierit bona que habiturus fuiſſet ſi in obedientia pſtitiſſet? Rn̄deri poteſt ꝙ ei magis faciēda ī dicta ſunt ꝙ futura reuelata. Accepit enim ſciam ⁊ pceptū coꝝ que faciēda fuerant: ſed nō habuit preſciētiam coꝝ que futura erant.

Rn̄ſio quare dr̄ nō hēre futurorū preſciētiaȝ.

Non fuit ergo homo pſcius ſui caſus ſicut ⁊ de angelo diximus. Qđ Aug⁹ ſup Gene. aſſerit ratione vtens quam ſupra poſuimus. lib. io. c. zȝ.

Hec de ſciētia hois quātum ad primū ſtatuȝ ptinet: dixiſſe ſufficiat.

Iſta eſt diſtinctio zȝ huius ſcḋi libri: In qua magiſter poſtq̄ egit de tētatione pmoꝝ parētum ex pte tētati ⁊ tētatoris: agit ɔſr de eadem ex pte dei pmittētis. Et tria facit. Nā pmo inq̄rit q̄re deus hominē tētari pmiſit. Scḋo de ſcia qua hō illuſtratus fuit. Tertio an etiā ſtatū futurum pſciuit. Primum facit a pncipio diſtinctionis vſq; ibi (Et quidem ſcḋm aiam.) Scḋm ab inde vſq; ibi (Si vero queritur.) Tertiū ab inde vſq; ad fineȝ diſtinctionis. In ſpāli ſnīa magr̄i ſtat in tribus ꝓpōnibus q̄rum prima eſt

Digitized by Google

hec. ¶ Deus hoīem quē pſciuit decipiēdum ad lau dabilius bonū tētari permiſit. Hanc magr̄ inſinuās querit quinq̄ q̄ōnes. Prima eſt: Cur deus hoīez tē tari pmiſit quē decipiēdū pſciuit. Et rñdēs ad hoc dicit q̄ ad oñdēdū hūane nāe dignitatem: q2 digni or eſt ꝯditio poſſe tētari ⁊ non ꝯſentire: q̄ nec poſſe tētari nec poſſe ꝯſentire. Scda q̄ō eſt: Cur deus il los hoīes creauit: quos futuros malos preuidit. Ad qḋ rñdet dicēdo q̄ ppter bonū qḋ inde vēturuz no uit. Tertia q̄ō eſt hec: Cur deus nō fecit hoīem im peccabilē. Et rñdēs dicit q̄ iō: q̄ melius eēt vtram q̄ nām eē. ſ. eam que nō peccare poſſet: ſicut in ſan ctis angelis per grām in gloria ꝯfirmatis: ⁊ eaz qua peccare ⁊ nō peccare poſſet ſi vellet: qualis fuit i ho minib⁹ q̄ vtriuſq̄ modi ſoꝛū. Quarta q̄ō eſt: Cur de us qui ſola ſua volūtate potuiſſet eos ſaluaſſe a con ſenſu nō ſaluauit eos. Et rñdens dicit q̄ voluit eos nāe ſue reliquē: vt nec īfructuoſe boni eēnt. nec im pune mali. Quīta q̄ō eſt: Cur de⁹ cū ſit oīpotēs non ꝯuertit volūtates eoꝝ ad bonū. Et rñdet quod nolu it cuius nolitionis cauſa vlterius non eſt querenda. ¶ Scda ꝓpoſitio eſt. Deus mox hoīem creatum re pleuit oī ſcīa ptinēte ad ſuū ſtatū. Hāc ꝓpōnem ma giſter inſinuās dicit: q̄ pm⁹ hō nō per interualla ſiue per ſucceſſionē tpis: ſ3 creatus mox ſciam ſibi neccīā ⁊ cōpetētē ſibi accepit. vñ triplici cognitione pm⁹ pa rēs pditus fuit. Primo cognitiōe rerū ppter ſe cre ataꝝ quaꝝ curā erat habiturus vñ ⁊ eis noīa impoſu iſſe legit: ⁊ illā rerū cognitionez per ſpēz nō pdidit ſ3 hāc pctō ꝑpetrato retinuit. Scdo dotat⁹ fuit pm⁹ hō cognitione ſui creatoꝛis. ſ. dei nō q̄dem enigma tica: ſ3 per quādā iteriorē īſpirationē: non tñ ita cla re ſicut in patria: ⁊ illā poſt pctm̄ retinuit. Tertio fu it illuſtrat⁹ cognitione ſuiipſius: ſciuit enī q̄d debuit ſupioꝛi: q̄d alijs: q̄d ſibi: ⁊ ei poſt pctm̄ illā retinuit. ¶ Tertia ꝓpō eſt hec: hō añ pctm̄ nō preſciuit futu rū euētū ſui ſtatus. Hāc magr̄ ꝓbās querit. Utrū pri mus hō hūit ſciam eoꝝ que circa ipm̄ futura erant i. an preſciuerit: qualia hōa habuiſſet ſi pſtitiſſet vl̄ ēt añ pſciuerit ruinā ſi lapſurus eēt. Et rñdens dicit q̄ pmus hō accepat ſciam eoꝝ que augēda ⁊ dimit tēda fuerit: alſ pctm̄ fuiſſet ſibi iniuſte iputatū: ſed nō fuit ſui caſus pſcius: cuius ſimile ſupra dictuz eſt de angelis coꝛruentib⁹: qḋ ꝯfirmat auc̄te bti Augu. Et tñ in ſpeciali.

Di. XXIIII De adiutorio p qḋ hō añ lapſuz ſtare potuit. ſ. de libero arbitrio iſtiuz ad alias potentias cōparatur.

¶ De gratia hominis ⁊ de potentia ante caſum. a

Unc diligēter in

ueſtigari opz quā gratiā vel po tētiā habuerit hō añ caſū: ⁊ vtrū p eā potuerit ſtare vel nō. Scien dū eſt ergo q̄ hoī in creatione (ſicut de ange lis dixim⁹) datū eſt p gratiā auxiliū ⁊ collata ē potētia p quaz poterat ſtare, i. nō declinare ab eo qḋ accepat: ſed nō poterat ꝓficere intā tū vt p grām creationis ſine alia mereri ſalu tē valeret. Poterat q̄dē p illud auxiliū gratie creationis reſiſtere malo: ſed non pficere bo nū. Poterat tñ per illud bñ viuere quodam mō: q2 poterat viuere ſine pctō: ſed non pote rat ſine alio grē adiutorio ſpūalr̄ viuere quo vitā mereret eternā. vñ Aug⁹ in enchi. Si fa

¶ In gratia creat⁹ fuit in q̄ potuit ſtare: ſed nō pficere.

¶ Etiā poterat per illaz creatōis gratiaz bñ viuere quodāmō cap. 88.

ctus eſt hō rect⁹ vt ⁊ manere in ea rectitudine poſſet: nō ſine diuino adiutorio: ⁊ ſuo fieri p uerſu s arbitrio vtrūlibet hoꝛum elegiſſet: dei volūtas fieret vel ab illo vel de illo. Et q2 ſuaz maluit facere voluntatē q̄ dei: de illo facta eſt voluntas dei. Itē in eodez: Sic hoīem prius opoꝛtebat fieri: vt ⁊ bene poſſet velle ⁊ male. Nec fruſtra ſi bñ: nec ipune ſi male. Idē quo q3 in li. de correctiōe ⁊ gratia ait: Si hoc ad iutoriū vel angelo vel hoī cū primū facti ſunt defuiſſet: qm̄ non talis natura facta erat vt ſi ne diuino auxilio poſſet manere ſi vellet non vtiq3 ſua culpa cecidiſſet. Defuiſſet q̄ppe ad iutoriū ſine quo manere non poſſet. Idē: De derat deus hoī bonā volūtatē: in illa quippe eū fecerat rectū: dederat adiutorium ſine quo non poſſet in ea manere ſi vellet ⁊ per qḋ poſ ſet. Ut aūt hoc vellet: i eius dimiſit arbitrio. In eodē. Acceperat poſſe ſi vellet: ſed nō ha buit velle quo poſſet. Nam ſi habuiſſet perſe ueraſſet. His teſtimonijs euidenter monſtra tur q̄ hō rectitudinē ⁊ bonā volūtatē in crea tione accepit: atq3 auxiliū quo ſtare poterat: alioquin non ſua culpa videretur cecidiſſe.

¶ Qualis fuerit illa rectitudo ⁊ bonitas voluntatis in qua creatus eſt. b

Sed quō rectā ⁊ bonā

volūtatē habuit hō ſi per eā nec mereri vitam valuit nec in ea ſtare voluit: q2 nec aliq̄d mali ea tunc volebat: ⁊ ad tps ſtare voluit: ſed non perſeueranter: ⁊ ideo recta ⁊ bona fuit tūc vo luntas hominis.

¶ Oppoſitio contra illud qḋ dictum eſt hominez nō potuiſſe proficere. c

Ad hoc aūt quod dixi

mus hoīez nō potuiſſe ꝓficere vel mereri per grām creationis ſolet opponi ſic: Per illud auxiliū grē creatiōis potuit ſtare in bono qḋ accepat. Potuit ergo reſiſtere tētationi. S3 reſiſtere tētationib⁹ atq3 ſuggeſtionib⁹ malis meritū eſt ac bonū remunerabile. O ē autem bonū meritū ꝓfectus ē. Per grāz ergo crea tionis ꝓficere potuit ſine adiectione alterius grē. Ad qḋ dicimus q2 reſiſtere malo ⁊ non ꝯſentire tētatiōi nō feciſſet illi meritū ⁊ ſi non cōſenſiſſet: q2 nihil in eo erat qḋ ad malū im pelleret ſicut angelis qui nō ceciderūt non fu it meritū q̄ ſteterūt, i. q̄ nō coꝛruerūt. Nobis aūt meritū eſt aliqñ ſi malū non facimus ſed reſiſtimus: ibi dūtaxat vbi cā ſubeſt que nos id facere mouet: q2 ex peccati coꝛruptela pro ni ſunt ad lapſuz greſſus noſtri. Ubi aūt nō

Responſio.

¶ Reſiſtere malo aliquā do meritū ē: aliqñ non.

Digitized by Google

interuenit cauſa nos ad malū īpellēs: non me remur ſi ab eo declinamus. Declinare enim a malo ſemp vitat penā ſȝ nō ſp meret̄ palmaȝ.

¶ De adiutorio homini in creatione dato quo ſtare poterat. d

Hic cōſiderandum eſt

qđ fuerit illđ adiutoriū hoī datū i creatiōe q̄ poterat manere ſi vellet. Illud vtiqȝ fuit libertas arbitrij ab oī labe ⁊ corruptela immunis: atqȝ volūtatis rectitudo ⁊ oium nāliuȝ potētiarū aīe ſinceritas atqȝ viuacitas.

¶ De libero arbitrio. e

Liberū vero arbitriū ē

facultas rōnis: ⁊ volūtatis qua bonū eligit̄ gr̄a aſſiſtēte: vel malū eā deſiſtēte. Et dicit̄ liberū quātū ad volūtatem que ad vtrūlibet flecti pōt. Arbitriū ℣o quātū ad rōnē cuius eſt facultas vel potētia illa cuius etiā eſt diſcernere inter bonū ⁊ malū: ⁊ aliqñ q̄dē diſcretionē hñs boni ⁊ mali qđ malū eſt eligit: aliqñ ℣o qđ bonū eſt. Sed qđ bonū eſt niſi gr̄a adiuta nō eligit: malū ℣o per ſe eligit. Eſt eniȝ in aīa rōnali volūtas nālis qua nāliter vult bonum: lȝ tenuiter ⁊ exiliter: niſi gr̄a iuuet: que adueniens iuuat eā ⁊ erigit vt efficaciter velit bonū. Per ſe aūt pōt velle malum efficaciter.

Qđ bruta animalia nō hñt liberuȝ arbitriū ſed appetitum ſenſualitatis

Illa ergo rōnalis aīe potētia qua bonum vel malū pōt velle: vtrūqȝ diſcernēs liberum arbitriū nūcupat̄: qđ bruta aīalia non hñt: q2 rōne carēt: hñt tñ ſenſuȝ ⁊ appetitū ſenſualitat̄.

¶ De ſenſualitate. f

Eſt eñi ſenſualitas q̄//

dā vis aīe iſerior ex qua eſt mot⁹ qui itēdit̄ i corpis ſenſus atqȝ appeti⁹ rerū ad corp⁹ pertinētiū.

De rōne q̄ hēt duas ꝑtes quātum ad officia.

Rō ℣o vis aīe eſt ſupior: que (vt ita dicam⁹) duas hēt ptes vel dr̄ias: ſupiorē ⁊ iferiorē. Scđm ſupiorem ſupnis cōſpiciēdis vel ꝯſulēdis itēdit. Scđm iferiorē ad tpalium diſpōnē ꝓſpicit.

Quid ad rōnem ptinet

Quicq̄d ergo in aīa noſtra nobis ꝯſiderātib⁹ occurrit qđ nō ſit cōe cū beſtijs ad rōnē ptinet. Qđ aūt in ea reꝑis cōe cū beluis: ad ſenſualitatem ptinet. Et vbi vobis gradatim in ꝯſideratione ptiū aīe progrediētib⁹ pmū aliq̄d occurrit qđ nō eſt cōe cū beſtijs ibi icipit rō.

Ubi incipit ratio.

Hoc aūt Aug⁹ docet in. 12. lib. de tri. ita dicēs: Videam⁹ vbi ſit q̄ſi q̄ddā hoīs exterioris iterioriſqȝ cōfinium.

cap. j. vel. 8.

Quicq̄d eñi hēmus in aīo cōe cuȝ pecore: recte dicit̄ ad exteriorem hoiem ptinere. Non eñi ſolū corp⁹ exterior hō deputabit̄: ſed adiūcta q̄dā vita ſua qua cōpages corpis ⁊ oēs ſenſus vigēt quib⁹ iſtruct⁹ eſt ad exteriora ſentienda. Aſcēdētibus ergo itrorſum q̄buſdam gradibus cōſiderationis per aīe ptes vbi icipit aliq̄d occurrere qđ non ſit nobis cōe cum beſtijs ibi incipit rō: vbi hō iterior iaȝ poſſit agnoſci. Rōnis aūt pars ſupior eternis rōnibus ꝯſpiciēdis vel ꝯſulēdis adhereſcit: portio iſerior ad tpalia gubernāda deflectit̄. Et illa rōnis intētio qua cōtēplamur eterna ſapientie deputat̄: illa vero qua bñ vtimur rebus tpalib⁹ ſcie deputat̄. Cū vero diſſerim⁹ de natura mētis humane: de vna q̄dā re diſſerim⁹ nec eaȝ in hec duo que cōmemorauimus: niſi per officia geminamus. Carnalis aūt vel ſenſualis aīe motus: qui in corpis ſenſus itēdit̄ nobis pecoribuſqȝ cōis eſt: qui ſecluſus eſt ratione ſapiē: rōni aūt ſcientie vicinus eſt.

¶ Qđ talis eſt ordo peccādi vel cadēdi nobis q̄lis fuit in pmis hominibus. g

Illud quoqȝ ꝑtermit/

tendū nō eſt ꝙ talis nūc in vno hoīe tentationis ē ordo ⁊ ꝓgreſſio qualis tūc in primis ꝓceſſit parētib⁹. Ut enim tūc ſerpēs malū ſuaſit mulieri ipſaqȝ cōſenſit deinde viro ſuo dedit: ſicqȝ cōſumatū ē pctm̄: ita ⁊ nūc in nobis ꝓ ſerpēte eſt ſenſualis mot⁹ aīe: ꝓ muliere inferior portio rōnis. pro viro ſupior rationis portio.

Qđ in nobis eſt vir ⁊ mulier ⁊ ſerpēs ⁊ quomō.

Et hic eſt vir qui ſm apl̄m dr̄ imago ⁊ gloria dei: ⁊ illa eſt mulier: que ſm eundem dicit̄ gl̄ia viri.

j. Cor. ii.

Atqȝ iter hūc virū ⁊ hāc mulierē eſt velut quoddā ſpūale cōiugiuȝ nāliſqȝ ꝯtus quo ſupior ratiōis portio quaſi vir debet ꝑeſſe ⁊ dñari. Inferior vero q̄ſi mulier dȝ ſubeſſe ⁊ obedire.

De ſpūali cōiugio viri ⁊ mulieris in nobis.

Ideo vir ſm Apl̄m non debet hēre velamē: ſed mulier.

j. Cor. ii.

Et ſicut in cūctis aīantibus nō eſt reptum hoī adiutoriū ſimile ſibi: ſed de illo ſumptū qđ ei formaret̄ in cōiugiū. ita ⁊ in ptibus aīe q̄s cū pecoribus habemus cōes nullū mēti nr̄e ſile eſt adiutoriū. vñ Aug⁹ in eodeȝ: Illud nr̄m qđ in actione tpaliū tractādoꝝ ita verſat̄ vt nō ſit i nobis cōe cū pecore: rōnale eſt quidem: ſed ex illa rōnali mente qua ſubheremus intelligibili ⁊ incōmutabili veritati tanꝗ̄ ductum ⁊ inferioribus tractādis gubernādiſqȝ deputatum eſt.

Teſtionio Augu. ita eē oſtendit.

Sicut enim in oībus pecoribus non eſt inuētum viro adiutoriuȝ ſimile ſibi: niſi de illo detractū in cōiugium formaret̄: ita mēti noſtre qua ſupnā cōſulimus veritatē: nullum eſt ad vſum rerū tpaliū quātū nature hoīs ſatis eſt ſile adiutorium ex aīe ptibus quas cōmunes cum pecoribus habemus. Ideoqȝ rōnale noſtrū nō ad vnitatis diuortium ſeparatuȝ: ſed in

Digitized by Google

auxilium ſocietatis quaſi deriuatuʒ in ſuo diſ
partit̃ officio. Et ſicut vna caro eſt duorū in
maſculo ⁊ in femina: ſic intellectū noſtrum ⁊
actionem ſiue rōnē ⁊ appetitū rōnalē: vl̃ ſi ali
quo mō ſignificantius dici poſſunt vna men
tis natura cōplectit̃: vt ſicut de illis dictum
Gen.2. eſt. erunt duo in carne vna: ſic ⁊ de his dici
poſſit: duo in mēte vna. Ecce ex his ꝟbis ap
te intelligi pōt q̃liter in aīa hoīs exiſtat ima
go illius ꝯiugij: ⁊ q̃lr̃ in ſingulis nr̃m ſpū
aliter ſint illa tria: ſcilicet vir mulier ſerpens.

¶ Qualiter ꝑ illa tria in nobis cōſumet̃ tētatio. b

Nunc ſupereſt oſtēde
re q̃ō per hec tria in nobis cōſumet̃ pctm̃:
vbi agnoſci poterit ſi diligēter intēdat̃ q̃d ſit
in aīa mortale vel veniale pctm̃. Ut enim ibi
ſerpens ſuaſit mulieri: ⁊ mulier viro: ita ⁊ in
nobis ſenſualis motus cum illecebrā peccati
cōcepit: quaſi ſerpens ſuggerit mulieri. ſ. infe
riori ꝑti rōnis. i. rōni ſcientie que ſi cōſenſerit
illecebre: mulier edit cibum vetitum. Poſt de
eodem dat viro cum ſupiori ꝑti rōnis. i. rōni
ſapientie eādē illecebrā ſuggerit que ſi ꝯſentit
tūc vir etiam cum femina cibū vetituʒ guſtat.
Qn̄ peccatū ſit veniale. Qn̄ mulier ſola manducat cibuʒ vetitum. Si ergo in motu ſenſualitatum pctī illecebra
teneat̃: veniale ac leuiſſimū eſt pctm̃. Si vero
inferior ꝑs rōnis ꝯſenſerit: ita vt ſola cogita
tionis delectatione ſine voluntate perficiendi
teneat̃ mulier ſola māducauit non vir: cuius
auc̄te cohibet̃ volūtas ne ad opus vſqʒ ꝑue
niat. Si ꝟo adſit plena volūtas ꝑficiēdi vt ſi
adſit facultas ad effectum ꝑducat̃: vir quoqʒ
māducat: q2 ſupior pars rōnis illecebre con
ſenſit: ⁊ tūc eſt damnabile ⁊ graue peccatum.
Quādo aūt mulier ſine viro guſtat aliquan
Qn̄ mulier guſtat ſine viro tūc aliqn̄ mortale aliqn̄ veniale pctm̄ eſt. do eſt mortale aliqn̄ veniale peccatū. Ut eniʒ
dictū eſt tunc mulier ſine viro guſtat: cum ita
delectatione cogitationis pctm̃ tenet̃: vt faci
endum nō decernat̃: vel cum q̃dā terminus ⁊
mēſura a peccato adhibet̃ a viro: vt nō liceat
mulieri effrenata libertate in peccatū ꝓgredi.
Si ergo peccatum nō diu teneat̃ delectatiōe
cogitationis: ſed ſtatim vt mulierē tetigit vi
ri auc̄te repellat̃: veniale eſt. Si ꝟo diu in de
lectatione cogitationis teneat̃: etſi voluntas
ꝑficiēdi deſit: mortale eſt ⁊ pro eo dānabit̃ ſi
mul vir ⁊ mulier. i. totus homo: q2 ⁊ tunc vir
non ſicut debuit mulierem cohibuit vnde pōt
dici conſenſiſſe.

¶ Repetitio ſummam perſtringens. i

Itaqʒ vt breuiter ſūmā
ꝑſtrigā quādo pctm̃ ita in aīa cōcipit̃ vt illō

facere diſponat: vel etiā ꝑficiat aliud frequen
ter: aliud ſemel vel etiam qn̄ delectatione cogi
tationis diu teneat̃: mortale eſt. Cum ꝟo in
ſenſuali motu tm̄ eſt vt ꝑdiximus: tunc leuiſſi
mum eſt: q2 rō tūc nō delectat̃. Ideo autē ſu
pra dixi aliud frequenter: aliud ſemel: q2 que
dam ſunt que ſi tm̄ ſemel fiant: vel faciēda diſ
ponant̃: dānāt quedam ꝟo nō niſi ſepiꝰ fiāt
vel facienda decernant̃ vt de ocioſo verbo ⁊
huiuſmodi. Hec Augꝰ in. 12. lib. de tri, tradit
ita. Sicut in illo ꝯiugio pmoꝝ hoīuʒ ſerpēs Auc̄te Augu. ita eē cōfirmat.
māducādū ꝑſuaſit: mulier aūt nō manduca
uit ſola: ſed viro ſuo dedit ⁊ ſimul manduca
uerūt: ita ⁊ in quodam ſecreto cōiugio qd̄ in
vno hoīe gerit̃ ⁊ dinoſcit̃ cū rōni ſciētie que
in rebus tꝑalibꝰ agēdis rōcinandi viuacitate
ꝟſat̃ aīalis ſenſus ingerit quādam illecebraʒ
tūc velut ſerpēs alloquit̃ feminā. Huic auteʒ
illecebre conſentire de ligno vetito eſt edere.
Sed iſte conſenſus ſi ſola cogitationis dele Qn̄ mulier cuʒ viro mā ducat.
ctatione contētus eſt: ſupiori ꝟo auc̄te ita re
tinent̃ mēbra vt non exhibeant̃ arma iniqui
tatis pctō: ſic hn̄dū eſtimo: velut lignum veti Rom. 6.
tū mulier ſola comederit. Si aūt in conſenſu
illo ita decernit̃ q̃dqʒ pctm̃: vt ſi ſit ptās etiā
ōpe impleat̃: itelligēda eſt mulier dediſſe vi
ro ſuo ſimul edēdū illicitū cibum. Neqʒ enim
pōt peccatū nō ſolū cogitādū ſuauiter rerum
etiā ꝑpetrādū efficaciter mēte decerni: niſi ⁊
illa mētis intentio penes quā ſumma ptās ē
membra in opus mouēdi vel ab ōpe cohiben
di male actiōi cedat. ¶ Nec ſane cum ſola co
Utrum ſit mortale qd̄ in ſola delectatione tenet̃ cogitationis. gitatione mēs oblectat̃ illicitis: non quidem
decernēs eſſe faciēda: tenēs tn̄ ⁊ volēs libēter
que ſtatim vt attigerunt aīum reſpui debue
runt negādū eſt eē pctm̃: ſed lōge minus q̄ ſi
⁊ ōpe ſtatuat̃ implēdum. Et ideo de talibus
quoqʒ cogitationibꝰ venia petēda eſt pectuſ
qʒ ꝑcutiēdum ⁊ dicēdum: Dimitte nobis de Matth. 6.
bita nr̃a. Neqʒ enim ſicut in illis duobus pri
mis hoībus ꝑſonā ſuā quiſqʒ portabat: ⁊ idō
ſi ſola mulier cibū ediſſet illicitum: ſola vtiqʒ
mortis ſupplicio plecteret̃: ita dici pōt in ho
mine vno ſi delectationibꝰ illicitis a quibus
continuo ſe deberet auertere: cogitatio liben
ter ſola paſcat̃: nec faciēda decernant̃ mala:
ſed tn̄ ſuauiter in recordatione teneantur qua
ſi mulierē ſine viro poſſe damnari. Abſit hoc
credere. Hic quippe vna perſona eſt: vnus hō
eſt: totuſqʒ dānabit̃. niſi hec que ſine volun
tate opandi: ſed tamē cum volūtate aīum tali
bus oblectādi ſolius cogitationis ſentiuntur
eē peccata per mediatoris grām remittant̃.

Auguſtinus Epõ.z. Idem quoqz in libro contra manicheos de hoc eodez ſic ait. Aplus dicit: Scdm princi pem ptãtis aeris huius: ſpũs qui nũc opať in filijs diffidẽtie. Nunqd ergo viſibiliter eis appet aut quaſi corpeis locis accedit ad eos ⁊ opať? Sed miris modis per cogitationez ſuggerit qcqd põt qbus ſuggeſtionibus reſi

z.Coꝛ.z. ſtẽdũ eſt. Nõ enim ignoꝛamus aſtutias eius Quõ enim acceſſit ad iudam qñ ei perſuaſit

Joã.iz. vt dñm traderet? Nunquid in locis aut per hos oculos ei viſus eſt? Sed vtiqz vt dictuz

Luce.zz. eſt in coꝛ eius intrauit. Repellit aũt illum hõ ſi paradiſum mẽtis cuſtodiat. Poſuit enim

Gen.z. hoiem deus in paradiſo vt operať ⁊ cuſtodi ret: qꝛ ſicut eccľie dicif in cãticis canticoꝛum.

Cant.4. Hoꝛtus cõcluſus fons ſignat⁹: quo vtiqz nõ admittiť pûerſitatis ille perſuaſoꝛ: ſed tñ per mulierem decepit. Nõ enim etiã rõ nr̃a dedu ci ad conſenſum peccati põt: niſi cum delecta tio mota fuerit in illa parte animi qua debet obtẽperare rõni tanq̃ rectoꝛi viro. Etiam in vnoquoqz nr̃m nihil aliud agiť cuz ad pctm̃ qſqz dilabiť q̃ tũc actũ eſt in illis trib⁹ ſerpẽ te: muliere ⁊ viro. Nam pmo fit ſuggeſtio ſi ue per cogitationẽ ſiue per ſenſus coꝛpis vel vidẽdo: tãgẽdo: vel audiẽdo: vel guſtãdo: vl olfaciẽdo. Que ſuggeſtio cum facta fuerit ſi cupiditas nr̃a nõ moueať ad peccãdũ: exclu diť ſerpẽtis aſtutia. Si aũt mota fuerit: qſi iã mulieri pſuaſum erit: ſed aliqñ rõ viriliter etiã cõmotã cupiditatẽ refrenat ⁊ compeſcit. Q̃ď cũ fit: nõ labimur in pctm̃: ſed cũ aliquã ta luctatiõe coꝛonamur. Si aũt rõ conſenti at ⁊ qď libido cõmouerit faciẽdum eſſe decer nat ab omni vita beã tanq̃ de paradiſo expel liť hõ. Iã enĩ pctm̃ iputatur etiã ſi nõ ſubſeq̃ tur factũ qñ rea tenetur in ꝯſenſione conſcia.

¶ Quare hec de anime partibus dixit. k

Hec de aĩe partib⁹ iterſeruimus: vt ipſius aĩe natura pleni⁹ cogno ſcereť: ⁊ ſm quã ſui portionẽ in ea ſit liberuz arbitriũ intelligať .ſ. ſm rõnem qua oẽ pecca tum moꝛtale geriť: ſed nõ oẽ veniale: illud .ſ. quod in ſolo motu ſenſualitatis exiſtit.

¶ Q̃ ſenſualitas ſepe in ſcriptura aliter q̃ ſupra acci piť .ſ. vt ẽt iferioꝛ rõnis portio ei⁹ noĩe itelligať. l

Nõ ẽ aũt ſilẽtio ptereũdum q̃ ſepe in ſcriptura noĩe ſenſualitatis: nõ id ſolũ in anima q̃ eſt nobis: cõe cuz peco re: ſed etiam inferioꝛ portio rationis que tem poꝛalium diſpoſitioni intendit: intelligitur. Quod diligens lectoꝛ in locis ſcripture vbi de ipſa fit mentio vigilanter annotet.

¶ Iſta eſt diſtinctio z4ª hui⁹ ſcdi libri: In qua ma giſter poſtq̃ȝ egit de tentatione primi hoĩs p quã ce cidit agit de potentia p quã ſtare potuit. cuiuſmodi eſt liberũ arbitriũ Et tria facit. Nã pmo oſtendit q̃ pmis parẽtibus fuit datum ſufficiẽs adiutoꝛium ad ſtatus innocẽtie tẽtationẽ. Scdo ſubdit q̃ illud ad iutoꝛiũ fuit liberũ arbitriũ inſinuãs ad quã ipm pti neat aĩe portionẽ. Tertio ſubiũgit q̃ nos peccãtes ſeqmur qdãmõ pmoꝝ parẽtũ tẽtationez. Primuz facit a pncipio diſtinctionis vſqȝ ibi(Cõſiderãdum eſt.) Scdm vſqȝ ibi(Illď quoqz nõ ptereũdũ eſt.) Tertiũ võ vſqȝ ad finem diſtinctionis. In ſpãli ſnia magři ſtat in tribus ꝓpõnibus: qrum pma eſt hec. ¶ Primus hõ auxilio gratie a creatione ſibi indite potuiſſet abſqȝ merito cuilibet tentationi reſtitiſſe. Hãc magř probãs dicit q̃ pmus hõ ex creatione ha buit ſibi inditũ recte volũtatis auxiliũ. quo reſiſtere potuit malo: lȝ nõ ad meritum gloꝛie. Et rõ eſt: qꝛ ſi tale auxiliũ nõ habuiſſet: pctm̃ non fuiſſet ſibi iuſte imputatũ. Sed ꝯtra obiiciť dupliciter. Primo q̃rẽ do quõ talis volũtas recte poſſit dici: qꝛ primus hõ nec meruit nec ſtetit. Et rñdet ipam fuiſſe rectaȝ p mali carẽtiã: ⁊ qꝛ per hoc eã ad tẽpus ſtare voluit. Scdo querit ſic: Cũ reſiſtere malo ſit meritoꝛium ſi potuit in pmo ſtatu reſiſtere malo: ergo mereri po tuit. Et rñdet q̃ reſiſtere malo in nã coꝛrupta me ritoꝛiũ bñ eſt: in qua eſt aliqd ipellẽs ad malum: ſed nõ fuit ſic in nã integra: in qua fuit auxiliũ includẽs rectitudinẽ olim potẽtiaꝝ aĩe abſqȝ quocũqȝ ipellẽ te ad malũ. ¶ Scda ꝓpõ eſt hec. Auxilium quo hõ in ſtatu innocẽtie potuiſſet vitaſſe pctm̃ eſt liberum arbitriũ ptinẽs ad ſupioꝛis rõnis portionem. Hanc magř inſinuans querit. Quid ſit illud auxilium quo hõ potuiſſet in primo ſtatu vitaſſe pctm̃. Et rñdens dicit q̃ fuit liberũ arbitriũ qď deſcribẽs dicit q̃ ſit facultas rõnis ⁊ volũtatis: qua bonũ eligiť cũ gratia ⁊ malũ ſine grã: ⁊ diciť liberũ quo ad voluntatez: ⁊ diciť arbitriuȝ quo ad rõnẽ ad quã ſpectat potentia diſcernẽdi Et diciť facultas voluntatis ⁊ rõnis eo q̃ tã ad volũtatẽ q̃ȝ ad rõnem ſpectat ex quo coꝛre larie infert q̃ liberũ arbitriũ ſit potẽtia rõnalis nãe qua põt velle bonũ vel malũ vtrũqȝ diſcernendo: ⁊ per ꝯñs bruta aĩalia eo carẽt ⁊ ſic tãtum ſenſum ⁊ ap petitũ qui ſenſualitas dicitur hñt. Et ſubdit q̃ ſenſu alitas ⁊ rõ ſunt due vires aĩe ab inuicẽ differentes. Nam ſenſualitas reſpicit ſenſus coꝛpis ⁊ appetitus eoꝝ. Rõ võ eſt quedam vis aĩe ſupioꝛ excedens oẽ illud qď habemus cõmune .. ũ brutis. Cuius quidẽ rationis duplex eſt portio. vna inferioꝛ que diſponit tpalia. Alia ſupioꝛ que eternis bonis ꝯſpiciendis in tendit. Et he due portiones nõ noĩant duas eſſe po tẽtias aĩe: ſed diuerſa eẽ officiã vnius ⁊ eiuſdem po tẽtie. ¶ Tertia propõ eſt hec. Tunc moꝛtaľr vel ve niaľr peccamus: dũ vel in op⁹ vel in delectationem culpe ꝯſenſum damus. Hanc magř inſinuãs dicit q̃ ad inſtar ⁊ primi hoĩs pmi pcti aliqñ ꝯtingit nos pec care. Vñ ſicut in pmo pctõ pmoꝝ parẽtum inuenie bať ſerpẽs ſuadẽs mulieri ⁊ mulier ſuadẽs viro. ita ⁊ in nobis ſenſualitas per modum ſerpentis ſuadet rõni ſupioꝛi. nam rõ ſupioꝛ ⁊ inferioꝛ hñt ſe ſicut vir ⁊ mulier: qꝛ ſicut vir ſeductus fuit a muliere ſibi da ta in adiutoꝛiũ: ⁊ vnũ cũ ipſo extitit in carne vna. ita rõ inferioꝛ a ſupioꝛi deduciť: ⁊ eſt ei in adiutoꝛium vnũ cũ illa vna mẽtis nã ꝯñs. Et ſubdit q̃ motus

Digitized by Google

ad peccādū qui ſolū eſt in ſenſualitate ē peccatū veniale: ſed puenīēs ad rōnē ſupiorē ē peccatū mortale. ɔſiſtēs autē in rōne iferiori: ſi nō diu tenet̄ ēt eſt veniale. Si vō in eo diu teneat̄ mortale eſt. Et hec oia pbat auctē bti Augu. addēs q̄ rō inferior ēt qñ q̄ ſumit̄ pro ſenſualitate. qd̄ dimittit diligēti lectori pſcrutādū. igit̄ ⁊c̄. Et tñ in ſpāli de ſententia huius diſtinctionis.

¶ Redit ad liberi arbitrij conſiderationem. a

Di. XXV. De libo arbitrio ſm ſe ſ ne in gñali Diffinitio liberi arbitrij

Iam vero ad propoſitū redeam⁹. ſ. ad liberi arbitrij tractatū. q̄ phi diffiniētes dixerūt liber̄ de volūtate iudiciū: q̄ ptās ipā ⁊ habilitas volūtatis ⁊ rōnis quaz ſupra diximus eē liber̄ arbitriū libera ē ad vtrū liber: q̄ libē pōt moueri ad h̄ vl̄ ad illd̄. Liberū ḡ dr̄ arbitriū quātū ad volūtatē: q̄ voluntarie moueri ⁊ ſpontaneo appetitu ferri pōt ad ea que bona vel mala iudicat: vel iudicare valet.

¶ Q liberum arbitrium non pertinet niſi ad futurum: nec ad omne futurum. b

Hoc aūt ſciēdū ē quod liber̄ arbitriū ad p̄ſens vl̄ ad p̄teritū non refert̄: ſʒ ad futura ɔtigētia. Q: eni in p̄nti ē determinatū eſt: nec in ptāte nr̄a eſt vt tunc ſit vel nō ſit qñ eſt: pōt eni nō eē vel aliud eſſe poſtea: ſed nō pōt nō eē dū eſt: vel aliud eſſe duʒ id eſt qd̄ eſt: ſed in futuro an hoc ſit vel illud ad ptātē liberi arbitrij ſpectat. Nec tñ oia futura ſub ptāte liberi arbitrij veniūt: ſʒ ea tātū que per liberū arbitriū p̄nt fieri vel non fieri. Siq̄s enim tale q̄d velit ac diſponat facē qd̄ in eius nullatenus ſit ptāte: vel quia ſine ipſius diſpoſitione eque fieret: in hoc ipſe liberuʒ non habet arbitrium.

¶ Q ſuprapoſita deſcriptio liberi arbitrij non conuenit deo: nec his qui glorificati ſunt. c

Et quidē ſm predictaʒ aſſignationē i his tm̄ vr̄ eē liberū arbitriū q̄ volūtateʒ mutare ⁊ in ɔ̄ria p̄nt deflectere. In quoꝝ: vʒ ptāte eſt eligere bonum vel malū: ⁊ vtrūlibet ſm electionē facē vel dimittere. Secūdū qd̄ nec in deo nec in his oibus: qui tanta btitudinis grā ſunt roborati: vt iam peccare nequeāt liberū arbitriū eē neq̄t: Sed q̄ deus liberū arbitriū hēat Aug⁹ docet in lib. 22. de ciui. dei ita inq̄ens: Certe deus ipſe nūquid qm̄ peccare nō pōt. ideo liberum arbitrium hēre negandus eſt. Ambro⁹ quoq̄ʒ in li. de tri. ait: Paulus dic̄: q̄ oia opat̄ vnus atq̄ʒ idē ſpūs: diuidēs ſingulis ꝓut vult. i. pro libere voluntatis arbitrio: non pro neceſſitatis obſequio.

Q I deo ſit liber̄ arbitrium.

i. Cor. iz.

¶ Qualiter in deo accipitur liberum arbitrium d

Sed aliter accipitur liber̄ arbitriū i creatore q̄ in creaturis. Dei etenī liber̄ arbitriū dr̄ ei⁹ ſapientiſſima ⁊ oipotēs volūtas: q̄ nō neceſſitate ſed libera voluntate aīs voluntate oia facit ꝓut vult. Ideoq̄ʒ Hiero⁹ attēdēs nō ita eē liberū arbitrium in deo ſicut eſt in creaturis: ab ipſo videtur liberū arbitriū excludē in homilia q̄dā de filio ꝓdigo dicēs: Solus de⁹ eſt in quē pctm̄ nō cadit nec cadē pōt. Cetera cū ſint libi arbitrij in vtrāq̄ʒ ptē flecti p̄nt Dū ait cetera: idicat liberū arbitriū ſicut eſt in ceteris nō ita eē in deo. Luce. iſ.

¶ Q angeli ⁊ ſancti qui iam beati ſunt habent liberum arbitrium. e

Angeli vero ⁊ ſancti q iā cū dn̄o ſelicit̄ viuūt: atq̄ʒ ita grā btitudis ɔfirmati ſunt vt ad malū flecti non velint nec poſſint libero arbitrio nō carēt. vñ Aug⁹ in lib. 22. de ciui. dei ait: Sic prima imortalitas fuit quā peccando adā pdidit poſſe non mori ita p̄mū liberū arbitriuin poſſe non peccare: nouiſſimū non poſſe peccare. Idem in encħ. Sic oportebat p̄us hoiem fieri: vt bene velle poſſet ⁊ male. Poſtea vō ſic erit vt male velle non poſſit nec ideo carebit libero arbitrio. ¶ Multo q̄ppe liberius erit arbitriū qd̄ oino non poterit ſeruire pctō. neq̄ʒ aut volūtas nō eſt: aut libera dicēda nō eſt: qua bti ſic eſſe volum⁹: vt eē miſeri nō ſolū nolim⁹: ſed neq̄ q̄ ꝓrſus velle poſſim⁹. Sicut ergo aīa noſtra nūc hēt nolle iſelicitatē: ita nolle iniquitatem ſemp hitura eſt. Sʒ ordo ſeruādus fuit quo de⁹ voluit oſtēdē q̄ bonuʒ ſit aīal rōnale qd̄ etiā peccare poſſit: q̄uis ſit meli⁹ quod peccare nō poſſit. ¶ Ecce his vbis euidēter aſtruitur q̄ poſt btitudinis ɔfirmationē erit in homine liberū arbitriū quo peccare non poterit ⁊ nūc in angelis eſt ⁊ in ſcis qui cū dn̄o ſunt: ⁊ tāto vtiq̄ʒ liberi⁹ quāto a pctō imunius: ⁊ ad bonū ꝓni⁹. Quo eni q̄ſq̄ʒ ab illa pcti ſeruitute de qua ſcriptū eſt: qui facit pctm̄ ſuus eſt pcti: lōgi⁹ abſiſtit: tāto in eligēdo bonum liberi⁹ hēt iudiciū. Vñ ſi diligēter iſpiciat̄ liberū videt̄ dici arbitriū: q̄ ſine coactione ⁊ neceſſitate valet appetere vel eligere qd̄ ex ratione decreuerit.

cap. 5.

Qd̄ liberius erit arbitriū qñ peccare nō poterit.

Euidens ⁊ ſufficiēs rō q̄re dicat̄ eſſe liber̄ arbitrium.

¶ De libertatis arbitrij dr̄ia ſm diuerſa tpa. f

Ex predictis pſpicuuʒ ſit q̄ maior fuit libertas arbitrij p̄ma q̄ ſecunda: ⁊ tertio mlto maior q̄ ſcd̄a vel p̄ma. Prima enim libertas arbitrij fuit in qua poterat

ized by Google

peccare z nõ peccare. Ultima võ erit in qua
poterit non peccare: z nõ poterit peccare. me
dia võ in qua poteſt peccare: z nõ poteſt nõ
peccare: ante reparationem etiaʒ mortaliter:
poſt reparationem vero ſaltem venialiter.

¶ De q̃ttuor ſtatibus liberi arbitrij in homine. g

Et poſſunt in hoie no/

tari q̃ttuor ſtat⁹ liberi arbitrij. Añ pctm̃ eniʒ
ad bonũ nil ĩpediebat: ad malũ nil ĩpellebat.
Nõ habuit infirmitatẽ ad malum: z habuit
adiutoriũ ad bonũ. Tũc ſine errore rõ iudica
re z volũtas ſine difficultate bonũ appetẽ po
terat. Poſt pctm̃ võ añ repationẽ gr̃e p̃mi/
tur a ↄcupiſcẽtia z vitiꝭ: z hẽt ĩfirmitatẽ in
malo: ſʒ nõ hẽt gr̃aʒ ĩ bono: z iõ poteſt pecca
re z nõ põt nõ peccare: etiã dãnabilr̃. Poſt
repationẽ võ añ ↄfirmationẽ p̃mit̃ a ↄcupi
ſcẽtia: ſed nõ vincit̃: z hẽt q̃dẽ infirmitatẽ in
malo: ſed gr̃am in bono: vt poſſit peccare ꝓ/
pter libertatẽ z ĩfirmitatẽ: z poſſit nõ pecca/
re ad mortẽ ꝑꝑ libertatẽ: z gr̃am adiuuãtem
nõduʒ tñ hẽt poſſe oĩno non peccare vel non
poſſe peccare ꝓpter ĩfirmitatẽ nõdum ꝑfecte
abſorptã z ꝓpter gr̃am nõduʒ plene ↄſuma/
tã. Poſt cõfirmationẽ võ infirmitate peni/
t⁹ ↄſumpta z gr̃a ↄſumata: nec vinci poterit
nec premi z tunc habebit nõ poſſe peccare.

¶ De corruptione liberi arbitrij per peccatum. h

Unde manifeſtũ eſt ꝙ

p̃ter alias penalitates ꝓ pctõ illo ĩcurrit hõ
penam in corruptione z deꝑſſione liberi arbi
trij. Per illud nãqʒ pctm̃ nãlia bona in ipſo
Luce.io hoĩe corrupta ſunt z gratuita detracta. Hic
eſt eñi ille qui a latronib⁹ vulnerat⁹ eſt z ſpo/
liat⁹. Uulnerat⁹ q̃dẽ in nãlib⁹ bonis q̃b⁹ nõ
eſt priuatus: alioq̃n non poſſet fieri repatio.
Spoliat⁹ võ gratuitis que per gr̃am nãlib⁹
addita fuerãt. Hec ſunt data optima z dona
ꝑfecta quoꝝ alia ſunt corrupta ꝑ pctm̃. i. nã/
lia. vt ĩgeniuʒ; memoria: intellect⁹: alia ſubtra
cta. i. gratuita. q̃q̃ z nãlia et gr̃a ſint. Ad
gñalẽ dei q̃ppe gr̃aʒ ꝑtinẽt. Sepe tamẽ huiuſ
modi ſit diſtinctio cuʒ gr̃e vocabulũ ad ſpẽm
nõ ad gen⁹ refert̃. Corrupta eſt ergo libtas
arbitrij per pctm̃ z ex pte ꝑdita. vñ Aug⁹ in
ench. Libero arbitrio male vtẽs hõ z ſe ꝑdi/
dit z ipm̃. Cũ eniʒ libo arbitrio peccaret̃ vi/
ctore pctõ amiſſum eſt z liberuʒ arbitriuʒ. A
quo eniʒ quis deuict⁹ eſt huic ſeruus addict⁹
eſt. Ecce liberuʒ arbitriuʒ dicit hoĩem amiſiſ
ſe: nõ q2 poſt pctm̃ nõ habuerit liberum arb
triuʒ: ſed q2 libertatẽ arbitrij ꝑdidit: nõ q̃de
oẽm: ſed libertatẽ a miſeria z a peccato.

¶ De tribus modis libertatis arbitrij. i

Eſt namqʒ libertas tri/

plex. ſ. a neceſſitate: a pctõ: a miſeria. A neceſ De libtate a
ſitate z añ pctm̃ z poſt eque liberũ ẽ arbitriũ. necẽitate.
Sicut eñi tũc cogi nõ poterat ita nec mõ. Iõ
qʒ volũtas merito apud deuʒ iudicat̃ q̃ ſemꝑ
a neceſſitate libera eſt z nunq̃ cogi põt: vbi
neceſſitas ibi nõ eſt libertas: vbi non eſt liber De liberta
tas nec volũtas: z ideo nec meritũ. Hec liber/ te a pctõ.
tas in oĩb⁹ eſt tã in malis q̃ in bonis. Eſt z
alia libertas a pctõ. ſ. de q̃ dicit Apl̃s: Ubi 2. Cor. iz.
ſpũs dñi ibi libertas. Et veritas in euãgelio. Joan. 8.
Si filius vos liberauerit vere libi eritis. Hec
libertas ſuitute peccati liberat z ſeruos iuſti
tie facit ſicut econuerſo ſuitus pcti liberos iu
ſtitie fac̃. vñ Apl̃s: Libati a peccato ſui facti Rom̃. 6.
eſtis iuſtitie. Et itẽ: Cũ ſerui eẽtis pcti liberi
fuiſtis iuſtitie. Hãc libertatẽ peccãdo homo
amiſit. Iõqʒ Aug⁹ dicit: ꝙ hõ male vtẽs li/ in ench. c. z
bero arbitrio: z ſe ꝑdidit z ipm̃: q2 ꝑdita ẽ ꝑ
pctm̃ libertas non a neceſſitate ſed a peccato.
Qui enim facit peccatum: ſeruus eſt peccati. Joã. 8.

¶ Qui hñt hãc libertatẽ. ſ. a peccato z per quid. k

Iſtã libertatẽ que eſt a

pctõ illi ſoli nũc hñt quos fili⁹ per gr̃am libe
rat z repat: nõ ita ꝙ penit⁹ ſint ſine peccato ĩ
hac mortali carne: ſed vt in eis pctm̃ non dñe
tur neqʒ regnet. Et hec eſt vera z bona liber Joã. 8.
tas que bonaʒ parit ſuitutẽ. ſ. iuſtitie. vñ Au
guſtin⁹ in ench. ait: Ad iuſtitiã faciẽdã non
erit aliq̃s liber niſi a pctõ liberat⁹ eſſe iuſtitie
cepit ſuus: z ipſa eſt vera libertas ꝑꝑ recti fa
cti letitiã: ſiml̃ z pia ſeruit⁹ ꝓpter p̃cepti obe
diẽtiã. Eſt alia libertas non vera male ſuituti
adiũcta: que eſt ad malũ faciẽdum vbi rõ diſ
ſentit a volũtate iudicãs nõ eẽ faciendũ quod
volũtas appetit. Ad bonũ võ faciẽdũ cõcor
dat rõ volũtati: z iõ ibi vera libertas ẽ z pia:
De libertate aũt ad malũ z ſuitute mala ait
Aug⁹ in ench. Serui addicti pctõ. ſ. que põt
eẽ libertas niſi qñ eum peccare delectat. Libe
ralr̃ eñi ſuit qui ſui dñi volũtatẽ libẽter facit
ac ꝑ hoc ad peccãdum liber eſt: qui pcti ſu⁹ ẽ.

¶ Queſtio de libertate ad malũ an ſit ipſa libtas libe
ri arbitrij: an alia. l

Hic queri põt. Utrum

hec libertas q̃ q̃s liber ẽ ad maluʒ ſit libertas
arbitrij? Si eñi libertas arbitrij eſt bonũ qui
dẽ eſt: q2 libertas arbitrij bonũ nãle eſt. Qui Rñſio ſm
buſdã videt̃ ꝙ ſit ipſa libertas arbitrij: q̃ ſem quoſdam.
per bona eſt: ſed ꝑꝑ pcti ſuitutẽ ad maluʒ ſit

liberioꝛ ⁊ ꝓnioꝛ: ⁊ ideo dr̄ non eē vera liber-
tas: qꝛ ad maluʒ eſt. Alijs aūt videt̄ φ hec li-
bertas ad malū φ̄ ſupra cōmemorauit Aug.
nō ſit ipſa libertas arbitrij ſed ſit quedā ꝓni-
tas peccādi ⁊ curuitas q̄ ex pctō ē: ⁊ mala ē.

❡ Queſtio alia de libertate ad bonū an ipſa ſit liber
tas arbitrij an non. m

Similiter etiā q̄ri ſolet

Vtrū illa libertas vera eſt q̄ ad iuſtitiā faciē
dā ſit ipſa libertas arbitrij? Quidā dicūt illā (Rn̄ſio fm̄ quoſdam.)
eādē eē; ſed repatā per grām: qua iuuāte libe-
ra eſt ad bonū: ſine grā vero nō eſt libera ad
bonū. vñ Aug⁹ in encħ. Iſta libertas ad bn̄
faciendū nunφ̄ erit hoi addicto ⁊ vēdito ſub
pctō: niſi eū redimat qui dicit: Si fili⁹ vos li
berauerit: vere liberi eritis. Qd̄ anteφ̄ fieri ī (Ioā. 8.)
homie incipiat: quō quiſφ̄ de libero arbitrio
gliatur qui nōdū eſt liber ad opandū bn̄? Ec
ce apte oſtendit liberū arbitriū per grām libe
rari vt per illud bn̄ opet̄ quis. Idēqꝫ dicūt il-
lā libertatē verā que eſt ad bn̄ faciendū cuius
ſupra meminit Aug⁹ eē libertatē ipſam arbi-
trij grā dei liberatā ⁊ adiutā. Alij vero putāt
nō eē ipſam arbitrij libertatē; ſed aliā quandā
q̄ ex gratia ⁊ libero arbitrio in mente homis
deo operāte incipit eē cum reparatus eſt.

❡ Certa determinatio vtriuſφ̄ qōnis qua dicitur li-
bertas ad bonum ⁊ ad malū eſſe libertas arbitrij. n

Verꝫ nobis magis pla-

cet vt ipſa libertas arbitrij ſit ⁊ illa qua quis
liber eſt ad malū ⁊ illa qua q̄s liber eſt ad bo-
nū faciēdū. Ex cauſis eni varijs ſortit̄ diuer-
ſa vocabula. Dicit̄ eni libertas ad malū faci-
enduʒ anteφ̄ ꝑ gratiā ſit repata: ſed cum per
grām fuerit repata dicitur libertas ad bonuʒ
faciēdū: qꝛ añ gratiā libera ē voluntas ad ma
lū: ꝑ grām vero libera ſit ad bonū. Semꝑ er-
go volūtas hoīs aliquo modo libera eſt: ſed
non ſemꝑ bona ē. Non enim eſt bona: niſi a
pctō liberata: eſt tñ a neceſſitate libera. Vñ
Aug⁹ in li. de gratia ⁊ libero arbitrio. Sem
ꝑ in nobis volūtas libera eſt: ſed nō ſemꝑ bo-
na eſt. Aut eni libera eſt iuſtitie quādo ſeruit
pctō: ⁊ tunc eſt mala: aut a pctō libera eſt qñ
ſeruit iuſtitie ⁊ tunc eſt bona.

❡ De libertate a miſeria. o

Eſt iterū libertas a mi-

ſeria de qua Apl's ait: Et ipſa creatura libera (Rom. 8.)
bit̄ a ſeruitute corruptiōis in libertatē glīe fi
lioꝝ dei. Hanc libertatē hūit hō añ pctm̄: qꝛ
oi carebat miſeria ⁊ nulla tāgebat̄ moleſtia:
⁊ plenius hēbit in futura btitudine vbi miſer
eē nō poterit. Sed in hac vita que ē inter pri-
mū pctm̄ ⁊ vltimam confirmationeʒ nemo a
miſeria liber eſt: qꝛ pena peccati non caret.

❡ Repetit de corruptione liberi arbitrij vt addat
alia. p

Ex ꝑdictis apparet in

quo ꝑ pctm̄ ſit imminutū vel corruptū liberum
arbitriū: qꝛ añ pctm̄ nulla erat hoi difficultas
nullūqꝫ īpedimentū de lege membroꝝ ad bo
nū: nulla īpulſio vel inſtigatio ad malū. Nūc
aūt per legē carnis ad bonū īpedit̄ ⁊ ad ma-
lū inſtigat̄: vt nō poſſit velle ⁊ ꝑficere bonuʒ
niſi ꝑ gratiā liberet̄ ⁊ adiuuet̄: qꝛ ait Aplus (Rom. 7.)
Peccatum habitat in carne. Liberum ergo (Q nō eſt pi-)
arbitrium cum ſemper ⁊ in ſingulis ſit liberū (ter li^m arb^m)
non eſt tamen pariter liberum in bonis ⁊ in (in bonis ⁊)
malis: ⁊ ad bona ⁊ ad mala. Liberius eſt eniʒ (in malis ad)
in bonis vbi liberatum eſt: quaʒ in malis vbi (bona ⁊ ad)
liberatum non eſt. Et liberius eſt ad malum (mala.)
qđ per ſe poteſt: quā ad bonū: qđ niſi gratia
liberetur ⁊ adiuuetur non poteſt.

❡ De libertate que ſit ex grā ⁊ que ex natura. q

Libertaʒ ergo a peccato

⁊ a miſeria ꝑ gratiā eſt: libertas vero a neceſ-
ſitate per naturā. Vtrāqꝫ libertateʒ nature. ſ.
⁊ grē notat Aplus cum ex perſona hoīs nō (Rom. 7.)
redēpti ait: Velle adiacet mihi: ꝑficere auteʒ
bonum nō inuenio: ac ſi diceret. habeo liber-
tatē nature: ſꝫ nō habeo libertatē gratie ideo
non eſt apud me perfectio boni. Nam volun (Quid poſſ. ⁊)
tas hoīs quam naturaliter habet: non valet (per ſe hoīs)
erigi ad bonū efficaciter volēdū vel opere im- (volūtaʒ ⁊ qđ)
plēdum niſi per grām liberetur ⁊ adiuuet̄. Li (per gratiam)
beret̄ quidē vt velit: ⁊ adiuuetur vt perficiat.
Quia vt ait Apl's: Non eſt volentis velle: (Rom. 9.)
neqꝫ currētis currere: ideſt opari: ſed miſeren
tis dei qui opat̄ in nobis velle ⁊ opari bona
cuius grām non aduocat hoīs volūtas vel
opatio: ſed ipſa grā voluntatem preuenit pre
parando vt velit bonum ⁊ preparatam adiu-
uat vt perficiat.

❡ Iſta eſt diſtinctio 25ᵃ hui⁹ ſcdi libri: In qua magr̄
poſtφ̄ egit de libero arbitrio ꝓut eſt in oibus in ge
nerali: agit de eo ꝓut eſt in q̄buſdaʒ in ſpāli. Et tria
facit. Primo eni oſtēdit reſpectu quoꝝ ſit liberum
arbitrium: ⁊ φ aliter ſit in deo ⁊ aliter in hoie: ⁊ aliter
in angelo. Scđo quō differenter ad bonum vel ad
malū ſe hēat in viatorib⁹. Tertio q̄liter ipꝫ mō de
bilitatū ſit ex pctō. Primū facit a ꝑncipio diſtinctio
nis vſφ̄ ibi (Hic queri pōt.) Secūdū ab inde vſqꝫ
ibi (Ex ꝑdictis appet.) Tertiū vō vſφ̄ ad finem di
ſtinctionis. In ſpāli ſnīa magri ſtat in tribus ꝓponi
b⁹ q̄rū ꝑma eſt hec. ❡ Liberū arbitriū qđ ſolum re
ſpectu futuroꝝ ↄtingētium eſt in viatorib⁹: aliter in
deo: aliter in āgelis: ⁊ aliter eſt in hoīb⁹. Hāc magr̄

Digitized by Google

ponēs dicit φ liberū arbitriū phi diffinientes dixerūt hoc eſſe liberū de volūtate iudiciū: eo φ libere poſſit moueri ad hoc vel ad aliud: non aūt attēditur libertas arbitrij reſpectu p̄ſentiū aut p̄teritorū: qꝛ p̄ſtia ⁊ p̄terita determinata ſunt: nec ſubiacent nr̄e volūtatis facultati: ſed ſolū reſpectu futuroꝝ contingentiū que ſolum humane ſubſunt ptāti. Et ſubdit φ liberū arbitriū diſſimiliter eſt in deo: nobis ⁊ angelis beatis. Nā in deo eſt oīno liberum arbitriū a ſeruitute pctī. In angelis btis ꝯfirmatū per grām. in nobis aūt eſt flexibile in bonū vel in malū. Unde ſm q̄druplicē hoīs ſtatū q̄druplex aſſignatur in hoīe fuiſſe libertas: in ſtatu innocētie erat libertas in homine qua potuit peccare ⁊ nō peccare: in ſtatu beatitudinis ſeu patrie erat in eo libertas qua nullo mō poterat peccare. In iſto ſtatu vie poſt pctm̄ ante reparationē hūit libertatē qua nō potuit nō peccare ēt mortalr̄. In ſtatu vō poſt pctm̄ ⁊ poſt repatione ān glīā hꝫ libertatez qua nō pōt nō peccare venialr̄. Arguit̄ hō pōt peccare mortalr̄ poſt pctm̄ ⁊ poſt repatione ān ſtatū glīe. ḡ illud dictū magrī nō videt̄ vere eſſe aſſumēdū: aīs p̄bat̄: qꝛ ille pōt peccare mortalr̄ qui hēt potētiā ad oppoſita exiſtētē. Sed homo in illo ſtatu exiſts hēt ad oppoſita potētiā inclinataꝫ: ergo pōt ēt mortalr̄ peccare. maior nota eſt. Sꝫ minor patet ex hoc φ hō hēt in illo ſtatu potētiā rationalem que eſt ad oppoſita. Solutio ſatis manifeſta eſt ⁊ patet: ergo dimittit̄. Ex quo infert correlariuꝫ φ liberꝫ arbitriū per pctm̄ eſt vulneratuꝫ ⁊ expoliatū: vulneratū quo ad nālia: expoliatum quo ad gratuita que duo hō ſine gratia non pōt repare ſicˀ aliq̄s qui ſeip̄m occideret: ille nō poſſet per ſe ad vitaꝫ redire: qm̄ nō ens nō pōt eſſe alicuꝰ rei p̄ducibilis p̄ncipiū: Sed per interfectionē occiſus factus eſt non ens: iō p ſe nō pōt ad vitam redire. lꝫ tm̄ poſſibile ſit per virtutē diuinā alr̄ nō: ſequeret̄ enim φ idē eſſet ſuiip̄ius p̄ncipiū p̄ductiuū qd̄ ꝯdictionē implicat. Subdit ēt φ ſit triplex libertas. P̄ria eſt a coactiōe. ⁊ illa ſemper fuit ⁊ manet in hoībus in oī ſtatu. Alia eſt libertas a miſeria: ⁊ illa habuit liberū arbitriū in ſtatu innocētie ⁊ habebit ip̄m in ſtatu beatitudinis ⁊ glīe. Tertia eſt libertas a pctis que ſolū ē in hoībꝰ viatoribꝰ: qui ſm grāꝫ a pctis liberant̄. Uñ infert φ etiam ſicut ſeruus iuſtitie eſt liber a pctis: ſic ſeruus pctī eſt liber a iuſtitia nō tm̄ p̄pter hoc ſeruꝰ pctī eſt liber dicēdus. eo φ libertas a iuſtitia. ſ. nō ſit vera libertas cenſenda. ¶ Scd̄a p̄pō ē hec: Quāuis hō ſolo libero arbitrio mediāte nō poſſit p̄ficere per ſe in bonū: p̄ſe tm̄ ipſo ſolo mediāte pōt in malū. Hāc magiſter p̄bās querit. Utrū in hoīe ad bonuꝫ ⁊ ad malū faciēdū ſit libertas arbitrij. Ad qd̄ rn̄dens recitat duas opiones ⁊ poſtea ſniam ſuam p̄puā. P̄ria opinio dic̄ φ ſola libertas arbitrij etiā nullo addito fac̄ hoīem liberū ad bonū vel ad malū faciendū. Scd̄a dicit φ nō ſola libertas arbitrij efficiat: ſed mediāte aliq̄ alio addito ita φ p̄nitas ad peccādum addita libero arbitrio moueat ip̄m ad malū: grā vō ipſi appoſita moueat ip̄m ad bonū. Sꝫ magr̄ ponēs ſniam ſuā dicit: φ vtrumqꝫ ſit a libero arbitrio. ſ. ⁊ poſſe in bonū ⁊ poſſe in malū: ita φ poſſe in malum hēat hō ex ſe: poſſe aūt in bonum mediāte grā: ſine qua non pōt q̄s in bonū niſi valde debiliter. Et hoc ꝯfirmat magr̄ auc̄te btī Augu. ¶ Tertia p̄poſitio eſt hec: In hoībꝰ liberū arbitriū eſt quodāmō per pctm̄ minutum. Hanc magiſter p̄bans dicit: φ ex predictis patet φ liberum arbitrium ſit in hoīe per pctm̄ minutuꝫ: ſeu q̄dāmō in ſua libertate corruptū: qꝛ ān pctm̄ hō potuit ſine difficultate moueri in bonum qd̄ poſt pctm̄ nō p̄t lege mēbroꝝ repugnāte eo φ p peccatū recipit difficultatē ad bonū ⁊ incitamentū ſeu p̄nitatē ad malū: que ān pctm̄ nō hēbat. Et libertas nāe ideſt libertas a coactiōe: quā libertatē nāe vocat: eo φ per nām ineſt ⁊ etiā cuilibet nō ſufficit ad bonuꝫ p̄ficiēdū ſi non adſit libertas grē. i. libertas a miſeria ⁊ pctō. Ita φ per liberꝫ arbitriū nullus poteſt velle bonū: niſi liberatꝰ a ſeruitute pctī: neqꝫ perficere bonū: niſi adiutꝰ grā aſſiſtēte. qd̄ p̄bat p illd̄ apl̄i. Non eſt volētis neqꝫ currētis ſꝫ dei miſerētis. qui opatur in nobis velle ⁊ p̄ficere. Et tantum in ſpeciali.

¶ De gratia operante ⁊ cooperante. a

Di. XXVI. De libero arbitrio cōparato ad auxilium grē determinans q̄liuꝫ poſſit liberuꝫ arbitriū cuꝫ grā.

Hec ē gratia operans ⁊ cooperans. Operās eniꝫ gratia p̄parat hoīs volūtateꝫ vt velit bonū. Gratia cooperās adiuuat ne fruſtra velit. Uñ Augꝰ in libro de gratia ⁊ libero arbitrio. Coopando deus in nobis p̄ficit quod opando incepit: qꝛ ipſe vt velimus opatur incipiens: qui volētibus cooperat̄ p̄ficiens. Ut ergo velimus operat̄. Cum autez volumus ⁊ ſic volumus vt perficiamus: nobis cooperatur: ⁊ tamen ſine illo vel opante vt velimus vel coopante cum volumus bona pietatis opera nihil valemus. Ecce his verbis ſatis aperitur q̄ ſit operās gratia: ⁊ q̄ coopans. ¶ Operans enī gratia eſt que preuenit voluntatem bonam. ea enim liberatur ⁊ p̄paratur hominis voluntas vt ſit bona: bonumqꝫ efficaciter velit. ¶ Cooperans vero grā voluntatem iam bonaꝫ ſeq̄tur adiuuando. Unde Augu. contra Julianum hereticum qui bonam voluntatem ex libero arbitrio tantū eſſe dicebat: atqꝫ hominem per liberum arbitrium poſſe bonuꝫ velle ⁊ operari ſine grā aſſerebat ait. Apertam de cōmēdatione gratie Apoſtolus ſententiam protulit cuꝫ ait: Non eſt volentis neqꝫ currentis: ſed dei miſerētis: Hec ſi attenderes iuliane: non extēderes contra gratiam merita voluntatis humane. Non enim ideo miſeretur deus alicuius quia voluit ⁊ cucurrit: ſꝫ ideo voluit ⁊ cucurrit quia miſertus eſt deus. Paratur eniꝫ volūtas hominis a deo: ⁊ a dn̄o greſſus hominis diriguntur. Ideoqꝫ congrue ait: Nō eſt volentis neqꝫ currentis: ſed miſerētis dei. Non quia hoc ſine voluntate noſtra agatur: ſed quia voluntas nr̄a nil boni agit: niſi diuinitus adiuuet̄. Unde alibi Apoſtolus ait. Non autē ego ſed grā dei mecum. Nō ideo dicit quia nihil boni agebat: ſed quia nihil boni ageret: ſi illa non adiuuaret. His teſtimonijs apte iſinuatur: qꝛ volūtas hoīs gra·

Que ſit grā operans ⁊ q̄ cooperans.

Augu. ſuper illud Rom. 9. Nō eſt volentis neqꝫ currentis.

Rom. 9.

Pſal. 36.

De p̄fectiōe iuſtitie.

Auguſtinus ad Paulinū

I. Cor. 15.

tia dei preuenitur atqȝ p̄paratˀ vt fiat bona: nõ vt fiat volũtas q: ⁊ ante gratiã voluntas erat: ſed non erat bona ⁊ recta voluntas.

¶ Quid ſit voluntas. b

De gr̃a operãte ⁊ coopante ⁊ hoīs voluntate.

Voluntatẽ ipſaȝ Aug⁹ in libro de duab⁹ aīabus ita diffinit. Voluntas eſt animi motus cogẽte nullo ad aliquid nõ admittẽdũ vel adipiſcendum. Hec aũt vt nõ admittat malũ ⁊ adipiſcatˀ bonũ p̄uenitˀ ⁊ p̄paratˀ dei gr̃a. Vñ Ap̃ls gr̃aȝ p̄uenientẽ ⁊ ſubſequẽtẽ cõmẽdãs.i.opantẽ ⁊ cooperantem vigilãter dixit: Nõ eſt volẽtis neqȝ currẽtis: ſed dei miſerẽtis: ⁊ nõ ecõuerſo: non ẽ miſerẽtis dei ſed volẽtis ⁊ currẽtis. Nam ſi (vt q̇buſdã placuit) qđ dictũ ẽ ita accipiatur nõ eſt volẽtis: neqȝ currentis: ſed miſerẽtis dei: tãquã diceretur nõ ſufficit ſola volũtas hoīs ſi non ſit ẽt miſericordia dei: ecõtra dicitˀ nõ ſufficit ẽt miſericordia dei ſi non ſit ẽt voluntas hoīs. Ac ꝑ hoc ſi recte dictũ eſt illud: q: id voluntas hoīs ſola nõ iplet: cur nõ ẽt a ꝯrio recte dicitur nõ miſerẽtis eſt dei: ſed volẽtis eſt hoīs cũ id miſericordia dei ſola nõ impleat: Hõ enim credere vel ſperare nõ poterit niſi velit: nec ꝑuenire ad palmã niſi voluntate currat. Reſtat ergo vt ideo ita recte dictum itelligatur: vt totuȝ detur deo qui hoīs volũtatem bonã preuenit: ⁊ preparat adiuuãdam ⁊ adiuuat p̄parataȝ: nolentẽ preuenit vt velit volenteȝ ſubſequitur ne fruſtra velit. ¶ Ecce his verbis ⁊ alijs premiſſis euidenter traditur quia voluntas hominis preparatur ⁊ preuenitur gratia dei vt velit bonum: ⁊ adiuuatur ne fruſtra velit.

Rom. 9.

¶ Qđ bona voluntas comitatur gratiam. c

Itaqȝ bona volũtas comitatur gratiã: nõ gratia volũtatẽ. Vñ Aug⁹ ad Bonifaciũ papã ſcribẽs ꝯ pelagianos inquit: Cum fides ipetrat iuſtificationem ſicut vnicuiqȝ deus ꝑtitus eſt mẽſuram fidei: nõ gratiã dei aliquid meriti p̄cedit humani: ſed ipſa meretur augeri ut aucta mereatur ⁊ ꝑfici volũtate comitãte nõ ducẽte: pediſſequa: nõ p̄uia. Ecce hic apte habes ꝙ gratia preuenit bone voluntatis meritũ: ⁊ ipſa bona volũtas pediſſequa eſt gratie non preuia.

In glo. ſuꝑ illud Rom. 5. Juſtificati igitur.

¶ Que ſit gratia voluntateȝ preueniẽs ſcilicet fides cum dilectione. d

Et ſi diligẽter intendas nihilominus tibi mõſtratˀ q̄ ſit ipſa gr̃a volũtatẽ p̄ueniẽs ⁊ p̄parãs. ſ. fides cũ dilectione. Ideoqȝ Aug⁹ in eodẽ tractãs quõ iuſtificati ſumus ex fide ⁊ tñ gratis: vtrũqȝ eniȝ dicit Ap̃ls q̇ dicit: Juſtificati ex fide. alibi ait. Juſtificati gratis per gratiã. Hoc enim ideo dixit: ne fides ipſa ſuꝑba ſit ne dicat ſibi: ſi ex fide iuſtificati: quõ gratis: Q̄đ eni fides meretur cur nõ potius redditˀ ꝙ donatur: Nõ dicat hõ iſta fidelis: q: cũ dixerit habeo fidẽ vt merear iuſtificationẽ. R̃ndetˀ ei. Quid hẽs qđ nõ accepiſti: Fides eni qua iuſtificat⁹ es gratis tibi data eſt. Hic apte oñditˀ ꝙ fides eſt cã iuſtificatiõis: ⁊ ipſa ẽ gratia ⁊ bñficiuȝ quo hoīs p̄uenitur volũtas ⁊ p̄paratur. Vñ Aug⁹ in primo libro retracta. Voluntas eſt qua ⁊ peccatur ⁊ recte viuitˀ. Volũtas ṽo ipſa niſi dei gr̃a liberetˀ a ſeruitute qua p̄ci ſerua facta eſt: ⁊ vt vitia ſuꝑet ⁊ adiuuetur: recte pieqȝ viui a mortalib⁹ nõ põt: ⁊ hoc bñficiũ quo liberatur niſi eaȝ preueniret iam meritis daretˀ ⁊ nõ eẽt gr̃a: q̄ vtiqȝ gratis datˀ. Preuenitur ergo bona hoīs uolũtas illo gr̃e bñficio quo liberatˀ ⁊ p̄paratur. Et illud bñficiuȝ fides chriſti recte itelligitur: ſicut aug⁹ in enchi. euidẽter oſtẽdit dicẽs: Ipſum arbitriuȝ liberãdũ ẽ poſt illaȝ ruinã a ſeruitute peccati. Nec oīno per ſeipſum: ſed ꝑ ſolã dei gratiaȝ que in fide chriſti poſita eſt liberatur ut volũtas p̄paretur. ¶ Ecce apte dicit gratiaȝ per quam liberatur arbitrium ⁊ p̄paratur voluntas ſitam eẽ in fide chriſti. Fides eniȝ chriſti (vt in eodẽ ait) impetrat qđ lex imperat.

Rom. 5.
Rom. 3.
j. Cor. 4.
c. 8.
De bñficio q̄ voluntas liberatur.

¶ Qđ voluntas bona que preuenitur gratia quedaȝ dei dona preuenit. e

Ipſa tamẽ eadẽ voluntas q̄dã gr̃e dona p̄uenit. Vñ aug⁹ in enchi. Precedit bona voluntas hoīs multa dei dona: ſed nõ oīa: que aũt nõ precedit: ipſa in eis eſt ⁊ ipſa iuuat. nam vtrũqȝ legitur in ſanctis eloquijs. Et miſericordia eius preueniet me: ⁊ miſericordia dei eſubſequetur me. nolentem quippe p̄uenit vt velit volẽtẽ ſubſeq̇tur ne fruſtra velit. Cur eniȝ ãmonemur orare pro inimicis noſtris nolẽtibus pie viuere: niſi vt de⁹ in eis opetur ⁊ uelle. Itẽqȝ cur ammonemur petere ut accipiam⁹: niſi ut ab illo fiat qđ uolumus a quo factũ ẽ ut uelimus. Inde Apoſtolus ait: nõ eſt uolentis neqȝ currentis ſed dei miſerentis. Ex his apparet ꝙ bona hominis uoluntas quedã dona dei p̄uenit: q: eam comitatur gratia adiuuans: ⁊ quibuſdaȝ preuenitur: quia eam preuenit gratia operans. ſ. fides cum charitate.

24. cap.
ps. 58. ⁊ 22
Matt. 5.
Luce. 11.
Rom. 9.

¶ Que predictis videantur aduerſari ſcilicet qđ videtur dici fidem eſſe ex voluntate. f

Digitized by Google

Nõ eſt tamẽ ignorãdũ

Rom.io. Auguſtinus homil.28.

qđ alibi Aug⁹ ſignificare videt̃ ꝙ ex volũtate ſit fides: de illo v̾bo apl̃i. Corde credit̃ ad iuſtitiã ita ſup Joãnẽ tractãs: Jõ nõ ſimpl'r apl's ait credit̃: ſed corde credit̃. q: cetera poteſt hõ nolẽs: credere nõ niſi volens: intrare eccleſiam ⁊ accedere ad altare põt nolens ſed nõ credere. Jtem ſup geñ. vbi Laban ⁊ Batuel dixerũt. Vocem⁹ puellã ⁊ queram⁹ eius volũtatẽ dicit expoſitor: q: fides eſt voluntatis nõ neceſſitatis.

Gen.23.

Reſſio cũ d'terminatiõe

¶ Ad qđ rñdentes dicim⁹: nõ hec ita accipiẽda fore vt ex volũtate hominis fides intelligat̃ ꝓuenire: cũ ipſa ſit ꝓprie dei donum: vt ait apl's: ⁊ ex ea bona hominis merita incipiãt. Per hanc enim vt ait Aug⁹ ſup Pſal̃.61. iuſtificat̃ impius idest fit de impio pius: vt deinde ipſa fides icipiat per dilectionem operari: vñ oĩa bona merita incipiũt. Sed potius hec iõ ita dicta ſunt: q: nõ eſt fides niſi in eo qui vult credere: cuius bonã volũtatem fides ꝑuenit nõ tp̃e ſed cã ⁊ nã. Vñ Aug⁹ ſupra ꝯgruẽter dixit ꝙ bona volũtas in eis donis eſt: que nõ ꝑcedit ⁊ ipſa iuuat: q: ea iuuat qbus ꝑuenit̃: dũ eis ꝯſentit ad effectum boni: ⁊ in eis eſt: q: tẽpore ab eis non preceditur.

Eph.2.

¶ Quedã adhuc addit que graviorẽ faciunt queſtionem ſcilicet ꝙ cogitatio boni precedit fidez. g

Ceterũ hanc qõnẽ ma

gis acuunt ⁊ vrgent verba Auguſtini qb⁹ in libro de ꝑdeſtinatione ſcõꝝ vtit̃ ꝯtractans illud verbum apl̃i. Nõ ꝙ ſufficiẽtes ſimus cogitare aliqd quaſi ex nobis. Attendãt iquit hic ⁊ verba iſta perpendant: qui putant ex nobis eſſe fidei ceptum: ⁊ ex deo eſſe fidei ſupplementum. Cõmendãs enĩ iſtã gr̃az que nõ datur ſm̃ aliq̃ merita: ſed efficit oĩa bona merita inquit: nõ ꝙ ſufficiẽtes ſimus cogitare aliquid boni. ſ. ex nobis. Quis aũt non videat prius eſſe cogitare ꝙ̃ credere? Nullus quippe credit aliquid niſi prius cogitauerit eẽ credendũ. Si ergo cogitare bonum nõ eſt ex nobis: vt hic apl'us tradit: nec credere: ꝙ̃ꝙ̃ ⁊ ipſum credere nihil eſt aliud ꝙ̃ cum aſſenſione mẽtis cogitare. Hic videt̃ inſinuare ꝙ cogitatio bona precedat fidẽ: ⁊ ita bona volũtas preueniat fidẽ: nõ ꝑueniat̃: qđ predictis aduerſari videt̃.

I. Cor.3.

Quid ſit credere.

Definatio.

¶ Ad hoc aũt dicimus ꝙ aliqñ cogitatio bona ſiue voluntas preuenit fidem: ſed non eſt illa bona volũtas vel cogitatio qua recte viuit̃. Jlla enim ſine fide ⁊ charitate nõ eſt. Nã vt ait Aug. ad Anaſtaſiũ: ſine ſpiritu nõ eſt volũtas hoĩs libera: cũ cupiditatib⁹ vincat̃: non eſt libera ad bonũ niſi liberata fuerit. Non aũt liberat̃ niſi per ſpiritũ ſanctũ diffundat̃ charitas in cordibus. Nõ eſt libera volũtas niſi eam liberet gr̃a per legẽ fidei. i. non eſt libera. ſine fide operãte per dilectionem ⁊ illa ſufficienter ⁊ vere bõa ẽ. Nõ eſt eniz fructus bonus qui de charitatis radice non ſurgit. Si vero adſit fides operãs per dilectionem fit delectatio boni.

Rom.5.

Gal.5.

Grego.

¶ De illa cogitatione boni que precedit fidem plene diſſeritur. b

Jlla aũt cogitatio ſiue

voluntas q̃ fidẽ ⁊ charitatẽ aliaſq; iuſtificationes precedit non ſufficit ad ſalutẽ nec recte ea viuitur. Hac volũtate ꝯcupiſcit̃ illa bona volũtas que eſt magnũ bonuz: iſta vero non. Alia eſt ergo illa volũtas ſiue cogitatio: alia iſta. Et ſicut illa iſtã ꝑcedit: ita illã ꝑuenit intellectus. Vñ Aug. iſtam diſtinguẽs ſup illuz locum pſal̃. Concupiuit aĩa mea de ſi. iu. ait: Cõcupiuit deſiderare iquit: non deſiderauit. Videmus enim rõne nõnunꝙ̃ ꝙ̃ vtiles ſunt iuſtificationes dei: ſ; infirmitate prepediti aliqñ nõ deſideram⁹: Preuolat ergo intell'us: ſequit̃ tardus aut nullus affectus. Scimus bonum nec delectat agere. ⁊ cupimus vt delectet. Sic iſte olim deſiderare concupiſcebat: que bona eẽ cernebat: cupiẽs eorum hẽre delectationẽ quoꝝ potuit videre rõnẽ. Oſtendit itaq; qb⁹ q̃ſi gradib⁹ ad eas ꝑueniat̃: ꝑus enĩ ẽ vt videant̃ ꝙ̃ ſint vtiles ⁊ honeſte: deinde ut eaꝝ deſideriũ ꝯcupiſcat̃: poſtremo ut ꝓficiẽte gratia delectet eaꝝ opatio q̃rum ſola rõ delectabat.

Q intell's e cognitio boni ⁊ mali voluntatem ꝑcedit.

Ps.108.

¶ Attẽde hũc ordinẽ gr̃aꝝ quẽ hic diſticte aſſignat Aug⁹: qualr̃. ſ. intellect⁹ bonoꝝ precedit ꝯcupiſcentia eorundẽ: ⁊ ipſa ꝯcupiſcẽtia delectationẽ que ſit ꝑ fidẽ ⁊ charitatẽ: qua habita uere bona eſt uolũtas qua recte uiuit̃. Jpſaq; fidei comes eſt nõ preuia. Qui verba auguſtini premiſſa ſm̃ hanc diſtictionẽ ꝯſiderat: nullã ibi repugnantiam fore aĩaduertit: nõ ignorãs ẽt añ gr̃am ꝑueniẽtez ⁊ opantẽ q̃ uolũtas bona prepat̃ in hoĩe: ꝑcedẽ quedã bona ex dei gr̃a ⁊ libero arbitrio quedã ẽt ex ſolo libo arbitrio: qb⁹ tñ vitã nõ meret̃: nec gr̃az q̃ iuſtificat̃. Jlli⁹ enĩ gr̃e ꝑcipiẽde que volũtatẽ hoĩs ſanat: ut ſanat legez ĩpleat nulla merita ꝑcedũt. Jpſa eſt eniz q̃ iuſtificat⁹ impius fit iuſtus: q̃ ꝑus erat impius meritis autem impij nõ gr̃a ſed pena debet̃. nec iſta eſſet gr̃a ſi nõ daret̃ gratuita. Datur autem gratuita: quia nil boni ante feceramus

Scdm v̾ba Aug gr̃aruz ordinem exponit.

Q aliquando gr̃a iuſtificatiõis mlta in hoĩe ꝑcedunt hõa q̃daz ex gr̃a ⁊ libertate arbitrij tãtũ.

Aug. de ſpiritu ⁊ lr̃a.

Auguſti. ad Sixtum.

Q ab hoie bona fiũt p liberũ arbᵐ

vnde hoc mereremur. Non negamus tamen
multa ante hanc gr̃am ⁊ preter hanc gratiaꝫ
ab hoie fieri bona per liberũ arbitrium vt tra
dit Aug. in reſponſionibꝰ cõtra pelagianos
vbi dicit hoies per liberũ arbitriuꝫ agros co
lere: domos edificare: ⁊ alia plura bona face
re ſine gratia cooperante.

¶ Utrum vna eademq́ȝ ſit gratia que dicit̃ operans ⁊ cooperans. i

Hic cõſiderãdũ ẽ cũ p
dictum ſit p gr̃am operantẽ ⁊ preueniẽtẽ vo
luntatẽ hoīs liberari ac preparari vt bonum
velit: ⁊ per gr̃am cooperantẽ ⁊ ſubſequentem
adiuuari: ne fruſtra velit vtrũ vna ⁊ eadem ſit
gr̃a. i. vnũ munus gratis datũ qđ opet̃ ⁊ co
operet̃: an diuerſa alterũ opans ⁊ alteruꝫ co
operãs? Quibuſdã nõ irrõnabilit̃ videt̃ ꝙ
vna ⁊ eadem ſit gr̃a idem donũ: eadẽ virtus
que operat̃ ⁊ coopat̃: ſed pp̄ diuerſos eius
effectus ⁊ dicit̃ opans ⁊ coopans. Operãs
enim dicitur inquantũ liberat ⁊ p̄parat volũ
tatem hoīs vt bonũ velit. Cooperans inquã
tum eãdeꝫ adiuuat ne fruſtra velit. ſ. vt opus
faciat bonũ. Ipſa enim gr̃a non eſt ocioſa: ſꝫ
meretur augeri: vt aucta meretur perfici.

Hic dicit ꝙ vna ſit: ſed pp̄ diuerſos effectꝰ diũſa ſortit̃ noīa.

¶ Quid ſit ipſa gr̃a ⁊ quõ meret̃ augeri querit̃. k

Si vero q̃rit̃ quõ ipſa
gr̃a p̄ueniens mereatur augeri ⁊ pfici: cũ nul
lum meritũ ſit abſq́ȝ libero arbitrio: ⁊ q̃d ſit
ipſa gratia an virtꝰ an nõ: ⁊ ſi virtus: an actꝰ
vel non. Ut hoc aperte inſinuari valeat pre
mittẽdum eſt tria eſſe genera bonorum: Alia
namq́ȝ ſunt magna: alia minima: alia media.
Ut Auguſtinus ait in primo libro retracta
tionum. Uirtutes inquit quibus recte viuit̃
magna bona ſunt. Species auteꝫ quorũlibet
corporũ ſine quibꝰ recte viui poteſt: minima
bona ſunt. Potẽtie vero animi ſine quibꝰ re
cte viui non põt media bona ſunt. Iteꝫ virtu
tibus nemo male vtitur. Ceteris auteꝫ bonis
ideſt medijs ⁊ minimis: non ſolum bene: ſed
etiam male quiſq́ȝ vti poteſt: ⁊ ideo virtute ne
mo male vtitur: quia opus virtutis ẽ bonus
vſus iſtorũ quibus ẽt nõ bene vti poſſumus.
Nemo aũt bene vtendo male vtitur. non ſolũ
aũt magna ſed etiam media ⁊ minima bona
eẽ preſtitit bonitas dei. Ecce habes tria gene
ra bonoruꝫ diſtincta.

Anteq̃ ſoluit p̄mittit de tribꝰ gñibꝰ bonorũ. c. s.

Idẽ in li. de libe. arbi.

¶ In quibꝰ bonis ſit liberum arbitrium. l

Queritur aũt i qbꝰ bo
nis contineatur liberũ arbitriuꝫ. De hoc Au
guſtinus in p̃mo libro retractationũ ita ait:

In medijs quidẽ bonis inuenitur liberuꝫ vo
luntatis arbitriũ: q: ⁊ male illo vti poſſumus
ſed tñ tale ẽ vt ſine illo recte viuere nequeamꝰ.
Bonus aũt vſus eius iaꝫ virtus eſt: q̃ in ma
gnis reperitur bonis quibus male vti nullus
põt. Et q: bona ⁊ magna ⁊ media ⁊ minima
ex deo ſunt: ſequitur vt ex deo ſit etiam bonus
vſus libere voluntatis qui virtus eſt ⁊ in ma
gnis numeratur bonis. ¶ Attende diligen
ter que dicta ſunt ⁊ confer in vnum. Sic eniꝫ
aperietur qđ ſupra querebatur. Dixit equidẽ
opus virtutis eſſe bonũ vſum illorum bono
rum quibus ẽt non bene vti poſſumus: ideſt
mediorũ in quibus poſuit liberum arbitrium
cuius quoq́ȝ bonuꝫ vſum dixit eſſe virtutem.
Qđ ſi eſt: nõ ẽ ergo opus virtutis: qđ ſupra
dixit: q: aliud eſt virtus: aliud opus eius.

Premiſſas auctes cõſiderari ⁊ cõferri iubet vt poſſit ſolui qđ querebatur.

¶ Iſta eſt diſtictio. 26ᵃ huiꝰ ſcđi libri: In qua magr̃
poſtq̃ȝ egit de tẽtatione per quam hõ cecidit ⁊ de li
bero arbitrio per qđ ſtare potuit. Incipit agere de
gr̃a per quã ſtare debuit. Et tria facit. Nam primo
ponit quandã gr̃e diſtinctionẽ. Scđo ſubdit ipſius
gr̃e expreſſionẽ. Tertio ſubiungit partium gr̃e mu
tuam cõparationẽ. Primũ facit vſq́ȝ ibi (Itaq́ȝ bo
na volũtas.) Scđm vſq́ȝ ibi (Hic cõſiderandum.)
Tertium vſq́ȝ ad finem diſtinctionis. In ſpãli ſnĩa
magr̃i ſtat in tribꝰ p̄põnibꝰ: q̃rum pᵃ eſt hec. ¶ Iu
uatur volũtas humana ad bonũ perficiendum ope
rante ⁊ cooperante gratia. Hanc magr̃ inſinuans
ponit duplicẽ eſſe gr̃am qua liberum arbitrium ho
minis iuuatur ad bonũ: quarũ prima dicit̃ operans
preueniens voluntatẽ bonam: ea enim liberat̃ ⁊ p̄
paratur volũtas hoīs vt ſit bona: ⁊ vt bonum effica
citer velit. Alia eſt gratia cooperans que ad volun
tatem bonã ⁊ preparatam iam ſequit̃ adiuuãdo ne
fruſtra bonum velit: ſed vt bonum velit cuꝫ effectu
quam ſnĩam magr̃ p̄bat auctoritate beati Auguſti
ni. Deinde recitat magr̃ errorẽ cuiuſdaꝫ heretici di
centis hoīem poſſe velle bonũ operari ex libero ar
bitrio ſine gr̃a: quem imp̄bat auctoritate apl̃i dicẽ
tis. Nõ eſt volentis neq́ȝ currẽtis: ſed dei miſeren
tis. Sup̄ quod btũs Aug. ait: Non enim ideo deus
alicuius miſeret̃: q: voluit ⁊ currit: ſed ideo q: vult
⁊ currit q: deus ſui miſeret̃. Et ſubdit deſcriptionẽ
voluntatis quã ponit Augu dicens quod voluntas
eſt animi motus nullo cogente ad aliquid non a
mittendum vel adipiſcendũ. Annectens ꝙ eandẽ
gr̃am quã ipſe ſupra diſtinxit in operãtem ⁊ coope
rantem: etiam vocamus precedentẽ ⁊ ſubſequen
tem. ¶ Secunda p̄poſitio eſt hec: Gratia operans
que eſt fides cum dilectione bonã voluntatẽ nõ tẽ
pore ſed natura ⁊ cauſaliter precedens ab ipſa vo
luntate nõ acquirit̃ aliquo merito. Hanc magr̃ pro
bans dicit: ꝙ voluntas vt prefertur per gr̃am preue
nientem ſeu operantẽ mota ad bonũ tunc dignior
eſt. i. ipſa volũtas dignior ẽ domina. i. gr̃am non pre
uenit: ſed ſequit̃ ipſam: q: nullum meritũ volũtatis
precedit gr̃am: ſed ipſam gr̃am ordine cãſalitatis he
ne ſequit̃: que quidẽ gr̃a operans eſt fides cuꝫ dile
ctione. Qđ probat per beatuꝫ Augᵐ. Ex quibus ver
bis manifeſte exprimitur ꝙ per fidem iuſtificamur

Ex per ꝯſequēs gr̄a operans.i.fides preuenit volun tatem ſeu meritum volūtatis. Cōtra qđ obijcit magiſter duab⁹ auctoritatib⁹. ¶ Tertia propō eſt hec: Gratia operans ꝛ cooperās vna exiſtēs eſſentialiter ſm diuerſos eius effectus aliter dr̄. Hāc enim propoſitionē magr̄ ꝓbans querit. Utrum gr̄a operans ꝛ cooperans ſint diuerſe gr̄e ſeu vna gracia diuerſis vocabulis deſignata. Et reſpondēs dicit ꝙ ſit vna ꝛ eadem gr̄a ꝛ idem donū.tn̄ ꝓpter diuerſos effect⁹ eſt diuerſis noībus vocata. Nam inquātum liberat volūtatem a malo dicit̄ operans: inquantū autem adiuuat ad bonū vlterius faciendum dicitur cooperans. Et tn̄ in ſpeciali.

Di.XXVII De cōperatiōe gr̄e ad virtutem. De ſpiritu ꝛ anima.

¶ De virtute quid ſit. ꝛ quid ſit actus eius. a

Hic videnduꝫ eſt

qđ ſit virt⁹: ꝛ qđ ſit act⁹ vel op⁹ ei⁹. Uirt⁹ ē (vt ait Aug.) bōa q̄litas mētis q̄ recte viuit̄: ꝛ q̄ nullus male vtitur: quā de⁹ ſolus in hoīe opat̄. Ideoqꝫ opus dei tantū eſt: ſicut de virtute iuſtitie Aug. docet ſuper illum locū pſalmi. Feci iudiciū ꝛ iuſtitiā ita dicēs. Iuſtitia magna virtus animi eſt quā non facit in hoīe niſi deus. Ideoqꝫ cum ait ꝓpheta ex pſona eccl̄ie: Feci iuſtitiā: nō ipſaꝫ v̄tutē quā nō facit hō ſed opus ei⁹ itelligi voluit. Ecce apte iſinuat̄ hic ꝙ iuſtitia in hoīe non eſt opus hoīs ſed dei: qđ ꝛ de alijs virtutib⁹ itidē itelligēdū eſt.

Ps.iis. Exēplū ponit de iuſticia inſinuās ꝙ de alijs idē intelligendū ſit.

¶ De fide itidem dicit ꝙ non eſt ex homine: ſed ex deo tantum. b

Nā ⁊ gratia fidei ephe

ſijs ſcribēs ap̄ls: ſi̇t fidem non ex hoīe ſed ex deo tn̄ eſſe aſſerit inquiēs: Gratia eſtis ſaluati per fidem: ꝛ hoc nō ex vobis: dei enim donum eſt. Qđ a ſanctis ita exponit̄. Hec. ſ. fides nō eſt ex vi nature noſtre quia donum dei pure eſt. Ecce ꝛ hic apte tradit̄ ꝙ fides non eſt ex libertate arbitrij ſiue ex arbitrio voluntatis: qđ ſupioribus ꝯſonat vbi dictum eſt: gr̄am preuenientē vel operantē eſſe virtutem que volūtatē hoīs liberat ꝛ ſanat. Un̄ Aug. in lib. de ſpū ꝛ lr̄a ait. Iuſtificati ſumus non per liberā voluntatē. ſed p gr̄am chriſti: non ꝙ ſine volūtate nr̄a fiat: ſꝫ volūtas nr̄a oſtendit̄ infirma per legē vt ſanet gr̄a voluntateꝫ: ꝛ ſana voluntas impleat legem.

Eph.2.

Rom.iz.

¶ De gr̄a que liberat volūtatē que ſi virtus eſt: non ex libero arbitrio: ꝛ ſic nō eſt motus mentis. c

Si igitur gratia que ſa

nat ꝛ liberat volūtatē mentis hoīs virtus eſt vel vna vel plures: cum ipſa gr̄a nō ſit ex arbitrio voluntatis: ſed eam potius ſanet ac preparet vt bona ſit: cōſequit̄ vt virtus non ſit ex libero arbitrio: ꝛ ita nō ſit motus vel affect⁹ mentis. Cum oīs motus vel affectus mentis ſit ex libero arbitrio: ſed bonus ex gratia ē ꝛ libero arbitrio: malus vero ex libero arbitrio tn̄. Ut eniꝫ ait Aug. in libro retractationū. Homo ſponte ꝛ libero arbitrio cadere potuit: non etiam reſurgere. Idem in libro de duabus animab⁹. Anime ſi libero ad faciendum ꝛ nō faciēdum motu animi careant ſi deniqꝫ his abſtinēdi ab ope ſuo poteſtas nulla conceditur earum peccatū tenere non poſſumus. Hic aperte oſtendit̄ ꝙ motus animi ſiue ad bonum ſiue ad malum ex libero arbitrio eſt. Ideoqꝫ ſi gr̄a vel virtus motus mentis eſt: ex libero arbitrio eſt. Si vero ex libero arbitrio vel ex parte eſt: iam non ſolus deus ſine hoīe eam facit. ¶ Propterea quidam nō inerudite tradunt virtutem eſſe bonam mentis qualitatē ſiue formam que animā informat: ꝛ ipſa non eſt motus vel affectus animi: ſed ea liberuꝫ arbitriū iuuat̄ vt ad bonū moueat̄ ꝛ erigat̄: ꝛ ita ex virtute ꝛ libero arbitrio naſcitur bonus motus vel affectus animi: ꝛ ex inde bonū opus ꝓcedit exterius ſicut pluuia rigatur terra vt germinet ꝛ fructum faciat: nec pluuia eſt terra: nec germen nec fructus nec terra germen vel fructus: nec germen fructus: ita gratie terre mētis noſtre. i. libero arbitrio voluntatis infundit̄ pluuia diuine benedictionis. i. inſpirat̄ gr̄a quod ſolus deus facit: non hō cum eo: qua rigatur voluntas hominis vt germinet ꝛ fructificet: ideſt ſanatur ꝛ preparat̄ vt bonū velit. ſm quod dicit̄ operās: ꝛ iuuat̄ vt bonū faciat ſm qđ dicit̄ cooperās. Et illa gratia virtus nō incōgrue nominat̄: quia voluntatem hominis infirmam ſanat ꝛ adiuuat.

c.8.

c.18.

Hic apit ad qđ ꝓdcā tēdāt vt innoteſceret an v̄t⁹ ſit mot⁹ mentis vel non.

Per ſimile oſtendit ꝛ eſt cōparatio iter tria ꝛ tria.

¶ Ex quo ſenſu dicunt̄ ex gratia incipere bona merita ꝛ de qua gratia hoc intelligatur. d

Cū ergo ex gratia dicū

tur eſſe bona merita ꝛ incipere: aut intelligit̄ gr̄a gratis dans ideſt deus: vel poti⁹ gratia gratis data: que voluntatem hominis preuenit. Nō enim eſſet magnum ſi hec a deo dicerent̄ eſſe a quo ſunt oīa: ſed potius eius gratia gratis data intelligit̄ ex qua incipiunt bona merita: que cum ex ſola gratia eſſe dicantur: nō excludit̄ liberum arbitrium quia nullum meritum eſt in homine quod non ſit per liberum arbitrium. Sed in bonis merendis cauſe principalitas gratie attribuitur: quia principalis cauſa bonorum meritorum eſt ipſa gratia: qua excitatur liberum arbitrium ꝛ ſanatur: atqꝫ iuuatur voluntas hominis vt ſit bona.

Qualr̄ intelligat̄ cuꝫ ex ſola gr̄a eē dicuntur.

Digitized by Google

¶ Qđ bona voluntas grē principaliter eſt: ⁊ etiam gratia eſt: ſicut ⁊ omne bonum meritum. e

Que ipſa ē ⁊ donū dei ē ⁊ hoīs meritū: imo grē q2 ex grā principalr̄ eſt ⁊ grā eſt. Unde Aug. ad Sixtū presbyterum: Quid eſt meritū hoīs ante gratiā cum omne bonū noſtrū meritū nō in nobis facit niſi gratia. Ex gratia eni (vt dictū eſt) que pͥuenit ⁊ ſanat arbitriū hoīs: ⁊ ex ipſo arbitrio ꝑcreatur in aīa hoīs affectus ſiue bonus motus mentis. ⁊ hoc eſt primum bonū hoīs meritum. Sicut verbi grā ex fidei virtute ⁊ hominis arbitrio generatur in mēte motus quidam bonus ⁊ remunerabilis. ſ. ipm credere: ita ex charitate ⁊ libero arbitrio alius ꝗdam motus bonus prouenit. ſ. diligere bonus valde. Sic de ceteris virtutibus intelligēdum ē: ⁊ iſti boni motus vel affect9 merita ſunt ⁊ dona dei quibus meremur: ⁊ ipſorum augmentationem ⁊ alia que cōſequēter hic ⁊ in futuro nobis apponuntur.

Qualiter bonū meritum in hoīe cōſtituitur: ⁊ q̄d ſit pͥm bonum meritum.

¶ Ex qua rōne dicitur fides mereri iuſtificationem ⁊ alia. f

Cū ergo dicitur fides mereri iuſtificationē ⁊ vitā eternā ex ea rōne dictū accipiť: q2 per actum fidei mereť illa. Similiter de charitate ⁊ iuſtitia ⁊ de aliis accipitur. Si enim fides ipſa virtus preueniēs diceret eſſe mētis actus qui eſt meritum: iam ipſa ex libero arbitrio originem haberet: qđ quia nō eſt: ſic dicitur eē meritum quia actus eius eſt meritum: ſi tamen adſit charitas ſine qua nec credere nec ſperare meritum eſt vite. Unde apparet vere quia charitas ē ſpiritus ſanctus: que anime qualitates īformat ⁊ ſanctificat: vt eis aīa informeť ⁊ ſanctificeť: ſine qua anime qualitas nō diciť virtus: quia nō valet ſanare animam.

¶ De muneribus virtutum ⁊ de gratia que nō eſt: ſ3 facit meritum. g

Ex munerib9 itaq3 virtutū boni ſumus ⁊ iuſte viuimus ⁊ ex grā q̄ nō eſt meritū ſed facit non tm̄ ſine libero arbitrio ꝓueniunt merita noſtra. ſ. boni affectus eorūq3 ꝓgreſſus atq3 bona opa que deus remunerat in nobis: ⁊ hec ipſa ſunt dei dona. Unde Aug. ad Sixtum presbyterū. Cū3 coronat deus merita noſtra nihil aliđ coronat ꝙ munera ſua. Unde vita eterna que in fine a deo meritis precedentibus redditur: quia ⁊ eadē merita quibus redditur a nobis ſunt: ſ3 in nobis facta ſunt per grām: recte ⁊ ipſa vita grā nūcupatur: q2 gratis datur. Nec ideo gratis: q2 non meritis datur: ſed q2 data ſunt per gratiā ⁊ ipſa merita ⁊ quibus datur.

Exponit q̄modo itelligēdū ſit illud bon9 vſus liberi arbitrij virtus eſt.

¶ Epilogat et alia addat. h

Et premiſſis iam inoteſcere nobis aliquatenus pōt: qualiter grā preueniens meretur augeri: ⁊ alia: ⁊ q̄d ipſa ſit: an virtus an aliud: ⁊ ſi virtus: an ſit actus vel nō. oſtēſum enim eſt ſupra ex parte quorūdā ꝙ ipſa eſt virtus: quia virtus nō eſt actus ſed eius cauſa: nō tamē ſine libero arbitrio. vnde qđ ſupra Aug. dixit bonum vſum liberi arbitrii eē virtutem ita accipi poteſt: ideſt actum virtutis: alioquin ſibi cōtradicere videreť: q̄ etiam opus virtutis ſupra dixit eſſe bonum vſum eorū3 quibus nō bene vti poſſumus: in quibus poſuit liberū arbitriū. Si vero bon9 vſus liberi arbitrii opus virtutis eſt iā virtus nō eſt. Cū ergo bonū vſum eius virtutē eē dixit: noīe virtutis ipſius vſū3 ſignificauit.

¶ Qđ idem vſus eſt virtutis ⁊ liberi arbitrij: ſed virtutis principaliter. i

Idē nempe vſus bon9 ex virtute eſt ⁊ ex libero arbitrio: ſed ex virtute principaliter. Et bonus ille vſus in magnis bonis annumerandus eſt. Illa autem gratia preueniens que ⁊ virtus eſt nō vſus liberi arbitrii eſt: ſed ex ea potius eſt bonus vſus liberi arbitrii que nobis eſt a deo non a nobis. Uſus vero bonus arbitrii ⁊ ex deo ē ⁊ ex nobis. ⁊ ideo bonum meritum eſt. Ibi enim ſolus deus opatur: hic deus ⁊ homo. Hoc meritū3 ex illa puriſſima gratia prouenit: quod apoſtolus notauit dicens: Gratia dei ſum id qđ ſum ⁊ gratia eius in me vacua non fuit. Super quem locum Augu. ita ait: Recte gratiam nominat: primum enim ſolam gratiam dat deus: ⁊ non niſi gratiam: cum non precedant niſi mala merita: ſed poſt per gratiam incipiunt bona merita. Et vt oſtēderet etiam liberum arbitrium: addit. Et grā eius in me vacua non fuit. Et ne ipſa voluntas ſine gratia dei putetur aliquid boni poſſe: ſubdit: Non autem ego ſolus. ſ. ſine gratia: ſed gratia dei mecum: ideſt cum libero arbitrio. Plane cum data fuerit gratia incipiunt eſſe noſtra merita bona: per illam tamen: quia ſi illa defuerit cadit homo.

Qđ grā preueniēs q̄ virtus itelligiť nō eſt lib. arb. vſus: ſed ex ea oīa bōa merita.

i. Cor. i5.

De grā ⁊ libero arbi.

¶ Alioꝝ ſnīa hic oſtendiť qui dicunt virtutes eē bonos vſus liberi arbitrij ideſt actus mentis. k

Alij vero dicunt virtutes eē bonos vſus nāliū potētiaꝝ nō tm̄ oēs:

Digitized by Google

ſed tantūmodo interiores qui in mente ſunt: exteriores vero qui per corpus gerunt̄ nō virtutes eē dicūt; ſed opera virtutū. ¶ Et ideo

Qualr̄ pdicta vba Augu. huic ſententie conueniant.

qḋ Aug. dicit opus virtutis eē bonum vſuꝫ naturaliū potentiarum: de vſu exteriori accipiunt: qḋ vero dicit bonū vſuꝫ liberi arbitrij virtutem eē ꝛ in magnis numerari bonis de vſu interiori intelligunt. Et virtutes nihil aliud eē: ꝙ bonos affectus vel motus mentis aſſerunt: quos deus in hoīe facit nō homo: qꝛ lꝫ illi motus ſint liberi arbitrij non tñ eē queūt niſi deus ipſum liberet ꝛ adiuuet grā ſua operante ꝛ cooperāte: quā dei gratuitā voluntateꝫ accipiūt: qꝛ deus eſt qui ꝛ operatur in nobis velle ꝛ operari bonum.

¶ Quibus auctoritatibus muniunt ꝙ virtutes ſint motus mentis. I

Quod āt virtutes ſint

motus mentis: teſtimonijs ſanctoꝝ aſtruūt.

Homil. 32. Dicit aūt Aug. ſup Joānēꝫ. Quid ē fides? Credere qḋ non vides. Credere autē motus

c. 3. mentis eſt. Ideꝫ in lib. 3. de doctrina chriſtiana. Charitatem aūt voco motum animi. Si vero charitas ꝛ fides motus animi ſunt: virtutes ergo motus animi ſunt.

Quō aliis rńdeant pdicta determinentes.

Quib⁹ alij reſpondentes premiſſa verba Auguſtini ita intelligenda fore inquiūt: Fides eſt credere qḋ non vides. i. fides eſt virtus qua creditur qḋ non videtur. Item. Charitas eſt motus animi. i. gratia qua mouetur animus ad diligendū.

Determinatione ꝯfirmant auctīibus. Aug. ſ. 1. li. q̄ſtio. c. ii. c. 3.

Et ꝙ hec ꝛ his ſimilia ita accipiēda ſint: ex his cōijcitur que alibi Aug. ait. Nā in primo lib. queſtionū euangelij inquit: Eſt fides qua credunt̄ ea que non vident̄ que ꝓprie dī fides. Item in. 13. lib. de trini. Aliud ſunt ea que credunt̄: aliud eſt fides qua credunt̄. Ex quibus verbis ſic argumentando procedunt: Aliud eſt credere: aliud illud quo creditur. Predictum aūt eſt fidem id eē quo creditur. Sic ergo credere nō eſt fides: qꝛ credere non eſt id quo credit̄. Addunt quoqꝫ virtus op⁹ dei tñ eſt: quā ipſe ſolus facit in nobis. Ipſa ergo non eſt vſus vel actus liberi arbitrij: ſed credere eſt actus liberi arbitrij: non eſt itaqꝫ

Harꝫ ſniaꝝ iudicium lectori relinquitur.

virtus. Premiſſis alij ſqꝫ rōnibus ac teſtimonijs innitunt̄ vtriqꝫ. Hoꝝ āt iudiciū diligēti lectoris relinquo examini: ad alia ꝓperans.

¶ Iſta eſt diſtinctio. 27ª hui⁹ ſcḋi libri: In qua qḋē diſtinctione magr̄ poſtꝗ̄ egit de efficacia grē liberi arbitrij gnāliter: agit de efficacia virtutis ſpāliter. Et circa hoc tria facit. Nā primo tractat de virtute oſtendens q̄liter recte capiat̄. Scḋo agit de grā: oſtendēs ꝙ ſine ipſa nemo ꝓprie mereat̄. Tertio repellit quādā ſniam que nō recte circa virtutē opinatur.

Primum qḋē facit a pn̄° diſtinctionis vſqꝫ ibi (Cū ergo ex grā.) Scḋm ab inde vſqꝫ ibi (Alij vero dicunt.) Tertiū vō vſqꝫ ad finē diſtinctiōis. In ſpāli ſnia magr̄i ſtat in trib⁹ ꝓpōnibus: quaꝝ pᵃ eſt hec.

¶ Virtus que eſt bona mētis q̄litas cenſenda non eſt act⁹ neqꝫ mot⁹ animi vere dicenda. Hāc eni ꝓpōnē magr̄ ꝓbans dicit ꝙ quedā ſunt magna bona hoīum: cuiuſmodi ſunt v̄tutes qb⁹ nemo male vti pōt. Quedā aūt ſunt bona minima: vt bona tpalia. Quedā aūt media: vt potētie aīe: ꝛ illis qḋeꝫ minimis ꝛ medijs bonis tam bene ꝙ̄ male vti poſſunt hoīes: inter que media ſm beatū Augu. eſt liberuꝫ arbitriū: cui⁹ vſum btūs Augu. alicubi noīat opus virtutis: alicubi aūt virtutē: ꝛ ſic ſibiipſi cōtrarius videt̄. Qui ꝯrietatē magr̄ ſoluēs adducit rōnē quandam quapropter ipſam virtutē non eē actū ſed magis qualitatē ꝓbat: ſic argnēs. Cauſa virtutis in nobis de⁹ eſt: ꝛ noſipſi ſumus cuiuſlibet act⁹ nr̄i: ꝛ per ꝯñs vſus liberi arbitrij qui eſt actus nr̄ nō eſt v̄tus. ꝛ gra cū ſit virtus vel virtuti ſilis etiā non eſt actus noſter. Iſti⁹ argumēti magr̄ minorē ſupponit: maiorem aūt multipliciter ꝓbat. ſ. ꝙ cā v̄irtutis in nobis ſit de⁹: ꝛ ꝙ v̄tus ſit bona q̄litas mētis q̄ nullus male vtitur. ꝓ in cōi per virtutis diffinitionē quam btūs Augu. ponit diceꝫ ꝙ de⁹ i nobis ſine nobis opat̄ v̄tutē q̄ eſt bona mētis q̄litas qua recte viuitur ꝛ qua nullus male vtit̄. Scḋo ꝓbat eam in ſpāli de virtute iuſtitie: de qua beatus Augu. ait: ꝙ nullus eā in hoīe efficit niſi deus. Tertio probat eā ſpāliter de fide quam ſm aplm̄ ſolus deus infundit. Et ſubdit ꝙ oīs motus ꝛ effect⁹ mētis ex libero arbitrio eſt: ſed bonus qḋē ex grā ꝛ libero arbitrio ſimili motus aūt ꝛ effectus malus ex libero arbitrio: qḋ probat auctē btī Augu. Ex qua vna cum pdictis infert: ꝙ virtus nō eſt motus vel affect⁹ animi: ſꝫ qualitas aīaꝫ informās: qḋ de gratia que etiā virtus dici pōt aſſerit fore cenſendū. ¶ Scḋa ꝓpō eſt hec: Quanuis abſqꝫ libero arbitrio mereri nō poſſumus gratia tñ principale merēdi erit pn̄ᵐ. Hāc magiſter ponēs ſnialiter dicit ꝙ ꝙ̄uis nullū meritum ſit in hoīe qḋ nō ſit per liberum arbitriū. pncipalis tñ cā merendi eſt ipſa gratia gratū faciēs ſed nō gratis data que ē donum dei. qua ſanatur ꝛ iuuat̄ hoīs voluntas vt ſit bona ꝛ ꝓducat bonas opationes: ꝛ ſic ex gratia ꝛ libero arbitrio qḋ eſt aīe potētia ꝓcedit pmus bonus motus mētis cui corrñdet pᵐ meritūꝫ hoīs. Unde ſubdit ꝙ grā eſt qua virtutes mereri dicunt̄ inquantum per actus ipſa meret̄. Et infert ꝙ ex actib⁹ virtutū boni ſumus ꝛ iuſte viuimus. Et ꝙ beatus Auguſtinus in pncipio hui⁹ diſtinctionis dicit vſum liberi arbitrij virtutē eē. ibi ſumpſit virtuteꝫ pro actu virtutis. qꝛ alias ſibiipſi ꝯdiceret. ¶ Tertia propō eſt hec. Fides ꝛ charitas nō ſunt mot⁹ ſeu affectus mētis: ſed virtutes mentē mouētes. Hāc magiſter ꝓbans recitat quādā opinionē quorūdā introductā ex verbis Auguſtini: quib⁹ vt ſupra dictum eſt in pᵃ ꝓpōne videtur dicere Auguſtinus ꝙ vſus liberi arbitrij ſit virtus ꝛ vſus virtutis ꝛ dicit quoſdam opinatos fuiſſe ꝙ virtutes eſſent ꝓprie act⁹ potentiaꝝ nālıū: nō tñ oēs ſed tantūmō iteriores in mēte: qs lꝫ de⁹ faceret: nihilomin⁹ liberi arbitrij dicerentur eē. Sꝫ act⁹ exteriores puta qui ꝑ corp⁹ gerunt̄ dixerūt eē ꝓprie act⁹ v̄tutū ꝛ nō v̄tutes. vnde dixerunt ꝙ dictum beati Auguſtini quo dixit vſum liberi arbitrij eſſe virtutem intelligi deberet de motu ſiue de actu interiori quē ipſi virtutē dicebāt. Qḋ cōſtr-

Digitized by Google

mabant per hoc ꝙ idē btūs Auguſtinus dicit ſuper Joānem ꝙ fides eſt credere qđ nō vides. Cū ergo credere ſit motus mētis interior videť ꝙ virtus fidei ſit interior mētis motus. Et ſilr dicebāt de aliis virtutib⁹ fore iudicandū. Sed magr illā opinionē remouēs dicit btī Augu. auctes innuentes ꝙ fides ⁊ charitas ſint motus aie ſeu mētis nō eſſe ſic intelligendas vt ſonant. ſed cū dicit ꝙ fides ſit credere qđ nō vides hoc eſt ac ſi diceret. Fides eſt virt⁹ mouens ad credendum qđ non vides: ⁊ ſic de ſingulis virtutib⁹ ꝯformiter eſt. Et tātum in ſpeciali.

Predicta repetit vt alia addat diffinitā aſſignatione ponēs de grā ⁊ libero arb° ꝯ pelagianos. a

Diſtinctio XXVIII. De ptāte li. arb. hois lapſi: quā hȝ grā circunſcripta.

ID vero icõcuſſe ⁊ incunctanter teneam⁹ liberū arbitriū ſine grā preueniēte ⁊ adiuuāte nō ſufficere ad ſalutē ⁊ iuſtitiā obtinēdā nec meritis pcedētib⁹ grām dei aduocari: ſicć pelagiana hereſis tradidit. Nā vt ait Aug. j. lib. retractationū. Noui heretici pelagiani liberū ſic aſſerunt volūtatis arbitrium: vt grē dei non relinquāt locū: quā ſm merita noſtra dari aſſerūt. Pelagianoꝝ hereſis oium recētiſſima a pelagio monacho exorta eſt. Hi dei grē qua pdeſtinati ſumus ⁊ qua meruim⁹ de ptāte tenebrarū erui intm̄ inimici ſunt: vt ſine hac credāt hoiem poſſe facere oia diuina mandata. Deniqȝ pelagi⁹ a fratribus icrepatus ꝙ nihil tribueret adiutorio grē dei: ad eius mādata faciēda: nō cā libero arbitrio pponebat: ſed infideli caliditate ſupponebat dicēs: ad hoc eā dari hoibus vt que facere p liberū arbitriū iubenť facili⁹ poſſint iplere per grām. Dicēdo vtiqȝ facili⁹ poſſint voluit credi: ⁊ ſi difficili⁹: tm̄ poſſe hoies ſine grā facere iuſſa diuina. Illā vero grām dei ſine qua nihil boni poſſumus facere non eē dicūt niſi in libero arbitrio qđ nullis ſuis precedentibus meritis ab illo accepit nr̄a natura: ipſo ad hoc tm̄ iuuante nos per ſuā legē atqȝ doctrinā vt diſcam⁹ que facere ⁊ que ſperare debeamus. Non aūt ad hoc per donū ſpūs ſancti: vt que didicerim⁹ cē faciēda faciamus. Ac per hoc diuinitus nobis dari ſciam cōfitentur qua ignorātia pelliť: charitatē aūt negāt diuinit⁹ dari qua pie viuiť: vt. ſ. ſit donū dei ſcia que ſine charitate iflat: ⁊ nō ſit donū dei ipſa charitas: que vt ſcia non inflet: edificat. Deſtruunt ēt orōnes quas facit eccleſia ſiue pro infidelibus ⁊ doctrine dei reſiſtētibus vt cōuertantur ad deum: ſiue pro fidelibus vt augeať eis fides ⁊ pſeuerēt in ea. Hec quippe non ab ipſo accipere: ſed a ſeipſis hoies habere cōtendunt: grām dei qua liberamur ab impietate dicētes ſm merita noſtra dari. Paruulos etiam ſine vllo peccati originalis vinculo aſſerunt naſci.

De hẽſibus.

Que ſit hereſis pelagianoꝝ de grā ⁊ li° ar°.

Hic ponit ea quibus ſuum ꝯfirmat errorem vbis Augu. contra ipſum vtentes. b

Quod vero dicūt ſine grā hoiem per liberū arbitriū oia iuſſa iplere huiuſmodi inductionibus muniūt. Si inquiunt non poteſt ea facere homo que iubentur: non eſt ei imputandū ad mortem: ſicut tu ipſe Aug. i libro de libero arbitrio aſſeris. Quis inquis peccat in eo qđ nullo modo caueri poteſt? Peccať autē. Caueri ergo poteſt. Hoc teſtimonio Aug. Pelagius vſus eſt diſputans aduerſus eum immo aduerſus gratiā: ſicut Aug. in libro retractationū illud ⁊ alia huiuſmodi retractans commemorat inquiens: In his atqȝ huiuſmodi verbis meis: quia gratia dei cōmemorata non eſt de qua tunc non agebatur: putāt pelagiani ſuā nos tenuiſſe ſententiā: ſed fruſtra hoc putāt. Voluntas quippe eſt qua peccatur ⁊ recte viuiť quod his verbis egimus: ſed ipſa niſi dei gratia liberetur ⁊ vitia ſuperet ⁊ adiuuetur: recte a mortalibus viui non poteſt. Ecce aperte determiat: et quo ſenſu illa dixerit inimicos gratie refellens.

Teſtioniū. Aug. induč pelagi⁹ p ſe

Reſtractatio: Aug⁹.

Aliud teſtimonium Aug. ponit quo pelagius pro ſe vtebatur. c

Similr ⁊ initebatur pelagius verbis Auguſtini ꝯ gratiā: q̄ in libro de duabus animabus dicit: Peccati inquit reum tenere quenq̄: quia non fecit quod facere non potuit: ſumme iniquitatis ⁊ inſanie ē. His auditis exiliit pelagius dicens: Cur ergo paruuli ⁊ illi qui non habent gratiā ſine qua non poſſunt facere mādata diuina rei tenentur? Hoc autē qua occaſione dixerit in libro retractationū Pelagio reſpondēs aperit. Id enim cōtra Manicheos dixit: qui in hoie duas naturas eſſe cōtendūt: vnam bonā ex deo: alteram malam ex gente tenebrarum: que nunq̄ bona fuit: nec bonum velle poteſt: qđ ſi eſſet nō videretur ei imputandum eſſe ſi bonum non faceret.

Queſtio pelagij.

Deſiniatio Auguſtini

Aliud qđ videť ꝯdicere gratie dei addit. d

Alibi etiā Aug⁹ dicit ꝙ huic gratie cōtradicere videtur qua iuſtificamur. Ait enim in li. contra adamātiū manichei diſcipulū. Niſi quiſqȝ voluntatē ſuam mutauerit: bonū opari non pōt: ꝙ in noſtra poteſtate eſſe poſitū dominus docet vbi ait: Aut facite arborem bonam: aut fructus eius

Matth. xii.

Digitized by Google

Determinatio Aug. in lib. retractationum. bonos ⁊c. Q𝑑 Aug. in retractationib⁹ non eſſe contra gr̄am dei quā predicamus oſtendit. In poteſtate quippe hoīs eſt mutare in melius voluntatē: ſed ea poteſtas nulla eſt niſi a deo detur: de quo dictū eſt: Dedit eis poteſtatem filios dei fieri. Cum enim hoc ſit in poteſtate q𝑑 cum volumus facimus: nihil tā in poteſtate ꝙ ipſa voluntas eſt: ſed preparatur a domino volūtas: eo ergo modo dat poteſtatem.

Joā. j.

¶ Aliud teſtimoniū eiuſdē q𝑑 videt̄ aduerſum. e

Aug. in lib. de duabus aiabus. Sic ēt itelligendū eſt q𝑑 in eodem ait. ſ. in noſtra poteſtate eſſe vt vel inſeri bonitate dei vel excidi eius ſeueritate mereamur: q𝑟 in poteſtate noſtra non eſt niſi q𝑑 noſtrā ſequit̄ voluntatem: que cum preparatur a dn̄o facile fit opus pietatis etiam q𝑑 impoſſibile ⁊ difficile fuit.

¶ Aliud teſtimonium. f

In expoſitione quoq𝑧 quarundā ꝓpoſitionū ep̄le ad Romanos q̄dam Auguſtinus interſerit: que vident̄ huic doctrine gratie aduerſari. Ait enim: Q𝑑 credimus noſtrū eſt: q𝑑 aūt bonū operamur illi⁹ eſt qui credētibus dat ſpm̄ ſcm̄. ⁊ paulopoſt. Noſtrū eſt credere ⁊ velle: illius aūt dare credentibus ⁊ volentib⁹ facultatē bene operandi per ſpm̄ ſcm̄. Que qualiter intelligi debeant Aug. in lib. retractationū aperit dicens: Uerum ē quidem a deo eſſe q𝑑 operamur bonū: ſed eadem regula vtriuſq𝑧 ē: ⁊ volendi. ſ. ⁊ faciendi: ⁊ vtrunq𝑧 ipſius eſt: q𝑟 ipſe preparat voluntatē: ⁊ vtrūq𝑧 noſtrū eſt: q𝑟 non fit niſi volētibus nobis. Illa itaq𝑧 ꝑfecto nō dixiſſem ſi iam ſcirem etiā ipſam fidem inter ſpūs ſancti munera reperiri.

¶ Adhuc addit aliud q𝑑 videt̄ cōtrarium. g

Illud ēt diligenter eſt inſpiciendū q𝑑 Aug. in lib. ſniarū ꝓſperi ait. ſ. q𝑟 poſſe habere fidē ſicut poſſe habere charitatem natura eſt hoīum: habere aūt fidem ſicut habere charitatē gr̄a ē fidelium. Q𝑑 nō ita dictū eſt tanꝙ ex libero arbitrio valeat haberi fides vel charitas: ſed q𝑟 aptitudinem nālem habet mens hoīs ad credendum vel diligendum que dei gratia preuenta credit ⁊ diligit q𝑑 ſine gratia non valet.

Declinatio.

¶ Teſtimonio Hieronymi aſtruit quid tenendum ſit de gr̄a ⁊ libero arbitrio: vbi triplex hereſis indicatur ſcilꝫ Jouiniani. Manichei: Pelagii. h

Id ergo de gratia ⁊ libero arbitrio idubitāter teneam⁹ q𝑑 Hiero⁹ in explanatione fidei catholice ad Damaſum papā: Jouiniani ⁊ Manichei ⁊ pelagii errores collidens docet. Liberū inquit ſic confitemur arbitriū: vt dicamus nos ſemꝑ indigere dei auxilio: ⁊ tam illos errare qui cum manicheo dicunt hoīem pctm̄ vitare non poſſe: ꝙ illos qui cum Jouiniano aſſerunt hoīem nō poſſe peccare. Uterq𝑧 tollit arbitrij libertatē. Nos vero dicimus hoīem ſemper ⁊ peccare ⁊ non peccare poſſe: vt ſemper nos liberi cōfiteamur eſſe arbitrij. Hec eſt fides quā in catholica eccleſia didicimus: ⁊ quam ſemper tenuimus.

¶ Iſta eſt diſtictio. 28ᵃ hui⁹ ſcdi libri: In qua magr̄ oſtēſa efficiētī gr̄a in libero arbitrio: hic agit de ſufficientia liberi arbitrij ſine gr̄a. Et tria facit. Nam p̄ exprimit pelagianoꝝ errorē. Scdo ſubdit eoꝝ obiectiones ⁊ obiectionū ſolutiones. Tertio ſubiungit v̄itatis affirmationē. Primū facit vſq𝑧 ibi (Q𝑑 aūt dicūt.) Scdm̄ vſq𝑧 ibi (Illud etiam diligēter.) Tertiū v̄o vſq𝑧 ad finem diſtinctionis. Et tātū i gr̄ali. In ſpāli ſnia magr̄i ſtat in trib⁹ ꝓpōnib⁹: quarū p̄ᵃ eſt hec. ¶ Et ſi liberū arbitriū in merito habeat magnā virtutē: tn̄ ſine gr̄a non ſufficit homini ad ſalutē. Hāc magr̄ inſinuās dicit ꝙ liberū arbitriū non ſufficit hoī ſine gr̄a ad ſalutem: ꝙuis pelagiana hereſis oppoſitū videat̄ ſentire. Nam Pelagius monachus a quo talis hereſis denoiat̄: intātū de libero arbitrio p̄ſumebat ꝙ aſſerebat gr̄am dei dari ſcḋm ei⁹ merita: ⁊ etiā hoīem poſſe iplere mādata ſine gr̄a. Unī icrepat⁹ a cōmonachis ſuis dicentib⁹: ad quid gr̄a tūc neccīa eſſet: ſi ſine gr̄a poſſemus adimplere mādata. Qui rn̄dit ad hoc vt hō facili⁹ cū gr̄a mandata dei adimplere poſſe. Addidit etiā alia inconueniētia que dicebat ex hoc ſequētia. ſ. orōnes quas facit eccl̄ia nihil ꝯferre his pro q̄b⁹ fiunt ſolt̄ē infidelibus ⁊ pctōrib⁹: ſiue fidelib⁹: q𝑟 ex ſua ꝓpria voluntate ꝯuertunt̄ ad deum ⁊ nō ex nr̄is orōnibus: ⁊ ꝙ gr̄a dat̄ ſcḋm merita nr̄a ⁊ ꝙ puuli ſine origīali pctō naſcunt̄: q𝑑 totū eſt hereticū. ¶ Scḋa ꝓpō eſt hec: Lꝫ viatorib⁹ liberū arbitriū ſit inatum: tn̄ ſine gr̄a nullus pōt dei adimplere p̄ceptū nec vitare pctm̄. Hāc magr̄ inſinuās ponit q̄nq𝑧 rōnes. q̄b⁹ heretici illi. ſ. Pelagiani ſuā hereſim ꝯfirmabāt. Quarum p̄ᵃ eſt talis. Hō per ſolū liberū arbitriū ſine gr̄a pōt vitare pctm̄ ⁊ facere bonū. ergo pōt per ſolum liberū arbitriū mereri. Tenet ꝯn̄tia ex hoc ꝙ non iputatur homini culpa in eo q𝑑 vitare nō pōt. Aſſumptū ꝓbāt heretici auc̄te b̄ti Augu. qua dicit ꝙ voluntas eſt qua peccat̄ ⁊ qua recte viuit̄. Et rn̄dēs magr̄ dicit b̄tm̄ Augu. illā auc̄tem in libro retractationum gloſaſſe: ⁊ dicit eā cū additione fore intelligēdā. ſ. ꝙ volūtas qua peccat̄ ⁊ recte viuit̄ non poteſt in bonum dirigi: niſi per gr̄am dei a pctō mundata iuuetur. Scḋa eſt. Si mandata dei ſine gr̄a dei ſeruari nō poſſunt: tunc aliqui non ſeruantes ea nō peccant vt pꝫ de paruulis. natis in pctō originali: ſed conſequens eſt falſum: ⁊ ꝯn̄tia patet auctoritate b̄ti Auguſtini dicētis ꝙ nullus debet reputari reus ideo: q𝑟 nō fecit q𝑑 facere non potuit. Et rn̄dens magr̄ dicit beatū Auguſtinū hoc verbum ſcripſiſſe contra manicheos qui poſuerant in homīe duas ēe natu-

Digitized by Google

ras: vnā bonā: aliā malā. bonā a deo: malā vo a diabolo: qḋ ſi ita eſſet tūc ſ3 illā malā nām hō non poſſet facere bona nec vnq̄ poſſet bonum velle. ⁊ tunc hi⁹ nō eſſet ſibi īputandū ꝙ nō faceret bonū nec etiā ꝙ eſſet malus. Tertia ratio eſt: Hō reſurgere pōt a pctō ſine grā: igit̄ pōt facere bonum ſine grā. Tenet ↄ̄ſiā: ſed aſſumptum p3 auctē bti Augu. qui dicit: mutare voluntatē eſt in ptāte nr̄a. Et r̄ndens magr̄ dicit beatum Augu. intellexiſſe ꝙ q̄uis mutare voluntatem ſit in ptāte nr̄a: hoc tn̄ eſt a deo per gratiā. Quarta ratio eſt. Hō pōt credere in deū abſq3 gratia igit̄ ⁊c̄. ↄ̄ſiā tenet. Antecedens p3 per btm̄ Augu. dicētē ꝙ credere ⁊ velle eſt noſtru3. Et r̄ndet magr̄ dicēdo ꝙ credere ⁊ velle dei eſt p̄incipal̄r: noſtru3 aūt ex ↄ̄ſiti. Quinta rō eſt: Habere fidē eſt nāle homini: igit̄ hō ſine grā pōt credere in deum ⁊ hēre fidem: ⁊ per ↄ̄ſñs bn̄facere. Et r̄ndet magr̄ dicens ꝙ hēre fidem eſt nāle homini: per hoc non plus intendebat niſi ꝙ hō eſſet ſm̄ ſua nālia aptus ad credendum ⁊ diligēdū ⁊ nihilominus credere ⁊ intelligere ſine grā eſſe nō poſſunt. ℭ Tertia ꝓpō eſt hec: Ex predictis ↄ̄ſtat oēs hereticos illos errare qui dicūt nos ad bonū dei auxilio nō indigere. Hāc enim propōnem magr̄ ponens dicit ſnialiter illos hereticos errare qui ponūt hoiem ꝓꝑ malā nām non poſſe vitare peccatū cuiuſmodi fuerūt māicbei: ⁊ etiā alios qui ponūt hoies nō poſſe peccare ꝓꝑ nām bona3: ſicut Joniani: qr̄ ambe ille opiniones tollunt arbitrij libertatē: ſm̄ quam vt tenet ſnia catholica: hō ſemꝑ pōt peccare ⁊ nō peccare. Et tātum in ſpāli.

ℭ Utrum homo añ peccatum eguerit gratia operante ⁊ cooperante. a

Di. XXIX. De ptāte li. arbi. primi. homis vtrū. ſ. eguerit grā opante ⁊ coopante ſm̄ ſtatum nāe iſtitute. Qḋ opante ⁊ coopante eguerit: ſed operāte nō eguerit ſm̄ oēm modū q̄ ipſa opat̄.

Poſt hec cōſiderādū eſt: vtrū hō ante pctm̄ eguerit grā operāte ⁊ cooperāte. Ad qḋ breuiter dicim⁹ qr̄ nō cooperante tm̄: ſ3 et̄ operante grā indigebat: nō q̄dē ſm̄ oēm operādi modū operātis grē. Opat̄ enī liberādo ⁊ ꝑparando voluntatē hois ad bonū: egebat itaq3 hō ea: nō vt liberaret volūtatē ſuā que pctī ſerua nō fuerat: ſed vt prepararet ad volendū efficaciter bonū qḋ per ſe non poterat. Nō enim poterat bonu3 mereri ſine grā vt Aug. in encb. euidēter tradit. Illā inquit īmortalitatē in qua poterat nō mori natura humana: ꝑdidit ꝑ liberū arbitriū. Hanc vero in qua nō poterat mori acceptura ē per gratiā: quā fuerat ſi nō peccaſſet acceptura ꝑ meritū. Quāuis ſine grā nec tunc vllum meritum eē potuiſſet: qr̄ ⁊ ſi pctm̄ in ſolo erat arbitrio cōſtitutum: nō tn̄ iuſtitie habende vel retinende ſufficiebat liberū arbitrium niſi diuinum preberetur adiutorium. Ecce his verbis ſatis oſtenditur ꝙ ante peccatum homo indigebat gratia operante ⁊ cooperante. Nō enī habebat quo pedes mouere poſſet ſine gratie operantis ⁊ cooperantis auxilio: habuit tamen quo poterat ſtare.

ℭ Q hō ante lapſum virtutes habuerit. b

Preterea q̄ri ſolet: Utrū hō ante lapſum virtutē habuerit. Quibuſda3 videt̄ ꝙ non habuerit: id ita ꝓbare conātibus. Juſtitiā inquiunt non habuit, qr̄ preceptum dei contēpſit. nec prudentia3: quia ſibi non preuidit. nec temperantiam: quia aliena appetijt. nec fortitudinē: qr̄ praue ſuggeſtioni ceſſit. Quibus reſpōdentes dicimus eum quidem nō tunc habuiſſe has virtutes quando peccauit: ſed ante ⁊ tunc amiſiſſe. Quod multis ſanctorū teſtimonijs cōprobat̄. Ait enim Aug. in quada3 homelia: Adam ꝑdita charitate malus inuētus eſt. Itē: Princeps vitiorū dum vicit adam de limo terre ad imaginem dei factū pudicitia armatum: tēperantia cōpoſitū: charitate ſplendidū: primos parentes illis donis ac tātis bonis expoliauit: pariterq3 peremit. De hoc eodem Ambr̄. ad Sabinū ait: Quādo adam ſolus erat nō eſt preuaricatus: qr̄ eius mens deo adherebat. Sup ꝑſal. quoq3 dicit: Q ḋ hō ante peccatū beatiſſimus auram carpebat etheream. Sed quō ſine virtute beatiſſimus erat? Aug. quoq3 ſup geñ. dicit adam ante pctm̄ ſpiritali mēte preditū fuiſſe. Nō eſt ergo dubitandu3 hominē ante pctm̄ virtutibus fulſiſſe: ſed illis ꝑ peccatum expoliatum fuiſſe.

Scōꝝ teſtimonijs affirmat hominē pᵐ habuiſſe virtutes.

ℭ De eiectione hominis de paradiſo. c

In illi⁹ quoq3 pctī penam eiectus eſt de paradiſo in iſtū miſeriaru3 locū: ſicut in geñ. legitur. Nūc ergo ne forte mittat manum ſuā ⁊ ſumat de ligno vite ⁊ comedat ⁊ viuat in eternu3: emiſit eum deus de paradiſo voluptatis. His verbis īſinuari videtur ꝙ nunq̄ moreretur: ſi poſtea de illo ligno ſumpſiſſet. Gen. 3.

ℭ Quō intelligendū ſit illud ne ſumat de ligno vite ⁊ comedat ⁊ viuat in eternum. d

Sed qr̄ ꝑ pctm̄ iā mortuum corpus habebat: illa verba ex tali intellectu accipi poſſunt. Deus modo irati loquēs de homine ſuperbo ait. Uidete ne forte mittat manu3 ſuam ⁊c̄. i. cauete vos angeli ne comedat de ligno vite quo indignus eſt: de quo ſi perſtitiſſet comederet ⁊ viueret in eternum. Sed modo propter inobedientia3 indignus eſt comedere. Et ſicut verbo dixit ita opere exhibuit. Emiſit enim eū deus de paradiſo voluptatis in locum ſibi congruum: ſicut plerūq3 malus cu3 inter bonos viuere ceperit: ſi in meli⁹ mutari noluerit: de bonorū cōgregatione pellit̄ pōdere praue cōſuetudinis preſſus.

Digitized by Google

❡ De flāmeo gladio ante paradiſum poſito. e

Ne vero ad illud poſſet accedere: collocauit de⁹ an̄ paradiſuꝫ cherubin ⁊ flāmeū gladiū atq₃ verſatilem ad cuſtodiendā viā ligni vite. Q̄ ḋ iuxta lr̄am pōt hoc mō accipi: q: per miniſteriū angelorum ignea cuſtodia ibi ꝯſtituta fuit. Hoc eniꝫ per celeſtes ptātes in paradiſo viſibili factuꝫ eſſe credendū eſt vt per angelicuꝫ miniſterium ibi eſſet quedā ignea cuſtodia: nō tn̄ fruſtra: ſed q: aliquid ſignificat de paradiſo ſpūali. Cherubin enim īterpretatᷣ plenitudo ſcie: hec eſt charitas: q: plenitudo legis eſt dilectio. Gladius aūt flāmeus pene tpales ſunt: que verſatiles ſunt: q: tpa volubilia ſunt. Illa ergo ad cuſtodiā ligni vite iō poſita ſunt ante paradiſuꝫ: q: ad vitā nō reditᷣ niſi ꝑ cherubin. ſ. plenitudinē ſcie. i. charitatē: ⁊ per gladiū verſatilē. i. tolerantiā paſſionū temporalium.

❡ An hō ante pctm̄ comederit de ligno vite. f

Pōt aūt queri: Utrum de ligno vite an̄ pctm̄ comederit homo. De hoc Augu. in lib. de batiſ. par. ſic ait: Recte ꝓfecto intelliguntᷣ primi hoīes an̄ malignā diaboli ꝑſuaſionem abſtinuiſſe a cibo vetito atq₃ vſi fuiſſe cōceſſis. His verbis oñditᷣ q̄ de ligno vite ante pctm̄ ſumpſerint: quib⁹ preceptum erat vt de omni ligno paradiſi comederent: niſi de ligno ſcie boni ⁊ mali.

❡ Quare non ſunt facti immortales ſi comederunt de ligno vite. g

Quare ergo perpetua ſoliditate ⁊ beata imortalitate veſtiti nō ſunt vt nulla infirmitate vel etate in deterius mutarentᷣ: Hanc eniꝫ virtutē nāliter illud lignum habuiſſe dī. Sed forte hoc nō cōſerebat: niſi ſepe de illo ſumeretᷣ. Potuit ergo fieri vt de illo ſumeret ſemel ⁊ nō ſepi⁹: qui per aliquam morā in paradiſo fuiſſe itelligitᷣ: cuꝫ ſcriptura dicat eū ibi ſoporatū fuiſſe. qn̄ coſta de latere ei⁹ aſſumpta eſt: ⁊ inde formata mulier: ⁊ aīalia ante eū ducta: quib⁹ nōia impoſuit.

❡ Iſta eſt diſtinctio. 29ᵃ hui⁹ ſcdi libri: In qua magiſter oñſa ſufficiētia liberi arbitrij ſine grā in oībus gn̄aliter. Agit de eiuſdem inſufficiētia in primis parentib⁹ ſpāliter. Et tria facit. Nā pᵒ agit de grā quā adam in ſtatu innocētie habuit. Scdo de pena peccati per quaꝫ paradiſum amiſit. Tertio inquirit an etiaꝫ de ligno vite in ſtatu illo comedit. Primuꝫ facit a principio diſtinctionis vſq₃ ibi (In illi⁹ quoq₃ pcti.) Scdm̄ vſq₃ ibi (Pōt autem queri.) Tertium vſq₃ ad finē diſtinctionis. In ſpāli eniꝫ ſnia magri ſtat in tribus ꝓpōnib⁹: quaꝫ pᵃ eſt hec. ❡ Primus hō in ſtatu inocentie nō indiguit grā ad expellēdū malitiā ſed ⁊ grā ⁊ charitate induit ad exercenduꝫ iuſtitiā. Hanc eniꝫ ꝓpōnē magr̄ ponēs querit duas q̄ōnes quarū prima eſt hec. Utrum primus hō indiguit grā in ſtatu innocētie tam operante q̄ꝫ cooperante. Et rn̄det q̄ indiguit vtraq₃ grā non tn̄ indiguit grā operante ſm oēm operādi eius modū. Naꝫ illa grā operatᷣ duob⁹ modis. ſ. operādo liberū arbitriū a malo ⁊ ſeruitute pctī: ⁊ ſm illum modum videlꝫ operandi grā operante primus hō in ſtatu inocētie non indiguit eo q̄ ſine pctō erat. Alio mō opatᷣ illa grā preparādo hoīs volūtateꝫ ad bonū ⁊ ſm illum eius operationeꝫ primus hō ipſa indiguit cū ei⁹ volūtas per ſe in bonū efficaciter moueri non potuit q̄ḋ ꝓbat magr̄ auctoritate beati Auguſtini. Scda q̄ſtio eſt hec: Utrum primus hō in ſtatu innocentie habuit etiaꝫ virtutes. Et rn̄det q̄ aliquib⁹ videtᷣ q̄ nō habuerit eas: q̄ḋ hoc mō probāt: iuſtitiaꝫ non habuit: q: preceptū dei contēpſit: prudentiaꝫ nō habuit: q: ſibi nō ꝓuidebat: nec temperantiaꝫ habuit: q: aliena petiit: nec fortitudineꝫ: q: praue ſuggeſtioni non reſiſtit. Sed magr̄ huiuſmodi perſuaſioni reſpondens dicit q̄ lꝫ Adam qn̄ actualiter peccauit tunc illas virtutes non habuit: nihilominus tn̄ habuit eas ante pctm̄: quaꝫ diuerſis ſanctorū auctoritatibus cōfirmat. Ex cui⁹ q̄ōnis ſolutione pꝫ q̄ conſtat primū hoīem in ſtatu inocentie virtutes habuiſſe quas peccando dī abieciſſe. ❡ Scda ꝓpoſitio eſt hec: Primus parens ꝓpter peccati indignitatē fuit de paradiſo expulſus ⁊ ꝓhibitus de ligno vite edere: ꝓpter q̄ḋ poterat ſi perſtitiſſet in eternū viuere. Hanc ꝓpōnem magr̄ inſinuans dicit q̄ primus hō in penaꝫ ſui pcti excluſus eſt a loco voluptatis: ⁊ ab eſu ligni vite per cuius vſum in eternuꝫ poterat viuere: nō quidem poſt pctm̄ de ipſo edendo: ſed an̄. Ubi ſoluit auctoritatē Geñ. qua videtᷣ innui q̄ etiaꝫ poſt pctm̄ ſi de ligno vite comediſſet in eternū vixiſſet. Et dicit q̄ auctoritas dic̄ videte ne forte manum ſuā mittat ad lignuꝫ vite ⁊ viuat in eternum: que ſic gloſanda ē. Uidete vos angeli ne comedat de ligno vite quo indignus eſt: de quo ſi perſtitiſſet ⁊ comediſſet viueret in eternū. Et ſubdit q̄ ad ipediendum reditum hoīs in paradiſuꝫ appoſita eſt angelica ⁊ ignea cuſtodia. ſ. cherubin ⁊ flāmeus gladius atq₃ verſatilis ne poſt pctm̄ pateat homioibus illuc acceſſus. ❡ Tertia ꝓpoſitio eſt hec: Lꝫ ſit probabile Adam in ſtatu innocentie comediſſe de ligno vite: tn̄ q: frequēter eius vſum nō habuit imortalitatem nō obtinuit. Hanc magr̄ ꝓbans querit. Utrꝫ ante pctm̄ etiaꝫ de ligno vite comederit: ⁊ ſi comederit quare non fuit factus imortalis. Et rn̄dens dicit q̄ comedit de ipſo ante pctm̄ eo q̄ oīa ligna preter vnum ſibi ad vſum fuerūt conceſſa ſed ex h̄ ipſe non fuit effectus imortalis: q: nō frequēter de ipſo guſtauit. Cū lignū illud cōferre imortalitatē nō poterat niſi per frequentē eius vſuꝫ. Et tn̄ in ſpeciali.

❡ Q̄ per adam pctm̄ ⁊ pena trāſijt in poſteros. a

In ſupiorib⁹ inſinuatū ē: lꝫ ex parte (nō eni ꝑfecte ſufficim⁹ exponere) q̄liter p̄mus hō deliquerit: ⁊ quā pro peccato penā ſubierit: q̄b⁹ adiiciēduꝫ ē pctm̄ ſimul ac penam per eum tranſiſſe in poſteros. Sicut aplus oſtendit inquiens: Sicut per vnū ho-

Diſt. XXX. Quid ſit originale pctm̄ q̄ḋ a pctō p̄moꝝ parentū fuit cauſatum.

Roma.5.

minem peccatum in hunc mundum intrauit: ita in omnes homines mors pertranſijt.

¶ Utrū illud pctīz fuerit originale vel actuale. b

Hic primo vidēdu3 eſt qđ fuit illud pctīm: originale. ſ. an actuale: ꝛ ſi de originali itelligat: ꝯſequenter q̄d ſit originale peccatu3: ꝛ q̄re dicat originale: ꝛ q̄uo pertrāſierit vel pertrāſeat in omnes diligēter inueſtigandum eſt. Quibuſdam placuit de peccato actuali ade illud accipere: aſſerentibus hoc apoſtolu3 ſenſiſſe cum inferius ait. Sicut per inobedientia3 vnius hominis peccatores cōſtituti ſunt multi ita ꝛc. Euidēter inquiunt etiam ipſo noie exprimit apoſtolus peccatum qđ per vnum homine3 intrauit in mundum. ſ. inobedientiam. Inobedientia vero peccatum actuale eſt.

Quidā illud accipiūt de actuali.

¶ Quomodo intraſſe in mundum dicunt. c

Hoc aūt dicūt intraſſe in mundū nō traductione originis ſed ſimilitudine preuaricationis omneſq3 in illo vno peccaſſe dicūt q2 omnibus ille vnus peccandi exemplum extitit. Hoc male ſenſerunt quidam heretici qui dicti ſunt pelagiani: de quibus Auguſtinus in libro de baptiſmo paruuloꝝ cōmemorat dicens: Sciendum eſt inquit hereticos quoſda3 qui nominati ſunt pelagiani dixiſſe peccatum prime tranſgreſſionis in alios homines non propagatione ſed imitatione tranſiſſe. Unde etia3 in paruulis nolunt credere per baptiſmum ſolui originale pctīm: quod in naſcentibus nullum eſſe omnino contēdunt. Sed eis dicitur: quia ſi apoſtolus peccatum imitationis non propagationis intelligi voluiſſet: eius principem non Adam ſed diabolu3 diceret. De quo in libro Sap. dicitur: Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Et quia non vult intelligi hoc eſſe factum propagatione ſed imitatione: continuo ſubiunxit ſcriptura. Imitantur autem eum qui ſunt ex parte ipſius. Imitantur quidē Adam quotquot per inobedientiam tranſgrediuntur mandatum dei. Sed aliud eſt quod exemplum eſt voluntate peccantibus: aliud quod origo eſt cum peccato naſcentibus. Non eſt igitur accipiendum peccatum Ade tranſiſſe in omnes imitationis tantum exemplo: ſed propagatiōis ꝛ originis vitio.

Recitat hereſim.

Sap.2.

¶ Hic aperit illud eſſe peccatum originale qđ tranſit in poſteros. d

Et eſt illud pctīm originale vt aperte Auguſtinus teſtat quod per Adam trāſiuit in omnes per eius carnem viciatam concupiſcentialiter generatos.

¶ Quid ſit originale peccatum hic inquiritur. e

Quod diligēter inueſtigandū eſt quid ſit. De hoc enim ſancti doctores ſub obſcuritate locuti ſunt atq3 ſcholaſtici doctores varia ſenſerūt. Quidam enim putant originale peccatum eſſe reatum pene pro peccato primi hominis: ideſt debitum vel obnoxietatem qua obnoxij ꝛ addicti ſumus pene tēporali ꝛ eterne pro primi hominis actuali peccato: quia pro illo (vt aiunt) omnibus debetur pena eterna niſi per gratiam liberentur. Iuxta horum ſententia3 oportet dici originale peccatum nec culpam eſſe nec penam. Culpam non eſſe ipſi fateamur: pena quoq3 ſm eos eſſe non poteſt: quia ſi debitum pene originale peccatum eſt: cum debitum pene nō ſit pena nec originale peccatum eſt pena: qđ etiam quidam eorum admittunt: dicentes in ſcriptura originale peccatum ſepe nominari reatum: ꝛ reatum ibi intelligunt vt dictu3 eſt obnoxietatem pene: ꝛ ea ratione aſſerunt peccatum originale dici eē in paruulis: quia paruuli pro illo p̄mo peccato rei ſunt pene: ſicut pro peccato iniqui parentis aliquādo exulāt filij ſm iuſtitiam fori.

Quorūdam de originali pctō opio.

¶ Qđ originale pctīz ſit culpa auctib9 probat. f

S3 quod originale peccatum culpa ſit: pluribus ſanctorum teſtimonijs edocetur. Super Exo. d. vbi dicit: Primogenitum aſini mutabis oue. Gregorius ait: Omnes in peccatis nati ſumus ꝛ ex carnis delectatione concepti culpam originale3 nobiſcum trahimus: vnde ꝛ voluntate noſtra peccatis implicamur. Ecce culpam originalem dixit nos trahere. Unde cōſtat originale peccatum culpam eſſe. Auguſtinus quoq3 in libro de natura ꝛ gratia de hoc eodem ſic ait: Omnes (vt ait apoſtolus) peccauerūt: vtiq3 vel in ſeipſis vel in Adam: quia ſine peccato non ſunt: vel quod originaliter contraxerunt: vel quod malis moribus addiderūt. Peccatum enim primi hominis non ſolum ipſum: ſed omne necauit genus humanum: quia ex eo damnationem ſimul ꝛ culpam ſuſcepimus. Idem ſuper pſal. 50. quod de corpore mortuo ſeminatur cum vinculo peccati originalis naſcitur ꝛ mortis. Ideo igitur ſe in iniquitatibus conceptum dicit Dauid: q2 in omnibus trahitur iniquitas ex Adam ꝛ

Exo.13.

Roma 5.

Digitized by Google

vinculũ mortis. Nemo eniꝫ naſcitur: niſi tra
hens penam ⁊ meritum pene. Meritum au
tem pene peccatum eſt. Omnis ergo qui na
ſcitur per carnis concupiſcentiam peccatum
trahit. Peccatum itaqꝫ originale culpa eſt:
quaꝫ omnes cõcupiſcẽtialiter ꝯcepti trahũt.
Aug. ad petrum diaconum. Unde in Eccl. dogmatib⁹ ſcriptum eſt. Fir
miſſime tene ⁊ nullatenus dubites omneꝫ ho
minem qui per cõcubitum viri ⁊ mulieris cõ
cipitur cum originali peccato naſci: impieta
ti ſubditum mortiqꝫ ſubiectũ ⁊ ob hoc natu
ra ire naſci filium: a qua nullus liberatur niſi
per fidem mediatoris dei ⁊ hominuꝫ. His ⁊
alijs auctoritatibus euidẽter oſtẽditur pecca
tum originale culpam eſſe: ⁊ in oibus ꝯcupi
ſcẽtialiter genitis trahi a parentibus.

¶ Quid ſit quod dicitur peccatuꝫ originale. ſ. fomes
peccati. i. concupiſcentia. g

Nunc ſupereſt videre
quid ſit ipſum originale pctm̃: qḋ cũ non ſit
actuale: nõ eſt actus ſiue motus anime vel cor
poris. Si eni actus eſt aīe vel corporis actua
le: vtiqꝫ pctm̃ eſt: ſꝫ actuale nõ eſt: nõ eſt ergo
actus vel motus. Quid ergo originale pctm̃
dicit᷑ fomes pcti. ſ. cõcupiſcẽtia vel cõcupiſci
bilitas: que dicitur lex mẽbrorũ ſiue languor
nature: ſiue tyrannus qui eſt in membris no
ſtris: ſiue lex carnis. vnde Augu. in lib. de ba
ptiſmo paruulorũ. Eſt in nobis cõcupiſcen
tia que nõ eſt ꝑmittenda regnare. Sunt ⁊ ei⁹
deſideria que ſunt actuales cõcupiſcentie que
ſunt arma diaboli: que veniũt ex languore na
ture. Lãguor aũt iſte tyrãnus eſt qui mouet
mala deſideria. Si ergo vis eſſe victor tyran
ni atqꝫ inermẽ inimicũ inuenire: nõ obedias
concupiſcentie male. His verbis ſatis oſten
ditur fomitem peccati eſſe concupiſcentiam.

¶ Q nomine concupiſcentie intelligitur fomes pec
cati ⁊ que dicitur fomes. h

Noie aũt cõcupiſcẽtie
non actum ꝯcupiſcẽdi: ſed vitium primum ſi
gnificauit: cum eam dixit legem carnis. Uñ
idẽ in tractatu de verbis aplī ait: Semper pu
gna eſt in corpore mortis hui⁹: qꝛ ipſa concu
piſcentia cũ qua nati ſumus finiri non põt ꝙ
diu viuimus: quotidie minui põt: finiri non
põt. Que aũt eſt cõcupiſcẽtia cũ qua nati ſu
mus? Uitiũ vtiqꝫ ẽ qḋ paruulũ habilẽ cõcu
piſcere facit: adultũ etiã cõcupiſcẽteꝫ reddit.
Sicut enim in oculo ceci in nocte vitium ceci
tatis eſt ſed nõ apparet: nec diſcernitur inter
videntem ⁊ cecũ niſi luce veniẽte: ſic in puero
eſſe nõ apparet donec etatis ꝓuectioris tp̃s
occurrat. ¶ Ex his dat᷑ itelligi qḋ ſit origi
nale pctm̃. ſ. vitiũ ꝯcupiſcẽtie: qḋ i oẽs ꝯcupi Q per Adã origi[le] peccatuꝫ in oẽs itrauit. i. cõcupiſcentia.
ſcẽtialr̃ natos per adã itrauit eoſqꝫ vitiauit.
Uñ Aug. in li. de baptiſmo ꝑuulorꝫ. Adaꝫ
preter imitationis exẽplũ: occulta etiam tabe
carnalis ꝯcupiſcentie ſue tabificauit in ſe oẽs
de ſua ſtirpe vẽturos. Uñ apl's recte ait: In
quo oẽs peccauerunt. ¶ Circũſpecte ⁊ ſine Aug⁹ in lib. de bap[mo] ꝑuulorũ q̃uo intelligat᷑ in quo oẽs peccauerunt.
ambiguitate dicit hoc apl's. Siue enim intel
ligat᷑ in quo hoie ſiue in quo pctõ ſanuꝫ eſt.
In adam eniꝫ oẽs peccauerũt vt in materia:
nõ ſoluꝫ ei⁹ exẽplo vt dicunt pelagiani. Oẽs
enim ille vn⁹ hõ fuerãt. i. in eo mãliter erant.
Manifeſtuꝫ eſt itaqꝫ oẽs in adam peccaſſe:
quaſi in maſſa. Ipſe eniꝫ per pctm̃ corrupt⁹:
quos genuit oẽs nati ſunt ſub pctõ. Ex eo
igit᷑ ſicut cuncti ꝯſtituti ſunt pctõres: ita ⁊ in
illo vno pctõ qḋ intrauit in mũduꝫ recte oẽs
dicunt᷑ peccaſſe: qꝛ ſicut ab illo vno hoie: ſic
ab eodẽ vno pctõ imunes eſſe nõ pñt niſi ab
eius reatu ꝑ xp̄i baptiſmuꝫ abſoluant᷑. Alia
ergo ſunt ꝓpria pctã in q̃bus tm̃ peccãt quo
rum pctã ſunt. Aliud hoc vnum in quo oẽs
peccauerũt. i. ex quo oẽs pctõres iſtituti ſunt.

¶ Quid ſit pctm̃ in quo oẽs peccauerunt. ſ. origina
le quod ex inobedientia proceſſit. i

Hoc ẽ originale pecca
tum quo pctõres naſcunt᷑ oẽs ꝯcupiſcẽtialr̃
geniti: qḋ ex adã ſiue ex ei⁹ iobediẽtia emana
uit ⁊ in poſteros demigrauit. Uñ apl's ꝯſe
quẽter per inobedientiam vni⁹ hois: multos
dicit conſtitutos eſſe pctõres: que eſt actuale
pctm̃. Cum aũt dixerit per vnuꝫ hoiem pctm̃
intraſſe in mundum ⁊ in eo oẽs peccaſſe: de
originali dictũ eſſe oportet accipi.

¶ Ex quo ſenſu dictũ eſt per inobediẽtiã vni⁹ multi
ſunt conſtituti peccatores. k

Quod ergo ait ꝑ iobe
dientiã vnius multi ꝯſtituti ſunt pctõres: eo
ſenſu dictũ eſſe intelligẽdũ eſt qꝛ ex inobedien
tia ade. ſ. ex pctõ actuali ade ꝓceſſit originale
peccatũ quo oẽs pctõres naſcũtur: vt ⁊ in il
lo eſſet: ⁊ in omnes tranſiret.

¶ Q pctm̃ originale in adã fuit ⁊ in nobis eſt. l

Unde Augu⁹ Juliano
heretico nullũ pctm̃ in paruulis eẽ ꝯtendenti
rñdẽs aperte aſſerit pctm̃ originale ex volun
tate ade ꝓceſſiſſe: ac per eius inobedientiã in
mũdũ intraſſe. Querit enim Julianus ꝑ q̃d
pctm̃ iuenit᷑ in paruulo: ita inquiẽs. Nõ pec Qõ Juliani
cat iſte qui naſcit᷑. Nõ peccat ille qui genuit.

Nõ peccat ille qui cõdidit. Per quas igitur rimas inter tot preſidia ĩnocẽtie pctũ ſingis ingreſſu. Et reſpondet ſancta pagina. Per vnũ hoiẽ pctũm itrauit in mundũ: per vni⁹ ĩnobediẽtiã ait apl's. Quid querit amplius: quid querit aptius? Item inquit Julianus. Si per hoiẽ pctm̃ intrauit in mũdu: pctũ vel ex volũtate eſt vel ex natura ẽ. Si ex volun tate eſt mala volũtas eſt que pctũm facit. Si aũt ex natura eſt mala eſt natura. Cui rñdeo ex voluntate pctũ eſt. Querit forte: Utrum origininale pctũm ex volũtate ſit. Reſpõdeo prorſus ⁊ originale pctũ ex voluntate eſſe: qꝛ hoc ex voluntate primi hois ſeminatu eſt vt in illo eſſet: ⁊ in omnes tranſiret.

Reſponſio Auguſtini

Qõ Juliãi.

Reſponſio Auguſtini.

Obiectio quorundam contra id qd̃ ſupra dictum eſt omnes in adam fuiſſe homines. m

Ad hoc aũt quod dixi-

mus in adam fuiſſe oẽs hoies: qui iã ꝟboꝝ ſectatores ſic obijciũt dicẽtes: Nõ ois caro que ab adam traducta eſt in eo ſil' exiſtere po tuit: qꝛ multo maioris quãtitatis eſt q̃ fuerit corpus ade. In quo nec tot etiã athomi fue runt quot ab eo hoies deſcẽderunt. Quo cir ca verum nõ eſſe aſſerũt ſubſtantiam vniuſcu iuſq in primo fuiſſe parente.

Rñſio vbi aperit̃ qualiter fuerũt in adã ſm rõnem ſeminalem: ⁊ qũo ex eo deſcenderunt. ſ. lege pro pagationis. n

Quib⁹ reſpõderi põt q

materialiter atq cãliter nõ formalr̃ dr̃ fuiſſe in primo hoĩe omne qd in humanis corpori bus nãliter eſt: deſcenditq a primo parẽte le ge ꝓpagatiõis: ⁊ in ſe auctum ⁊ multiplica tum eſt nulla exteriori ſubſtãtia in id trãſeun te: ⁊ ipſm in futuro reſurget. Fomẽtu quidẽ habet a cibis ſed non ꝯuertunt̃ cibi in huma nam ſubãm que. ſ. per ꝓpagationẽ deſcendit ab adam. Tranſmiſit enim adam modicum quid de ſubſtãtia ſua in corpora filioꝝ quan do eos procreauit. i. aliquid modicu de maſ ſa ſubſtãtie eius diuiſum eſt: ⁊ inde formatu corpus filij: ſuiq multiplicatione ſine rei ex trinſece adiectiõe auctũ ẽ. ⁊ de illo ita augmẽ tato aliquid inde ſeparat̃ vnde formant̃ po ſteroꝝ corpora: ⁊ ita ꝓgredit̃ ꝓcreationis ordo lege ꝓpagationis vſq ad finẽ humani generis. Itaq diligenter ac perſpicue intelli gentibus patet omnes ſm corpora in adam fuiſſe per ſeminalem rõnem: ⁊ ex eo deſcendiſ ſe propagationis lege.

Qũo per ꝓpagationem deſcendit.

Auctoritate ⁊ rõne ꝓbat̃ nihil extrinſecu cõuerti in humanam ſubãm que ab adam eſt. o

Quod vero nihil extri

ſecũ in humani corpis nãm tranſeat: veritas in euangelio ſignificat dicens: Omne qd in trat in os in ventrẽ vadit ⁊ in ſeceſſum emitti tur. Qd etiã rõne oñdi põt hoc mõ: Puer qui ſtatim poſt ortu morit̃ in illa ſtatura re ſurget qua habiturus erat ſi viueret vſq ad etatẽ triginta annoꝝ nullo vitio corporis im peditus. Unde ergo illa ſubſtantia que adeo parua fuit mortua: in reſurrectione tam ma gna erit: niſi ſui in ſe multiplicatione? Unde apparet q etiã ſi viueret: non aliunde ſed in ſe augmẽtaretur illa ſubſtantia. Sicut coſta de qua facta eſt mulier: ⁊ ſicut panes euãgelici. Non inficiamur tñ quin cibi ⁊ humores in carnem ⁊ ſanguinem tranſeunt: ſed non in ve ritate humane nature que a primis deſcendit parentibus: que ſola in reſurrectione erit: reli qua ꝟo caro in quã cibi trãſeunt tanq̃ ſuper flua in reſurrectione deponetur: que tamen ci borum aliarũq rerum fomentis coaleſcit.

Magr̃ hic nõ tenetur.

Matth. 15.

Q cibi ĩ carnẽ trãſeũt ſ nõ in eam q deſcẽdit ab Adam.

Iſta eſt diſtinctio 30ᵃ huius ſcdi libri: In qua ma giſter poſtq̃ egit de pctõ primoꝝ parentũ quo per ſona corrũpebat nãm. Incipit agere d pctõ paruulo rum quo natura corrũpit pſonã Et tria facit. Nam primo oſtendit eſſe tale pctm̃ in genere. Scdo ma nifeſtat ipſm in ſpecie. Tertio mdet qõni ex dictis originare. Primũ facit a principio diſtinctiõis vſq ibi (Qd diligẽter inueſtigandum eſt.) Scdm vſq ibi (Ad hoc aũt.) Tertiũ vſq ad finem diſtinctio nis In ſpeciali ſñia magri ſtat in tribus ꝓpõnibus: quarũ prima eſt hec. Parẽtum primoꝝ primum originale actuale pctũm fuit mortale: ⁊ ab ei⁹ in po ſteros deriuatum. Hanc magr̃ intẽdens ꝓponit q pctũm ⁊ pena peccati in poſteros trãſeũt ⁊ tale pec catum dixerũt quidã eſſe pctũm actuale ipſius ade: qd ꝓbat auctoritate aplı dicẽtis: q pctũ quod per vnum hoiẽ in mundũ intrauit ſit inobediẽtia que videt̃ eſſe pctũ actuale: vt dicit opinio iſta Alij ꝟo ſicut pelagiani dixerũt pctũm qd in mũdu intrauit per Adam etiã eẽ pctũm actuale: ſed nõ ipſius ade: ſed pctũm cuiuſlibet hois qd dicebant per adam in mundũ introductũ eſſe: nõ introductione originis ſed ſ[i]militudine preuaricationis: eo q ille vnus oĩbus exemplũ reliquit. Sed illud nõ videt̃ bene ꝯſonũ: qꝛ dato q pctũm originale diceret̃ ſolum exẽplum peccati preſciti ad peccandũ tunc deberet etiã dici q tranſiret a demone in hoies qui primu exẽplum peccandi reliquit. Et ipſe tanq̃ primus in poſteris a peccãtibus imitatur: qd qꝛ eſt incõueniens: ideo dicit magr̃ eſſe tenendũ pctũ ab adam tranſfluiſſe in poſteros nõ ſolũ imitationis exẽplo: ſed propaga tionis ⁊ originis vitio: qd ꝓbat per beatum Augᵐ aperte dicentem: q originale pctũ trãſiuit ab adã in omnes per eius carnẽ vitiatam concupiſcentialr̃ generatos Secunda ꝓpoſitio eſt hec: Origina lis culpa eſt quedã habitualis ⁊ vitioſa concupiſcen tia excitans in nobis contra rõnem deſideria. Hanc magr̃ inſinuans dicit q pctũ primi hominis ẽ ſm veritatem culpas primis parẽtibus per originem in

poſteros traducta que culpa nõ eſt actus hominis: ſed quedã habitualis ⁊ vitioſa cõcupiſcẽtia. excitãs in hoie mala deſideria: que qñq; in ſacra ſcriptura a ſanctis doctorib⁹ nolat̃ languor nature: qñq; lex mẽbroꝝ: qñq; fomes peccati: qñq; lex carnis: qñq; tyrãnus: qñq; concupiſcentia vel cõcupiſcibilitas. Poſtea ſoluit duas difficultates cuiuſdam heretici Juliani. ſ. querẽtis. Primo quõ pctm̃ originale ſubintret paruulos: cum nec ipſe genitus: nec generãs peccet nec cõditor. Et videt ſm beatũ Augu^m ſentẽtialiter dicentẽ: φ odioſa primi parẽtis inobediẽtia eſt cauſa quare in nobis nata eſt fomes peccati ⁊ cõcupiſcentia. Scdo queritur: an illud pctm̃ ſit a natura vel a volũtate. Et videt ſentẽtialiter dicẽs: φ lz pctm̃ originale ſit in nobis neceſſariũ: tamen in primo parente qui ipm̃ traduxit fuit voluntariũ.

¶ Tertia propoſitio eſt hec: Oẽs qui deſcendũt ab Adam ꝑpagationis lege fuerunt in lumbis eius ſeminali ſeu mãli rõne. Hinc magiſter probãs querit: quõ in adam potuerĩt omnes hoies ſm carnez eſſe cum nec tot athomi in ipſo eſſe potuerunt quot hoies ab ipſo proceſſerunt. Et videns dicit: φ oẽs hoies mãliter ⁊ cãliter in ipſo fuerũt: q2 aliquid ab ipſo deciſum eſt: a quo ſine alterius additione per ſolam multiplicationem materie in ſeipſaz corpus filij eius generatũ ⁊ actum eſt: ⁊ ſic per ſimile ꝑ deciſionem factam in poſteros genus humanũ multiplicatũ eſt: ita φ nihil oĩno exterius adueniẽs tranſit in veritatẽ humane nature: qd̃ probat. primo auctoritate euangelii dicentis. Omne qd̃ intrat in os in ventrẽ vadit. 2° per hoc φ oẽs in reſurrectione habebunt quãtitatẽ perfectã ſine alterius materie additione. Ex iſtis tñ nõ negat magr̃ φ alimentum tranſeat in carnez: ſed negat φ tranſeat in humane nature veritatem. Et tñ in ſpeciali.

¶ Quomodo pctm̃ originale a patribus tranſeat in filios: an ſm animam an ſm carnem. a

Di. XXXI. Qualr̃ pctm̃ originale a parente traducit̃ in prolem.

Nunc ſup ẽ inueſtigare qualiter illud pctm̃ a prib⁹ traducat̃ in filios. ſ. an ſm ſolaz animaz: an ſm carnẽ ſiue ſz vtrũq;?

Opi. qrũdã male credẽtiũ aias eẽ ex traduce.

Putauerũt quidã ſz aiam trahi pctm̃ originale: nõ ſolũ ſm carnẽ: q2 non ſolum carnẽ ſz ⁊ animam ex traduce eſſe arbitrati ſunt. Sicut enim in generatiõe prolis de carne paterna ſubſtantialiter trahitur caro: ita etiam de gignẽtis anima animã geniti eſſentialiter deduci ab his eſtimabat̃. Jdcoq; ſicut de corrupta carne caro corrupta ſeminatur: ita etiã de aia peccatrice aia peccatrix corruptiõe originali infecta ab illis trahi dicitur.

¶ Predictam opinionẽ dãnat ⁊ φ per carnem traducatur pctm̃ dicit ⁊ quõ oſtendit. b

Hoc autẽ fides catholica reſpuit: ⁊ tanφ veritati aduerſuz dãnat: q̃ non animas ſed carnem ſolam ſicut ſuperius diximus ex traduce eſſe admittit. Non ergo ſm animam ſed ſm carnem ſolam peccatum originale trahitur a parẽtibus. Eſt enim peccatum originale (vt ſupra diximus) concupiſcentia non quidam actus ſed vitium. vnde Auguſtinus. Jpſa cõcupiſcẽtia eſt lex membrorum vel carnis que eſt morbidus quidam affectus vel languor qui commouet illicitum deſiderium. i. carnalem concupiſcentiam que lex peccati dicitur. Que dicitur manere i carne: nõ quin in anima ſit: ſed q2 per corruptionem carnis in anima ſit.

Ad valerianum.

Quare concupiſcentia dicit̃ eſſe in carne.

¶ Cauſam corruptiõis carnis oſtendit ex qua in anima peccatum ſit. c

Caro eniz ꝓpter pctm̃ corrupta fuit in Adam adeo vt cum ante peccatũ vir ⁊ mulier ſine incentiuo libidinis ⁊ cõcupiſcentie feruore poſſent conuenire: eſſetq; thorus immaculatus: iaz poſt peccatũ non valet fieri carnalis copula abſq; libidinoſa concupiſcentia: que ſemper vitium eſt ⁊ etiam culpa niſi excuſetur per bona coniugij. Jn concupiſcentia ergo ⁊ libidine cõcipitur caro formãda in corpus prolis. Unde caro ipſa que concipitur in vitioſa concupiſcentia polluit̃ ⁊ corrumpitur: ex cuius contactu anima cum infunditur maculam trahit qua polluitur ⁊ fit rea: idelt vitium cõcupiſcẽtie quod eſt originale peccatum.

¶ Qr̃ ꝓpter corruptionem carnis que eſt cauſa peccati dicitur pctm̃ eſſe in carne. d

Jdcoq; ipſuz peccatuz dicit̃ manere in carne. Caro ergo que in concupiſcentia libidinis ſeminat̃: nec culpaz habet nec actum culpe ſed cauſaz. Jn eo ergo φ ſeminatur: corruptio eſt: in eo autem φ naſcitur concupiſcentie vitiuz eſt. Unde Ambroſius de ꝟbis apoſtoli ſic ait: Quomodo habitat peccatum in carne: cum non ſit ſubſtantia: ſed priuatio boni. Ecce primi hominis corpus corruptum eſt per peccatum: ipſaq; corruptio per cõditionem offenſionis manet in corpore: robur tenens diuine ſententie date in adam: cuius cõſortio anima maculatur peccato. Per id ergo φ facti cauſa manet: inhabitare dicitur peccatum in carne: hec eſt lex carnis. Jdem. Non habitat peccatum in anima ſed in carne: quia peccati cauſa ex carne eſt: non ex anima: quia caro eſt ex origine carnis peccati ⁊ per traducez omnis caro ſit cauſa peccati: anima vero non traducitur: ⁊ ideo in ſe cauſam peccati non habet. Auguſtinus quoq; ex carne peccatum animam cõtrahere in ſermone quodam de verbis apoſtoli oſtendit dicens: Uitium concupiſcen-

tũ eſt quod anima non ex ſe ſed ex carne contrahit. Natura quippe humana nõ opere dei cum vitio primitus eſt inſtituta: ſed ex voluntatis arbitrio priorum hominum veniente vitio eſt ſauciata: ita vt non ſit in carne bonũ: ſed vitium quo inficitur anima.

¶ De cauſa originalis peccati que eſt in carne. Utrũ ſit culpa an pena. e

Hic q̃ri ſolet. Utrũ cau

ſa peccati originalis que dicta eſt eſſe in carne culpa ſit vel pena ſiue aliquid aliud. Culpa eſſe non poteſt: quia culpa non eſt in re irrationali. Qđ non ſit culpa ppa. Si enim culpa eſſet in carne ante infuſionem anime: actualis eſſet vel originalis. Sed actualis ibi non eſt: nec originalis culpa eſt: quia ipſa cauſa eſt originalis peccati. Si autẽ pena eſt que eſt illa? paſſibilitas vel mortalitas vel alia corruptio. Hos enim defectus carni ineſſe conſtat.

¶ Hic aperit quid ſit feditas tracta ex libidine coeuntium: que vitium vel corruptio dici põt. f

Ad quod dici poteſt ꝙ

multiplex defectus carnis ⁊ precipue pollutio quedã: quã ex feruore coitus parentũ ⁊ concupiſcentia libidinoſa contrahit caro dũ concipitur cauſa eſt originalis peccati: que recte vitiũ ſiue corruptio carnis appellari poteſt. Que feditas maior videtur eſſe in carne concupiſcentialiter traducta q̃ in ea vnde traducitur. Et ꝙ vitiũ vel corruptio ſit in carne ante coniunctionem anime: effectu probatur cũ anima infunditur que ex corruptione carnis maculatur: ſicut in vaſe dinoſcitur vitium eſſe cum vinum infuſum aceſcit.

¶ Inductione ſimiliũ oñdit non abſurde dici filios trahere peccatum a parẽtibus etiã mundis. g

Ne aũt miremur ⁊ intel

lectu turbemur audientes pctm̃ originale filios traducere a parentibus iam per baptiſmũ ab illo peccato mundatis diuerſarũ ſimilitudinum inductione id poſſe fieri inſinuat Auguſtinus in libro de baptiſmo paruulorũ inquiens: Quomodo preputiũ per circũciſionem auffertur manet tamen in eo quem genuerunt circũciſi: quomodo etiam palea que opere humano tãta diligentia ſeparat̃: manet tamen in fructu qui de purgato naſcit̃ tritico: ita pctm̃ quod in parentibus per baptiſmum mundatur manet in eis quos genuerunt. Et hoc enim gignunt quod adhuc vetuſtum trahunt. non ex hoc ꝙ lex in nouitate promouit eos inter filios dei. Nõ enim generãt parentes filios ſm̃ illam generationem qua denuo nati ſunt: ſed potius ſm̃ illam qua carnaliter ⁊ ipſi primum ſunt generati.

¶ Quare dicat̃ originale hic dicit̃ cũ epilogo. h

Iam oſtenſũ eſt quid

ſit originale pctm̃: ⁊ qualiter a parentibus in filios ⁊ per carnẽ in animam trãſeat. Et quibus etiam innoteſcit quare dicatur originale pctm̃: ideo ſcilicet q: ex vitioſa lege originis noſtre in qua cõcipimur ſcilꝫ carnis libidinoſa ꝯcupiſcẽtia traducit̃ (vt ſupra dictũ eſt.) Nõ enim quia ex carne tracta ab Adam concepti ſumus: ideo pctm̃ trahimus: q: ⁊ chriſti corpus ex eadem carne formatũ eſt que ab Adam deſcendit: ſed eius conceptus eſt celebratus non lege peccati: ideſt concupiſcentia carnis: vnde ⁊ caro eius peccatrix nõ fuit immo operatione ſpũs ſancti. Noſter vero cõceptus non ſit ſine libidine: ⁊ ideo non eſt ſine pctõ. Qđ euidenter Aug. oſtẽdit in libro de fide ad petrũ dicẽs: Quia dum ſibi inuicem vir mulierq; miſcent̃ ſine libidine nõ ẽ parentum cõcubitus: ob hoc filiorũ ex eorum carne naſcentium non põt ſine pctõ eſſe conceptus vbi pctm̃ in paruulos non tranſmittit propagatio ſed libido: nec fecunditas humane nature facit homines cũ peccato naſci: ſed feditas libidinis quam homines habẽt ex illius iuſtiſſima cõdẽnatiõe pcti. Ideo beatus Dauid propter originale pctm̃ quo naturalr̃ obſtricti ſunt filij ire: dicit. In iniquitatib⁹ conceptus ſum: ⁊ in pctis concepit me mater mea. Pſal. 50. Ex hoc itaq; apparet ex lege cõceptionis traduci originale pctm̃: quia niſi cõceptio ſic fieret in carne anima ex carnis coniunctione concupiſcentie vitium non traheret.

¶ Obiectio quorundam nitentium probare peccatũ non traduci ex lege coitus. i

Sed ad hoc opponit̃

hoc mõ. In ipſo cõceptu vbi dicit̃ tranſmitti pctm̃ propagat̃ caro: nec tamen tũc ĩfundit̃ aia ſm̃ phyſicos: ſed iam effigiato corpore. quod etiã Moyſes in Exo. aperte ſignificat: vbi ait de percuſſura mulieris pregnantis. Exod. xxi. Siquis inquit percuſſerit mulierem pgnantem ⁊ abortum fecerit: ſi adhuc informe fuerit puerperium: mulctabit̃ pecunia: ſi aũt formatũ fuerit: reddat animã pro anima. Formatũ vero intelligit̃ ꝓpria anima animatũ: ⁊ informe quod nõdum habet animam. In ipſo ergo cõceptu cũ caro ꝓpagatur nõdũ infũdit̃ aia. Quõ ergo ibi pctm̃ trãſmittit̃

Rñſio cum ſolutione. cum pctm̄ nõ poſſit eſſe vbi aia non eſt? Ad qḋ dici põt: qꝛ in illo cõceptu dicit̃ pctm̄ trãſmitti: nõ quia pctm̄ originale ibi ſit: ſed quia caro ibi cõtrahit id ex quo pctm̄ ſit in aia cũ infunditur. Et vtrũqꝫ vocat̃ cõceptus. ſ. cũ ⁊ caro ꝓpagat̃ formãqꝫ corpis humani recipit: ⁊ cũ aia infundit̃: qḋ aliqñ etiã dicit̃ natiuitas. Unde qḋ natũ eſt in te. Proprie autem natiuitas dicitur in lucem editio.

¶ Iſta eſt diſtinctio. 31ᵃ hui⁹ ſcḋi libri: In qua magiſter poſtqꝫ eg̃ t de quiditate pcti originalis: agit de ipſi⁹ traductiõe. Et tria facit. Nã p̃ agit de mõ quo tranſfundit̃. Scḋo de cã quare traducitur. Tertio de rõne nois qḋ ſortit̃. Primum vſqꝫ ibi (Hic ſolet queri.) Scḋm vſqꝫ ibi (Iam oſtẽſuꝫ eſt.) Tertiũ vſqꝫ ad finẽ diſtinctionis. In ſpãli ſnia magři ſtat in tribus ꝓpõnib⁹: quarũ p̃ᵃ eſt hec. ¶ Per carnem quã vitioſa ↄcupiſcẽtia ↄcipit̃ ⁊ ale vnitur ⁊ nõ per aiam pctm̄ originale traducit̃. Hanc magř inſinuans querit vtrum pctũ originale traducit̃ a parẽtibus in filios ſm̄ ſolaꝫ carnẽ vel ſm̄ ſolã aiam: vel ſꝫ vtrũqꝫ. Et ridens dicit quoſdã fuiſſe opinatos qꝫ peccatuꝫ originale traducit̃ ſm̄ aiam ponẽtes aiam ex traductione incipere: exẽplũ: ita qꝫ ſicut in gñatione prolis caro filij ſubaliter de carne pr̃is trahit̃. ita etiam aia filij de aia pr̃is eſſentialr̃ generat̃. Sed iſtaꝫ opinionem magř reſpuit tanqꝫ fidei catholice ↄ̃riã. co qꝫ pctm̄ nõ ſm̄ aiam ſed ſm̄ carnẽ ſolũ a parentibus trahit̃. Nã in feruore libidinis cõcipit̃ caro in corp⁹ formanda ⁊ incorrupta polluit̃. Ex cõtactu aia cum infundit̃ ↄ̃hit maculã qua ⁊ ipſa polluit̃: ⁊ ſic rea eſt vitij cõcupiſcẽtie qḋ dr̃ pctũm originale: ⁊ dr̃ manere in carne nõ quidẽ ſicut in ſubiecto ꝓprio. cum caro non poſſit eſſe ſubiectum culpe: ſed ſicut in cã ſeu virtualr̃ in carne cõtentum. Iſtas ſnias ꝓbat magř actibus btĩ Aug.ⁿⁱ ⁊ Ambroſij. ¶ Scḋa ꝓpõ eſt hec: Pctũm originale quidẽ defectus ⁊ fomes pcti eſſe aſſerit̃ quo aia carni vnita inficit̃. Hanc magř probans querit. Utrũ talis carnis infectio ſit culpa vel pena: ⁊ qꝫ nõ ſit culpa ꝓbat per hoc qꝫ ẽ in ſubiecto irrõnali: in quo culpa eſſe non põt: qꝫ etiã non ſit pena ꝓbat ex hoc qꝫ penalitatibus cõiter non cõnumeratur. Et videt dicẽs: qꝫ ſit q̃dã carnis defect⁹ ⁊ pollutio que recte vitiũ ſiue carnis corruptio nuncupari põt. que quidẽ feditas in carne ante cõiunctioneꝫ ale fore approbat̃ qḋ ex hoc pꝫ qꝫ aia dum infundit̃ ex corporis corruptione maculat̃. Et ſubdit non mirum eſſe filios pctũm originale ↄ̃here a parẽtib⁹ iaꝫ mundatis ſicut nõ miramur qꝫ ab hoie circũciſo naſcitur hõ preputiatus: ⁊ ex grano depurato creſcũt grana paleis circunſepta. ¶ Tertia ꝓpõ ẽ hec: Igit̃ vocat̃ pctũm originale: qꝛ ↄ̃hit̃ in ortu ex libidine. Hanc magř probãs dicit: qꝫ illud pctũm igitur dicit̃ originale qꝛ ex vitioſa lege originis nr̃e quo concipimur ↄ̃hit̃. ſ. ex carnis ſeminali cõmixtione cũ feruore libidinis ⁊ qꝛ ſolus xp̃s talẽ libidinẽ nõ habuit ideo ſolus pctm̄ originale nõ ↄ̃xit. Et ſic ſꝫ in ſpãli.

¶ Quõ originale pctũ dimittat̃ in baptiſmo: cum ⁊ poſt ſit illa ↄcupiſcẽtia que dr̃ originale pctũm. a

Di. XXXII Qualr̃ peccatũ originale deleatur ſeu curat̃. Quoniaꝫ ſupra dictũ ẽ originale pctm̄ eẽ vitiũ ↄcupiſcentie; aſſignatũqꝫ qũo a parentibus trahatur ⁊ originale dicat̃: ſupeſt inueſtigare qũo in baptiſmo dimittatur: cũ etiaꝫ poſt baptiſmũ remaneat concupiſcentia que ante fuerat. Unde videtur vel pctm̄ originale nõ eſſe ↄcupiſcẽtiã: vel nõ remitti in baptiſmo. Manet quippe: vt ait Aug. in corpore mortis hui⁹ carnalis ↄcupiſcentia: cui⁹ vitioſis deſiderijs nõ obedire precipimur: que tñ cõcupiſcẽtia quotidie minuitur in ꝓficiẽtib⁹ ⁊ ↄtinẽtib⁹. ſed lꝫ remaneat ↄcupiſcẽtia poſt batiſmum nõ tñ dñatur ⁊ regnat ſicut ante: immo p gr̃am baptiſmi mitigat̃ ⁊ minuit̃: vt poſt dñari non valeat niſi quis reddat vires hoſti eundo poſt ↄcupiſcẽtias. Nec poſt baptiſmũ remanet ad reatum: qꝛ nõ imputatur in pctm̄: ſed tñ pena peccati eſt. ante baptiſmum vero pena eſt ⁊ culpa. In li. de nuptijs ⁊ cõcupiſcentia.

¶ Qꝫ originale pctũm duobus modis dimittit̃. ſ. extenuatione ſui ⁊ ſolutione reatus. b

Duplici ergo rõne peccatũ originale dr̃ dimitti in baptiſmo: qꝛ per gr̃aꝫ baptiſmi vitiũ ↄcupiſcẽtie debilitat̃ atqꝫ extenuatur: ita vt iã nõ regnet niſi ↄſenſu reddãtur ei vires: qꝛ ⁊ reatus ipſi⁹ ſoluitur. Unde Aug⁹ in lib. de baptiſmo paruulorũ. Gratia per baptiſmũ id agitur: vt vet⁹ hõ crucifigatur ⁊ corp⁹ pcti deſtruatur: nõ ita vt i ipſa viuẽte carne ↄcupiſcẽtia reſpſa ⁊ inata repente abſumatur ⁊ nõ ſit: ſꝫ ne obſit mortuo q̃ inerat nato. Nam ſi poſt baptiſmum vixerit: in carne hẽt cõcupiſcẽtiã cum qua pugnet: eãqꝫ adiuuante deo ſuperet: ſi tñ nõ inuacuũ gr̃aꝫ eius ſuſcepit. Nõ itaqꝫ hoc p̃ſtatur in baptiſmo niſi forte miraculo ineffabili creatoris vt lex pcti q̃ eſt in mẽbris prorſus extinguatur ⁊ nõ ſit: ſꝫ vt quicq̃d mali ab hoie factũ: dictũ: cogitatũqꝫ eſt: totũ aboleatur ac velut factuꝫ nõ fuerit habeatur. Ipſa vero ↄcupiſcẽtia ſoluto reatus vinculo quo p illam diabolus animam retinebat ⁊ a ſuo creatore ſepabat: maneat in certamine. ¶ Ecce hic apte oñdit cã rõne dimitti in baptiſmo: nõ qꝛ non maneat poſt baptiſmũ: ſꝫ qꝛ reatus in baptiſmo aboletur. ¶ Deinde idem ipſe oſtẽdit eo mõ etiã dimitti in baptiſmo: qꝛ baptiſmi gr̃a cõcupiſcẽtia ipſa mitigatur ⁊ minuitur in eodẽ lib: ita dicẽs: Lex carnis quã ap̃ls appellat peccatum cũ ait: Nõ regnet pctm̄ in veſtro mortali corpore: nõ ſic manet in mẽbris eorũ qui ex aqua ⁊ ſpũ ſcõ renati ſunt: tanq̃ nõ ſit ei⁹ facta remiſſio: vbi omnino plena ſit remiſſio pctõrum: ſed manet in vetuſtate carnis tanq̃

Auctes de vno mõ remiſſionis.

Auctes de altero.

Roñi. 6.

Digitized by Google

ſuperatū ⁊ ꝑemptū niſi illicito conſenſu quodāmodo reuiuiſcat: ⁊ in regnū ꝓpriū dñatio nēq; reuocet. Hic apte inſinuat i baptiſmo concupiſcentiā debilitari ex quo ⁊ dī dimitti nō ſolū ideo q2 reat⁹ ibi ſoluitur. Quē remiſſiōis modū alijs etiā plurib⁹ teſtimonijs ſcriptura edocet. Ait eniȝ Aug. cōtra Julianū. Lex que in mēbris eſt: vitiuȝ carnis eſt: qđ ex pena pcti ⁊ ex traduce mortis prouenit. Sed lex iſta que ē in mēbris: remiſſa eſt regñatione ſpūali: ⁊ manet in carne mortali. Remiſſa eſt: q2 reatus ſolutus eſt ſacro quo renaſcuntur fideles. Manet autem q2 operatur deſideria contra que dimicāt etiā fideles. Ideȝ in ſermone quodā de cōcupiſcētia carnis. Per grām baptiſmatis ⁊ lauacrū regñationis ſolutus eſt ⁊ ipſe cōcupiſcentie reatus cum quo eras natus ⁊ quicquid antea conſenſiſti male concupiſcētie ſiue cogitatione: ſiue locutione ſiue actione. Idem in libro de nuptijs ⁊ concupiſcētia. Concupiſcentia carnis licet in regeneratis iam non deputetur in peccatū quecūq; tamen proles naſcitur: obligata eſt originali peccato. Item. Dimittitur cōcupiſcētia carnis in baptiſmo: non vt non ſit ſed vt non imputetur in peccatuȝ. Hoc eſt enim nō habere peccatum nō eſſe reum peccati. Quomodo ergo alia peccata pretereunt actu ⁊ remanent reatu: vt homicidium ⁊ ſimilia: ita econuerſo fieri poteſt vt concupiſcentia pretereat reatu ⁊ remaneat actu. Ex predictis euidenter monſtratur quomodo peccatuȝ originale in baptiſmo remittatur.

¶ De feditate quam caro ex libidine coitus contrahit: vtrum in baptiſmo diluatur. c

Solet auteȝ hic queri:

Utrū ⁊ ipſa caro in baptiſmo ab illa feditate purget: quam in conceptiōe ex concupiſcentia libidinoſa contraxit? Quibuſdam videtur ꝙ ſicut anima a reatu purificatur: ita ⁊ caro ab illa pollutione purgatur: vt ſicut duobus complectur myſterium baptiſmi ſcilicet aqua ⁊ ſpiritu: ita ibi duo purgentur anima ſcilicet a reatu: ⁊ caro ab illa contagione qđ quidem probabile eſt. Alij vo putant tm̄ animam ibi mundari: carnem vero non ab illa feditate purgari. Si vo remanet illa feditas vſq; ad procreationem filiorum que fit in cōcupiſcentia carnis videtur natura carnis magis ac magis corrumpi: ⁊ magis corrupta videtur caro prolis ꝙ parentis: quia de carne pullutionem quam habuit a conceptu retinente: trahitur polluta ⁊ in cōcupiſcentia cōcipitur vnde ⁊ polluitur: ⁊ ita ex duplici cauſa contaminatur. Unde ⁊ maior videtur pollutio carnis in prole ꝙ fuerit in parente. Ad quod illi dicūt quia licet caro prolis ex carne feda ſeminetur: ⁊ i cōcupiſcentia cōcipiatur: non tamen feditatem maiorem trahit ꝙ caro vnde ſeminatur habuit. Quamuis etiaȝ ſi fedior atq; immūdior ſit caro prolis: ⁊ ideo magis corrupta ꝙ caro parentis: nō tamen (vt aiunt) ſit preiudicium veritati: quia nec abſurduȝ eſſe dicunt: ſi carnis natura magis in poſterioribus corrupta trahatur: neq; ex ipſa magis corrupta anima āplius inficiatur.

Quidam dicunt carneȝ mundari ab illa pollutione. alij non.

Incōuenientiaȝ adducit ɔ illos q̄ negant carneȝ mundari a pollutione.

Reſponſio illorum.

¶ Ex quo auctore ſit illa concupiſcentia: deo ſcilicet vel alio. d

Preterea q̄ri ſolȝ. Utrum

concupiſcentia que poſt baptiſmuȝ remanet: ⁊ tm̄ penalitas eſt ante baptiſmuȝ vero pena erat ⁊ culpa: ex deo auctore ſit vel ex alio? Ad quod breuiter reſpondētes dicimus: quia inquantum pena eſt: deum habet auctorem: inquantum vero culpa eſt: diabolum ſiue hominem habet auctorem.

¶ Qua iuſtitia aie munde ex creatione illud peccatum imputetur cum non poſſit vitare. e

Solet etiaȝ queri qua

iuſtitia teneatur illo peccato anima innocēs a deo creata: cuȝ non ſit in poteſtate ſua illud vitare? Non enim per liberum arbitrium illud cōmittitur: quia non prius eſt anima ꝙ illi peccato eſt obnoxia. ¶ Ad hoc quidam dicunt ideo animam ream eſſe illius peccati licet munda a deo ſit creata: quia cum infunditur corpori: condelectatur carni: ex quo peccatum contrahit. Quod ſi eſſet: iam non originale ſed actuale diceretur. Potius ergo ideo recte poteſt dici imputari anime illđ peccatum quod ex corruptione corporis ineuitabiliter trahit: quia vt ait Auguſtinus in libro de ciuitate dei. Non fuit corruptio corporis que aggrauat animam cauſa primi peccati: ſed pena: nec caro corruptibilis animā peccatricem fecit: ſed peccatrix anima carneȝ corruptibilem fecit.

Rñſio quorūdā falſa.

Cōgrua rñſio ⁊ vera.

¶ Utrū illud pctm̄ ſit volūtariū vel neceſſariū. f

Illud etiā nō immerito

queri poteſt: Utrum peccatum originale debeat dici voluntarium vel neceſſarium. Et neceſſarium poteſt dici: q2 vitari non poteſt. Unde ⁊ propheta dicit: De neceſſitatibus

Q2 voluntariuȝ pōt dici ⁊ neccium.

Digitized by Google

meis eriue me. Et voluntarium non incongrue appellatur: quia ex voluntate primi hominis proceſſit. vt Auguſtinus in primo libro retractationum oſtendit dicens: Iſtud quod in paruulis dicitur originale peccatū cum adhuc non vtantur libero arbitrio voluntatis: non abſurde vocatur voluntarium. quia ex prima hominis mala voluntate contractum: factum eſt quodammodo hereditarium.

¶ Quare deus animam corpori iungit ſciens eam inde maculari: & ideo damnari. g

Si vero queritur cur deus qui fecit animam ipſam ſine macula & ſcit eam ex corporis coniunctione maculam peccati contrahere: & aliquando ante baptiſmū ſeiungi ab ipſo corpore & ſic damnari eā corpori iungit? Reſpondemus ex altitudine iudiciorum dei id prouenire: & nec iniuſte id a deo fieri. Ipſe enim non incongrue humane conditionis modum quem a principio inſtituit: licet peccata hominum interceſſerint: ſine immutatione continue ſeruat. Corpora de materia a principio ſine vitio facta fingens animaſq; de nihilo creans: eorumq; coniunctione hominem perficiens. Cū ergo vtraq; hominis natura a deo ſine vitio ſit inſtituta licet a ſe peccato ſit viciata: non ideo immutabilis deus humane conditionis primariam legem mutare debuit ſiue ab hominum multiplicatione deſiſtere.

¶ An anima ſit talis qualis a deo creatur. h

Hic a quibuſdam queri ſolet. Utrū anima talis ſit ante baptiſmū qualis a deo creatur? Quod non poſſe probare conantur hoc modo: Anima in corpore creatur: in cuius coniunctione peccato maculatur. Quamcito ergo eſt: peccatum habet: nec prius fuit ꝙ peccatum habuit: nō eſt ergo talis qualis a deo creatur. Creatur enī a deo innocens & ſine vitio: & nunꝙ talis eſt.

Quō quidam probāt nō eē talem.

Solutio.

Ad quod dici poteſt: quia non omnino talis eſt qualem eam deus fecit. Deus enim bonam eam fecit & bonitatem ei ſine corruptione indidit. Et dicitur illa naturalis bonitas quam in creatione a conditore ſuſcepit: quā bonitatem propter peccatū penitus nō amiſit: ſed viciatam habuit: quam deus tamen ſine vitio fecit. Si enim res bona non eſſet anima: in ea malum eſſe nequiret cum non poſſit malum eſſe niſi in bono: vt poſt dicetur. Nō ergo omnino talis eſt aīa qualis a deo creata. Sicut quis pollutas habens manus non tale habuit pomum quale ego dedi mundis manibus. Ego enim dedi mundum.

¶ An anime ex creatione ſint equales in donis naturalibus. i

Illud quoq; nō incongrue queri ſolet: Utrū omnes anime ex creatione equales ſint: an alie alijs excellētiores? Pluribus non irrationabiliter videtur ꝙ ex ipſa creatione alie alijs excellant in naturalibus donis: vt in eſſencia alia alijs ſit ſubtilior: & ad intelligendum memorandumq; habilior: vtpote acutiori ingenio: & perſpicaciori intellectu predita. Quod non improbabiliter dicitur: cum in angelis ita fuiſſe cōſtet. Et licet naturalibus donis alie pre alijs polleant: tamen ante baptiſmum a corpore diſcedentes parē penam: & poſt baptiſmum ſtatim equalem coronam ſortiuntur: quia ingenij acumen vel tarditas premium vel penam in futuro non collocat.

¶ Iſta eſt diſtictio .32ª huius ſecundi libri: In qua magiſter poſtꝙ egit de peccati originis quiditate & traductione: agit de eius remiſſione. Et tria facit. Nam primo oſtendit quomodo pctīn per baptiſmū remittiť. Scdo qualiter a deo cauſat. Tertio qualiter ad voluntatem cōparatur. Primū facit vſq; ibi. (Preterea queri ſolet.) Secūdū vſq; ibi (Illud etiam non.) Tertiū vero vſq; ad finem diſtinctiōis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ppoſitiōibus: quarū prima eſt hec. ¶ Quāuis in baptiſmo remaneat cōcupiſcētia gratia exercitij. vt pena eius. tamen poteſtas libidinis per gratiā chriſti minuitur ne regnet vt culpa. Hanc magiſter probās querit duas qōnes quarū prima eſt. Quomodo peccatū originale per baptiſmum remittať cum cōcupiſcentia remaneat in baptiſmo etiā & poſt baptiſmū. Et ridens dicit ꝙ hoc eſt ideo: qr poſt baptiſmū concupiſcentia minuiť eo ꝙ regnare & dn̄ari prohibetur: & reatus per gratiā baptiſmi tolliť. Unde ſicut peccata actualia & ſimilia vt homicidiū & ſilia tranſeunt actu & remanēt reatu. ſic econtra eſt de peccato originali qđ in baptiſmo tranſit quantum ad reatum: ſed manet actu inquātū concupiſcētia manet. Secunda queſtio eſt. Utrū caro purgeť in baptiſmo a feditate ſua quam a libidinoſa cōcupiſcentia traxit. Et ridet ꝙ ſm aliquos non ſolum aīa ſed etiā caro a ſua feditate in baptiſmo purgať eo ꝙ aliqua vt dicūt ad illā purgationē ordinanť ſz alios vero ſolū purgať feditas aīe: & non carnis: & que iſtarū opinionū verior ſit magr̄ non determinat: ſz pcedit in qōne. ¶ Scda ppō ē hec: Pena qua iuſte punitur poſt baptiſmū peccator deus ipſe eſt pncipalis cōditor & impator. Hāc magr̄ pbās querit duas qōnes quarū pma eſt hec: Utrū originalis ɔcupiſcētie deus ſit cā. Et ridēs dicit ſic: Nam ɔcupiſcētia illa que eſt poſt baptiſmū eſt & pena & culpa. Inꝗtū ergo eſt pena eſt a deo auctore tanꝙ iuſte inflicta. Inꝗtū

Digitized by Google

autem culpa eſt: ſic a diabolo eſt: ⁊ a pͥmo hoīe peccāte ¶ Scḋa qō eſt: Quare pctūm originale iputat̃ aīe que tñ eius ↄdictionē vitare non pōt. Et ridet ꝙ hoc non ſit iō qꝛ aīa ↄdelectet̃ carni infecte cui ea infundit̃. Quis tñ hoc quidā dixerūt: ſed ꝓuenit ex pctō ꝓrimi parētis. Cui⁹ aīa peccatrix efficit carnē corruptibilē ⁊ peccatricē qꝛ ſi eſſet ex delectatione aīe qñ carni vnit̃ ſeu infundit̃: tūc non eſſet originale pctūm: ſed magis actuale ¶ Tertia ꝓpō eſt hec: Quāuis originale pctūm ſit maluꝫ neceſſariū eo tñ ꝙ a prima hoīs volūtate ꝓueniſſe tenet̃ dr̃ volūtarium. Hanc magr̃ ꝓbans querit quatuor qōnes. Prima eſt: vtrū pctūm originale ſit volūtariū vel neceſſariū. Et ridens dicit ꝙ ſit neceſſarium eo ꝙ vitari non pōt. Etiā eſt volūtarium eo ꝙ a volūtate primi hoīs proceſſit. Scḋa qō eſt: quare deus aīam carni infundit: per quā preſciuit eā eſſe maculandam. Et ridet ꝙ hoc ideo fecit vt ſeruet̃ ꝓpagationis humane inſtitutio Uel dicit ꝙ hoc remittēdū eſt diuinorum iudiciorum altitudini. Tertia qō eſt: vtrūꝫ aīa dum corpi infundit̃ ſit talis qualis a deo creatur. Et ridet ꝙ nō ſit oīno talis: qꝛ a deo creatur mūda: ſed ex cōiunctiōe ad carnē maculā cōtrahit. Quarta qō eſt: vtꝝ oēs aīe ſint ſimpliciter equales a deo create. Et ridet ꝙ non qꝛ inequalia nālia receperunt in ipſarū creatione ſicut angeli. quod magiſter probat diuerſorum ſcōꝝ auctoritatibus. Et tñ in ſpeciali.

¶ An peccata omniū precedentiuꝫ patrum paruuli originaliter trahant vt peccatum ade. a

Diſtinctio. XXXIII. Utruꝫ originale pctūm per pctā priorū parentuꝫ multiplicetur ⁊ itendatur.

PRedictis adijciendū vꝫ an pctā ꝓcedētiū patruꝫ ad puulos trāſeāt: ſic illud primi hoīs delictū in oēs carnalr̃ genitos dixim⁹ redūdaſſe: ⁊ ſi pctā parētū tranſeant i puulos vtruꝫ oīum qui fuerūt ab adam vſq; ad ipſos an aliquoꝝ ⁊ nō oīum.

¶ Quid ſup h̄ Aug⁹ in enchiridion dicere videt̃. b

De hoc Aug⁹ i enchiridion ambigue diſſerit. videt̃ enim approbare pctā parētū ꝓcedētiuꝫ imputari puulis nō oīum tñ qui fuerūt ab adaꝫ: ne importabili ⁊ nimia ſarcina in pena eterna grauarētur paruuli: ſed tñ eorū parētuꝫ qui eos a quarta generatiōe preceſſerūt. Qḋ ↄfirmat illis vbis quibus in Exoḋ. dñs ait: Ego ſum deus viſitās iniquitates patrū vſq; in tertiā ⁊ quartam gñationē quaſi peccata parētū ꝓrimoꝝ tñ puulis imputent̃ ⁊ non alia: quod eſt per moderationem diuine miſerationis.

Exodi. 20.

¶ Eorum ponit documenta qui dicunt tranſire in paruulos parentum delicta. c

Et ꝙ nō illud ſolū primi hoīs delictū puulos teneat ſꝫ etiā alia: illi quibus ita videt̃ ex eo ↄfirmāt: ꝙ etiaꝫ puuli nō mō maiores dicunt̃ baptizari in remiſſionē pctōꝝ per pluralē numeruꝫ: nō per ſingularē in remiſſionē pcti. Et dauid de legitimo matrimonio ꝓcreatus dicit. In iniquitatibus cōceptus ſuꝫ: ⁊ i pctis ↄcepit me mater mea: Nō dicit iniquitate vel pctō. Uñ putant nō tñ illud vnū pctm̃ originale: ſed etiam plura que in peccato ade reperiri poſſunt: ⁊ alia parentum peccata paruulis imputari.

Pſal. 50.

¶ Qꝛ in illo vno pͥmo peccato plura reperiunt̃. d

Quod vero in actuali pctō ade plura notari valeāt peccata: Aug⁹ in enchiridion īſinuat: Poſſūt inqt itelligi plura pctā in vna trāſgreſſiōe ade: ſi in ſua quaſi mēbra diuidat̃. Nā ⁊ ſuperbia eſt illic: qꝛ hō in ſua poti⁹ eſſe ꝙ̄ dei ptāte dilexit. Et ſacrilegium qꝛ deo nō credidit. Et homicidium: qꝛ ſe in mortē ꝓcipitauit. Et fornicatio ſpiritalis: qꝛ integritas mētis humane ſerpētina ſuaſiōe corrupta eſt. Et furtū: qꝛ cib⁹ ꝓhibitus vſurpatus ē. Et auaritia qꝛ plus ꝙ̄ ſufficere illi debuit appetiuit: ⁊ ſiqḋ aliḋ in h̄ vno peccato iueniri pōt. ¶ Deide de parētū ꝓcedentiū pctis vtrū puulis iputent̃: magis opinādo ꝙ̄ aſſerēdo diſceptat ita iquiēs: Parentū pctis puulos obligari: nō ſolū primorum hoīum: ſed etiā ſuorū de qb⁹ ipſi nati ſunt: nō improbabilr̃ dr̃: Illa qppe diuina ſnīa: Reddaꝫ pctā patrū i filios: tenet eos añ regenerationem vſq; adeo: vt etiā de legitimo mr̃imonio ꝓcreatus dicat. In iniquitatibus conceptus ſum ⁊ in pctis cōcepit me mr̃ mea. Nō dixit in iniquitate vel in pctō: cuꝫ ⁊ hoc recte dici poſſet: ſꝫ iniquitates ⁊ pctā dicere maluit: qꝛ ⁊ in illo vno qḋ in oēs hoīes ptranſijt atq; tam magnuꝫ eſt vt eo mutaret̃ humana natura: reperiuntur ſicut ſupra diſſerui plura peccata ⁊ alia parētū: que non ita pñt mutare nām: reatu obligāt filios: niſi grā dei ſubueniat. Sꝫ de pctis aliorū parētū qb⁹ ab ipō adā vſq; ad patrē ſuū pro generatiōib⁹ ſuis quiſq; ſuccedit: nō immerito diſceptari pōt. vtrū oīuꝫ malis actib⁹ ⁊ mltiplicatis delictis originalibus qui naſcit̃ iplicetur: vt tāto peius quāto poſteri⁹ quiſq; naſcat̃. An ꝓpterea deus i tertiā ⁊ qrtā gñationē de pctis parētum poſteris eorū cōminet̃: qꝛ irā ſuā ꝙ̄tū ad ꝓgñatorū culpas nō extēdit vlterius moderatione miſeratiōis ſue: ne illi quibus regenerātiōis gratia nō cōfert̃: nimia ſarcina in ipſa eterna dānatione ꝓmerent̃ ſi cogerētur ab ipō initio gñis humani: oīum ꝓcedētium parētū ſuorū originalr̃ pctā ↄhēre: ⁊ penas ꝓ eis debitas pēdere. An aliqḋ aliud de re tāta ſcripturis ſcīs diligēti⁹ ꝑſcrutat̃ ac tractatis

De parētuꝫ pctis an paruulos teneant.

Uide opiones varias.

Digitized by Google

valeat vel non valeat repiri: temere affirmare
nõ audeo. Ecce ꝑſpicuum fit lectori auguſti-
num ſuperiora dixiſſe nõ aſſerendo ſed diuer-
ſorum opiniones referendo.

¶ Oſtendit Aug[us]tinus ſibi fore 3rũ ſi id ſentiret. e

Alioqñ ſibiipſi ꝯtradi-

cere oſtenderet͛: qui in eodẽ libro oĩum mitiſſi-
mã dicit eẽ penã puuloꝛ qui originali tm̃ te-
nẽtur pctõ bis ꝟbis: Mitiſſima ſane pena
eoꝛũ erit qui ꝑter pctm̃ qd̕ originale ꝯtraxerunt
nullũ inſuꝑ addiderunt: ⁊ in ceteris qui addi-
derũt: tãto quiſqꝫ ibi tolerabiliorẽ hẽbit dã-
nationẽ: quãto hic minorẽ habuit iniquita-
tẽ. Ecce hic apte dicit puuloꝛ penã oĩuꝫ alia-
rũ penarũ eẽ leuiſſimam. Qd̕ ſi eſt: non ergo
pctis patrũ ꝑcedẽtiũ obligantur niſi ade. Si
enim pro pctis parẽtũ actualibus eternaliter
punirẽtur ⁊ pro ſuo originali: nõ iaꝫ minus:
ſed forte magis qꝫ ipſoꝛũ parẽtes punirẽtur.
Nõ ergo pro pctis parẽtũ actualibus nec eti-
am pro actualibʼ primi parẽtis: ſed pro origi-
nali qd̕ a parẽtibʼ trahit͛: puuli dãnabũtur:
pro eo nullã aliã ignis vĩalis vel ꝯſcie ꝟmis
penã ſenſuri: niſi qꝫ dei viſione carebũt in per-
petuũ. Uno ergo ⁊ nõ pluribʼ pctis paruuli
[Determinatio eoꝛ que illi opponebant.] obligati ſunt. Uñ etiã ea quibus illa opinio
muniri videt͛. ſ. qꝫ pctã ⁊ iniquitates i puulis
aliqñ ſcriptura eẽ ſignificat rẽns plurali nu-
mero. ita determinat Augʼ in eodẽ li. Quia
in ſcriptura per ſingularẽ numerum pluralis
[Numeri. xxi] numerus ſepe ſignificari ſolet: vt ibi. Ora er-
go ad deũ vt auferat a nobis ſerpẽtẽ: non ait
ſerpẽtes quos patiebat͛ ppl̕s. Et ecõuerſo
per pluralẽ ſignificatur ſingularis numerus
[Matth. ii.] vt in euãgelio. Mortui ſunt enim qui quere-
bant aiaꝫ pueri. nõ ait: mortuus eſt: cũ loque-
ret͛ de herode. Et in Exodo. Fecerunt deos
[Exodi. xxxii.] aureos: cũ vnũ fecerũt vitulũ: de quo dixerũt:
Iſti ſunt dij tui iſrl̕. Ita ⁊ illud originale vnũ
plurali numero ſignificat͛: cũ dicimus paruu-
los in pctõꝝ remiſſionẽ baptizari: ⁊ in pecca-
tis vel iniquitatibus concipi.

¶ An actuale pctũm ade ſit grauius ceteris. f

Hic queri ſolet: Utruꝫ

pctm̃ ade trãſgreſſionis ex quo ꝓceſſit origi-
nale: ⁊ i quo plura ſupius notata ſunt pecca-
[Quare quibuſdã grauius videt͛ eẽ ceteris.] ta grauius fuerit ceteris pctis? Quibuſdam
ita eẽ videt͛: qꝛ illud pctm̃ totã humanã nãm
mutauit ſicut Augʼ dicit in enchiridion. Il-
lud vnum pctm̃ in loco ⁊ hitu tãte felicitatis
admiſſum: tã magnũ eſt vt in vno hoĩe origi-
naliter (⁊ vt ita dixerim) radicalr̕ totũ genʼ
humanũ dãnaret͛. Idẽ in lib. de ciuitate dei.
Tãto maiori iniuſtitia violatũ eſt illud man-
datũ: quãto faciliori poterat obſeruantia cu-
ſtodiri. Nõdũ eniꝫ ipſi volũtati cupiditas re-
ſiſtebat qd̕ de pena tranſgreſſionis poſtea ſe-
cutũ eſt. His aliiſqꝫ vtũtur auctibʼ qui illud
pctm̃ ceteris alioꝛũ hoĩum pctis grauius eẽ
dicũt. Qd̕ etiã rõne oſtendere laborant hoc [Poſt auctoritates põit rões eoꝛ.]
mõ: Magis nocuit illud pctm̃ qꝫ aliqd̕ alio-
rũ. qꝛ totũ humanuꝫ genus viciauit ac morti
vtriqꝫ ſubdidit: qd̕ nullo alio peccato factum
eſt. Maiorem ergo effectum mali habuit il-
lud peccatum qꝫ aliquod aliud.

¶ Reſſio ꝯ illos q̃bi alia pctã oſtendunt illo maiora. g

Ad quod dici põt qꝛ lꝫ

illud pctm̃ humanã nãm mutauerit in neceſſi-
tateꝫ moꝛtis: ⁊ in totũ genus humanũ reatũ
diffuderit: nõ eſt tñ putãdum grauius fuiſſe
pctõ in ſpũm ſcm̃: qd̕ neqꝫ hic neqꝫ in futuro
(vt veritas ait) dimittitur. Qꝫ ꝟo totaꝫ hu- [Matth. xii.]
manã nãm corrũpit: nõ iõ eſt qꝛ grauiʼ fuerit
cũctis aliis pctis: ſed qꝛ ab hoĩe cõmiſſuꝫ eſt
quãdo in vno hoĩe tota humana natura con-
ſiſtebat: ⁊ iõ tota i eo corrupta eſt: maiorẽqꝫ [In quo habuit maiorẽ effectũ mali in q minorẽ]
effectũ mali intulit quãtũ ad multiplices defe-
ctus qui ex eo manauerũt: ſed nõ quãtum ad
penã eternã: quã grauiorẽ non meruit: quam
plures poſtea meruerunt per alia peccata: im-
mo alios grauiorem ꝓmeruiſſe credimus
trãm qꝫ Adam meruerit.

¶ An illud pctm̃ ſit primis dimiſſuꝫ parẽtibus. h

Si vero qrit͛ an illud

pctm̃ fuerit dimiſſuꝫ ꝑmis parẽtibus? Dici-
mus eos ꝑ pñiaꝫ veniã ꝯſecutos. Uñ Augʼ
in li. de baptiſmo puuloꝛuꝫ ait: Sicut illi pri-
mi parẽtes poſtea iuſte viuẽdo credũtur per
dñi ſanguineꝫ ab extremo liberati ſupplicio:
nõ tñ in illa vita meruerunt ad ꝑadiſum reuo-
cari: ſic ⁊ caro pcti etiã remiſſis pctis ſi hõ in
ea iuſte vixerit: nõ cõtinuo meretur eã morteꝫ
nõ ꝑpeti quã traxit de ꝓpagine peccati.

¶ Qꝫ pctã parẽtũ viſitant͛ i filios: ⁊ qꝫ nõ ſunt aduerſa que deus dicit in Exodo ⁊ in Ezechiele. i

Et lꝫ pctis parentũ niſi

ade puuli nõ obligent͛: nõ ẽ tñ diffitẽdũ pctã
parentũ in filios redũdare ſicut dñs in Exo-
do ad moyſen ait: Ego ſum deus foꝛtis zelo- [Exodi. xx.]
tes viſitãs iniqtates patrum in filios vſqꝫ in
tertiã ⁊ qrtã gñationẽ: his qui oderunt me.
His ꝟbis apte iſinuat͛ qꝫ deʼ reddit pctã pa-
trũ ſuꝑ filios tertios ⁊ qrtos. Huic aũt videt͛ [Auctẽ inducit que legi-]
aduerſari qd̕ dñs ait i Ezechiele: Quid ẽ qꝫ

Aduerſari⁹. inter vos parabolā vertitis in ꝓuerbiū iſtō
dicētes: Patres comederūt vuā acerbam ⁊
Ezech. 18. dentes filioꝝ obſtupeſcunt. Uiuo ego dicit
dñs: ſi erit vobis vltra parabola hec in ꝓuer
biū i iſrl. Ecce oēs aie mee ſūt: vt aia pr̄is.ita
⁊ anima filij mea ē: ⁊ aia que peccauerit ipſa
morief. Filius nō portabit iniquitatem pa
tris ⁊ pr̄ non portabit iniqtatē filij. Juſtitia
iuſti ſup eū erit: ⁊ ipietas ipij erit ſuper eum.
His ꝟbis vr̄ deus corrigere p ꝓpheta q̄ ma
le dixerit in lege. Si enī pctā patrū reddit in
tertiā ⁊ q̄rtā gn̄ationē: iniuſticia videf dei eē
vt alius peccet ⁊ alius puniatur. Quomodo
enī iuſtū ⁊ aliū peccare: ⁊ aliū pctā lugere?

Determinatio premiſſarum auctoritatum conue
nientiam oſtendens. k

Sed vt ait Hiero⁹. Mo

ſes ⁊ ꝓphete.i. Exod. ⁊ Ezechiel imo ipſe de
us qui hic ⁊ ibi locut⁹ eſt in ſnīa diſcrepare vi
deanf: attēdamus finē illi⁹ auctis. Exo. Di
cto enim reddo iniqtates patrū in filios: ad
dit: his qui oderūt me: per qd̄ euidēter oſten
dit: nō ideo puniri filios q: peccauerunt pa
tres: ſed q: eis ſiles quodā hereditario malo
deū oderunt. Illud ergo qd̄ in Exod. dn̄s di
cit: ſicut Hiero⁹ tradit: nō id ſonat qd̄ multi
eſtimant: nec eſt ſile huic ꝓuerbio. Pr̄es co
mederūt vuā acerbam ⁊c̄. Illud enim Exod.
Hiero. ſup illō Ezech. ⁊ augu. ſup pſal. De
us laudē meā ne tacueris: de filijs pctā patrū
imitātib⁹ accipiēdū cēſent: ſup quos dicitur
deus reddere pctā patrum q: punit eos: eo q̄
imitanf pctā patrū nō q: pr̄es peccauerunt.
Non itaqȝ corrigit de⁹ in ꝓpheta: qd̄ an̄ di
xerat in lege: ſed quō intelligēdū ſit apit. Un̄
⁊ illos qui praue intelligebāt arguit qui dice
bant: Patres comederunt ⁊c̄.

Quare dixerat in tertiam ⁊ quartaȝ generationē:
⁊ quare patres tm̄ cōmemorauit. l

Ueritamē ſi de imita

toribus maloꝝ illō accipif: q̄re tertiā ⁊ quar
tam gn̄ationē tm̄ cōmemorauit: cuȝ in quali
bet generatione rei teneanf: qui pctā patrum
imitanf? ⁊ q̄re pr̄es cōmemorauit: cum ⁊ illi
oēs mali ſint: qui quoꝝlibet maloꝝ pctā imi
Solutio. tanf: Sed iō pr̄es ſpālit̄er noiauit: q: marie
pr̄es filij imitari ſolēt quos p̄cipue diligunt.
Et tertiā ⁊ q̄rtā generationem iō cōmemora
uit: q: ſolēt parētes interdum tādiu viuere do
nec filios tertios ⁊ q̄rtos hēant q̄ patrū ini
quitates videntes: eoꝝ impietatis heredes p
imitationē efficiunf. Scd̄m hunc modū re

cte intelligif ad lr̄am qd̄ in Exodo dicif.

Quō illō exodi itelligi debeat ſm̄ myſteriū. m

Quod ēt myſtice intel

ligēdū eē oſ̄dif: ex eo q̄ pabola dicif. Si enī
pabola eſt: vt ait hiero⁹. aliō ꝟbis ſonat: ali
ud ſenſu ꝯtinet. Un̄ aliq̄ ita ediſſerūt. Pr̄es
in nobis eē dicūt: leuē pūctū ſenſuū: ſ. primuȝ
motū ſuggeſtionis vel cogitationis. Filiuȝ
vō ſi cogitatio cōcepit pcm̄ in quo notatur
ꝯſenſus ⁊ delectatio mulieris. Nepotē: ſi qd̄
cogitaueris atqȝ cōceptis ope cōpleueris vel
cōplere decreueris: in quo notaf ꝯſenſus vi
ri ſiue patratio pcī. Pronepotē autē ſi non
ſolū feceris ſed in eo gl̄ieris: ⁊ hec eſt quarta
generatio: nō q: tres p̄ceſſerint: ſȝ quarta dr̄
q: quarto loco a pmo motu q̄ ē quaſi pr̄: enu
merat. Deus ḡ primos ⁊ ſcd̄os ſtimulos
cogitationū quos greci ꝓpatheos vocāt: ſi
ne qb⁹ nullus hoium eē pōt: non puniet eter
nalr. Sed ſi cogitata quis facere decreuerit:
⁊ que fecit corrig re noluerit: que ſunt morta
lia peccata: ⁊ tertia ⁊ quarta generatio.

Per quid probatur q̄ primus motus non puniaf
tur eternaliter. n

Ad ꝓbādū vero vt ait

hiero⁹ q̄ pmus pulſus cogitatiōis nō punia
tur eternalr a deo: illō de Geñ. afferendū eſt. Gen. 9.
Cham enī peccauit irridēs nuditatē pr̄is: ⁊
ſniaȝ nō ipſe ſȝ fili⁹ ei⁹ chanaan accepit. Ma
ledict⁹ chanaan ſeruus erit fratrum ſuorum.
Que enim iuſtitia eſt: vt pr̄ peccauerit ⁊ fili
us puniat⁹ ſit? Sȝ in myſterio illud dictū eſt.

Iſta eſt diſtinctio 33ª huius ſcdi libri: In qua magr̄
poſtq̄ egit de pctī originalis quiditate traductione
⁊ remiſſione: agit de ei⁹ in poſteros augmentatiōe.
Et tria facit. Nā pmo inq̄rit an oia pctā parētū par
uulis iputanf. Scdo an pctūm ade fuerit grauius
ceteris pctīs. Tertio an pctā parentuȝ etiā puniantf
in filiis. Primū facit a principio diſtinctionis vſqȝ
ibi(Hic queri ſolet)Scdȝ vſqȝ ibi(Et licet pecca
tis)Tertiū vſqȝ ad finem diſtinctionis. Et tātū in
gn̄ali. In ſpāli enīȝ ſnīa magri ſtat in trib⁹ ꝓpōnib⁹
quaꝝ pma eſt hec. Q̄uis pmis parētibus plura
pctā aſſignari ꝗ̄ paruulis ꝑciſe vnū pctūm iputaf
⁊ nō plura originalia. Hāc magr̄ ꝓbās querit. Utrū
actualia pcta ali parentū iputenf filiis ſicut pctūȝ
primi parētis. Et arguit q̄ ſic. Primo p auctēȝ Exo
di 20. vbi dicif q̄ deus viſitat pctā patris in filios
vſqȝ ad tertiā ⁊ q̄rtaȝ gn̄ationē: vbi etiā ſequi videf
q̄ plura pctā ꝯhanf ab origine vnū. Qd̄ ꝯfirmat per
illud pſal. Ecce enī in iniqtatib⁹ ꝯceptus ſum: ⁊ in
pctīs ⁊c̄. Ubi pctūȝ originale exprimif pluralr. Deide
arguit in ꝯtrū. Nā ſi pctā pentū paruli ꝯherent ab ori
gine: ſequeretur q̄ pena paruuloꝝ in huiuſmodi ſo
lū morientū nō eet mitiſſima. Cuius ꝯtrariū oppoſitū di
cit Aug⁹. Et magr̄ ad qōnem ridens dic̄ pctā actua
lia alioꝝ ⁊ etiā primoꝝ parētū non ꝯhere paruulos

ab origine. Et quauis quedā aucte bti Aug^ni videnē
hoc ſonare: tamen beatus Auguſtinus nunq̄ inue-
nitur hoc determinatiue poſuiſſe. Nec obſtat dictū
pſal. allegatū: q2 ſm morem ſacre ſcripture aliqñ ſi
gnificare exp̄mit pluralr̄ ⁊ ecōuerſo cui⁹ exēpla pa-
tent in textu. Vñ patet q̄ nulla peccata parētū filiis
imputanē niſi que ab eis p originē ſbunē. ¶ Scda
ppō eſt hec: Pctū3 inobediētie primoꝝ parētū non
fuit grauiſſimū oiu3 pctōꝝ. Hanc magr̄ pbans que-
rit. Utrū pctū3 ade fuit grauius ceteris pctis. Et rñ-
det q̄ quauis quibuſdā ſic videaē: eo q̄ totā nā3 cor-
rūpebat ⁊ mai⁹ nocumētū q̄ quodcūq3 aliđ pctū3
inferat. Teneri tñ pōt q̄ ceteris oib⁹ graui⁹ nō fuit.
eo q̄ nō fuit grauius pctis in ſpū3 ſcūm. Qđ p3 ex h̄
q̄ ade ſuū pctū3 eſt remiſſum: ſ3 pctūm in ſpū3 ſcū3
nō remittiē in hoc ſeculo neq3 in futuro: ⁊ q̄ pctū3
ade totā nām corrūpebat hoc non fuit rōne ſue gra
uitatis: ſ3 iō q2 ab hoie cōmittebaē in quo tota natu
ra ſiſ exiſtebat: intulit ēt plura ⁊ maiora mala q̄ alia
pctā ſequētia nō q̄tū ad penā eternā: ſed ſolū quan
tum ad multiplices defectus ex ipſo plaſſq3 ab aliis
peccatis ſecutos. ¶ Tertia propō eſt hec: Peccata
parētū minime in filiis puniunē niſi qb⁹ eos imitā-
do ſequunē. Hāc magr̄ pbans querit. Quo pctā pa
rētū in filios viſitenē. Cū tñ dicaē in Ezech. Filius
nō portabit iniq̄tatē p̄ris. Et rñdet q̄ ſolū illa pecca
ta parētū viſitanē ideſt puniunē in filiis in quib⁹ fi-
lii ſuos parētes imitanē. Sed in Ezech. ſolū loqui
tur de his peccatis in quib⁹ filii paterne malitie imi
tatores non exiſtunt Et tantū in ſpeciali.

Diſtinctio. XXXIIII. De peccato actuali ſm ei⁹ q̄litatē.

¶ Que de pctō aiaduertēda ſint. a

Post predicta de

pctō actuali diligēti idagīe q̄daз
ꝯſiderāda ſunt. ſ. q̄ fuerit origo ⁊
cā p̄mi pcti: vtrum res bona an res mala: po-
ſtea in qua re ſit pctūm: deinde q̄đ ſit pctm̄: ⁊
quot modis fiat: ⁊ de dr̄ia ipſoꝝ peccatorū.

¶ Que fuit origo ⁊ cauſa peccati prima. b

Cauſa ⁊ origo p̄ria pec

cati res bona extitit: q2 añ primū pctūm non
erat aliq̄đ mali vñ oriretē. Cū enim originem
⁊ cām habuit: aut ex bono aut ex malo habu-
it. Sed malū añ non erat: ex bono ergo ortū
eſt. Prius enim in angelo ortum eſt pctūm:
⁊ poſtea in hoie. Et q̄đ erat angelus niſi bo-
na natura dei? Non ex deo ortum eſt malum
qđ fuit in angelo: non ex alio q̄ ex angelo: ex
bono ergo ortū eſt. Vñ Aug' in rñſionibus
cōtra Julianū hereticū qui dixerat: Si ex na-
tura pctm̄ eſt: tunc mala eſt natura ait. Que-
ſo vt ſi pōt rñdeat. Manifeſtū eſt ex volūta-
te mala tanq̄ ex arbore mala fieri oia opa ma
la tanq̄ fructus malos: ſed ipſam malam vo-
lūtate3 vñ dicit exortā niſi ex bono? Si enim
ex angelo: q̄đ eſt angelus niſi bonū op⁹ dei?
Si ex hoie: q̄đ erat ipſe hō niſi bonum opus
dei? Immo q̄đ erāt hec duo anteq̄ i eis ori-
retē mala volūtas: niſi bonū op⁹ dei: ⁊ bona
⁊ laudāda natura? Ergo ex bono ortē malū
nec fuit vñ oriri poſſet niſi ex bono. Dico er
go q2 voluntatē malā nullū malū p̄ceſſit: ſed
ex bono originē habuit. Hic aperte dī p̄ma3
cām ⁊ originē mali bonā fuiſſe naturam. Et
nihilominus oſtenditur cuius peccati fuerit
cauſa ſcilicet male voluntatis.

¶ Q mala volūtas ſecūdaria cā fuit malorum. c

Mala aūt voluntas illa

angeli ⁊ hois cā ē etiā maloꝝ ſubſequētiū. ſ.
maloꝝ operū ⁊ malaꝝ volūtatū. Vñ Aug⁹
in ench. Neq̄uaq̄ dubitare debemus rerum
bonarū que ad nos ptinent cām non eſſe niſi
bonitatē dei. Malaꝝ v̄o ab imutabili bono
deficiētē boni mutabilis volūtatē: p̄us ange-
li: poſtea hois: hoc p̄mū eſt creature rōnalis
malū. i. p̄ma p̄uatio boni. Ecce hēs p̄mā vo-
luntatē boni mutabilis. i. angeli ⁊ hois defi-
cientē ab imutabili bono. i. a deo cām eē ma-
larū rerū ad nos ptinētiū: q2 cā eſt tā pctōru3
q̄ penarū quib⁹ p̄mit' humana natura. Pri
ma ergo origo ⁊ cauſa peccati bonum fuit: ⁊
ſecunda malum qđ ortū eſt ex bono.

¶ In qua re ſit peccatu3: an in bona an in mala: ⁊ di-
citur quia in bona tantum. d

Oſtēſa origine mali: ſu

pereſt videre in qua re ſit malu3. ſ. an in re bo
na: an in re mala? Qui recte acuteq3 ſapit nō
niſi in bono malū eē itelligit. i. in natura bo-
na. Malū eni3 ē corruptio vel p̄uatio boni:
vbi aūt bonū nō eſt non pōt eē corruptio vel
priuatio boni. Pctm̄ ergo nō pōt eē niſi in
re bona. Sicut eni3 morbis ac vulnerib⁹ cor-
rūpunē corpa: que (vt ait Aug⁹ in ench.)
ſunt p̄uatiōes boni qđ dī ſanitas: ita ⁊ aioꝝ
quecūq3 ſunt vitia: nāliū ſunt priuatiōes bo-
noꝝ. Quid eſt eni3 aliud qđ malū dicitē: niſi
priuatio boni. bonū enim minui malum eſt:
quauis quātūcūq3 minuaē neceſſe eſt vt aliq̄đ
remaneat: ſi adhuc natura eſt. Nō eni conſu-
mi pōt bonū qđ eſt natura niſi ⁊ ipſa natura
cōſumaē. Cū v̄o corrūpiē: iō malū ē ei⁹ cor-
ruptio q2 eā q̄licūq3 priuat bono. Na3 ſi nul-
lo bono priuaē: nō nocet. Nocet autem: adi-
mit ergo bonū. Quādiu itaq3 natura corrū-
piē ineſt ei bonū quo priueē. Ac per hoc nul
lū eſt qđ dī malum: ſi nullu3 ſit bonum: ſ3 bo
nū oino malo carēs: integrū bonū eſt. Cū ve
ro ineſt malū: viciatū vel vicioſu3 bonū ē: nec
malū vnq̄ pōt eē vllum vbi eſt nullū bonum.
Unde res mira conficitur: vt q2 omnis natu
ra inquantū nā eſt bonu3 eſt: nihil aliud dici

Digitized by Google

videtur: cuȝ vitioſa natura eſt mala natura eē dicitur: niſi malū eē qđ bonum eſt: nec maluȝ eſt niſi qđ bonū eſt. Hac cōtextione euidēter inſinuatur malū nō poſſe eē niſi i re bona: vt etiam licet abſurdum videatur maniſeſte dicitur eſſe malum quod bonum eſt.

℄ Q ex premiſſis ſequitur. ſ. ꝙ cuȝ dicit̄ malus homo: dicitur malum bonum. e

Ex quo colligit̄ nihil aliud ſignificari cū dr̄ hō malus niſi bonum malū. Vñ Aug⁹ in codeȝ ſubdit: Quid eſt malus hō niſi mala natura? Quia hō nā ē. Porro ſi hō aliquod bonū ē: qꝛ natura eſt: quid aliđ eſt malus hō niſi malū bonū? Tñ cū duo iſta diſcernim⁹: īuenim⁹ nec iđ maluȝ qꝛ hō eſt: nec iđ bonū qꝛ iniquus eſt ſed bonū qꝛ hō: malum qꝛ iniquus. Ois itaqȝ natura etiam ſi vitioſa ſit: inquantū natura eſt: bona eſt: inquantum vitioſa eſt: mala eſt.

℄ Qđ regula dialecticoꝝ de contrarijs fallit in his ſcilicet bono ⁊ malo. f

Ideoqȝ i his cōtrarijs que mala ⁊ bona vocant̄: illa dialecticoꝝ regula deficit: qua dicit̄ nulli rei duo ſil̄ ieſſe cōtraria. Nullus eni pot⁹ aut cib⁹ ſil̄ dulcis eſt ⁊ amarus. Nullū ſil̄ vbi albū ibi ⁊ nigrū: ⁊ h̄ in multis ac pene in oib⁹ repit̄ ꝯrijs: vt i vna re ſil̄ eē nō poſſint. Cuȝ aūt bona ⁊ mala nullus ambigat eē ꝯria: nō ſolū ſil̄ eē pñt: ſȝ mala oīno ſine bonis ⁊ niſi in bonis eē non pñt. Et hec duo ꝯria ita ſil̄ ſunt: vt ſi bonuȝ nō eēt in quo eēt: prſus nec malū eē potuiſſet: quia nō mō vbi ꝯſiſteret ſed vñ oriretur corruptio nō hēret niſi eēt qđ corrūperet̄: qm̄ nihil eſt aliud corruptio q̄ boni exterminatio. Ex bonis ergo mala orta ſunt: ⁊ niſi in bonis non ſunt nec fuit prorſus: vñ oriret̄ vlla mali natura niſi ex angeli ⁊ hominis natura bona: vnde primitus orta eſt voluntas mala.

℄ Epilogum facit ad alia tranſiturus. g

Ex his aperitur quod prio ⁊ ſcđo ſup̄ iueſtigādū duxim⁹. ſ. q̄ fuerit origo mali: ⁊ in q̄ re ſit. Ex bona eniȝ re ortū: ⁊ i re bōa ꝯſiſtē p̄miſſis teſtimōijs ꝯprobat̄.

℄ Snic illi qua dictū eſt bonū eē maluȝ opponit̄ de ꝓphetia que ait: Veh his qui dicūt bonū malū. h

Ad hoc auteȝ quod dictū ē malū eē qđ bonū ē: quidā ſic opponūt: Si bonū malū eē dicim⁹: icidim⁹ i illā ſniam ꝓphetică vbi legit̄: Veh his q̄ dicūt bonuȝ malū: ⁊ malū bonū. Igit̄ ſi hāc maledictionē vitare volum⁹ nullatenus dicere debemus

Eſa. 5.

bonū eē malū: ⁊ ecōuerſo. Hoc aūt Aug⁹ in codē lib. determinat dicēs: Id qđ dictum eſt in ꝓphetia itelligēdū eē de ipſis reb⁹ quibus hoīes mali ſunt nō de hoīb⁹. Vñ qui adulteriū dicit bonū in eū cadit illa ꝓphetica deteſtatio: ⁊ in eū qui dicit malū hoīem vel bonū eſſe iniquū. Qui eniȝ dicit hoīem iniq̄tū hō eſt malū eē: ⁊ bonitatē eē iniq̄tatē op⁹ dei culpat qđ ē hō ⁊ vitiū hoīs laudat qđ ē iniq̄tas

Determinatio Augu.

℄ Iſta eſt diſtinctio. 34ᵃ hui⁹ ſcđi libri. In qua magiſter poſtq̄ egit de pctō actuali p̄moꝝ parētuȝ quo perſona corrumpit nām ⁊ de pctō originali quo nā corrūpit pſonaȝ. Incipit agere de pctō actuali adultoꝝ: quo pſona corrūpit ſeipſaȝ. Et tria fac̄. Nā primu inq̄rit a quo ſit maluȝ. Scđo in quo ſit ſubiectatū. Tertio īfert quoddā ſequēs correlariū. Primus facit vſqȝ ibi (Oſtēſo origine mali.) Scđm vſqȝ ibi: (Ideoqȝ in his ꝯrijs) Tertiū vſqȝ ad finem diſtinctiōis. In ſpāli ſnia magrī ſtat in trib⁹ ꝓpōnib⁹ quarum p̄ma eſt hec. ℄ Malū p̄mū quo deturpatus ſuit p̄m⁹ hō nō ꝓceſſit neqȝ originabatur niſi a bono. Hanc magr̄ ꝓbās dicit ſententialr̄ ꝙ creature rōnalis p̄mū pctm̄ ꝓpter nō habuit cām efficiētem: ſȝ voluntatē obliquā ꝯtra regulā iuſtitie defectiue eligētē. Nā dicit ꝙ origo ⁊ cā p̄mi pcti nō fuit malū ſed vtraqȝ nā bona ⁊ icorrupta: ſȝ alioꝝ maloꝝ. i. pctōꝝ ſequentiū extitit p̄mo voluntas mala. Nā iſte fuit ordo ingreſſus mali i mūdū qꝛ bona nā fuit cā p̄me voluntatis male: ⁊ p̄ma volūtas mala cā fuit ſequētiū prauarū volūtatū ⁊ maloꝝ operuȝ. Vñ patet ꝙ origo ⁊ prima cā pcti fuit bonum: ꝓria aūt ⁊ ſcđaria cā fuit mala voluntas que ortū habuit a bono: ⁊ hāc ꝓbat auctē beati Aug^{ni} in enchiridion. ℄ Scđa ꝓpō eſt hec: Tam malū culpe q̄ȝ malū pene non pōt eē niſi ſubiectiue ſit in re bona. Hanc magr̄ ꝓbās dicit ꝙ ſubiectū mali nō niſi res bona eſſe pōt. Nā malū nihil aliđ eſt q̄ corruptiu boni: cū ergo vbi non eſt bonum nō poſſit eē p̄uatiu boni: ꝯñs eſt maluȝ nō niſi in bono ſubiectari: vñ ſicut morbi ⁊ vulnera requirunt corpꝰ in quo ſunt vt in ſubiecto: ſic malū eſt in re bona vt in ſubiecto. Vñ concludit ꝙ cū dicit̄ hō malus: idē eſt ac ſi diceret̄: bonū malū ⁊ h̄ cōfirmat auctē bti Aug. ℄ Tertia ꝓpō eſt hec: Ex quo fallit̄ dialecticoꝝ regula que dicit ꝙ i eadē re nō poſſunt ſimul ⁊ ſemel exiſtere ꝯria. Hāc magr̄ ꝓbās dicit ꝙ bonū ⁊ malū ſunt in eodē ſimul: eo ꝙ malū in bono ſubiectat̄: ⁊ malū a bono originat̄: qđ nō pōt dici de alijs ꝯrijs puta albo ⁊ nigro: dulci ⁊ amaro. Poſtea ſoluit quoddā dubiū: nā ſupius dictuȝ fuit ꝙ dicere hoīem malū eſt dicere bonū malū: ⁊ per hoc hō incideret ſniaȝ ꝓpheticaȝ qua dr̄: Veh qui dicitis bonū malū ⁊ malū bonū. Qđ ſoluit ex verbis Auguſtini dicētis ꝙ cā qua homo ſit malus puta fornicationem vel aliud huiuſmodi dicere bonā hoc eſt incidere ſniam ꝓphete: ſed hoīem que nā eſt bonus dicere malū ꝓpter vitiū ꝓphetie non contrarietur. Et tm̄ in ſpeciali de ſententia huius diſtinctionis.

℄ Quid ſit peccatum. a

Poſt hec vidēdū ē q̄d ſit pctm̄. Pctm̄ ē vt ait aug⁹ oē dictū vel factū vel ꝯcupitū qđ ſit ꝯtra legē dei. Idē in li. de duabus aiab⁹.

Diſtinctio. XXXV. De pctō actuali ſm ei⁹ quiditatē et diffinitionē ad Fauſtū

Pctm̄ eſt volūtas retinēdi vel cōſequēdi qḋ iuſtitia vetat. Jn vtraqꝫ aſſignatiōe de actuali pctō agit᷑ ⁊ mortali non veniali. Ex prima deſcriptiōe oſtēdit᷑ pctm̄ eſſe voluntas mala ſiue locutio ⁊ operatio praua. i. actus malus tam interior ꝙ exterior: ex altera ꝟo tm̄ oñdit᷑ eſſe actus interior. Volūtas eniꝫ vt in ſupioribus dictū eſt: mot⁹ animi eſt actus: ergo interior eſt. Ambro. quoqꝫ in lib. de padiſo ait: Quid eſt pctm̄ niſi legis diuine puaricatio: ⁊ celeſtiū inobediētia pceptoꝝ. Ergo in puaricāte pctm̄ ē: ſꝫ i mādāte culpa nō ē. Nō eni cōſiſteret pctūꝫ ſi iterdictio nō fuiſſet. Nō cōſiſtēte aūt pctō nō ſolū malitia: ſed ēt virtus fortaſſe nō eēt. Que niſi aliq̄ malitie fuiſſent ſemina: vel ſubſiſtere vel eminere non poſſet. Ecce puaricationē legis ⁊ iobediētiam diffinit Ambroſius eſſe peccatum.

℄ Diuerſoꝝ ſententias de peccato ponit. b

Quocirca diuerſitatis

hui⁹ ꝟboꝝ occaſiōe: de pctō plurimi diuerſa ſenſerūt. Alij eniꝫ dixerūt volūtatē malam tm̄ eē pctūꝫ: ⁊ nō act⁹ exteriores. Alij volūtatē ⁊ act⁹: alij neutrū dicētes oēs actus eē bonos ⁊ a deo ⁊ ex deo auctore eē: maluꝫ aūt nihil eē: vt ait Aug⁹ ſup Joā. O ia p ipꝫ facta ſunt ⁊ ſine ipſo factū ē nihil. i. pctm̄ qḋ nihil eſt ⁊ nihil fiūt hoies cū peccāt. Supra ēt dixit Aug⁹. ꝙ malum ē puatio boni vel corruptio boni: qui ēt in li. 83. q. ait: Sūmū malū nullū bonū hꝫ: caret enim oi bono. At mo-dus aliq̄d boni ē: nō igit᷑ ē: qꝛ nulla ſpē ptinet᷑: totūqꝫ h̄ nomen mali de ſpēi puatiōe repertū ē. Jtē in dogmatib⁹ eccliaſticis dī malū vel malitiā nō eē a deo creataꝫ ſꝫ a diabolo inuētā: q̄ ⁊ ipſe bon⁹ creat⁹ ē. Jdē ēt i li. ꝯ manicheos q̄d ſit pctm̄ oſtēdit dicēs: Peccare quid aliud ē niſi in ꝟitatis pceptis vel in ipſa veritate errare. Quod ſi non voluntate faciunt: pctōres iniuſte iudicant᷑. Quid ergo in hac tāta varietate tenēdū: quidue dicēdum?

Triplex opinio de peccatis. — Joan. j.

℄ Uera ſententia de peccato proponitur. c

Sane dici pōt ⁊ libere

tradi debet: pctm̄ eſſe actū malū interiorem ⁊ exteriorē. ſ. malā cogitationē locutionē ⁊ operationē: pcipue tm̄ in volūtate cōſiſtit pctūm ex qua tanꝙ arbore mala procedūt opera mala tanꝙ fructus mali.

℄ Traditio quorundam qui dicūt voluntatē malaꝫ ⁊ actū inquātū ſunt eē naturas ⁊ ideo bona inquantum vero mala ſunt eſſe peccata. d

Quidaꝫ aūt diligenter

attēdētes ꝟba Aug. quibus ſupra ⁊ in alijs ſcripture locis vtit᷑: nō idocte tradūt volūtatem malā ⁊ actus malos inq̄tū ſunt vel inq̄tū actus ſunt bona eē: inq̄tum ꝟo mala ſunt pctā eē: qui volūtateꝫ ⁊ actū quēcūqꝫ bonam dei naturā eē dicūt: inq̄tū act⁹ eſt vel volūtas ⁊ ex deo auctore eē: inq̄tū ꝟo iordinate ⁊ cōtra legem dei ſit: ⁊ fine debito caret pctm̄ eſt: ⁊ ita inq̄tū pctm̄ eſt: nihil eſt. Nulla eni ſubſtantia eſt: nulla natura eſt.

℄ Auctoritatibus probāt volūtates ⁊ actus omnes eſſe bona inquantum ſunt. e

Quod aūt volūtas oīs

⁊ actio bonū ſit inq̄tū eſt: ex eo pbāt qḋ ait Auguſtin⁹ i lib. 83. q̄onum. Deus boni tātūmodo cā eſt quocirca mali auctor nō ē: qꝛ oiuꝫ que ſunt auctor eſt: que inq̄tū ſunt itantū bona ſunt. Jdē pbās nihil caſu fieri i mūdo ait in eodē. Quicquid caſu fit: temere fit: quicq̄d temere fit nō fit dei puidētia. Si ergo caſu aliq̄ fiūt in mūdo: nō puidentia vniuerſus mūdus adminiſtrat᷑. Si nō puidentia vniuerſus mundus adminiſtrat᷑: aliq̄ nā vel ſubā eſt q̄ ad op⁹ puidētie nō ptinet. O ē aūt qḋ eſt inq̄tū ē bonū ē. Sūmū eni eſt illḋ bonū: cui⁹ pticipatiōe ſunt cetera bona: ⁊ oē qḋ mutabile ē nō per ſe: ſꝫ boni illius pticipatiōe inq̄tū eſt bonū ē: qḋ diuinā ēt puidētiā vocamus. Nihil ergo caſu fit in mūdo. His teſtimonijs innitunt᷑ ad oñdēdū oē qḋ eſt inquātum eſt bonū eē. Vñ idē Aug⁹ in. j. lib. de doc. xpiana ait: Jlle ſūme ac pmit⁹ eſt qui oino incōmutabilis eſt: ⁊ cetera que ſunt niſi ab illo eē non poſſunt: ⁊ intantum bona ſunt inquantum acceperunt vt ſint.

℄ Quid ex predictis ſequatur. f

Ex predictis colligit᷑

atqꝫ iffert᷑: qꝛ ſi mala volūtas ⁊ mala actio ē: inquātū ē bona ē. Sꝫ quis ē qui diffitet᷑ malā voluntatē eē ⁊ malā actionē? Mala ergo volūtas ſiue actio inquātum eſt bonum eſt: ⁊ inquātum volūtas eſt vel actio bonū ſiſr eſt: ſed ex vitio mala eſt: quod vitiū a deo nō eſt: neqꝫ aliquid eſt. Qḋ Aug⁹ notaſſe videtur in lib. 83. q. dicēs: Vitiū eſt volūtas quo eſt hō deterior: quod vitiū lōge abeſt a volūtate dei: vt rō docet. Et hoc loco pbāt volūtateꝫ inquātū vitioſa eſt nō eſſe a deo: ⁊ inquātum vitioſa eſt: pctm̄ eſt. Et pctm̄ eſt (vt aiūt) inquātū nō hꝫ ordinem nec fineꝫ debitū. Jta ⁊ actio inquantum ex malo procedit: ⁊ ordineꝫ non habet: ⁊ ad malum tendit.

De vitio voluntatis.

Digitized by Google

¶ Alia ꝓbatio ꝙ oīs act⁹ inquātū eſt: bonus eſt. g

Itē ⁊ aliter ꝓbant om/

nem actū īterioꝛē vel exterioꝛē inq̄tū eſt eē bonū. qꝛ non eēt act⁹ malus niſi eēt res bona: qꝛ nō eſt aliqua res mala niſi eadē res bona ſit. Uñ Aug⁹ in enchi. Ois nā bonū ē: nec res aliq̄ mala eēt: ſi res ipſa que mala eſt: nā non eēt. Nō ergo pōt eſſe malū niſi eſſet aliqđ bonū. Qđ cū dici videatur abſurde: cōnexio tñ

Sūmaꝫ ꝑdi ctoꝛuꝫ perſtringit.

rōcinationis nos cōpellit hoc dicere. ¶ Ex ꝑmiſſis teſtimonijs aſſerūt oēs act⁹ inquātū ſunt: eē res bonas: nec aliq̄d eē malū. i. pctm̄ niſi idē quoqꝫ ſꝫ aliq̄d bonū ſit: ⁊ oīum que ſunt: inq̄tū ſūt deū auctoꝛē ꝑdicāt: ⁊ eius volūtate oīa eē q̄cūqꝫ ſūt q̄ inq̄tū ſunt nāe ſunt.

¶ Obiectio contra illos qui dicunt omnes actus inquantum ſunt eſſe bonos. h

Quibus opponit᷑. Si

oīa q̄ ſunt inq̄tū ſūt: bona ſunt ⁊ nāe ſunt: ergo adulteriū ⁊ homicidiū ⁊ ſilia inq̄tuꝫ ſunt bona ſunt ⁊ nāe ſunt ⁊ deo volēte ſiūt. Qđ ſi eſt: tūc illi qui faciūt illa: bona agūt: qđ penitus abſurdū eſt. His vo ſic illi rñdēt: Dicūt

Rñſio illoꝝ

eq̄dē adulteriū: homicidiū ⁊ hm̄: non ſimpl'r act⁹ denotare: ſed actuū vitia. Actuſqꝫ ipſos adulterij ⁊ homicidij inq̄tū ſunt vel inq̄tum actus ſunt a deo eē: ⁊ bonas nās eē: ſꝫ nō inquātū adulteriū ⁊ homicidiuꝫ ſunt. Et iō nō ſeq̄ dicūt: ſi act⁹ q̄ homicidia ⁊ adulteria ſūt a deo ſūt: ꝙ homicidia ⁊ adulteria a deo ſūt.

¶ Alia illoꝝum oppoſitio contra eoſdem. i

Itē ⁊ aliter eis opponi/

tur. Si aliq̄d nō ē malū qđ non ſit nā vel res bona: q̄ño ḡ pctā ſunt nō credere in deū: non ire ad eccliam ⁊ hm̄: cū iſta nō ſint nāe: imo oīno nō ſint? Nō ē eni aliq̄d vel res aliq̄ non ire ad eccliaꝫ: vel nō credere ⁊ hm̄. Ad quod

Rñſio vbi tradunt que dicunt᷑ ꝑ negationeꝫ aliq̄d ponere: vt nō credere in deuꝫ ⁊ hm̄.

dicūt his atqꝫ hm̄ dictionibus que vident᷑ priuationes ſimpl'r notare ⁊ nihil ponere: qꝛ per negationē dicunt᷑ vere aliq̄ poni actuſqꝫ per eas ſignificari. Nō credere eni in xp̄ꝫ incredulitatē dicūt: ⁊ noīe icredulitatis maluꝫ mētis actū ſignificari. Ita ēt cū dī nō ire ad eccliā malū ē: ⁊ nō eūtis cōtēpt⁹ ſignificatur. i. volūtas mala vel ꝓpoſitū: h̄ eſt eniꝫ declinare a bono ⁊ iō malū eſt: ſicut ecōuerſo declinare a malo bonū eſt. Sicut ergo declinatio a malo aliquid ponit. ſ. volūtatē ⁊ ꝓpoſituꝫ vitādi malū. Nō eniꝫ pōt eſſe bonū qđ oīno nihil eſt: ita declinatio a bono qđ eſt ſignificat. ſ. volūtatē ⁊ ꝓpoſitū mali. Et ſm̄ hoc vera eſt ⁊ gñalis illa pcti moꝛtalis deſcriptio quā ſupꝛa poſuit Aug⁹. ſ. pctm̄ eſt dictū ⁊c.

¶ Utrum malus actus inquantum peccatum eſt ſit priuatio vel coꝛruptio boni. k

Pōt etiā queri ab eiſdē

cū pctm̄ ſit (vt ſupꝛa dictū eſt) ꝑuatio vel coꝛruptio boni: ⁊ oīs act⁹ malus ſit pctm̄ vtruꝫ ſit priuatio vel coꝛruptio boni inquātū pctm̄ eſt vel nō? Si eniꝫ iquātū pctm̄ eſt coꝛruptio boni eſt. cū coꝛruptio vel priuatio boni pena ſit hoi: inquātū ergo pctm̄ eſt pena eſt. Qđ ſi eſt tūc inquātū pctm̄ eſt bonū eē videt᷑ ⁊ a deo eē. Si aūt nō inquantum pctm̄ eſt: coꝛruptio eſt. Querit᷑ ergo ſm̄ q̄d coꝛruptio ſit? Si eniꝫ coꝛruptio eſt ⁊ nō inquātū pctm̄ eſt: cū nō ſit niſi bonū: ꝑterꝙ i eo qđ peccatū ē: ergo inquātū bonuꝫ eſt coꝛruptio vel ꝑuatio boni eſt. ¶ Ad qđ etiā ipſi dicūt actū malū

Rñſio ꝙ act⁹ malus inq̄tuꝫ peccatū ē dī eē priuatio boni non tñ pena.

nō inquātū eſt neqꝫ inquātū bonū eſt eſſe priuationē vel coꝛruptionē boni: ſed inquantuꝫ pctm̄ eſt: nō tñ inquātū pctm̄ eſt pena eſt: vel aliq̄d qđ a deo ſit. Ut eni ex v̄bis premiſſis Aug. colligit᷑ pctm̄ dicit᷑ coꝛruptio vel ꝑuatio actiue non paſſiue. Nā ideo malū vel peccatū dī coꝛruptio boni qꝛ naturā bonā qualicūqꝫ ꝑuat bono. Nā ſi non ꝑuat aliquo bono: nō nocet: vt ſupꝛa Aug⁹ ait. Nocet autē adimit ergo bonū. Nō aūt nocet niſi inquantū pctm̄ eſt: ergo inquātū pctm̄ eſt priuat bono. Itaqꝫ inquantum peccatum eſt priuatio eſt vel coꝛruptio boni.

¶ Quomodo inquantū peccatū eſt poſſit coꝛrumpere bonum cum nihil ſit. l

Sed cū nihil ſit inquā/

tū pctm̄ ē q̄ño pōt bonū coꝛrūpere vel adimere. Aug⁹ te hoc docet in lib. de natura boni

Rñſio Augu. per ſilitudinem.

dicēs: Abſtinere a cibo non eſt aliqua ſubā: tñ ſubā coꝛpis ſi oīno abſtineat᷑ a cibo: languescit ⁊ frāgit᷑ ſic nō eſt ſubſtātia peccatuꝫ: eo tamen natura anime coꝛrumpitur.

¶ Ꝙ pctm̄ ꝓprie coꝛruptio eſt aīe ⁊ q̄ño. m

Pctm vero. i. culpa ꝓ/

prie aīe coꝛruptio ē. Si aūt q̄rit᷑ i quo poſſit coꝛrūpi aīa? In ꝑabola illi⁹ q̄ icidit in latrones qui eū vulnerauerūt ⁊ ſpoliauerunt clareſcit. Incidit eniꝫ hō in latrones: qñ per pctm̄ in ꝑtātē diaboli tradit᷑: ⁊ tūc per pctm̄ expoliat᷑ gratuitis donis. i. v̄tutib⁹: ⁊ in naturalibus bonis vulnerat᷑: que ſunt rō ⁊ itellectus memoꝛia et īgeniū et hm̄: q̄ per pctm̄ obtenebrātur et viciātur. Per pctm̄ etiā priuatur illo bono: cui⁹ ꝑticipatione cetera bona ſunt: quo tanto magis priuatur quanto magis ſe

Luce. io.

Digitized by Google

ab eo elongat.

¶ Qualiter homo ſe elongat a deo. ſ. per diſſimilitudinem quam facit: hoc eſt peccatum. n

Ab eo autē ſe elōgat hō

p peccatū nō loci diſtātia: qr vbiqȝ tot⁹ 7 pñs ē oibus 7 oia in ipſo ſunt: vt ait Aug⁹ in lib. 83. q. 7 ipſe locus non eſt. Locus tñ dei abuſiue dicit̄ tēplū dei: nō q̄ eo ɔtineatur: ſed q̄ ei pñs ſit 7 inhitās: id aūt aia mūda intelligit̄. Per peccatū ergo nō ſm locum aliq̄s lōge fit a deo: 7 in eo lōge fit q̄ ab eius ſilitudine receſſit: 7 tāto lōgius quāto fit diſſilior. Illa aūt vt aug⁹ ait in li. 83. q. que participatione ſimilia ſunt deo: recipiūt diſſilitudinē. At ipſa ſilitudo nullo mō ex aliq̄ pte pōt eſſe diſſilis. Unde fit vt cū ſilitudo pr̄is filius ſit ex nulla pte pr̄i poſſit eē diſſilis: cuius pricipatione ſimilia ſunt: quecūqȝ deo ſilia ſunt: 7 illa pñt recipe diſſilitudinē. Nihil eſt aūt q̄d hoiem adeo deo diſſilē faciat quēadmodū peccatū. Cū autē peccatū ſit priuatio vel corruptio boni que eſt in aia: eſt ēt priuatio vel corruptio boni corporis. Sicut corpus hois priuauit bñficio illius imortalitatis 7 ipaſſibilitatis quā habuit ante peccatum.

¶ An pena ſit priuatio boni. o

Queri aūt ſolet: vtrum

7 pena ſit priuatio vel corruptio boni. Ad q̄ facile rñderi pōt: ſi predicta ad memoriā reuocentur. Diximus enim ſupra priuationē vel corruptionē boni accipi actiue vel paſſiue. i. ſm efficiētiā vel effectū. Ideoqȝ priuatio vel corruptio boni dicitur 7 peccatū 7 pena: ſȝ peccatum ſm efficientiā: qr priuat vel corrumpit bonū. Pena aūt ſm effectū. i. ſm paſſionem que eſt effectus peccati. Aliud eſt enīȝ culpa: aliud pena. alterum eſt dei. i. pena: alterū diaboli vel hois eſt. i. culpa.

¶ Iſta eſt diſtinctio 35ᵃ hui⁹ ſcdi libri: In qua magr̄ oſtenſa cā mali ſeu pcti: agit de ipſius pcti q̄ditate. Et tria facit. Nā pmo pōit ſecūdariā pcti diffinitōnē. Scdo oñdit diuerſam de ipſo opinionē. Tertio ſubdit multiplicē ɔtra veritatē obiectionē: Primum vſqȝ ibi (Quocirca diuerſitatis.) Secundum vſqȝ ibi (Quidā aūt.) Tertium vſqȝ ad finem diſtinctionis. In ſpāli ſnia magrī ſtat in tribus ppōnib⁹: quarum pma eſt hec. ¶ Peccatū diuerſimode a diuerſis doctoribus diffinit̄. Hāc pbās magr̄ ponit tres peccati diffinitiōes. Prima eſt hei Augu. in epl̄a ad Fauſtū dicētis. q̄ peccatū eſt dictū vel factū vel ɔcupitū cōtra legē dei. Scda eſt eiuſdē alibi dicētis: q̄ peccatū eſt volūtas retinēdi vel ɔſequendi q̄d iuſtitia vetat. q̄rū vtraqȝ ſolū ɔuenit pctis actualibus mortalibus 7 nō venialib⁹. ſed pma harȝ ɔuenit pctis put tā in exteriori actu q̄ ēt i interiori exiſtūt Scda diffinitio pcti put ſolū per actū interiorē cōmittuntur. Tertia diffinitio eſt beati Ambroſij in libro ſuo de padiſo vbi dic̄ q̄ peccatū eſt puaricatio legis diuine 7 celeſtiū inobediētia pceptoꝝ. Et ſubdit q̄ per primā 7 tertiā pcti diffinitiones tā actus interior q̄ exterior oſtēdit eē peccatū. ſȝ p ſcdā tantū actus iterior oſtēdit eē peccatū. ¶ Scda ppō ē hec: Quāuis peccatū ſiḿr ſit tā in actu iteriori q̄ exteriori. pncipalius tamē ɔſiſtit 7 reperit̄ in actu interiori. Hāc magr̄ pbans dicit diuerſas opiniones fore circa hoc. Naȝ aliq̄ dixerūt pctm̄ eē in actu interiori tm̄. Alij dixerunt q̄ nec in volūtate interiori nec in actu exteriori ɔſiſtat quoꝝ rō fuit hec: nā voluntas 7 act⁹ ei⁹ hñt entitatē cū ergo peccatū nihil ſit ſm beatū Aug.ᵐ ſup Joānē videt̄ q̄ nec voluntas nec actus eius poſſit proprie dici pctm̄. Sed magr̄ dicit q̄ ſane credēdū ſit: quod peccatū ɔſiſtit tā in actu exteriori q̄ iteriori: pncipaliꝰ tñ in actu interiori: eo q̄ ſicut fructus ex arbore pcedunt ſic mala exteriora pcedunt ex mala interiori voluntate ¶ Tertia propoſitio eſt hec: Humana voluntas 7 eius actus inq̄tum ſunt: q̄dā bona ſunt: inq̄tū vō ſunt ɔtra legē dei nihil ſunt. Hāc magr̄ pbās dicit quoſdam beatum Aug.ᵐ in hoc fuiſſe ſecutos dicēdo volūtatem 7 eius actū inquantū ſunt eſſe quedam bona: inq̄tū vō ſunt ɔtra legē dei nihil eſſe. Q̄d pbat per hoc: qr oē quod a deo eſt bonum eſt: qr alr̄ deus nō eſſet ſumme bonus cum ergo voluntas 7 eius actus a deo ſint: qr alr̄ cauſaliter tanq̄ ad dei puidētiam nō ptinētes ɔtingerēt: q̄d ē īcōuentēs: ergo oportet dicere q̄ tā volūtas q̄ act⁹ eius inq̄tū ſunt bona ſunt 7 a deo. Poſtea ɔtra illā ſniam obicit tripl̄r 7 ſoluit. Primo ſic: Si ois actus volūtatis eēt a deo ſequeret̄ ex hoc q̄ adulterium: homicidiū: 7 ſic de alijs eēnt a deo: eo q̄ actus ſunt voluntatis. Et rñdēs ad hoc dicit q̄ adulterium homicidiū 7 huiuſmodi nō nominā t pciſe actus quoſdā: ſed etiā quorūdaȝ actuū deformitates. 7 q̄tū ad hoc nō ſunt a deo. Scdo obiicit ſic: Pctā omiſſionis importāt puationes 7 negationes: ſed priuationes 7 negationes non ſunt a deo: ergo tales actus non ſunt a deo. Et reſpōdet q̄ i oī pctō omiſſionis intelligit̄ aliq̄s actus voluntatis poſitiu⁹: ſicut declinare a bono 7 non velle credere in xp̄m. 7 ɔſimilia pctā omiſſionis que ſunt declinatiōes quedā a bonis ponunt aliquos reales actus. ſ. volūtatem 7 ppoſitum mali: 7 per ɔñs nō ſunt oino nihil: vt obiectio predicta intēdit. Tertio ſic: Peccatū inq̄tū peccatū ē corruptio penalis. ſed ois pena eſt a deo: ergo pctm̄ eſt a deo. Cui obiectioni magr̄ rñdēs dicit q̄ peccatū inquātū pctm̄ eſt: nō eſt corruptio paſſiua cuiuſmodi eſt pena: ſed eſt corruptio actiua que nihil eſt 7 que nō eſt a deo: qr alr̄ ſequeretur deum eſſe cām mali. Poſtea declarat hoc a ſimili q̄ corruptio actiua nihil ſit: qr abſtinētia cibi nihil ē: 7 tamē corrūpit corpus. Similr̄ ſic peccatū nihil eſt. tñ corrumpit aiaȝ ſpoliādo eā gratuitis 7 vulnerat aiam in naturalib⁹ 7 hoc tā quo ad animā quam a deo elōgat q̄ quo ad corpus q̄d imortalitate puat. Unī ɔcludit corruptionē actiuā eē pcti eſſentiam: paſſiuā aūt pcti effectū 7 penam. Et tantum in ſpeciali 7c̄.

¶ Q̄ quedam ſiḿr ſunt pctā 7 pena pcti: quedam pctā 7 cauſa peccati: alia vō pctā 7 cauſa 7 pena pcti. a Di. XXXVI. Unū pctm̄ ſit pēa pcti.

SCiēdū eſt tamen

q̄dā ſic eē pctā vt ſint ēt pene pctōrū. Unī aug⁹ ſup illū locū pſal. 57.

Digitized by Google

Supercecidit ignis ⁊ non viderūt ſolem ait: Ignis ſupbie ⁊ ꝯcupiſc ⁊ ire intelligit᷑. Iſtas penas pauci vident: ideo eas maxime comme morat Aplus in epl'a ad Romanos: ⁊ enumerat mlta que pctā ſunt ⁊ pena peccati. Inter p̄mū eñi pctm̄ apoſtaſie ⁊ vltimā penam ignis eterni: media que ſunt ⁊ pctā ſunt ⁊ pena pcti. Grego⁹ quoqꝫ ſup Ezech. ait: Contēnēti qui nō vult penitere ponit deus offendiculū: vbi. ſ. grauius ipingat. Peccatū eniꝫ qd̄ per pniam citius nō deleť: aut peccatū ē: aut cā pcti: aut pctm̄ ⁊ pena pcti: aut pctm̄ ſi-
Gen. 15. mul ⁊ cā ⁊ pena pcti. Vñ Moyſes: Nōdū ſunt completa pctā amorreoꝝ. Et Dauid in-
Pſal. 68. quit: Appone iniq̄tatē ſuā iniq̄tatē eoꝝ. Et
Oſee. 4. alius ꝓpheta. Sāguis ſanguinem tetigit. i. pctm̄ pctō additum eſt. Paulus quoqꝫ ait:
Rom. j. Propterea tradidit illos deus in paſſiones
j. Theſſa. 2. ignominie ⁊c̄. Et itē. Vt ipleāt pctā ſua ſemper. Joāni quoqꝫ per angelū diciť. Qui in
Apocal. 22. ſordibus eſt ſordeſcat adhuc. Ex his teſtimonijs colligitur peccatum aliquod ⁊ peccatum eſſe ⁊ penam peccati.

¶ Ex predictis queſtio oritur. ſ. an inquantum peccatum eſt ſit pena peccati. b

Et iō merito queritur vtrū iq̄uātū pctm̄ ē ſit pena pcti. Qꝛ nō vł cū oīs pena pcti iuſta ſit. Vñ Aug⁹ i lib. retractationū. Oīs pena pcti iuſta eſt ⁊ ſuppliciuꝫ noiať. Si ergo peccatū qd̄ ē pctm̄ ⁊ pena pcti: inquātū pctm̄ eſt pena pcti: eſt cum oīs pena iuſta de iuſtitia dei veniat videť inquā-
Rñſio illoꝝ vbi docent ex quo ſenſu peccatuꝫ dī pena pcti vel pena. tū pctm̄ eſt iuſtuꝫ eē ⁊ a deo ꝓuenire. ¶ Ad qd̄ illi rñdēt pctm̄ ſic dici penam pcti: qꝛ per pctm̄ in qd̄ merito p̄cedētis pcti hō labiť deſerēte deo corrūpiť bona nā. Sić ignis eternus diciť pena maloꝝ: qꝛ ea cruciant᷑: nec tñ ipſe cruciat⁹ maloꝝ ignis eſt ſed per ignē ſit in hoie. Ita p pctm̄ corrūpiť nā ⁊ imminuitur bonū nāe: ⁊ eſt ipa iminutio ⁊ corruptio boni paſſio ⁊ pena: ⁊ nō eſt eēntialr ipm̄ peccatū per qd̄ ſit: ſed iō pctm̄ diciť vt p̄miſſum eſt: qꝛ per peccatū ilico vt peccat hō ſit in hoie illa corruptio: que tamē ſit deo auctore. Illa enim pena ſiue paſſio que eſt boni corruptio a deo eſt. Illi⁹ tñ (vt ſic dicā) mā ⁊ cā eſt peccatū: qd̄ a deo nō eſt. Qd̄ videť aug⁹ notaſſe: ⁊ iuxta hūc ſenſum intellexiſſe: cum ait in libro de p̄deſtinatione ſcōꝝ. Predeſtinatione de⁹ ea p̄ſciuit que fuerat ipſe facturus. Sꝫ p̄ſciuit deus etiā que nō eſt ipſe facturus. i. oīa mala: qꝛ ⁊ ſi ſunt quedam q̄ ita pctā ſunt vt ēt pene ſint peccati: ſm illud Apli: Tradidit illos deus in paſſiones ⁊c̄. nō tñ pctm̄ dei eſt: ſed iudiciū. ſ. pena. In ſcriptura enim ſepe nomine iudicij pena intelligiť. Hic diligēter itēdētib⁹ iſinuare videť ea que pctā ſunt ⁊ pene pcti: nō inquātū pctā ſunt: ſed inquātuꝫ pene dei eē. Nā cū dixiſſet deū nō eē facturum mala aliq̄. i. pctā: qꝛ poſſet ei obijci quedam pctā eē etiā penas pcti: ⁊ pena pcti oīs iuſta eſt: ⁊ ideo a deo eſt: q̄ſi determinādo ſm q̄d faciat ea vel ſm quid nō faciat addidit reliq̄. Iuxta ꝯo p̄dictā itelligētiā pctā ſane dicunť pene. vñ Apl's appellat eas paſſiones ignominie Rom. j.
qꝛ vt ait auctoritas: lꝫ quedam pctā ſint que delectāt: ſunt tñ paſſiones nature non noiande: quia per ea corrumpitur natura.

¶ Qꝛ cum omne peccatuꝫ poſſit dici pena: non tamen omne eſt pena peccati. c

Et licꝫ ex hoc ſenſu oē pctm̄ mortale poſſit dici pena: non tñ oē pōt dici pena pcti. Pena enī pcti vt p̄dictū ē: ē illud cuius cā eſt aliud p̄cedens peccatū. Nam pctm̄ ſic diciť pena pcti reſpectu p̄cedētis: ſicut dī cā peccati reſpectu ſequētis. Quo ſit vt idē pctm̄ ⁊ cā ſit ⁊ pena pcti: ſed alterius pcti pena: ⁊ alterius cā: vt eniꝫ Grego⁹ in moral. ait: Pctm̄ qd̄ pnia nō diluiť ſuo pōdē mox ad aliud trahit. Vñ ſit vt nō ſolū peccatū ſit: ſꝫ ⁊ cā pcti. Ex illa quippe culpa ſubſequens oriť. Pctm̄ ꝯo qd̄ ex pctō oriť: nō ſolū peccatum: ſed ⁊ pena pcti eſt: qꝛ iuſto iudicio deus cor peccātis obnubilat vt p̄cedētis peccati merito etiā in alia cadat: Quē enim libera-
re noluit deſerendo ꝑcuſſit. Proinde vt Au- Aug⁹ ꝯ Julianum.
guſtinus ait. Precedētis eſt hec pena peccati ⁊ tñ etiā ipſa pctm̄ eſt. Judicio enim iuſtiſſimi dei traditi ſunt: vt ait Aplus de q̄buſdaꝫ ſiue deſerēdo ſiue alio modo explicabili ſiue iexplicabili in paſſiones ignominie: vt crimina criminibus vindicarentur ⁊ ſupplicia peccantiū nō tātū ſint tormēta: ſed ⁊ vitioꝝ icremēta. Illa ergo pctā que enumerat Aplus: qꝛ de ſupbia ſunt nō ſolum pctā ſed etiaꝫ ſupplicia ſunt. Ecce ex his iam ſit ꝑſpicuum quedam pctā etiaꝫ penas ⁊ cauſas pcti eſſe: ⁊ illud pctm̄ eē penaꝫ pcti: qd̄ cauſam p̄cedētem habet peccatum atqꝫ illud peccatum eſſe cauſam peccati qd̄ eſt meritum ſequentis culpe.

¶ Ex predictis videtur ſignificari ipſa eadem que peccata ſunt eſſe ⁊ penas peccati. d

Sed cū ait crimina criminib⁹ vindicari: videť iſinuare ea ipa q̄ pec-

cata ſunt eẽntialiter eẽ penas pcti. i. pũnitio/
nes pcti. Ad hoc aũt inquiunt illi: hec ⁊ ſilia
Hilarius li. j. diſt. 15. dicta eẽ ſm rõnẽ predictã: ⁊ ideo intelligẽda
fore ſm premiſſaꝫ expõnẽ. Intelligentia eniꝫ
dictorum ex cauſis eſt aſſumenda dicendi.

¶ Qꝛ non obuiat veritati ſiquis dicat ipſa peccata eẽ penas peccati eſſentialiter. e

In nullo tamẽ preiudi
ciũ factũ ꝟitati putat᷑: ſiqs dicat ipſa eadẽ q̃
pctã ſunt eẽntialr (vt ita dicã) eẽ penas. i. pu
nitiões pctõ ꝑcedẽtiũ q̃ iuſte ſunt a deo ſunt:
nec tñ inquãtũ pctã a deo ſunt nec iquãtũ pec
cata ſunt: pene pcti ſunt: ⁊ tñ iquãtũ pctã ſũt
priuatiões boni ſunt. ſed vt ſupra dictum eſt
cauſaliter ⁊ actiue dicuntur priuationes.

¶ Aperte oſtendit peccata quedam eſſe penam peccati: ⁊ penam ipſam iuſtam eſſe a deo. f

Quod aũt quedã pctã
pene ſint: ⁊ ipſa pena iuſta ſit ⁊ a deo ſit euidẽ
ter tradit Aug⁹ in libro retractationuꝫ. j. di/
cens q̃dã neceſſitate fieri ab hoĩe q̃ mala ſunt
⁊ eadẽ iuſta pena pcti ſunt. Sũt inquit q̃daꝫ
neceſſitate facta iprobãda vbi hõ vult recte fa
Rom. 7. cere ⁊ nõ põt. vñ ⁊ illud Apli: Non qd̓ volo
facio bonũ: ſed qd̓ odi malum hoc ago. Et il
Galath. 5. lud. Caro cõcupiſcit aduerſus ſpũm: ⁊ ſpũs
aduerſus carnẽ. Hec eni inuicẽ ſibi aduerſan/
tur: vt nõ ea que vultis faciatis: ſed hec oĩa ex
Gen. 2. In quacumqꝫ die comederitis ex eõ. illa mortis dãnatione ſunt. Naꝫ ſi non ẽ iſta
pena hoĩs ſed natura: nulla iſta pctã ſunt. Si
enim nõ recedit᷑ ab eo mõ quo nãliter factus
eſt hõ: cum hec facit: ea vtiqꝫ facit que debet.
Si aũt homo: qꝛ ita eſt non eſt bonus: nec hꝫ
in ptãte vt ſit bonus: ſiue non vidẽdo qualis
eſſe debeat: ſiue vidẽdo ⁊ nõ valẽdo eẽ qualeꝫ:
ſe eẽ debere videt: penã iſtaꝫ eſſe quis dubitet.
Ois aũt pena ſi pcti pena eſt iuſta eſt: ⁊ ſup/
pliciũ noĩatur. Si aũt iniuſta ẽ pena: qm̃ pe/
nam eẽ nemo ambigit: iniuſto aliquo dñante
hoĩ impoſita eſt. Porro qꝛ de oĩpotẽtia dei
⁊ iuſtitia dubitare dementis eſt: iuſta eſt hec
pena: ⁊ pro pctõ aliquo impẽditur. Nõ eniꝫ
quiſꝙ iniuſte dñans aut ſurripe hoĩem potu
it velut ignorãti deo: aut extorquere inuito tã
ꝙ inualidiori: vt hoĩem iniuſta pena crucia/
ret. Relinquitur ergo vt hec pena iuſta de dã
natiõe hoĩs veniat. His atqꝫ alijs pluribus
teſtimonijs docetur quedaꝫ eſſe peccata ⁊ pe/
nas peccati eſſentialiter.

¶ De quibuſdam que ſine dubio peccata ſunt ⁊ pe/ne: vt ira: inuidia. g

Preterea nullaten⁹ am
bigẽdũ eſt quedã pctã abſqꝫ vllo ſcrupulo pe
nas eẽ: vt inuidia q̃ eſt dolor alieni boni: ⁊ ira
que eſt ẽt non inquãtũ pene ſunt peccata ſunt
ita ẽt de cupiditate ⁊ timore ⁊ alijs huiuſmo/
di ſentiendum eſt. Unde aug⁹ in li. 83. q̃õnũ
ait: Omnis pturbatio paſſio: oĩs cupiditas
pturbatio. Ois ergo cupiditas paſſio. Ois
vero paſſio cũ eſt in nobis: ipa paſſione pati
mur. Ois ergo cupiditas cum ẽ in nobis ip
ſa cupiditate patimur: ⁊ inquantũ cupiditas
eſt patimur ea. Ois autẽ paſſio inquantum
ipa patimur nõ ẽ pctm̃: ita ⁊ de timore. Nõ
enim conſequens eſt vt ſi patimur timorem:
ideo non ſit pctm̃: qꝛ multa ſunt pctã que pa/
timur: ſed non inquantum patimur eis.

¶ Qꝛ verbis Auguſtini premiſſis quedam ſententia Hieronymi obuiare videtur. h

Illud aũt diligẽter eſt
annotãdũ ꝙ ſupra poſitis verbis Aug. dicẽ/
tis quedã neceſſitate facta eẽ iprobãda ⁊ ma/
la videtur obuiare qd̓ Hiero⁹ ait in explana/
tione fidei qd̓ lꝫ ſupra ſit poſitũ: tñ vt pfecti⁹
ſciatur: iterare nõ piget. Execramus iquit eo
rũ blaſphemiã qui dicũt impoſſibile aliquid
hoĩ a deo eẽ ꝑceptũ ⁊ mãdata dei nõ a ſingu
lis: ſed ab oĩbus in cõe poſſe ſeruari: ⁊ paulo
poſt. Et tã illos errare dicimus qui cũ mani/
cheo dicũt hoĩem pctũm vitare non poſſe ꝙ
illos qui cum Iouiniano aſſerũt hoĩem non
poſſe peccare. Ecce Hieronymus dicit errorẽ
eſſe: ſiquis dicat hoĩem vitare peccatum non
poſſe. Qui aũt dicit quedã neceſſitate fieri: q̃
dam dicit non poſſe vitari. Cum ergo id Au
guſtinus dicat videtur aut erroris eẽ qd̓ tra/
dit aut nõ eẽ verũ qd̓ Hieronim⁹ ait.

¶ Determinatio contrarietatem ſubmouens de ſanctorum medio. i

Ad quod dici poteſt qꝛ
Aug⁹ ſm ſtatũ huius miſerie (ad quã ptinet
ignorãtia ⁊ difficultas vt idẽ ait in libro de li
bero arbitrio que ex iuſta damnatiõe deſcẽde
runt) Illud tradidit vbi ⁊ venialia pctã inclu
ſit. Hiero⁹ vero tñ de mortalib⁹ pctis loqui/
tur: que vnuſquiſqꝫ gr̃a illuminat⁹ vitare va/
let vel de homine ſm ſtatum liberi arbitrij an
te peccatum illud ait.

¶ Epilogum facit ad alia tranſiturus. k

Satis diligẽter eoruꝫ
poſuim⁹ ſniam qui dicũt oẽs actus naturas
eẽ ⁊ inquãtum ſunt bonos eſſe: in quo tracta
tu q̃dam interſeruimus: que nõ ex eoꝝ tãtũ ꝑ
ſona accipienda ſunt: qꝛ ab oĩbus catholice

Digitized by Google

ſapiētibus abſq; heſitatione tenent᷑: atq; au/ctoritatū teſtimonijs ⁊ rōnib᷒ eorūdē tradi/tionē muniuimus: qui dicūt oēs actus eſſen/tia ſui. i. inquātū ſunt eē bonos: quoſdā vero inquātum inordinate fiūt pctā eſſe. Addunt quoq; quoſdā nō tm̄ eētia ſed ēt genere bo/nos eē vt reficere eſurientē: qui actus eſt de ge nere operum miſericordie. quoſdā vero actus abſolute ac ꝑfecte bonos dicūt: quos non ſo/lum eētia vel genus: ſed etiam cauſa ⁊ finis cōmendat: vt ſunt illi qui ex bona volūtate ꝓ ueniunt: ⁊ bonum finem metiuntur.

¶ Iſta eſt diſtinctio 36ª hui᷒ ſcdi libri: In qua qdeꝫ magr̄ recitatis opinionibus diuerſis circa pcti qui ditatē oſtēdit q̄ſdam pcti diuerſitatē. Et inq̄rit q̄lr̄ vnū peccatū ſit pena alterius. Et tria facit. Nā ꝑmo tractat opinionē alioꝝ. Scdo annectit ꝓpriā inten tionē. Tertio remouet quandā dubitationem. Pri mū facit a ꝑncipio diſtinctiōis vſq; ibi (In nullo tn̄ ꝑiudiciū.) Scdm vſq; ibi (Illud autē diligenter.) Tertiū ṽo vſq; ad finē diſtinctionis. In ſpāli ṽo ſen tentia magr̄i ſtat in trib᷒ ꝓpoſitionibus quarū ꝑma eſt hec. ¶ Scriptura vnū pctm̄ fore penaꝫ alterius ꝯcedit inq̄tū ab alia cāliter ꝓcedit. Hāc eni ꝓpoſ nē magr̄ ponēs dicit: quedā pctā eſſe alioꝝ pctōꝝ penas qḋ ꝓbat vtriuſq; teſtamenti auctībus diuer ſis: inter q̄s ponit auctē bti Greg. qua dicit pctm̄ q̄ cito per penitētiā nō delef᷑ aut peccatū aut pena pcti eſt: aut peccatū ⁊ cā peccati eſt: aut peccatum ⁊ cā ⁊ pena pcti eſt ſil᷑. Poſtea mouet circa mām hāc quā dā dubitationē q̄rēdo: Utrū peccatū inq̄tum pecca tum ſit pena pcti. Et arguit ꝙ nō. Nā ſm beatū Au guſtinum oīs pena peccati iuſta eſt ⁊ iuſte fit: ſi ergo peccatū inq̄tū peccatū eſſet pena pcti: peccatū iuſte fieret: qḋ non eſt verū. Et rñdens dicit ꝙ affectus peccati cuiuſmodi eſt corruptio pctm̄ ſequēs eſt pe na pcti: ſed nō pctm̄ inq̄tū peccatum Et ſubdit: lꝫ oē pctm̄ ſm iſtū ſenſum (eo ꝙ quedā corruptio ſit) ſit pena. tn̄ non oē peccatum pōt dici pena pcti: ſed illud ſolum dicif᷑ pena alterius peccati qḋ cauſaf᷑ ab alio cū ſolus effectus pcti ſm premiſſa ſit pena pec cati. ¶ Secunda ꝓpoſitio eſt hec: Ueritati in nullo p̄eiudicat quedā pctā nō ſolū cauſalr̄ ſed ēt eſſentia liter eſſe alioꝝ penas. Hāc eni ꝓpōnē magr̄ ponens finaliter eius aſſerit rōnem: q2 quedā pctā eſſentia liter aiam puniūt: ideſt actiue corrumpunt penam infligēdo. Qḋ ꝓbat per beatū Augᵐ dicētem: ꝙ re bello carnis ad ſpūꝫ que eſt pctm̄ ſit pena. Et cōfir maf᷑ hoc idē ꝑ hoc ꝙ quedam ſpūalia pctā pena di cunf᷑. ⁊ ꝙ penalē paſſionem hñt eis annexā ſicut ira inuidia: ſuperbia ⁊ ſilia. Atn̄ dicit ꝙ paſſio illa eis ānexa nō debet dici pctm̄ ¶ Tertia propō eſt hec. Ex ſcripture trahif᷑ ṽitate aliq̄ pctā fieri neceſſitate. Hāc eni ꝓpōnē ꝓbans dicit notādū eē: ꝙ lꝫ beatus Augu. dicat quedā pctā fieri ex neceſſitate. Beat᷒ tn̄ Hieroᵐ᷒ dicit ſemꝑ eſſe in hoīs ptāte poſſe pec/care ⁊ nō poſſe peccare: non tn̄ ſibi inuicē ꝯdicunt: q2 btūs Augu. loquif᷑ de pctis venialibus: Hieroᵐ᷒ ṽo de pctis mortalib᷒: ſuppoſito tn̄ gr̄e adiutorio. Un̄ btūs Augu. loquitur ſm ſtatū hoīs poſt peccatū btūs ṽo Hieroᵐ᷒ loquif᷑ de pctis hoīs ſm ſtatū ei᷒ ante peccatū. Et ſubdit recapitulādo ꝑdeterminata dicēs quoſdā actus eſſe ex ſuo genere bonos: vt re ficere eſurientē ⁊ ꝯſſles: q̄ſdam aūt ex ſua cā vel ex fine: vt qui ꝓcedunt ex bona ⁊ ordinata voluntate hoīs: ⁊ illi ꝑfecte boni iudicanf᷑. Et tantum in ſpāli. ¶ Alioꝝ ponit ſn̄iaꝫ qui dicūt malos act᷒ nullo mō eē a deo nec eē bonos ſiue l eo ꝙ ſūt ſiue alio mō a

Diſtinctio XXXVII.

Utrū actio ſubſtrate. i. i q̄ peccatuꝫ cōmittif᷑ ſit a deo ⁊c.

Sunt autē ⁊ alij plurimi lōge aliter ḋ pctō ⁊ de ac tu ſentiētes: aſſerūt enim volūta/tē malā ⁊ actū malū pctā eē: ⁊ nul la rōne bona nec ſm aliquā rōnē ex deo aucto re eſſe: q2 ſine deo fiunt. Sine eo nāq; (vt ait euāgeliſta) factū ē nihil. i. pctm̄ qḋ dr̄ eſſe ni/hil nō q2 non ſit actio vel volūtas mala: q̄ ali/quid eſt. ſed q2 a vero eē ſeparat homīes: ⁊ ad malū trahit: ⁊ ſic ad nō eē deducit. Qui eniꝫ a ſummi boni ꝑticipatione recedūt qḋ ſolum vere ac ꝓprie eſt merito non eē dicunf᷑. Ideo q; Aug᷒ dicit ſuꝑ Joānē: peccatū nihil eſſe nihilq; fieri cū peccant hoīes. Hac ergo rōne aſtruūt pctūm nihil eē: q2 a vero eē hoīem elō gat. Uoluntatēq; malam atq; actioneꝫ ſiue locutionē malam peccatū eē dicūt: q2 ꝑuarica tio ⁊ inobedieātia hec ſunt ⁊ ꝯ legem dei ſiūt que tn̄ ſunt: ſꝫ ab hoīe vel diabolo non a deo. Nullatenus enim hec a deo eē dicunt ſiue in/quantum ſunt ſiue alio modo.

Joā. i. Quare peccatū di eſſe nihil.

¶ Qualiter determinēt ṽba Augu ꝑmiſſa q̄bus ait: omne qḋ eſt: inquantum eſt bonum eſt. b

Illa quoq; Aug. verba quib᷒ dicit oē qḋ ē inq̄tū eſt bonū eē: ⁊ deuꝫ hēre auctorē de naturis ſiue de ſubīs tm̄ acci piēda fore tradūt. Subē ṽo noīe atq; nāe dicūt ſignificari ſubas ipſas ⁊ ea que nāliter hñt. ſ. que ꝯcreata ſunt eis: ſicut aīa nāliter hꝫ intellectū ⁊ ingeniū ⁊ voluntateꝫ ⁊ hmōi. qḋ ex verbis Aug. ꝑmiſſis colligitur: vbi hoīeꝫ appellat bonam naturā: ⁊ malum hoīem ma lam naturam.. Secundū hāc ergo aſſertionē vel acceptionē mali actus nō ſunt nāe vel ſub/ſtantie nec ēt boni actus: quod vtiq; videtur Aug᷒ innuere in li. retractationū: diſtinguēs inter ſubas ſiue naturas ⁊ bonas actiones ſi ue malas. Aperiens enim quō intelligenduꝫ ſit q̄ddā in lib. de vera religione ab eo traditū ait: Hoc de ſubīs atq; naturis dictum ē. In de enim diſputabatur: non de bonis actioni/bus atq; pctis. Apte hic videtur diuidere in ter naturas ſiue ſubas ⁊ actiones ſiue pctā. Ideoq; aſſerunt p̄ſati doctores: actiones in/teriores vel exteriores non eē naturas vel ſub/ſtantias: que ſi male ſunt: peccata ſunt: neq; a deo ſunt. Qꝫ vero mali actus nō ſint nature: Aug᷒ videf᷑ notare i prima rn̄ſione ꝯtra pe

Scdꝫ quid act᷒ mali nō ſunt nāe vel ſubſtantie.

legimos ita dicēs: Opa diaboli q̄ vitia dicunt᷑ actus ſunt nō res. Idē in q̄rta rñſione. Oē malū natura non eſt: ſed actus accidens alicui ex defectu boni. Quāobrem ꝙ natura nō eſt: deus nō fecit: qꝛ natura eſt oē ꝙ fecit. Item: Omne quod natura bonum eſt: deus ex nihilo fecit non diabolus.

Secundum hos res alique ſunt que a deo nō ſunt quibus homines mali ſunt. c

Ex quo colligitur res

aliq̄s eē q̄ a deo nō ſūt: ei ſqꝫ hoies mali ſunt. Q̄ð nihilominus ⁊ ipſi ꝯcedūt inītētes verbis aug. ſuperius poſitis qui i ench. determi-
Eſa. 5. nās illa v̄ba ꝓphete: Ueh his qui dicūt bonū malū. dicit de ipſis rebus q̄bus hoies ma-
Aſſertionez ſuā Aug teſtionijs muniunt li ſunt: nō de hoībus hoc eē intelligēdū. Sūt ergo aliq̄ue res q̄b⁹ hoies mali ſunt. Id aūt quo hō fit deterioꝛ a deo nō eſt: qꝛ vt ait Auguſtinus in lib. 83. q. deo auctoꝛe non fit homo deterioꝛ. Nō eſt ergo deus auctoꝛ rerum quib⁹ hō deterioꝛ fit. At ſunt aliq̄ue res vt dictū eſt: quib⁹ hoies mali ſiūt. Sunt ergo aliq̄ue res que a deo non ſunt: qꝛ pctā ipſe ſunt. Ideoqꝫ ſcriptura in pluribus conteſtat᷑ locis deum non eſſe auctorem malorum: ideſt eorum que peccata ſunt.

Ex parte eorum premiſſe opponit᷑ ſententie in illo verbo deus auctoꝛ malorum nō eſt. d

In hoc aūt verbo ſupe

rioꝝ ſnie recte opponit᷑: q̄ dicūt deū non eē auctorē eoꝝ q̄ mala ſunt inquātuꝫ mala ſunt ſed iquātuꝫ ſunt: ⁊ iquātuꝫ mala ſunt: dicunt ea nihil eē. Quid ergo miruꝫ: ſi de⁹ dicit᷑ nō eē auctoꝛ eoꝝ inq̄tuꝫ nihil ſunt: cuꝫ nihil nullus auctoꝛ exiſtē queat. Ideoqꝫ cuꝫ dicit᷑ de⁹ eē auctoꝛ oīum que ſunt: bonoꝝ iſti ſubintelligi volūt. Bōa autē illa eē dicunt que naturaliter ſunt. Ea v̄o naturalr eē dicūt nō ſoluꝫ q̄ ſubē ſunt vl' ꝯcreata ſubijs qualiter ſupꝛa accepērūt: ſed ⁊ oīa que naturaꝫ nō priuāt bono. Et ita ſm eoſdē multiplex in ſcripturis fit intelligētia: vbi de natura ſiue de ſubſtantia vel
Pſal. 68. de his que naturaliter ſunt ſermo occurrit. Sed ſuper illum locum pſal'. Non eſt ſubſtātia. ita Auguſtinus de ſubſtantia diſſeruit: vt premiſſe ſententie videatur cōſentire dicēs: Subſtantia intelligitur illud ꝙ ſumus q̄cq̄d ſum⁹: hō: pecus: terra: ſol. oīa iſta ſubē ſunt eoipſo quo ſunt nature ipſe ſubē dicunt᷑. Nā ꝙ nulla eſt ſub̄a nihil oīno eſt: ſub̄a ergo eſt aliq̄d eē: Deus fecit hoiem ſubſtātiaꝫ: ſed per iniquitatē lapſus eſt hō a ſub̄a in qua factus eſt: iniquitas quippe ipa nō ē ſubſtātia. Nō eni iniquitas eſt natura quam formauit de⁹ ſed iniquitas eſt puerſio quam fecit hō. Nature oēs per ipm facte ſunt: iniquitas per ipſum facta non eſt: qꝛ iniquitas nō eſt ſubſtantia. In illo hymno triū pueroꝝ vniuerſa crea- Dan. 3.
tura laudans deū cōmemorat᷑. Laudāt enim oīa deum: ſed que fecit deus. Laudat ibi ſerpēs deū: ſed nō auaritia. Oia reptilia ibi nominata ſunt: ſed nō aliq̄ vitia. Uitia enim ex nobis ⁊ ex nr̄a voluntate hēmus: ⁊ vitia non ſunt ſub̄a. Intēdāt diligēter his v̄bis ſimiliū ſarū aſſertores ſniarū: ⁊ pcipe poterūt rōnez ⁊ cauſam dictoꝝ: vbi ſcriptura de natura vel ſub̄a mentionem facit. Illarum v̄o ſentētiarum iudicium prudētis lectoris cui vtriuſqꝫ ſententie notitiaꝫ plenarie dedimus arbitrio relinquimus ad ea que adhuc nobis ſupſunt tractanda feſtinantes.

Q̄ de peccato non de pena intelligitur cum dicit᷑ deus non eſt auctoꝛ mali. e

Cū igitur i hoc oēs cō

ſentiāt catholici tractatores. ſ. ꝙ deus nō eſt auctoꝛ maloꝝ. Cauēduꝫ eſt tñ ne maloꝝ nomine penas ſicut pctā generaliter includas.
Penaruꝫ enim deus auctoꝛ eſt: ſicut ipſe per ꝓphetā ait. Nō eſt malū in ciuitate qð dñs Amos. 3.
nō fecerit. Itē alibi ex pſona ſua ait: Ego ſuꝫ deus creās malū ⁊ faciēs bonuꝫ. Ecce hic di- Eſaie. 45.
cit᷑ creaſſe ⁊ feciſſe maluꝫ: ſed mali noīe pena intelligit᷑ nō pctm̄: ſicut ecōuerſo cum dicit᷑ deus non eē auctoꝛ maloꝝ: noīe mali pctā intelligunt᷑. Ideoqꝫ Aug⁹ qui dixerat in libro 83. q. ꝙ deus auctoꝛ mali non ſit. in primo libro retractationum quomō intelligēdum ſit aperit dicēs: Uidēdum eſt ne male intelligatur qð dixi. deus auctoꝛ mali nō eſt. qui ⁊ oīum que ſunt auctoꝛ eſt: qꝛ inquantum ſunt in tantum bona ſunt: ⁊ ne hinc putet᷑ nō ab illo eē penam maloꝝ que vtiqꝫ maluꝫ eſt his qui puniuntur: ſed hec ita dixi ſicut dictum eſt: deus mortē nō fecit: cum alibi ſcriptū ſit. mors Sap. 1.
⁊ vita a dño eſt. Malorum ergo pena que a Eccl. 11.
deo eſt: malum eſt quidē malis: ſed in bonis Q̄ð pcā malo a deo ē.
dei opibus eſt: quoniā iuſtum eſt vt mali puniant᷑: ⁊ vtiqꝫ bonum eſt omne qð iuſtuꝫ eſt. Sic ergo dicit᷑ deus non feciſſe mortem: qꝛ nō fecit illud pro quo mors infligitur: ideſt Q̄uō dictuꝫ ſit de⁹ mortē non fecit
peccatum. Audiſti lectoꝛ cauſam dictorum ex qua ſana intelligentia formatur cum dicitur deus non auctoꝛ mali; ⁊ deus mortem non fecit.

¶ Iſta eſt diſtinctio 37ª hui⁹ ſcdi libri: In qua qdē diſtinctione magr̄ oſtēſo quō vnū pctm̄ ſit pena alterius: inqrit hic ꝯſter q̄liter auctor maloꝝ ſit de⁹. Et circa h̄ tria facit. Nã p̄mo pōit quidã opinionē. Scdo eiuſdē opiōnis ꝯfirmationem. Tertio redit ad ſue intētionis oppreſſionez. Primum facit vſqꝫ ibi (Ex quo colligit̄.) Scdo vſqꝫ ibi (Cū igit̄ i hoc oēs.) Tertiū vſqꝫ ad finē diſtinctionis. In ſpeciali ſnīa. magri ſtat in trib⁹ ꝑpōnibus q̄rū p̄ma eſt hec. ¶ Aliq̄ volūt aſſerere volūtatē malã: ⁊ actum eius malū nullaten⁹ a deo ꝓcedere. Hanc magr̄ pōnēs dicit vt ſupra dictū fuit quoſdã opinari. q᷑ volūtas mala ⁊ actus eius nec bona ſunt nec a deo ſunt. Et q̄cūqꝫ rōne ꝯfirmãtes dictū ſuū ſup illud Joannis .j. ſine ipſo factū eſt nihil. i. peccatū. Rō aūt ꝯtrariuz opinãtiū .ſ. Aug fuit iſta vt ſupra dictum eſt q᷑ .ſ. iſta a deo eſſent inq̄tū ſunt eo q᷑ inq̄tum ſunt bona ſunt. Hoc ſoluētes dicunt. q᷑ iſta ꝑpoſitio. oīs que ſunt inq̄tū ſunt bona ſunt: ſoluz h̄t veritatē in his que nãle ⁊ ſbale eſſe habēt quale eē pctã non hñt. ¶ Secūda ꝑpō eſt hec: Nihili cuiuſmodi ſunt pctã de⁹ indebite ponit̄ eſſe cã. Hãc magr̄ ꝓbat duabus rōnibus. q̄rū prima eſt hec: Illud per qḋ hō ſit deterior nō eſt a deo: ſꝫ per pctã hō ſit deterior. ergo ⁊c. Itē ſic. Nihili deus nō eſt auctor. cū ergo pctm̄ ſit nihil. vt dicit̄ Joãnis .i. ergo ipm̄ nō eſt a deo vt dicit opinio. Et magr̄ vtrãqꝫ opinionē .ſ. illã que dicit peccatū eſſe a deo inq̄tū eſt act⁹ q̄dam: ⁊ illã q̄ dicit̄ pctm̄ nullo mō eē a deo relinqt ideterminatã: committēs ipſas diligentie lectoꝝ. ¶ Tertia ꝑpoſitio ē hec: Scdm̄ ꝯcordē ſcōꝝ doctoꝝ ſnīam heretcū eſt dicē deū per ſe cãm alicuius mali culpe. Hãc magr̄ ponēs dicit deū tãtū poſſe eſſe cãz mali pene. vnde Amos .3. dicit̄: Nō eſt malū i ciuitate qḋ nō fec̄ dn̄s. Et Eſa. 45. Ego ſum dn̄s creans malum ⁊ faciens bonū: que ꝑpōnes veritatē nō hērent: niſi deus eēt auctor mali pene. Contra quã ſnīam magr̄. arguit per illud Sap. j. Deus mortē nō fecit. que tñ eſt qḋ dã malū pene. Ad qḋ ridens dicit illã ſcripture auctori atē eē intelligendã. q᷑ deus pctm̄ illud non fecit. ſ. malum culpe qḋ eſt cã mortis: ita q᷑ noīe effectus ſignificetur ibi cauſa. Et tantum in ſpeciali.

¶ De volūtate ⁊ fine ex quo ⁊ ipſa indicatur. a

Diſtinctio XXXVIII Qualiter in gñali per actū volūtatis pctm̄ introducitur.

POſt predicta de volūtate eiuſqꝫ fine diſſerēdū eſt. Sciēdū ergo ē q᷑ ex fine ſuo (vt ait Aug⁹) volūtas cognoſcit̄ vtrū recta an praua ſit. Finis aūt bone volūtatis beatitudo ē: vita eterna: ipſe deus. Male vero finis ē aliud. ſ. mala delectatio: vel aliquid aliud in quo non dꝫ volūtas quieſcere. Finē bonum īſinuat ꝓpheta dicēs. Oīs ꝯſumatōis vidi finē ⁊c. Charitas ergo cuius latū mãdatum eſt: finis oīs cōſumationis eſt: ideſt oīs bone voluntatis ⁊ actionis ad quã omne preceptū referendū eſt. Vñ Aug⁹ in ench. Oīa p̄cepta diuina referunt̄ ad charitatē. De qua dicit Apl's: Finis p̄cepti eſt charitas de corde puro ⁊ ꝯſciētia bona ⁊ fide nō ficta. Oīs itaqꝫ p̄cepti finis charitas eſt: ideſt ad charitatē refert̄ omne p̄ceptum. Qḋ vero ita ſit vel timore pene vel aliqua intētione carnali vt nō referatur ad charitatē que eſt dilectio dei ⁊ ꝓximi: nōdū ſit quēadmodum oportet fieri: q̄uis fieri videatur. Tūc eniz recte ſiūt que mãdat deus ⁊ que conſilio monet cum referunt̄ ad dilectionez dei ⁊ ꝓximi. His verbis aperte inſinuatur quis ſit rectus finis voluntatis ſiue actionis bone ſcilicet charitas que ⁊ deus eſt: vt ſupra oſtendimus.

Quid ſit finis bonus. Finis malus.

Pſal. 118.

j. Thimo. j.

¶ Q᷑ de⁹ eſt finis oīs bone actionis q᷑ charitas eſt nec tantum ſpūs ſanctus ſed etiam chriſtus ⁊ pater nec hi ſunt tres fines ſed vnus. b

Qui ergo charitatē ſibi ponit finē: deum ſibi ponit finē: vñ ⁊ chriſtū finē legis ad iuſtitiã dicit Apl's eē omni credēti. Et recte dicit̄ chriſtus finis legis ad iuſtitiã: q᷑ vt ait Aug⁹ in lib. ſniarum ꝓſperi: in chriſto lex iuſtitie nō cōſumit̄ ſed impletur. Oīs enim perfectio ex ipſo ⁊ in ipſo eſt: ⁊ vltra quē nō eſt quo ſpes ſe extēdat. Finis fideliū chriſtus eſt ad quē cum peruenerit currentis intētio non habet quo amplius poſſit venire: ſed habet id in quo debeat p̄manere. Finis ergo rectus atqꝫ ſupremus deus pater eſt ⁊ filius ⁊ ſpiritus ſanctus: nec hi tres ſunt tres fines ſed vnus finis: q᷑ non tres dij ſed vnus deus. Rom. 10.

¶ Q᷑ oēs bone voluntates vnum habent finem: ⁊ tamen quedam bone diuerſos fines ſortiuntur. c

Sꝫ queritur vtruz oēs bone volūtates vnū tm̄ habeãt finez? De hoc Aug⁹ in .11. lib. de tri. ita ait: Alie atqꝫ alie volūtates ſuos ꝓprios fines hñt: qui tm̄ referuntur ad finē illius volūtatis qua volumus beate viuere: ⁊ ad eam ꝑuenire vitã que nō referatur ad aliud ſed amãti per ſeipſaz ſufficiat quēadmodū volūtas vidēdi finē habet viſionem: ⁊ volūtas uidēdi feneſtraz: finem habet feneſtre uiſionē. Altera uero eſt uolūtas per feneſtrã uidēdi trãſeuntes cuius itez finis eſt uiſio trãſeūtium. Ad qḋ etiã p̄dicte referunt̄ uolūtates. Itē recte ſunt uoluntates ⁊ oēs ſibimet religate ſi bona eſt illa ad quaz cuncta referuntur. Si aūt praua ē: praue ſunt oēs ⁊ ideo rectarū uoluntatū cōnectio iter quoddaz eſt aſcendētium ad beatitudinē: qḋ ceteris uelut paſſibus agitur. Prauarū aūt ⁊ diſtortarū uoluntatū iplicatio uinculū eſt quo alligabit̄ qui hoc agit ut ꝓijciatur in tenebras exteriores. His auctoritatū teſtimonijs euidēter mōſtratur plures in fidelibus rectas eē uolū

tates proprias ac diuerſos fines hn̄tes: ꝛ tn̄ vnū eūdēqꝫ: qꝛ omnes referuntur ad vnum q̄ eſt finis finium: de quo pauloante diximus: ſia econuerſo forte eſt ꝛ in malis.

¶ Que dā huic ſententie videnť aduerſarii

Ueruntamē huic ſnīe q̄ dictū ē fideliū q̄ſdā rectas volūtates diuerſos fines ſortiri: ꝛ tn̄ ad vnū referri: videť obuiare qđ alibi aug⁹ admonet ne. ſ. nobis duos fines ꝯſtituamus ita inquiens in lib. de ſermone dn̄i in mōte. Non debemus ideo euangelizare vt manducemus: ſed ideo manducare vt euangelizemus: vt cibus non ſit bonū qđ appetiť ſed neceſſariū qđ adiĳciť vt illud impleatur: Querite p̄mū regnū dei ꝛ hec oia adĳcienť vobis. Nō dixit p̄mū querite regnum dei: ꝛ deinde querite iſta q̄uis ſint neceſſaria. ſed ait hec omnia adĳcientur uobis. i. hec ꝯſequenť ſi illa queratis: ne cū iſta queritis: illic auertamini: aut ne duos fines ꝯſtituatis vt ꝛ regnū ꝓpter ſe appetatis ꝛ iſta neceſſaria ꝓpter illud. ergo ꝓpter regnum dei tn̄ debemus opari oia: nō ſolā vel cuꝫ regno dei mercedē corꝑalem meditari. Ecce hic apte dicit: ne duos fines nobis ꝯſtituamus: ſed vnum tantum. i. regnum dei: cū ſupra dixerit bonas volūtates alias ꝛ alias ꝓpos habere fines.

Matth. 6.

¶ Hic oſtēdiť qūo lꝫ videanť nō repugnēt p̄dicta. e

Hec aūt ſibi nō repugnare aiaduertit q̄ vbis p̄miſſis ſimplici oculo diligēter itēdit. qui enim dixit: ne duos fines nobis cōſtituamus ſed oia ꝓpter regnū dei faciamus: ipſe p̄miſit ꝙ debemus manducare vt euāgelizemus. Cum aūt hoc ita facimus actionis illius finē euāgeliū ꝯſtituim⁹: ſed ꝛ hūc finē ad regnū dei referimus. Manducamus enim ꝓpter euangeliū ꝛ manducamus ꝛ euangelizamus ꝓpter regnū dei. Duos igiť fines nobis i māducādo ꝯſtituim⁹. Sed iſta facientes nūquid peccamus? abſit. Nam ꝛ ipſe ſic facere ſuadet ſi diligēter eius vba inſpiciamus. Cum ergo ait: ne duos fines nobis cōſtituamus: fines in diuerſa tēdētes intelligi voluit. ſ. quoꝝ alter ad alterū nō referať: ita ꝛ cum dicit: ꝓpter regnū dei tātū oia agēda: nec cum ipſo mercedem tp̄alē: meditādā: ita intelligēdū eſt: vt non appetendo meditemur cum regno mercedē tp̄aleꝫ. ita ꝙ nō ꝓpter regnū ſed ꝓpter ſe: vt. ſ. regnuꝫ propter ſe appetamus ꝛ iſta ꝓpter illud: ſicut ipſe docet: Si enim petimus vitam eternā: petimuſqꝫ etiā tp̄alia a deo: ſi ea petimus ꝓpter vitā eternā: nō offendimus neqꝫ ſiniſtra tūc ſcit quid faciat dextera: qꝛ mercedē tp̄alē non ꝓpter ſe meditamur: ſed propter regnum dei vt ſit leua ſub capite ꝛ dextera in amplexu. Alioquin ſi hec tp̄alia ꝓpter ſe querim⁹ ſicut eterna: miſceť dextre ſiniſtra. Ideoqꝫ cū dominus dixerit: Attēdite ne iuſticiā veſtrā faciatis corā hoībus vt videamini ab eis. Alibi ait: Sic luceāt opa veſtra bona coram hoībus vt glificent patrē veſtrū qui in celis eſt. Propter deū ergo oia facienda ſunt: vt oia que facimus oiumqꝫ fines ad eū referamus.

Quo intelligendū ſit illud: ne duos fines cōſtituam⁹ nobis.

Luce. ix.

Matth. 6.

Cant. 2.

Ibidem.

Matth 5.

¶ De differētia voluntatis intentionis ꝛ finis. f

Solet ēt q̄ri qđ diſter inter volūtatē ꝛ intentionē ac finem. Ad quod dici pōt inter volūtatē ꝛ finem certo atqꝫ cuidēti mō diſtinguiť: qꝛ volūtas eſt qua volumus aliq̄d. Finis vō volūtatis eſt vel illud qđ volumus: per qđ impleť ipſa volūtas: vł poti⁹ aliud ꝓpter qđ illud volumus. ¶ Intētio vō interdum pro volūtate: interdum ꝓ fine volūtatis accipiť: que diligēs ac pius lector in ſcriptura vbi hec occurrunt diſcernere ſtudeat. Finis vō volūtatis eſt delectatio bona vel mala: ad quaꝫ nitiť q̄ſqꝫ peruenire. Un̄ Aug⁹ ſup illū locū pſal. Scrutans corda ꝛ renes: ſic ait: Deus ſolus ſcrutať corda idest quid q̄ſqꝫ cogitet: ꝛ renes: idest q̄d queqꝫ delectet. Quia finis cure ꝛ cogitationis eſt delectatio: ad quam cura ꝛ cogitatione nitiť quiſqꝫ peruenire: ꝛ paulopoſt. Opa nr̄a que ſunt in dictis ꝛ factis pn̄t hoīes videre: ſed quo aio fiant: ꝛ quo venire cupiāt: ſolus deus videt: qui cum videt cor eē in celo: ꝛ nō delectari nos in carne ſed in dn̄o. i. cum bone ſunt cogitationes ꝛ earū fines: dirigit iuſtū. Idē ſup alteri⁹ pſal. locū illum. ſ. In laqueo iſto q̄dē abſcōderūt cōprehēſus eſt pes eorū dicit. Pes aie amor eſt: qui ſi prauus eſt: diciť cupiditas vel libido. ſi rectus: diciť charitas. Eo moueť aia q̄ſi ad locū q̄ tēdit. i. ad delectationē bonā vel malā quo ſe perueniſſe per amorē letať. Finis ergo volūtatis vt p̄miſſum eſt diciť ꝛ illud qđ volumus: ꝛ illud ꝓpter qđ volumus ꝛ intentio ad illud reſpicit ꝓpter qđ volumus ꝛ volūtas ad illud qđ volumus: vt vbi grā. Si velim eſurientē reficere vt habeā vitam eternam. volūtas eſt qua volo reficere eſurientē: cuius finis eſt refectio eſuriētis. Intētio vō eſt qua ſic ad vitā puenire volo. Finis vero ſupremus eſt ipſa vita: ad quam ꝛ alius finis refertur.

Quid ſit voluntas.

Intentio q̄ mō accipiť.

7.

Aug⁹ in expoſitiōe ps. 9.

Repetit p̄dicta ſb̄ dēs exemplum.

¶ An illa intentio ſit voluntas. g

Sed queritur. Utrū in

tētio talis ſit volūtas: ⁊ ſi voluntas eſt an in hoc ope ſit vna eadēq; volūtas: qua volo reſiſicere eſurientē: ⁊ qua volo hēre vitā eternaʒ: Videt̄ nēpe talis intētio volūtas eē: vt enim voluntas eſt qua volo reficere pauperez: ita ⁊ voluntas eſt qua per illud volo habere vitaʒ. Et alia quidē videt̄ voluntas eē qua volo habere vitam. ⁊ alia qua pauperi ſubuenire volo. Sed iſta ad illaʒ refert̄. Nam etſi hoc ita placeat vt in eo cum aliqua delectatiōe voluntas acquieſcat. nonduʒ eſt tñ illud quo tēdit̄ ſed hoc ad illud refert̄ vt illud deputet̄ tanq̄ patria ciuis: iſtud vero tanq̄ refectio vel manſio viatoris. Et ſunt iſte voluntates affectus ſiue motus mētis quib9 quaſi greſſib9 vel paſſibus tenditur ad patriā. Sicut ergo altera ē voluntas videndi feneſtras: vt ſupra docente Aug. didicimus: altera que ex iſta nectit̄ volūtas. ſ. per feneſtras videndi tranſeūtes. Ita nōnullis alia videt̄ eē voluntas elemoſynas dādi paupi. alia uolūtas hñdi uitā. Alij aūt putāt q̄ una ſit uolūtas ⁊ hic ⁊ ibi: ſed ꝓpter ſubiectorum multiplicitatē diuerſitas memoratur uolūtatū. Ceterū quodlibet boruʒ uerū ſit illud nulli i ambiguuʒ uenit: quin uolūtas ex ſuo fine pēſetur utrū recta ſit an praua: peccatū an gratia: ⁊ quin noīe intētionis aliquā do finis aliqñ uoluntas intelligatur.

¶ Iſta eſt diſtinctio. 38ª hui9 ſcdi libri: In qua magr̄ poſtq̄ egit de pctō actuali ſm ſe: incipit agē de pctī radice. ſ. de volūtate que ē radix peccati. Et tria circa.ª facit. Nā ꝑ agit de volūtatis rectitudine ⁊ peruerſitate. Scdo de volūtatis ⁊ intentionis diuerſitate. Tertio de volūtate finis ⁊ eoꝝ que ſunt ad finē idētitate. Primum vſq; ibi (Solet etiaʒ queri.) Scdm vſq; ibi (Sed queritur vtrum.) Tertium vſq; ad finem diſtinctionis. In ſpāli ſnīa magrī ſtat in tribus ꝓpōnibus q̄rum pma eſt hec. ¶ Ex bono vel malo fine ꝑpēdit̄ rectitudo vel ꝑuerſitas voluntatis humane. Hāc magr̄ ponēs dicit quod volūtas humana rectitudinē vel ꝑuerſitatē habet a fine bono vel malo: Unū bon9 finis voluntatis eſt charitas: beatitudo ipſa vita eterna vel deus ipſe. Unde ſm Augm̄. qd ꝓpter charitatē nō fit recte non fit. Qui q̄dē volūtatis finis. ſ. charitas ad finē vlteriorez ordinat̄. ſ. ad deū. Malarū vō volūtatū finis eſt mala delectatio in actu vitioſo. Et ſubdit q̄ tā bone q̄ male volūtates pñt hēre plures fines intermedios: qui ſunt quaſi inter quoddā ⁊ vie ad vltimū finez ꝑueniēdi. Contra qd magr̄ obijcit auctē beati Augu. qua dicit q̄ nō poſſum9 duos fines ꝯſtituē ſil̄. Et rñdēs dicit q̄ hoc verū ſit: vbi fines ſic ſe hñt q̄ vnus nō ſit ſub alio ꝯtēt9: vel q̄ vn9 nō ſit ad aliū ordinatus ⁊ non vbi vnus ad aliū refert̄: ſicut eſt in propoſito. ¶ Scda ꝓpoſitio eſt hec: Uolūtatē ⁊ intentionem oīno fore idē ꝯgrue negat̄: eo q̄ per volūtatē ⁊ non per intētionē potētia affectiua noīat̄. Hāc magr̄ ꝓbās querit. Utrū volūtas ⁊ intētio ſint idē. Et reſpōdet q̄ nō oīno ſint idē: q2 volūtas noīat potētiā volitiuam: intentio autem nō: qd ex verbis btī Augu. declarās dicit q̄ volūtas eſt potētia qua volumus. Finis vō eſt illud quod volumus. Intētio vō eſt illa intenſio: motio qua per volūtatē in finē tendim9: ſicut verbi gr̄a: ſi velim eſuriētē reficere vt habeam vitā eternā: tūc volūtas ⁊ potētia qua volo reficere eſuriētē cuius finis medius eſt refectio eſurientis. Ultimus vō finis eſt vita eterna. Intētio vō ē motus quo ad finē ꝑuenire volo. Unde patet iſta tria nō eē oīno idem. ¶ Tertia ꝓpoſitio eſt hec: Satis ꝯſtat ꝓbabile q̄ aliq̄s eodē velle velit finem: ⁊ illud qd ad deum eſt referibile. Hāc magr̄ ꝓbās querit: Utrū ſit idē actus volūtatis quo vult finez ⁊ ea que ſunt ad finē. Et rñdēs dicit q̄ aliq̄bus videt̄ q̄ non ſit idē actus ſed plures: ſicut non eſt idē act9 vidē feneſtrā ⁊ vidē per feneſtrā trāſeūtes in via. Aliq̄bus vō placet q̄ ſit idē act9 volūtatis que ſolū ſm diuerſitatē volitoꝝ ſit diuerſificat9 ⁊ que iſtaꝝ opionū ſit verior magr̄ relinq̄t idetermnatū. Et tantū in ſpāli.

¶ Cum voluntas ſit de his que homo nālīter habet quare peccatum fore dicat̄ cū nullum aliud naturale peccatū ſit. a

Hic aūt orit̄ queſtio ſatis neceſſaria ex ſupioribus cām trahens. Dictum eſt enim ſupra uoluntatē ineſſe naturalr̄ hoī ſicut intellectus ⁊ memoria. Que aūt hoī naturalia ſunt: quātumcunq; uitiētur bona tñ eſſe non deſinunt: quia non ualet uitium bonitatem in qua deus eam fecit penitus conſumere. ut uerbi gratia. Intellectus uel ratio ⁊ ingenium ac memoria ⁊ ſi uitijs ac peccatis obnubilentur ⁊ corrumpantur bona tamen ſunt: nec peccata nominantur ſicut Auguſtinus de ratione que eſt imago dei in qua facti ſumus euidenter oſtendit in. 15. libro de trini. Hec eſt iḡr imago in qua homines ſunt creati: qua ceteris animalib9 ꝑſunt: que creatura in rebus creatis excellentiſſima: cū a deo iuſtificatur: a deformi forma in formoſaʒ mutatur formaʒ. Erat enim etiam inter uitia natura bona. Hec autem imago ratio eſt vel intellectus. Cum ergo uoluntas de naturalibus ſit: quare ipſa non ſemper bonum eſt: etſi aliquando uitijs ſubiaceat. ¶ Ad hoc facile reſpondent qui dicunt omnia que ſunt inquātum ſunt bona eſſe: quia ⁊ ipſam uoluntatem inquantum eſt uel inquantuʒ uoluntas eſt ut ſupra poſuimus bonum eſſe aſſerunt: ſed inquantum inordinata eſt: mala eſt ⁊ peccatū. Ubi poteſt ab eis ratiōabiliter queri. Si uoluntas inquantum inordinata eſt: peccatum eſt: quare ergo intellectus ratio ⁊ ingeniuʒ ⁊ hmōi: cum inordinata ſunt peccata nō ſunt:

D. XXXIX
Quare volūtas magis depreuetur in ſuo actu q̄ aliqua alia potentia.

Rñſio ſm quoſdam.

Digitized by Google

Jnordinata vō ſunt ſicut voluntas cū ad re/
ctum finē nō tēdunt: eorūq; actus preuarica/
tiōes exiſtūt. Ad qđ illi dicūt voluntatis no
mine aliqñ vim. ſ. nālem potētiam volēdi: ali
qñ actum ipſius vis ſignificari. Uis aūt ipa
naturalr aīe inſita nunq̄ peccatum ē ſicut nec
vis memorādi vel itelligēdi: ſʒ act⁹ hui⁹ vis q̄
⁊ volūtas dr̄ tūc peccatuʒ ē qñ inordinat⁹ eſt.

¶ Quare actus voluntatis ſit peccatū: ſi actus aliaꝝ potentiarū non ſunt peccata b

Sed adhuc q̄ritur qua
re hui⁹ nālis potētie act⁹ pctm̄ ſit ſi aliarū po
tentiarū actus pcta nō ſunt. ſ. potētie memo/
randi: cui⁹ actus eſt memorare: ⁊ potentie in
telligēdi cuius actus eſt itelligere. Ad qđ ⁊
ipſi dicūt: q2 alterius generis eſt actus ille vo
luntatis q̄ actus memorie vel intellect⁹: Hic
enim actus eſt ad aliq̄d adipiſcēdum vel non
admittēdum: qui nō pōt eē de malis quin ſit
malus. Uelle enim mala malū eſt: ſed intelli/
gere vel memorari mala malū nō eſt. Quam
uis eorū quidā etiā hos actus malos eē inter
dum nō improbe afferāt. Memorat enim in
terdū quis malū vt faciat: ⁊ querit intelligere
verum vt ſciat īpugnare. Ecce qualiter ſoluit̄
Rñſio ſm q̄ſdā alios. premiſſa queſtio ab his qui tradūt oīa eē bo/
na inquantū ſunt. Qui vō dicunt volūtates
malas pctā eſſe ⁊ nullo modo bona: breuius
rñdent dicētes actū volūtatis nō eſſe de natu
ralibus: ſed vim ipſam ⁊ potentiam volēdi q̄
ſemꝑ bonū eſt: ⁊ in oībus eſt: etiam in paruu
lis in quibus nondum eſt eius actus.

¶ Qūo intelligendum ſit illud q bō etiā qui ſeruus eſt peccati naturaliter vult bonum. c

Preterea q̄ri ſolet quō
intelligēduʒ ſit qđ ait Ambr. exponens illud
Rom.7. verbū apli: Nō qđ volo illđ ago: ſed qđ no/
lo illud facio. Dicit enim q bō ſubiectus pec
cato facit qđ non vult: q2 naturaliter vult bo/
num. Sed voluntas hec ſemꝑ caret effectu:
niſi gratia dei adiuuet ⁊ liberet. Si bō ſubie
ctus pctō eſt: vult quidē malum ⁊ operat̄: q2
ſeruus eſt peccati ⁊ eius volūtatem (ſicut ſu/
An eadem volūtate ve lit bō nālr bonū ⁊ libēter peccato ſeruiat. pra dixit Aug⁹) libenter facit: qūo ergo na/
turaliter vult bonum? An eſt eadē voluntas
ideſt ideʒ motus quo libēter peccato ſeruit: ⁊
quo naturalr vult bonū? Si non eſt eadem
volūtas: que ergo iſtarum eſt qua cum bō iu
ſtificat̄ a ſeruitute pcti liberatur? Ut eni diſ
ſeruimus ſupius: grā dei volūtatē hoīs libe
rat ⁊ adiuuat que voluntatem hoīs preparat
adiuuandā ⁊ adiuuat preparatam. Sed que

eſt illa volūtas an illa que nālr vult bonū?
an illa que libenter ſeruit pctō: ſi tñ due ſunt
volūtates? Propoſita eſt queſtio profunda Qōneʒ ꝓpoſitam exeqʇ̄ pri⁹ ſʒ illos qui dīt duos eē mot⁹.
que varia a diuerſis expoſitione determinat̄.
Alij enim dicunt duos eſſe motus. vnuʒ quo
vult bonū nāliter q̄re nāliter ⁊ quare natura/
lis dicit̄. Quia talis fuit mot⁹ nature huma
ne in prima ꝯditione in qua creati ſine vitio
ſumus. que ꝓprie natura dr̄. Fuit enim ho/
mo creatus in voluntate rectus. Uñ in eccle/
ſiaſticis dogmatib⁹ ſcriptum eſt: Firmiſſime Signadius.
tene primos hoīes bonos ⁊ rectos eſſe crea/
tos cuʒ libero arbitrio quo poſſ. nt ſi vellent
ꝓpria voluntate peccare. eoſq; non neceſſita
te: ſed ꝓpria voluntate peccaſſe. Recte ergo
dr̄ hō naturalr velle bonuʒ: q2 in recta ⁊ bōa
uoluntate ꝯditus eſt. Supior eni ſcintilla rō
nis que etiā (ut ait Hiero⁹) in chain nō po/
tuit extingui: bonuʒ ſemꝑ uult: ⁊ maluʒ ſemꝑ
odit. Aliuʒ autē dicunt motuʒ eē quo mēs re
licta ſupioꝝ lege ſubijcit ſe pctis: eiſq; oble/
ctat̄. Jſte motus (ut aiunt) añq̄ adſit alicui
grā dñat̄ ⁊ regnat in hoīe alterūq; deprimit
motuʒ. uterq; tñ ex libero arbitrio ē. Uenië
te autē grā ille malus mot⁹ elidit̄: ⁊ alter na/
turalr bon⁹ liberat̄ ⁊ adiuuat̄ ut efficaciter
bonū velit. Ante grāʒ vō lʒ naturalr hō uelit
bonuʒ: nō tñ abſolute cōcedi opʒ bonā hēre
uoluntatē: ſed potius malā. alij autēʒ dicunt Rñſio ſm alios.
unā eſſe uoluntatē. i. unuʒ motuʒ q̄ naturalr
uult hō bonuʒ: ⁊ ex uitio uult hō maluʒ eoq;
delectat̄: ⁊ inquātuʒ uult bonuʒ naturalr bo
nus eſt: inquantum malum uult malus eſt.

¶ Jſta eſt diſtinctio. 39ª huius ſecūdi libri. Jn qua
magiſter oſtenſo in precedēti diſtinctione vnde ſit
rectitudo ⁊ vitium in volūtate: inquirit q̄liter in vo
luntate ſit peccatū. Scđo quare actus volūtatis po
tius dicit̄ pctm̄ q̄ actus aliarum potētiarū. Tertio
an idem actus volūtatis ſit quo vult nāliter bonuʒ
⁊ quo reſpuit malū. Primuʒ facit vſq; ibi (Sed ad
huc querit̄.) Secūdum vſq; ibi (Preterea queri ſo
let) Tertiū vſq; ad finē diſtinctionis. Jn ſpāli ſen/
tentia magri ſtat in tribus ꝓpōnibus: quarum pͥma
eſt hec ¶ Quāuis volūtas humana de ſua nā ſit bo
na ⁊ recta creata. tñ dr̄ denoiatiue mala inq̄tuʒ eſt
mala ⁊ inordinata. Hāc magiſter ꝓbās querit vtrū
volūtas poſſit eſſe mala: cū tñ habeat nālem boni
tatē ſicut ⁊ cetere potentie nāles que quātūcūq; de
prauent̄ bone manēt: ſicut rō ingenium ⁊ ꝯſimilia:
que quātūcūq; vitijs deprauent̄ nunq̄ tamē ꝓpter
hoc dicunt̄ mala ſic̄ volūtas mala peccati appellat̄.
Et dicit ſm opinionē illoꝝ qui oīa que ſunt bona
dicūt eſſe. Ad qđ videri poſſet q volūtas nō dicit̄
mala ſeu peccatū inq̄tū eſt quedā nālis potētia: ſed
inq̄tum per actū ſuum deordinat̄ dicitur peccatū.
Sed tūc dicit magiſter q adhuc queri poteſt q̄re
cetere vires: vtpote ratio ⁊ memoria: ingenium ēt
non dicuntur peccata cū tamen ⁊ ipſe in actib⁹ ſuis

quandoqꝫ deoꝛdinent̃ ſicut voluntas. Et reſpondet
ꝙ illa deoꝛdinatio nõ eſt in volũtate ſed in actibus
eius qualiter nõ eſt in actibus aliarũ potentiarum.
¶ Scda ꝑpoſitio eſt hec. Nullus actus aliarum vi-
rium niſi actus voluntatis malus iudicat̃: lꝫ tamen
homo quãdoqꝫ ipſis abutat̃. Hic magiſter ꝓbans
querit q̃re huiuſmodi actuũ deoꝛdinatio nõ ſit ita
bene in actibus aliarum potẽtiarũ ſicut in actibus
voluntatis. Et rñdens dicit ꝙ hoc ideo: quia non
ſunt eiuſdẽ generis cũ actibus volũtatis eo ꝙ non
oꝛdinant̃ ad aliquid ↄcupiſcendũ: adipiſcẽdũ: vel
nõ admittendũ: ſicut actus voluntatis. Aliquando
tamẽ actibus aliarũ potẽtiarum vitioſe hõ abutit̃.
¶ Tertia ꝑpoſitio eſt hec: Non eſt idem actus quo
volũtas bonũ eligit ꝛ malũ reſpuit. Hanc magiſter
ꝓbãs querit. Utrũ eadẽ ſit volũtas que naturaliter
vult bonũ ꝛ repugnat malo. Et rñdens dicit duas
circa hoc eſſe opiones. quarũ vna dicit nõ eẽ eãdem
voluntatẽ vtrobiqꝫ: qꝛ vtrobilibet nõ eſt idẽ motus
voluntatis. Unus enim eſt naturalis quo naturali-
ter vult bonũ: ꝛ ille competit homini a natura ſeu a
ſui conditione. Alius võ quo repugnat malo eſt vo-
lũtarius nõ pure naturalis: ſed competens homi-
ni inq̃tũ eſt per gratiam a ſeruitute peccati libera-
tus. Alia eſt opinio que dicit ꝙ ſit idẽ motus volun-
tatis vtrobiqꝫ. ſed magiſter nullam harũ opinionũ
pre alia determinat. Et tantum in ſpeciali.

Diſt. XL.

¶ An ex fine omnes actus penſari debeant: vt ſim-
pliciter boni vel mali dicantur. a

Qualiter ex ꝓuitate voluntatis fiat depꝛauatio in actu exteriori: oñdẽs ex oppoſito quõ ex rectitudine itentionis hẽat fieri opus bonum.

Quid actus ſimpl'r boni dicẽdi ſunt

Qui ſimpl'r mali.

Poſt hec de acti-
bus adijciendũ vꝫ: Utrũ ꝛ ipſi ex
fine ſicut volũtas penſari debeãt
boni vel mali: Lꝫ enim ſm quoſdã
oẽs boni ſint inquantũ naturaliter ſunt: non
tamen abſolute dicendi ſunt omnes boni: nec
omnes remunerabiles: ſed quidam ſimplici-
ter mali dicuntur: ſicut ꝛ alij boni. Nam ſim-
pliciter ac vere ſunt boni illi actus qui bonam
habent cauſam ꝛ intentionem: ideſt qui volũ-
tatẽ bonam comitant̃: ꝛ ad bonũ finem ten-
dunt. Mali vero ſimpliciter dici debent: q̃ ꝑ-
uerſam habent cauſam ꝛ intẽtionem. Unde
Ambꝛo. ait: Affectus tuus operi tuo nomẽ
imponit. Et Aug. ſup pſal. 31. Nemo cõpu-
tet bona opera ſua ante finẽ. Ita enim viden-
tur mihi eſſe vt magne vires ꝛ curſus celerri-
mus preter viã: qꝛ vbi ipſa fides non erat bo-
num opus nõ erat. Bonũ enim opus inten-
tio facit: intentionẽ fides dirigit. Non valde
attendas quid hõ faciat: ſed quid cũ facit at-
tendat: qui lacertos optime gubernatiõis di-
rigat. His teſtimonijs inſinuari videtur ex af-
fectu ꝛ fine opera bona eẽ vel mala. Quibus

Matth. 7.

conſonat qđ veritas in euãgelio ait: Non po-
teſt arboꝛ bona fructus malos facere: neqꝫ ar-
boꝛ mala fructus bonos facere. Nomine ar-
boꝛis non natura humane mẽtis ſed volũtas
intelligitur: q̃ ſi mala fuerit: non bona: ſed ma-
la opera facit. Si vero bona fuerit: bona non
mala opera facit.

¶ Utrũ omnia opera hominis ex affectu ꝛ fin eſſint
bona vel mala. b

Sed queritur. Utrum
omnia opera hoĩs ex affectu ꝛ fine ſint bona
vel mala. Quibuſdã ita vꝫ eſſe qui dicũt oẽs
actus eẽ indifferẽtes vt nec boni nec mali per
ſe ſint: ſed ex intentione bona bonus: ꝛ ex ma-
la malus ſit omnis actus. Scdm quos quili-
bet actus poteſt eſſe bonus ſi bona intentiõe
geratur. Alijs aũt videt̃ ꝙ quidã actus in ſe
mali ſint: ita vt nõ poſſint eſſe niſi peccata: et
ſi bonã habeant cauſam. Et quidam in ſe bo-
ni ita vt ꝛ ſi malam habeant cauſam: non tñ
boni eſſe deſinãt. Quod teſtimonio Augu.
cõfirmant: qui dicit bonũ aliquãdo non bene
fieri. Qđ enim quis inuitus vel neceſſitate fa-
cit: nõ bene facit: qꝛ nõ bona facit intentione
vt ait Auguſtinus ſuper Joannẽ. Seruilis
inquit timoꝛ nõ eſt in charitate: in quo q̃uis
credatur deo: nõ tamẽ in deum: ꝛ ſi bonum fi-
at non tamẽ bene. Nemo enim inuitus bene
facit etiam ſi bonum eſt qđ facit. Ecce habes
ꝙ aliquis non bene facit illud qđ bonum eſt.
Facit ergo qđ bonum eſt intentione non bo-
na. Ideo aſſerunt illi quedam opera eſſe talia
que ſic bona ſunt ꝙ mala eſſe nõ poſſunt quo-
cũqꝫ modo fiant: ſicut econuerſo quedam ſic
ſunt mala vt non poſſint eſſe bona quacunqꝫ
ex cauſa fiant. Alia autem eſſe opera que ex fi-
ne vel cauſa bona ſunt vel mala ꝛ ad illa refe-
runt ſanctorum teſtimonia: quibus ex affe-
ctu vel intentione iudicium operum penſa-
ri dicunt. Tripartitam edunt iſti differentiã
actuum.

Opinio q̃rũdaꝫ q̃ dicũt oẽs actus indifferentes.

Alioꝛũ opinio que tripartitã diuidit actuũ

¶ Aliter Augu. ſentire videtur qui dicit opera ho-
minis eſſe bona vel mala ex intentione ꝛ cauſa: ꝑ-
ter quedam que per ſe peccata ſunt. c

Sed Auguſtinus eui-
dẽtiſſime docet ĩ libꝛo ↄtra mendaciũ omnes
actus ſm intẽtionẽ ꝛ cauſam iudicandos bo-
nos vel malos: ꝑter quoſdam qui ita ſunt ma-
li vt nunq̃ poſſint eſſe boni: etiam ſi bonam
videant̃ habere cauſam. Intereſt inquit plu-
rimum: qua cauſa: quo fine: qua intentione
quid fiat. Sed ea que cõſtat eſſe peccata: nul-
lo bone cauſe obtentu: nullo quaſi bono
fine: nulla velut: bona intentione facienda
ſunt. Ea quippe opera hominum ſi cauſas
habuerint bonas vel malas: nunc ſunt bo-
na: nũc mala que non ſunt per ſeipſa peccata
ſicut victum pꝛebere pauperibus bonum ẽ: ſi

ſit cauſa miſericordie cum recta fide: ⁊ concubitus ꝯiugalis qñ ſit cauſa generandi: ſi ea ſide fiat vt gignant̄ regenerandi. Hec rurſus mala ſunt ſi malas habeant cauſas: velut ſi iactantie cauſa paſcit̄ pauper: aut laſciuie cauſa cum vxore ꝯcūbitur: aut filij generent̄ non vt deo ſed vt diabolo nutriant̄: cum ꝟo opa ipſa per ſe pctā ſunt vt furta: ſtupra: blaſphemie quis dicat cauſis bonis eſſe facienda: vel pctā nō eſſe vel qđ ē abſurdius iuſta peccata eſſe. Quis dicat furemur diuitibus vt habeamus quid demus paupibus: aut falſa teſtimonia proferamus: nō vt inde innocentes ledantur ſed potius ſaluentur: Duo eniꝫ bona hic ſunt: vt inops alatur: ⁊ innocens non puniatur. Aut quis dicat adulteriuꝫ eſſe faciendum vt per illā cum qua ſit hō de morte liberetur. Teſtamēta etiam vera cur non ſupprimimus ⁊ falſa ſupponimus ne hereditates habeāt qui nihili boni agunt: ſed hi potius q̄ indigentes adiuuant. Cur nō fiant illa mala propter hec bona: ſi ꝓpter hec bona nec illa ſunt mala. Cur nō ab immundis meretricibus quas ditāt ſtupratores: rapiat diuitias vir bonus vt indigētibus eas largiat̄ cū nullum malū malum ſit ſi pro bono fiat. Quis hoc dicat niſi qui res humanas moreſqꝫ conatur ⁊ leges ſubuertere. Quod eni facinus nō dicat̄ recte fieri poſſe nec impune tātuꝫ veruꝫ etiaꝫ glioſe: vt in eo nō timeat̄ ſuppliciuꝫ ſed ſperet̄ ⁊ premiuꝫ: ſi ſemel ꝯſenſerimus in malis actib⁹: nō quid fiat ſed quare fiat eſſe querendum: vt queciīqꝫ pro bonis fiunt cauſis: nec ipſa mala eſſe iudicent̄. At iuſtitia merito punit eum qui dicit ſe ſubtraxiſſe ſupflua diuiti vt preberet pauperi: ⁊ falſariuꝫ qui alienum corrumpit teſtamentuꝫ: vt is eſſet heres qui faceret elemoſynas largas: tamen ille qui nullas: ⁊ eum qui ſe feciſſe adulteriū oſtēdit: vt per illam cum qua fecit hoiem de morte liberet. Sed diceret aliquis: ergo equandus ē fur quilibet furi qui volūtate miſericordie furatur? quis hoc dixerit? Sed hoꝝ duoꝝ nō ideo quiſq̄ eſt bonus: qꝛ peior eſt vnus. Peior enim eſt qui cōcupiſcendo q̄ qui miſerando furatur: Sed ſi furtuꝫ omne peccatū ē: ab omni furto abſtinēdū eſt. Quis enim dicat eſſe peccādum etiā ſi aliud ſit grauius: aliud leuius pctm̄. Nūc aūt querimus quis actus pctm̄ ſit vel nō: nō qđ grauius ſit vel leuius. Intende lector ꝓpoſitis verbis tota mentis ꝯſideratione: que non inutilē habēt exercitationeꝫ: ⁊ dinoſces quis actus ſit pctm̄. qui. ſ.

Nō tm̄ q̄re ſed ēt qd fiat attendendum eſt.

Peior q̄ cōcupiſcendo q̄ꝫ q̄ miſerādo furatur.

malā habeat cauſam: nec ille tm̄: qꝛ ſunt nonnulli actus qui ⁊ ſi bonā habeāt cām: tm̄ peccata ſunt vt ſupra poſitū eſt. Ex quo cōſequi videt̄ qꝛ nō ſemꝑ ex fine iudicat̄ voluntas ſiue actio mala ſicut in illis que ꝑ ſe pctā ſunt. Illa enim cum quis geſſerit pro aliqua bona cauſa bonum videt̄ habere finem: nec ex fine voluntas eſt mala: nec ex voluntate actio ſit mala: ſed ex actione voluntas ſit praua. In q̄bus aliqui ponūt actum iudeoꝝ qui crucifigendo chriſtuꝫ arbitrabant̄ ſe obſequiū p̄ſtare deo: qꝛ bonum finem dicūt eos ſibi poſuiſſe. ſ. dei obſequiū: ⁊ tm̄ voluntateꝫ eoꝝ ⁊ actionem peruerſam fore aſſerūt. De bonis autem nulla ſit exceptio in premiſſis verbis Aug. quin omis voluntas bona ex fine ſit bona: ⁊ ex fine ⁊ voluntate ois actio bona: bona eſt. Sed nō ois mala voluntas ex fine mala eſt: nec omis mala actio ex fine ⁊ voluntate mala eſt: ⁊ ois qui hēt malam cauſam mala eſt: ſed non ois que bonam cauſam habet bona eſt. Ideoqꝫ cum ex affectu dicitur nomē imponi operi: in bonis operib⁹ generalr̄ vera eſt hec regula: ſed in malis excipiunt̄ illa que per ſe mala ſunt. Omnia ergo bois opera ſecūdū intentionem ⁊ cām iudicant̄ bona vel mala: exceptis his que per ſe mala ſunt. i. que ſine preuaricatione fieri nequeunt.

Intra ea q̄ act⁹ mali ſūt qdā ponunt actū iudeorum.

℄ Quidā dicūt p̄dicta nō poſſe fieri bono fine. D

Que tamē qdā cōtēdūt

nunq̄ hēre bonā cām. Qui eni aliena furat̄ vt pauperibus tribuat: nō ꝓ bono (vt aiūt) furat̄. Nō enim bonū eſt aliena pauperibus erogare. Qui enim de rapina ſacrificiuꝫ deo offert: idem facit vt ait auctoritas ac ſi filium in conſpectu patris victimet: vel ſacrificium carnis deo offerat. Abomiabilis nēpe deo eſt impioꝝ oblatio. Ita etiā ⁊ hoiem ꝑ adulterium a morte liberare malum eſſe dicūt. Et ſi eni bonum ſit hoiem a morte liberare tm̄ ſic hoiem liberare: malum fore aſſerunt. Ideoqꝫ Aug. in ſuperiorib⁹ dicunt tēperaſſe ſermōeꝫ cauteqꝫ locutū vbi ait: Ea que cōſtat eſſe peccata: nullo quaſi bono fine: nulla uelut bona intētione facienda. Nō enim ſimplr̄ dixit bono fine ⁊ bona intentione: ſꝫ addidit q̄ſi ⁊ uelut qꝛ talia non fiunt bono fine ⁊ bona intentione: ſed intētiōe que uidet̄ bona: ⁊ fine qui putat̄ bonus: ſed non eſt. Nec ideo accepit Aug. iſta ut aiunt quin cauſas habeant malas. Sed quia cauſas habent qua uidentur bone: ſunt tamen male.

Q nō fiant bono fine notat̄ ex verbis Augu.

¶ Iſta eſt diſtinctio .40ª huiꝰ ſcdī libri: In qua magiſter poſtq̄ egit de pctō actuali in ſe ⁊ quomō ſit in volūtate ſicut in ſua radice. Incipit agere de vitio ramoꝝ ex radice pcedente .i. de vitio operū exiſtētium a volūtate. Et tria circa hoc facit. Primo eniȝ inquirit an actus iudicandi ſint boni ex fine. Scdo an oēs actus iudicandi ſint boni ex fine. Tertio an mali excuſant̄ per hoc q̄ ſiūt boni finis intentione. Primū facit a principio vſq̄ ibi (Sȝ querit̄ vtruȝ.) Scdȝ vſq̄ ibi (Que tn̄ quidā.) Tertium vſq̄ ad finem diſtinctionis. Et tātū in gnāli: In ſpāli ſnīa magiſtri ſtat in tribus ppōnibꝰ. quarum prima eſt hec. ¶ Lȝ exteriores actꝰ inquātum ſunt boni reputentur tn̄ moraliter boni vel mali iudicant̄ ſm q̄ ex recta volūtate vel inordinata oriunt̄. Hanc propoſitionem magiſter ponens dicit: q̄ lȝ oēs actus exteriores ſint boni inquantū ſunt tn̄ iudicant̄ moraliter boni vel mali ſm q̄ ex bona vel mala intētione procedunt: ita q̄ illi ſimplr̄ boni vel mali dici debent qui bonā ⁊ rectā habēt cauſam ſeu intentionē. id eſt ad bonum finem tendūt. Mali vō ſimplr̄ dici debent. qui ex peruerſa intētione pcedunt: qd̄ pbat auctoritate bti Ambroſij. ⁊ per illud euāgelij. Non poteſt arbor bona malos fructus facere: nec econuerſo arbor mala bonos fructus facere. ¶ Secūda ppoſitio eſt hec: Non omnes actus humani per bonam voluntatē ſunt rectificabiles. Hanc magr̄ probans querit: Utrum vniuerſaliter ſit verum q̄ oēs actus habēt exteriorē malitiā vel bonitatē a voluntate: Et ridens dicit de hoc eſſe varias opiniones. Nam quidam contendunt q̄ oēs actus exteriores ſint de ſe indifferētes: ⁊ ergo gn̄aliter capiunt ſuam bonitatē vel malitiaȝ a voluntate ex qua pducunt̄. Alij vō dicunt nō oēs fore idifferentes: ſed aliquos eſſe de ſe bonos ⁊ illos dicunt nō recipere abſolute ſuam bonitatē a voluntate: ⁊ dicunt etiā tales abſolute nō poſſe recipere malitiā ſuam a volūtate. Aliquos vō ecōuerſo in ſe eſſe malos dicunt qui etiam ſuam malitiā nō habeant a voluntate: ⁊ tales etiaȝ dicunt ſuam bonitatē nō poſſe recipere a voluntate. Aliquos dicūt eſſe indifferētes: ⁊ tales ſolū ſunt qui recipiant ſuam malitiaȝ ſeu bonitatē a voluntate. Tertij aūt quibꝰ magiſter videt̄ ɔſentire dicunt oēs actus exteriores a voluntate poſſe recipere bonitatem vel malitiam ſoluȝ illis exceptis qui de ſe ſunt mali: qꝛ tales per voluntatē fieri boni non poſſunt. ¶ Tertia ppoſitio eſt hec: Malum pia intentione pductum nequaq̄ iudicat̄ bonum. Hanc ponens magr̄ dicit actus de ſe malos nunq̄ poſſe habere bonaȝ cauſam. Ad qd̄ adducit plura exempla quibus concludit q̄ furtum factū vt pauperi ſubueniat̄: vel rapina facta vt deo offerat̄: adulterium perpetratum vt homo a morte liberet̄: ⁊ alia huiuſmodi: hi actus lȝ cauſas habeant que vident̄ eſſe bone: ſunt tamē mali: Et tantum in ſpeciali.

¶ An ois itētio vl̄ actio eoꝝ q̄ caret fide ſit mala. a

Diſt. XLI

Qualiter ex obliq̄tate intētiōis hēat fieri opꝰ malum.

Cunque intētio

(vt ſupra dictū ē) bonū opus faciat: ⁊ fides intētionē dirigat nō imerito q̄ri pōt: vtrū ois intētio oēq3 illoꝝ opꝰ malū ſit q̄ fidē nō hn̄t: Si eni fides intētionē dirigit: ⁊ intētio bonū opꝰ facit vbi nō ē fides: nec intētio bona nec opꝰ bonū eē vī. Q̄d̄ a q̄buſdā nō irrōnabilr̄ aſtruit̄

Quidaȝ dicūt oēs actiones hoīs ſine fide eē malas q̄ in fide bōe ſūt.

qui dicūt oēs actiones ⁊ voluntates hoīs ſine fide malas eſſe que fide habita bone efficiunt. vn̄ apl̄s ait: Oē q̄d nō eſt ex fide peccm̄ eſt. Quod exponēs Augꝰ ait. Ois īfideliū vita peccatū eſt ⁊ nihil bonū eſt ſine ſummo bono: vbi deeſt agnitio eterne veritatis: falſa virtus eſt etiā in optimis moribꝰ. Et Jacobus in epl̄a cano. ait. Qui offendit in vno ſcilȝ in charitate factꝰ eſt oīum reꝰ. Qui ergo fidē ⁊ charitatē nō hēt: ois eiꝰ actio peccatū eſt: qꝛ ad charitatē nō refert̄. Q̄d̄ eni ad charitatē nō refert̄ (vt ſupra meminit aug.) nō fit quēadmodū fieri opȝ. ideoq3 malum eſt. Nō ergo mādata cuſtodit: qui charitate caret: qꝛ ſine charitate nullum mādatoꝝ cuſtodit̄. vn̄ Augꝰ ſup eplāȝ ad Gal. ait: Cuſtoditionē legis dicit apl̄s: nō iebriari: non occidere: non mechari: ⁊ alia huiuſmodi ad bonos mores pertinētia que ſine charitate fide ⁊ ſpe impleri nō pn̄t. Nullum ergo mādatuȝ iplet nulluȝ bonuȝ opꝰ facit. qui fidē charitatē nō hēt. Impoſſibile eſt eni (vt ait apl̄s) ſine fide ad aliq̄d placē deo. Que ergo ſine fide fiunt bona nō ſunt: quia omne bonum placet deo.

Rom. 14.

In li. ſnīaꝝ proſperi.

Jacobi. 2.

Auctibus. muniūt ſuā opinionē.

Q̄ ſine charitate nō cuſtodiuntur mandata.

Heb. 11.

¶ Que premiſſe ſententie obijciuntur ex verbis Auguſtini. b

His aūt obijcitur quod

ſupra dixit augꝰ. ſ. q̄ i ſuili timore: ⁊ ſi bonū fiat nō tn̄ bene. Nemo eni īuitꝰ bn̄ facit etiaȝ ſi bonū eſt quod facit. Hic eni dicit bonuȝ fieri: ſed nō bn̄ ab illo qui charitatē non habet. Qui enim ſeruilr̄ timet: charitate vacuus eſt de quo tn̄ hic dicit: qꝛ bonū facit: ſed non bn̄. Qui etiā ſup illū locū pſal. Turtur iuenit ſibi nidum vbi reponat pullos ſuos: dicit q̄ in dei heretici ⁊ pagani opa bona faciunt qꝛ veſtiunt nudos ⁊ paſcūt paupes ⁊ huiuſmodi: ſed nō in nido eccl̄ie. i. in fide: ⁊ iō ɔculcant̄ pulli eoꝝ. Quibꝰ illi rn̄dēt dicētes bona opa appellari huiuſmodi que ſine charitate fiunt: non qꝛ bona ſint qn̄ ſic fiunt: quod euidenter ſupra Augꝰ docuit: ſed quia bona eſſent ſi aliter fierent: que in ſuo genere ſunt bona: ſed ex affectu fiunt mala.

Pſal. 83.

Qualiter ad hec illi reſpondeant.

¶ Alioꝝ ſentētia de premiſſa q̄ōne qua querebatur ſi ois actio eoꝝ mala eſt qui fidem nō habent. c

Alij vero qui tripharia

diſtictionē actuū faciūt: opa cūcta q̄ ad nature ſubſidiū ſiūt ſemp bona eſſe aſtruūt. Sȝ q̄ Aug. mala eſſe dicit: ſi malas habeāt cās: nō ita accipiēdū ē q̄ſi ipſa mala ſint ſȝ qꝛ peccant

De ſnīa t p̄dicta verba Auguſtini

⁊ mali ſunt qui ea malo ſine agūt. Jtē ⁊ illō
aliud. ſ. bonū op⁹ itētio facit: ⁊ itētionē ſides
dirigit: determiant dicētes ibi bonū vocatuꝫ
ꝙ remūerabile ē ad vitā: nō ꝙ illud ſit ſolū bo
Quib⁹ modis dicatur bonum. nū op⁹: imo ēt alia pl'a: ꝫ non ea rōne q̄ illud
ſint bōa. Bonū eni multiplr accipit. ſ. p vti
li: pro remūerabili: pro ſigno boni: pro ſpecie
boni: pro licito ⁊ alijs forte modis. Solaqꝫ
illa intētio remunerabilis eſt ad vitā quaꝫ fi
des dirigit: ſed nō illa ſola bona eſt vt aiunt.
Nā ſiqs iude⁹ vel malus chriſtian⁹ neceſſita
tem ꝓximi releuauerit nāli pietate ductus: bo
nū fecit: ⁊ bona fuit voluntas qua illud fecit.

¶ Hic ponit quedam Aug. capitula que retractauit: nō q̄ſi praue dicta. ſꝫ quo ſenſu dixerit inſinuās. d

Poſt hec iueſtigari opꝫ

Capꝫ pᵐ. q̄lit' itelligēdū ſint qō aug. ait i li. de vā relig.
Uſqꝫ adeo iquit peccatū volūtariū malꝫ ē:
Retractatio Augu. geminā cōtinens determinationē. vt nullo mō ſit pctm̄ ſi nō ſit voluntarium. Hu
ius dicti rōnem Aug. apiēs in li. retrac. dic.
Pōt videri falſa hec diffinitio: ſꝫ ſi diligēter
diſcutiat' iuenit' eē veriſſima pctm̄ q̄ppe illud
cogitādū ē qō tm̄mō pctm̄ eſt nō qō ē ēt pe
na pcti. ſ. pctm̄ primū hoīs qō fuit pctm̄ ⁊ cā
pcti: ſꝫ nō pena: Quāuis ⁊ illa que nō volun
taria pctā nō imerito dicunt': q: vel a neſciēti
b⁹ vel a coactis ꝑpetrant': nō oi mō pñt ſine
volūtate cōmitti: qm̄ ⁊ ille q̄ peccat ignorans
volūtate vtiqꝫ facit: qō cū faciēdū non ſit: pu
tat eē faciendū: ⁊ ille qui ꝯcupiſcēte aduerſus
ſpm̄ carne: nō ea que vult facit: ꝯcupiſcit q̄deꝫ
nolēs ⁊ in eo nō facit qō vult: ſꝫ ſi vincit' ꝯcu
piſcētie ⁊ ꝯſentit volēs. ⁊ i eo nō facit niſi qō
vult: ⁊ illud qō in ꝑuulis eſt originale pctm̄:
ex pᵐa hoīs volūtate mala ꝯctū eſt. Non ita
qꝫ falſum eſt quod dixi: vſqꝫ adeo peccatū vo
luntariū eſt ⁊c̄. ¶ Ecce q̄liter accipiēdū ſit il
lud. ſ. vel de primo pctō hoīs vel de oib⁹ gñā
liter pctis mortiferis: quoꝝ ꝫ quedā dicant'
nō volūtaria: que. ſ. ꝑ ignorātiā vel ꝑ infirmi
tatē fiunt: eadē tm̄ ea rōne pñt dici volūtaria:
quia ſine voluntate non committuntur.

¶ Aliud capitulum. e

Illi⁹ ēt itelligētia ꝑqui

Retractatio Augu. rēda eſt qō in li. de duab⁹ aiab⁹ edidit iquiēs.
Nuſq̄ niſi i volūtate peccatū eſt. Qō ēt i li.
retrac. plane determinat dicens: Pōt putari
iſta falſa eſſe ſnia qua diximus: Nuſq̄ niſi in
Rom. 7. volūtate eē peccatū cū apl's dicat. Qō nolo
hoc facio ⁊c̄. Sed peccatū qō nuſq̄ eſt niſi in
volūtate: illud ꝓcipue itelligēdum eſt: ꝙ iuſta
Aliō capꝫ dānatio ꝯſecuta ē. i. pᵐū hoīs pctm̄. ¶ In
eodē quoqꝫ li. de duab⁹ aiab⁹ aliud tradidit
ꝯſideratiōe dignū. ait eni. Nō niſi voluntate
peccat': ipſamqꝫ volūtatē diffinit dicēs. Uo
luntas eſt animi mot⁹ cogēte nullo ad aliq̄d
vel nō admittēdū vel adiſpiſcēdū. Hui⁹ dicti
cām apiēs ⁊ itelligētiā pādēs in li. retrac. ait Retractatio Augu.
Hoc ꝓpterea dictuꝫ eſt: vt hac diffinitiōe vo
lēs a nolēte diſcerneret': ⁊ ſic ad illos referret'
itētio: q: in ꝑadiſo fecerunt originē mali nul
lo cogēte peccādo. i. libera voluntate: q: ⁊ ſci
entes ꝯtra ꝓceptū fecerunt: ⁊ ille tētator ſua
ſit vt hoc fieret: nō cogit. Nam qui neſciens
peccauit non incōgruēter nolēs peccaſſe dici
pōt: q̄uis ⁊ ipſe quidē neſciens fecit: volēs tm̄
fecit. Jta nec tale pctm̄ ſine voluntate eſſe po
tuit: ſed voluntas facti ibi fuit: nō pcti volun
tas: quod tm̄ factū fuit pctm̄: hoc enim factuꝫ
eſt qō fieri nō debuit. Quiſq̄s aūt ſciēs pec
cat: ſi pōt cogenti ad pctm̄ ſine pctō reſiſtere:
nec tm̄ facit vtiqꝫ volens peccat: q: qui pōt re
ſiſtere non cogit' cedere: quapropt' pctm̄ ſine
voluntate eſſe nō poſſe veriſſimuꝫ eſt. Ex his
liquet qualiter ſuperiora accipienda ſint.

¶ Qꝫ mala voluntas eſt voluntarium peccatum. f

Si aūt oē pctm̄ morta

le volūtariū ē cū voluntas mala pctm̄ ſit mor In lib. de libero arbi.
tale: ꝯſtat ipſam eē voluntariuꝫ pctm̄. Quid
enim vt ait aug. tam in voluntate ꝙ ipſa vo
luntas ſita eſt. Uoluntas itaqꝫ mala recte vo
luntariuꝫ dr̄ pctm̄: q: i voluntate ꝯſiſtit. Uo
luntas quippe (vt ait Aug. in eodē) eſt pri
ma cā peccādi: aut nullum pctm̄ eſt prima cā
peccādi: nec eſt cui recte imputetur pctm̄: niſi
peccāti. Non ergo eſt cui recte imputet' niſi
volūtati. Hoc autē de pctō actuali ⁊ mortali
intelligēduꝫ eſt. Neqꝫ his verbis aliud voluit
oſtēdere Aug. vt ipſe ait in retractatiōib⁹ niſi
q: voluntas eſt qua peccat' ⁊ qua recte viuit'.

¶ Iſta eſt diſtictio. 41ª hui⁹ ſecūdi libri. In qua magiſter oſtēſa rectitudine ⁊ vitio humanoꝝ actuum ex pte finis ordinātis: facit idē ex pte pncipii mouētis. Et tria facit. Pᵐo inqrit an ois act⁹ nō recta intētione fact⁹ ſit pctm̄. 2° an oē peccatū debeat dici volūtariū. 3° ex predictis ꝯcludit qōdā correlariuꝫ. Primū vſqꝫ ibi (Poſt hec inueſtigari opꝫ.) Scdm vſqꝫ ibi (Si aūt oē pctm̄.) Tertiū vſqꝫ ad fineꝫ diſt. In ſpāli ſnia magr̄i ſtat in trib⁹ ꝓpōnib⁹. q̄rū pª eſt hec ¶ Et ſi īfideles q̄ſqꝫ faciāt bona opa exteriora nō tm̄ agūt bn̄: ⁊ iō nō ſunt meritoria. Hāc magr̄ ponēs q̄rit. Cū fides itētionē dirigat: ⁊ act⁹ tā interior ꝙ exterior ob intentione maliciā aut bonitatē hēat. Utrū g̃ ois act⁹ īfideliū qui fide nō dirigunt' pctm̄ exiſtat? Et arguit ꝓ ꝙ ſic. Tum q: apl's dicit: Oē qō nō ex fide ē peccatū ē. Tū q: act⁹ īfideliū ad fineꝫ q̄ eſt charitas dei ⁊ ꝓximi nō refert'. In oppoſitū vō arguit auctē. b. Aug. dicētis: Infideles multa bona

Digitized by Google

opa operi. Quã vīũ magiſ ſequēs dicit infideles mul
ta bona opera opari. ſ. bona de ſuo gñe: ſʒ p talia nō
pñt mereri. Addēs bonū dici multiplr. Nam aliqñ
bonū dr̄ illud qđ eſt licitū: ⁊ aliqñ illud qđ eſt vtile.
Aliqñ dr̄ illud qđ eſt ſignū boni: vl̄ qđ hʒ ſpēʒ boni.
Aliqñ dr̄ illud qđ eſt remunerabile: vel illud qđ eſt
remuneratiōe dignū. Primis trib⁹ modis pñt īfide
les bonū operari: ſed 4⁹ mō non: eo φ carent fide.
¶ Scđa ppō eſt hec: Nullū pctm̄ eſt demeritoriuʒ
qđ nō ſit quodāmō volūtariū. Hic magiſter ponēs
querit. Utrū oē peccatū ſit volūtariū: Et dicit φ ſic.
Nam in pctō originali ⁊ in pctis ex ignorātia factis
⁊ in oī pctō actuali ſeu veniali ſeu mortali aliq̄ mō
voluntas ɔcurrit qđ ɔfirmat aucte. b. Aug. ¶ Ter-
tia ppō eſt hec: Intātū libere ⁊ volūtarie ꝗs opatur
φ etiā ipſa mala voluntas qua peccaŧ: pctm̄ noiaŧ.
Hic magiſ ponēs dicit peccatū adeo eē volūtariū: φ
nō ſolū act⁹ pcti peccatū dr̄: ſʒ ipſa volūtas ē q̄ actua
liter peccatur peccatū appellaŧ: qđ pbat per beatuʒ
Augⁿ: Et tantum in ſpeciali.

¶ An voluntas ⁊ actio mala in eodem hoīe ⁊ circa eandem rem ſint vnum peccatum an plura. a

Diſt. XLII. Deſcendit ad ſpāles. drias pecca ti in cōi.

Cum aūt volun/

tas mala ⁊ opatio ſint pctm̄ q̄ri
ſolet: vtꝝ i eodē hoīe ⁊ circa eādē
rē hec duo vnū ſint pctm̄ vl̄ diuer
ſa: vt ſiquis volūtate furaŧ: volūtatē hñt ma
lā: q̄ pctūʒ ē ⁊ actū malū q̄ itē pctm̄ ē. Hec āt
duo diuerſa ſunt. ſ. volūtas ⁊ actio. Sʒ nūq̄d
diuerſa ſunt pctā an vnū: Quidā dicūt vnuʒ
eē pctm̄: alij vō dicūt diuerſa eē pctā. Quia
cū cōſtet hec duo eē diuerſa: aut diuerſa duo
pctā dñr: aut duo diuerſa nō pctā: Quibus
alij rñdēt: hec duo diuerſa eē pctā nō plura.

Oplo ɔtra il los q̄ dicūt vnum eſſe peccatū.

Reſponſio.

Nō eni pl̄a pctā ſunt: ſʒ pctm̄ vnū: q̄ vna p̄
uaricatio vel iobediētia in vtroqʒ admittiŧ:
ſiue qñ vult: ſiue qñ agit: ⁊ vnus ē ibi ɔtēpt⁹:
ſʒ mioꝛ cū in volūtate ſolū pctm̄ cōtineŧ: ma
ioꝛ vō cū volūtati ēt opatio additŧ: ⁊ iō mai⁹
ſit pctm̄: ſʒ nō pl̄a cū volūtas opi māciparŧ.

¶ Alia contra eoſdem oppoſitio. b

Sed adhuc eiſdē obij/

ciŧ: Si vnū tm̄ illa duo pctm̄ ſūt: cū q̄s volū
tate mala pri⁹ ɔcepta deide opus patrauerit:
nō p aliquo reus ē: niſi p quo añ op⁹ re⁹ erat
cū adhuc i ſola volūtate pctm̄ ɔſiſtebat. Nul
lus eni re⁹ ē eterne mortis: niſi p pctō ſʒ pctm̄
aliud nō eſt admiſſum actiōe φ prius admiſ
ſum erat volūtate. Nō ergo p aliquo alio iſte
ſit dānabilis actu peccādo: φ añ fuerat cū ſo
la voluntate delinquebat. Ad hoc ēt ⁊ illi rñ

Reſponſio.

dent dicētes ppter pctm̄ quidē tm̄ illuʒ fureʒ
reum ɔſtitui: φuis eius volūtas ⁊ actio vnuʒ
ſint pctm̄: p alio tñ reus factus ē actu peccan
do φ prius erat ſola voluntate delinquendo:
q̄ p actu qui eſt aliud φ voluntas: licet non
aliud peccatum.

¶ Alia aduerſus eoſdem obiectio. c

Itē ⁊ adhuc q̄ōni iſtāt

dicētes hec duo iō diuerſa eē pctā: q̄ diuerſo
rū legis mādatoꝝ p̄uaricatiōes ſūt. Alio. n.
mādato legis pbibeŧ actio furti. ſ. nō furabe
ris: alio furādi volūtas. ſ. nō ɔcupiſces rē p
ximi tui. Cū aūt hec duo diuerſa mādata ſint
q̄b⁹ illa duo pbibenŧ: pʒ illa duo diuerſas eē
p̄uaricatiōes: diuerſa igiŧ pctā. Ad qđ ēt illi
dicūt diuerſa q̄deʒ eē mādata: quib⁹ illa duo
diſtincti ʒ pbibētur: vt Aug. docet ſup Exo.
Uerūtñ in illis nō obſeruatis vna tm̄ p̄uari
catio icurriŧ vnūq̄ʒ ɔbiŧ pctm̄: ſʒ duo diuer
ſa illis pbibeanŧ. Sicut econuerſo duo ſunt
mādata charitatis: quib⁹ duo p̄cipiunŧ dili
gi: vna tñ in eis nobis cōmendaŧ charitas.

Reſponſio.

¶ Si pctm̄ ab aliq̄ admiſſuʒ i eo ſit q̄uſqʒ pēiteat. d

Preterea ſolet q̄ri cum

ab aliquo ppetrato volūtate pctō volūtas id
agēdi ⁊ actio trāſierit: nōdū tñ vō a hita pnia
vtrum illud pctm̄ vſqʒquo peniteat ſit in eo:
Qđ nō eē vī: q̄ volūtas illa q̄ prius fuit nō
eſt neqʒ actio: q̄ neqʒ vult illđ vl̄ agit qđ añ
voluit ⁊ egit. Sʒ nō ē ignorādū pctūm duo
bus modis dici eē i aliq̄ ⁊ trāſire. ſ. actu ⁊ rea
tu. Actu ē in aliq̄ dū ipʒ qđ pctūm ē vt actio
vel volūtas in peccāte ē. Reatu vō cū p eo ſi
ue tranſierit ſiue adſit mens hoīs polluta eſt
coꝛrupta: totuſqʒ homo ſupplicijs obligaŧ
perpetuis: nec vnφ eſt in aliquo peccatum ac
tu preter originale quin ſit etiam reatu: ſed eſt
reatu intelligendum poſt φ tranſijt actu.

Rñſio qđ nis determi natiua.

¶ Quibus modis diciŧ in ſcriptura reatus. e

Reat⁹ in ſcriptura mul

tiplr accipiŧ. ſ. p culpa: p pena: p obligatōe
pene tpalis vl̄ eterne. Si enim mortale ē: obli
gat nos pene eterne: ſi veniale obligat nos pe
ne tpali. Duo eni ſunt gñā pctōꝝ: mortaliū
ſ. ⁊ venialiū. Mortale ē p qđ hō mortē eter
nā mereŧ. Crimē eni vt ait Aug. eſt qđ eſt di
gnū accuſatione ⁊ dānatione. Ueniale aūt φ
hoiem vſqʒ in reatuʒ ppetue mortis non gra
uat: verūtñ penā mereŧ ſʒ facile idulgetur.

Quid ſit. mōtale peccatum.

Quid ſit veniale peccatum.

¶ De modis peccatoꝝ qui multiplr aſſignanŧ. f

Modi autē pctōꝝ vari/

as i ſcriptura hñt diſtictiōes in qua dr̄ pctūʒ
duob⁹ modis cōmitti. ſ. cupiditate ⁊ timore:
vt Aug. tradit ſup illū locū pſal. Incēſa igni
⁊ ſuffoſſa. His eniʒ duobus modis dicit oia
pctā mortalia icludi. Et incēſa ea dicit que ex.

Pñs diſti.

Ps. 79.

cupiditate male icēdēte oriunt᷑. Suffoſſa vo que ex timore male hūiliante ꝓueniūt: qđ eſt qñ qs cupit nō cupiēda vel timet nō timēda.
Scđa diſti. ❡ Alibi vo dr̄ pctm̄ fieri trib⁹ modis.ſ.cogitatu: vbo ⁊ opere. vñ Hiero. ſuper Ezech. Tria gñalia derelicta ſūt qb⁹ hūanū ſubiacet gen⁹. Aut eni cogitatiōe: aut ſmone: aut ope peccam⁹. His aliqñ ēt addit᷑ qrtus modus: ſcilʒ ꝯſuetudinis: qđ in quatriduano Lazaro
Tertia diſt. ſignificatū eſt. ❡ Dicit᷑ quoqʒ hō peccare ī deū: in ſe ⁊ in ꝓximū. In deū cum de deo male ſentit vt hereticus: vel que dei ſunt vſurpare ꝑſumit indigne ꝑticipando ſacr̄is vel qñ nomē dei peierando ꝯtēptibile facit. In proximum peccat: cum proximum iniuſte ledit. In ſe vero cum ſibi ⁊ non alij nocet.

❡ Quomodo differāt delictum ⁊ peccatum. g

Variā quoqʒ appella-

tionē hēt. Dicit᷑ eni pctm̄ ēt delictū. Et delictū fortaſſe ē (vt ait aug. ī qōnib⁹ leuitici) declinare a bono: pctm̄ ē facē malū. Aliđ ē eniʒ decliare a bono: aliud ē facē malū. Peccatū ergo eſt ꝑpetratio mali: delictū deſertio boni qđ ⁊ ipʒ oñdit nomē. Quid eni aliud ſonat delictū niſi derelictū: ⁊ q̄ deliquit: q̄d dereliq̄t niſi bonū. Vel delictū eſt qđ ignorant᷑ fit: peccatū qđ ſciēter cōmittit᷑. Indifferēter tñ ⁊ pctm̄ noie delicti ⁊ delictū noie pcti appellat᷑.

❡ De ſeptem principalibus vitiis. h

Preterea ſciēdū ē ſeptē

eē vitia capitalia: vel principalia vt Greg. ſup Exo. ait.ſ. inanē gl̄iam: irā: inuidiā: accidiā vl̄ triſtitiā: auaritiā: caſtrimargiā: luxuriā: que vt ait Joānes criſ. ſignificata ſunt in ſepteʒ ꝑplis q̄ terrā ꝓmiſſiōis iſraeli ꝓmiſſaʒ tenebāt. De his q̄ſi ſeptē fontib⁹ cūcte aiaꝝ mortiſere corruptele emanāt. Et dicunt᷑ hec capitalia: q̄ ex eis oriuntur oia mala. Nullū eniʒ maiū ē qđ ēt nō ab aliq̄ horū originē trahat.

❡ De ſuperbia que eſt radix omnis mali. i

Ex ſuperbia tamē oia

mala oriūtur ⁊ hec ⁊ alia: q̄ vt ait Greg. Radix cuncti mali ē ſupbia. De q̄ dr̄.
Eccl'. 10. Initiū ois pcti ē ſupbia: q̄ ē amor ꝓprie excellētie. Cui⁹
De quatuor ſpēb⁹ ſuperbie. q̄tuor ſūt ſpēs: vt Greg. ait. Pria ē cū bonū qđ hʒ q̄s ſibi attribuit. Scđa cū credit a deo ea datū: ſʒ tñ pro ſuis meritis. Tertia cū ſe iactat hēre qđ non hʒ. Quarta cū ceteris deſpe
Quod cupiditas eſt radix oium malorum. ctis ſingulr̄r vult videri. Merito ergo radix ois mali dr̄ ſupbia. Huic autē vr̄ obuiare qđ
1. Thimo. vltimo. apl's ait. Radix oium maloꝝ ē cupiditas: q̄ ſi radix oium maloꝝ eſt cupiditas: ḡ ſupbie. Quō ergo ſupbia radix ē ⁊ initiuʒ ois pcti?

❡ Quo ſenſu vtrumqʒ radix dicatur oium maloꝝ.ſ. ⁊ ſuperbia ⁊ cupiditas. k

Sʒ utrūqʒ recte dictuʒ

eē itelligit᷑: ſi gña pctōꝝ ſingulorꝝ nō ſingula generꝝ vtraqʒ locutōe icludi itelligant᷑. nullū quippe gen⁹ pcti eſt qđ interduʒ ex ſupbia nō ꝓueniat. Nullū ēt qđ ex cupiditate aliqñ nō deſcēdat. Sūt eni nōnulli hoiuʒ qui ex cupiditate fiūt ſupbi: ⁊ aliqui ex ſupbia fiunt cupidi. Eſt eni vt ait Aug. hō q̄ nō eēt amator pecunie: niſi ꝑ h̄ putaret ſe excellētiorē eē: idqʒ vt excellat diuitias cupit: tali hoi ex ſuperbia oboritur cupiditas. Et ē aliq̄s qui non amaret excellere: niſi putaret ꝑ hoc diuitias maiores hēe. Iđ ergo excellere laborat q̄ diuitias hēe amat. Huic inaſcit᷑ ſupbia .i. amor excellētie ex cupiditate. Pʒ ḡ ꝙ ex ſuperbia aliqñ cupiditas: ⁊ ex cupiditate aliqñ ſupbia orit᷑: ⁊ iđ de vtraqʒ recte dr̄ ꝙ ſit radix ois mali.

❡ Iſta eſt diſtinctio. 42ᵃ hui⁹ ſcđi libri: In q̄ q̄dem diſtictiōe magr̄ oñſo q̄liter ex ſimplici itētione vl̄ voluntate act⁹ exterior hʒ malitiā vl̄ bōitatē: determiat qōnes q̄ſdam circa ꝑdicta. Et tria circa h̄ fac̄. Prio eni iueſtigat act⁹ exterioris cū pctō ꝯueniētiaʒ. 2ᵒ oñdit q̄liter act⁹ pcti trāſiēs relinq̄t poſt ſe q̄ddā reatuʒ obligationē. 3ᵒ aſſignat varioꝝ pctōꝝ diſtinctioneʒ. Primū facit a ꝑn⁹ diſtictiōis vſqʒ ibi (Preterea q̄ri ſolet:) Scđm vſqʒ ibi (Modi aūt pctōꝝ.) Tertium vſqʒ ad finē diſtinctionis. In ſpāli ſnia magrī ſtat in trib⁹ ꝓpōnib⁹: q̄rū pᵃ eſt hec. ❡ Quāuis voluntas ⁊ act⁹ exterior ſunt duo act⁹ diſticti realr̄ vno tamē nūero ꝯformitate vl̄ diſcōformitate bōi vl̄ mali dicunt᷑ moralr̄. Hāc eni ꝓpōnē magr̄ ponēs q̄rit. Vtrū volūtaʒ mala iterior ⁊ opatio mala exterior ſint duo pctā vel vnū: Et rndēs dicit ꝙ q̄dā dixerunt ꝙ ſint niſi vnū pctm̄. Alij dicūt ꝙ ſint diuerſa pctā: q̄ ſuam opionē ꝯ pᵃᵐ trib⁹ rōnib⁹ ꝓbāt. Prio ſic: Volūtas iterior ⁊ act⁹ exterior ſunt diuſa: aut ḡ ſunt diuſa pctā aut diuſa nō pctā ſed nō ſunt non pctā: q̄ vtrūqʒ eſt pctm̄: ḡ diuſa ſunt pctā. Et rndet magr̄ pᵃᵐ opinionē ſaluās dicēs: ꝙ lʒ ſint duo act⁹ ſunt tñ vnū peccatū: q̄ ambo vnū ꝯtēptū faciunt. 2ᵒ ſic: Si illi duo actus ſunt tm̄ vnū peccatm̄ ⁊ nō diuſa: igit᷑ nō magis debēt puniri q̄ peccāt actu exteriori ⁊ iteriori ſil̄ q̄ q̄ peccāt interiori tm̄: qđ eſt icouenieñs. Vbi magr̄ rndēs dicit ꝙ q̄ peccat ambob⁹ actib⁹ ſil̄ plus punit᷑ q̄ qui peccat iteriori tm̄: nō iđ ꝙ illi duo act⁹ ſint pctā diuſa: ſʒ iđ q̄ ex plib⁹ factū ē peccatū. 3ᵒ ſic diuſis mādatis ꝓhibet᷑ act⁹ ⁊ volūtas interior ⁊ act⁹ exterior. ḡ ſunt diuſa pctā. Et rndēs magr̄ dicit ex diuſitate mādatoꝝ q̄b⁹ illi duo act⁹ ꝓhibent᷑ non poſſe argui ꝙ ſint diuſa pctā: q̄ ſic vna charitas dei ⁊ primi diuſis mādatis ꝑcipit᷑: ſic ēt diuſi act⁹ vnū peccatū faciētes diuſis mādatiʒ ꝓhiberi pñt abſqʒ h̄ ꝙ ſint diuſa pctā. ❡ Scđa ꝓpoſitio eſt hec: Aia per peccatū ſua pulchritudine deſtituta poſt tranſituʒ interiorꝝ ⁊ exteriorum actuum manet corrupta ⁊ polluta. Hanc enim ꝓpoſitionē magr̄ probans querit: Vtrum expleto ⁊ tranſeunte actu tā iteriori q̄ exteriori remanear peccatū. i. reatus culpe in hoie. Et arguit ꝙ nō

Digitized by Google

qꝛ volũtas illa mala pacto actu vitioſo nõ eſt: neq̨
act⁹ exterior eſt: neq̨ hõ vult poſtea qd̾ aũ volebat
neq̨ agit qd̾ ante a egit. Et videt magr̄ ꝙ non ſit du
bitãdũ qn peccatũ trãſeat actu: lꝫ tñ maneat reat⁹. i.
obliget hoĩeꝫ ad penã ſiue eternã ſiue tpalẽ. ¶ Ter
tia ppõ eſt hec: Pctm̃ ſm qd̾ p cõparationem ad di
uerſa varie accipit̃ diuerſimode diſtinguit̃. Hãc p
põneꝫ magr̄ ponẽs dicit: ꝙ peccatũ diuidit̃ q̃tũ ad
ei⁹ radicẽ in duo qd̾ pbat p beatũ Augm̃ dicẽtẽ ſup
illud ps. Incẽſa igni ⁊ ſuffoſa ⁊c. ꝙ ex duob⁹ pecca
tur. ſ. ex cupiditate male incẽdẽte: ⁊ ex timore ma
le hũiliante: ad que duo oĩa pctã mortalia reducũ
tur. Nã oĩs peccãs: aut appetit non appetẽda: aut ti
met nõ timẽda. Alio mõ diuidit̃ peccatũ q̃ntũ ad
ei⁹ actũ ſic p. b. Hiero^m^ ſup Ezech. dicẽteꝫ: ꝙ tripl̾r
peccat̃: aut cogitatione: aut locutione: aut ope. Et
trib⁹ his modis addit. b. Hiero. 4^m^. ſ. aut cõſuetudi
ne. Tertio diuidit̃ peccatũ q̊ ad ei⁹ obiecta ſm qd̾
dici cõſueuit ꝙ peccat̃ q̃ꝗ in deũ. vt cũ aliq̇s male
ſentit de deo per hẽſim vl̾ in alijs que dei ſunt: q̃ꝗ
in primũ: vt cũ eũ in ſe vel in ſuis iniuſte ledit: q̃ꝗ
q̨ tãtũ in ſeipꝫ: vt cũ ſibi ⁊ non alteri nocet. Quarto
diuidit̃ peccatũ quo ad nomẽ q̊ noĩat̃: qꝛ dĩ peccatũ
ſm. b. Aug. rõne male actionis vel qꝛ ſciẽter cõmit
titur. Delictũ vͦo dĩ rõne derelictionis boni qꝛ in q̊
libet pctõ bonũ deſerit̃: ⁊ malũ opat̃: vel etiã quia
ignorãter committit̃. Iſtis enim p̃miſſis magr̄ enu
merat ſepteꝫ pctã mortalia capitalia ideo ſic dicta:
qꝛ oĩa alia cetera pctã ex iſtis ſeptem pctis mortali
b⁹ oriunt̃: que ſignificant̃ p ſeptẽ gẽtes quos dñs ex
pulit p filios iſrl̾ de terra p̃miſſiõis. Et tãtũ in ſpãli.
¶ De pctõ i ſpũꝫ ſcũꝫ qd̾ dĩ etiã peccatũ ad mortẽ. a

Di. XLIII. De vno peccato ſpeciali qd̾ eſt magis graue ⁊ abomiabile qd̾ eſt peccatũ i ſpm̃ ſcũꝫ

ESt p̃terea quod
dã pcti genus ceteris grauius ⁊
abominabili⁹: qd̾ dĩ pctm̃ i ſpm̃
ſcm̃ de quo i euãgelio veritas ait:
Luce. 12. Qui peccauerit i ſpm̃ ſcm̃ nõ remittet̃ ei neq̨
hic neq̨ in futuro. Et Io. in ep̄la canonica:
Ioã. 5. Eſt pctm̃ ad mortẽ nõ p eo dico vt q̇s oret.
Qui eñi peccat in p̃reꝫ remittet̃ ei: ⁊ q̇ peccat
i filiũ remittet̃ ei: q̇ aũt blaſphemauerit i ſpm̃
ſcm̃ nõ remittetur ei neq̨ hic neq̨ in futuro.
Quid ſit illd̾ peccatum. ¶ Sed q̃ritur q̇d ſit illud pctm̃ i ſpm̃ ſcm̃ vl̾
ad mortẽ: Quidã dicũt illud pctm̃ eẽ deſpa
tiõis vel obſtinatiõis. Obſtinatio ẽ idurate
mẽtis in malitia ptinacia: p quã hõ ſit ipeni
tens. Deſperatio ẽ qua q̇s diffidit penit⁹ de
bonitate dei: eſtimãs ſuã malitiã diuine boni
Geñ. 4. tatis magnitudinẽ excedere: ſicut Chain q̇ di
xit: maior ẽ iniq̇tas mea q̃ꝫ vt veniaꝫ merear.
Utrũq̨ vͦo dĩ pctm̃ in ſpm̃ ſcm̃ qꝛ ſpũs ſcũs
ẽ amor patris ⁊ filij ⁊ benignitas q̃ ſe inuicem
⁊ nos diligunt q̃ tanta ẽ cuius finis non eſt.
Recte ergo in ſpm̃ ſcm̃ delinquere dicũtur q̇
ſua malitia dei bonitatẽ ſupare putãt: ⁊ ideo
pniam nõ aſſumũt: ⁊ qui iniq̇tati taꝫ ptinaci
mẽte inherẽt: vt eã nunq̃ꝫ relinquere ppõnãt ⁊
ad bonitatẽ ſpũs ſancti nunq̃ꝫ redire: patiẽtia
dei abutẽtes: ⁊ de miſericordia dei nimis p̃ſu
mẽtes: q̇b⁹ placet malitia pp ſe: ſicut pijs boĩ
tas. Iſti nimia ptinacia ⁊ p̃ſumptiõe peccãt Aug. de verbis dñi.
autumãtes deũ nõ eẽ iuſtũ. Illi deſperatione
deũ nõ bonũ exiſtimant tollẽtes in hoc turbu
lẽtiſſimo iniq̇tatũ mari portũ diuine iuſtitie: q̇
ſe recipiãt fluctuãtes. Atq̨ ipſa deſperatiõe
addũt pctã pctis dicẽtes miſericordiã nullaꝫ
eẽ: ⁊ ꝙ ſup pctõres neceſſaria dãnatio debet̃.
¶ Utrũ oĩs obſtinatio ſit peccatũ i ſpũꝫ ſanctũ. b

Sed queritur: Utruꝫ
oĩs obſtiatio mẽtis i malitia obdurate o iſq̨ Opi. q̃rũdã
deſpatio ſit pctm̃ in ſpm̃ ſcm̃: Quidã dicunt
oẽm obſtinationẽ ⁊ oẽm deſpationẽ eẽ pctm̃
in ſpm̃ ſcm̃. Qd̾ ſi ẽ: aliq̃n illud pctm̃ remitti
tur: qꝛ multi ẽt obſtinatiſſimi ⁊ deſpatiſſimi Ps. 67.
cõuertũt̃ vt Aug. ait ſup illũ locũ ps. Cõuer
tã in pfundũ maris. i. eos qui erãt deſpatiſſi
mi: ⁊ ibi. Mittit criſtallũ ſuã ſicut bucellas. Ps. 147.
i. obſtinatos facit alioꝝ doctores. Tãliũ cõ
uerſio ibi ẽt euidẽter oñdit̃ vbi ait: Qui edu Ps. 67.
cit victos in fortitudīe: ſil̾r ⁊ eos q̇ exaſperãt
qui habitãt in ſepulchris. Scd̾m iſtos illud
pctm̃ dĩ irremiſſibile: nõ q̇n aliq̃n remittat̃:
ſꝫ qꝛ vix ⁊ raro ⁊ difficulter dimittit̃. Nõ eñi
ſoluitur criſtallus niſi vehementi ſpũs ipetu.
¶ Alij vero tradũt nõ quãlibet obſtiationẽ Alioꝝ ſn̄ia
vel deſpationẽ appellari pctm̃ i ſpm̃ ſcm̃: ſꝫ il
lã tñ quã comitat̃ impnia: q̇ ẽt in pniam di
cũt eẽ pctm̃ in ſpm̃ ſcm̃. Sꝫ qꝛ Aug. dicit ipe
nitẽtiã eẽ pctm̃ in ſpm̃ ſcm̃: cuꝫ ſic obſtinat⁹ ẽ
aliq̇s vt non peniteat: diſcuti opꝫ an aliud ſit
obſtinatio aliud ipnia ſit in eo pctm̃ an idem
ſed diuerſis modis cõmiſſum. Scd̾m iſtos
pctm̃ illud dĩ irremiſſibile: eo ꝙ nunq̃ꝫ dimit
tatur. Uñ Aug. ẽt dicit ꝙ hoc ſolũ pctm̃ ve Sup Mattheum.
niam mereri nõ põt. Et Hiero⁹ ꝙ taliter pec
cans digne penitere nõ põt. Et ideo recte Io
annes dicit vt nõ p eo oret q̇s: qꝛ que ſic pec
cat: orõnibus eccl̾ie hic vel i futuro iuuari nõ
põt hñs cor induratum tanq̃ꝫ lapis: ſicut de
diabolo legitur. Poſt hãc vitã qui valde ma
li ſunt meritis eccleſie iuuari non poſſunt.
¶ Qualiter accipit̃ peccatũ in ſpiritum ſanctum. c

Eſt etiã alia huius pcti
aſſignatio. Hoc eñi pctm̃ Aug. diffiniẽs in
li. de ſermone dñi in mõte ait: Pctm̃ ad mor
tẽ ẽ cũ poſt agnitionẽ dei p grãm chriſti op
pugnat aliq̇s frat̃nitatẽ ⁊ aduerſ⁹ ipſaꝫ grãꝫ
qua recõciliat⁹ ẽ deo inuidie facibus agitat̃:
qd̾ fortaſſe ẽ peccare in ſpm̃ ſctm̃ qd̾ pctm̃ dĩ
non remitti: non qꝛ nõ ſit ignoſcẽduꝫ peccãti

ſi peniteat:ſed q2 tanta eſt labes peccati illius
vt deprecandi humilitatez ſubire non poſſit:
Matt. 27. ēt ſi pctm̄ ſuum mala conſcientia agnoſcere ꝛ
renūciare cogatur:vt iudas cū dixit peccaui:
facilius deſperans cucurrit ad laqueū ꝙ hu-
militate veniā peteret:qḋ ꝓpter magnitudi-
nem peccati iam ex dānatiōe peccati tales ha-
bere credendū eſt. Ecce quedā aſſignatio pec-
cati in ſpūm ſanctum vel ad mortem hic poſi-
ta eſt:qua illud pctm̄ eſſe traditur oppugna-
tio fraternitatis poſt agnitionē:ꝛ inuidētia
gratie poſt reconciliationē qḋ ſpecies quedā
obſtinationis intelligi poteſt. Illā tm̄ diffini-
tionez Aug. in lib. retrac. rememorans aliqḋ
adijciendum ibi fore: nec aſſerendo ſe dixiſſe
aperit ita dicens: Qḋ quidez non confirma-
ui qm̄ hoc putare me dixi. Sed tm̄ addenduz
fuit ſi in hac ſcelerata mentis ꝑuerſitate finie-
rit hanc vitam: qm̄ de quocunqȝ peſſimo in
hac vita conſtituto:non eſt deſperanduz:nec
pro illo imprudenter oratur de quo nō deſpe-
ratur. His verbis inſinuat̄ pctm̄ p̄miſſa diffi-
nitione deſcriptuz:tunc ſolum debere dici ad
mortē vel in ſpūm ſanctum:cū non hȝ comitē
pniam:nec de aliquo peccatore deſperandū ē
i hac vita: ꝛ ideo ꝓ oī eſſe orandū. Vn̄ illud
Joā. 5. Jo. Non ꝓ eo dico vt quis oret: ſic accipien-
dum vī:vt ꝓ aliquo peccante ad mortē vel in
ſpūm ſanctum poſtꝙ finierit hanc vitam nō
oremus. Dum aūt in hac vita eſt: nec pctm̄ il-
lius iudicare:nec de illo deſperare:ſed pro illo
orare debem⁹. Unde Aug. de verbis dn̄i de
in pnia q̄ eſt blaſphemia in ſpūm ſcūz ſic ait:
Iſta ipnia vel cor impenitens:ꝙdiu quiſqȝ
in hac carne viuit nō poteſt iudicari. De nul-
lo enim deſperandum eſt:ꝙdiu ad pniam pa-
ciētia dei adducit. Paganus eſt hodie:iude-
us infidelis eſt hodie:hereticus eſt hodie:ſciſ-
maticus eſt hodie:quid ſi cras amplectat̄ ca-
tholicam fidē:ꝛ ſequatur catholicā veritatē.
Quid ſi iſti quos in quocunqȝ genere erro-
ris notas:ꝛ tanꝙ deſperatiſſimos dānas an-
teꝙ finiant iſtam vitā agant pniam ꝛ inueni-
1. Cor. 4. unt verā requiez ꝛ vitam in futuro. Nolite er-
go ante tēpus iudicare quemꝙ. Ex his oſten-
ditur ꝓ ſingulis peccatoribus in hac vita eſſe
orandum:nec de aliquo eſſe diffidendū:q2 cō-
uerti pōt dū in hac vita eſt q2 non poteſt ſciri
de aliquo vtrum peccauerit ad mortem vel in
ſpūz ſanctū:niſi cū ab hac vita diſceſſerit:niſi
forte alicui ꝑ ſpūz ſanctum mirabiliter reuela-
tuȝ fuerit. Ex predictis aliquatenus capi pōt
qūo accipiatur pctm̄ in ſpūm ſanctum. ſ. inui-
dentia gratie fraternitatē impenitenter oppu-
gnans:que vtiqȝ obſtinatio eſſe videt̄:ꝛ oīs
impenitētis obſtinatio atqȝ deſperatio. No-
tandum vero eſt ꝙ nō omnis qui nō penitet
impenitēs dici poteſt: q2 impnia ꝓprie obſti-
nati eſt. ꝛ vt quidam volunt etiam deſperati.

¶ Alia aſſignatio peccati in ſpiritum ſanctum. D

De hoc quoqȝ pctō in

ſpūz ſanctū Amb. in li. de ſpū ſcō differēs dif-
finitā aſſignationē tradit dicēs: Cur dn̄s di-
xerit. qui blaſphemauerit in filiū hoīs remit- Matth. 12.
tetur ei:q̄ aūt blaſphemauerit in ſpūz ſanctū
neqȝ hic neqȝ in futuro remittet̄ ei: diligēter
aduerte:numqḋ alia eſt offenſio filij:alia ſpūs
ſancti. Sic vna dignitas ſic vna iniuria. Sȝ
ſiqͥs corporis ſpecie deceptus humani remiſ-
ſius aliquid ſentit de xp̄i carne ꝙ dignum eſt
habet culpā nō eſt tm̄ excluſus a venia. Siqͥs
vero ſancti ſpūs dignitatē maieſtatez ꝛ pote-
ſtatē abneget ſempiternam ꝛ putet nō in ſpū
dei eijci demonia:ſed in beelzebub non poteſt Matth. 12.
ibi eſſe exhortatio venie vbi ſacrilegij plenitu-
do eſt. Satis hic apte explicat̄ quid ſit pecca-
tum in ſpūz ſanctū. Qḋ illi Aug. deſcriptio-
ni ꝯgruere videt̄ q̄ illḋ pctm̄ dicit̄ eſſe inuidē-
tia gratie oppugnās fraternitatē. Qui eniȝ
poſt cognitionē veritatis ſancti ſpūs verita-
tez negat eiuſqȝ opa dicit eſſe beelzebub pote-
ſtati:bonitati ꝛ grē dei inuidere nō dubitat̄.
Nō vtiqȝ diſtinctio illa verboꝝ ſic accipiēda
ē qſi triū ꝑſonaꝝ diuiſe ſint offenſe:ſȝ ibi pctō-
rū genera diſtincta ſunt. Pctm̄ eni in patrez
id intelligitur qḋ fit ꝑ infirmitatem q2 patri
ſcriptura frequenter attribuit potentiā. Pec-
catum in filium qḋ fit ꝑ ignorantiaȝ:q2 ſapiā
filio attribuitur. Tertium expoſitū. eſt. Qui
ergo peccat per infirmitatem vel per ignorāti-
am facile veniam adipiſcit̄:ſed nō ille qui pec-
cat in ſpiritum ſanctum. Cū aūt vna ſit poten-
tia ſapientia:bonitas trium. quare patri po-
tentia:filio ſapientia:ſpiritui ſancto bonitas
ſepius aſſignetur:ſuperius dictum eſt.

¶ Iſta eſt diſtinctio. 43ª hui⁹ 2ⁱ libri: In q̄ magiſter
diſſa diuiſiōe pctōꝝ in gn̄ali tractat de q̄dā pctō cete-
ris grauiori i ſpāli. ſ. i ſpūz ſcūz Et tria facit. Nā p̄ p-
ponit grauitatē ꝛ illius remiſſionē. 2° aſſerit variaȝ
ipſi⁹ deſcriptionē. 3° remouet q̄ldā dubitationē inci-
dētē. Primū facit a pn̄° vſqȝ ibi(Sȝ querit̄ qḋ ſit.)
2ᵐ vſqȝ ibi(Diligēter aduertēdū.)3ᵐ vſqȝ ad ſ. diſt.
Et tm̄ in gn̄ali. In ſpāli vo ſnia magr̄i ſtat in tribus
ꝓpōnib⁹ q̄rū p̄ª eſt hec. ¶ Pctm̄ in ſpūm ſcm̄ oium
pctōꝝ grauiſſimū dī. q2 neqȝ hic neqȝ ēt in futuro ſe-
culo remittit̄. Hāc magr̄ ꝓbat p̄ ꝑ dictū xp̄i in euan-
gelio. ſ. q̄ peccat in ſpūz ſcm̄ nō remittet̄ ei neqȝ hic
neqȝ i futuro. 2° ꝑ illḋ Jo. 4. dicētis: q̄ peccat in pa-

trez vel in filiũ remiſſionẽ pene pcipiet: ſʒ nõ ꝗ blaſphemauerit in ſpũm ſcm̃: qꝛ illud peccatum eſt ad mortẽ: ⁊ p illo nõ eſt orãdum. ¶ 2ᵃ ppõ eſt hec: In ſpũʒ ſcm̃ peccare: eſt ex pposito vtilia ad ſalutẽ reſtare: vel ſupnaʒ grãm oppugnare vel ſcienter ſpũm ſcm̃ blaſphemare. Hanc magr̃ inſinuans querit: qđ ſit pctm̃ in ſpũʒ ſcm̃: ponẽs triplicẽ eiꝰ deſcriptionẽ. Prima eſt ꝙ pctm̃ in ſpũʒ ſcm̃ ſit obſtinatio. i. obduratio in malitia: p quã ↄtẽnit̃ diuina iuſtitia. Deſperatio eſt diffidẽtia bonitatis diuine per quaʒ ſpernitur dei bonitas ⁊ miſericordia. Unde querit̃ incidẽtaliter. Utruʒ omnis obſtinatio ⁊ deſperatio ſit peccatũ in ſpũʒ ſcm̃: Et ridens dicit aliquas fuiſſe opiniões ꝙ ſic: ſed quia multi obſtinati. ⁊ deſperati cõuertuntur: ideo illi cõmuniter dicunt ꝙ peccatum in ſpiritum ſanctum non ſit ſimpliciter irremiſſibile: ſed ideo quia difficulter remittitur: Alios vero dicit fuiſſe opinatos ꝙ non omnis obſtinatio vl̃ deſpatio ſit pctm̃ in ſpũʒ ſcm̃. ſʒ tm̃ illa quã ↄcomitat̃ finalis ipnia. Et illi ẽt dicũt tale pctm̃ ſimplr̃ eſſe irremiſſibile. 2ᵃ deſcriptio pcti in ſpũʒ ſcm̃ ẽ: ꝙ ſit inuidẽtia ſeu oppugnãtia fraterne ⁊ ſupne grẽ ꝗ iõ nõ dr̃ remitti: qꝛ talr̃ delinquẽtes hũilitatẽ petẽdi veniã ſibire non pñt. Et ſbdit ꝙ talis inuidẽtia ſeu oppugnantia nõ eſt pctm̃ i ſpũʒ ſcm̃ niſi cũ finali impnia. Et vr̃ magr̃ h accipe finalẽ ipniaʒ nõ ſolũ put negat actũ penitẽdi: ſʒ et ppoſitũ. 3ᵃ aſſignatio pcti in ſpũʒ ſcm̃ eſt ꝙ ſit pctm̃ ↄ̃ bonitatẽ ⁊ vtutẽ ſpũs ſci ↄmiſſuʒ: quã põit magr̃ ex vbis Amb. ¶ 3ᵃ ppõ eſt hec: Peccatũ qđ in ſpũʒ ſcm̃ cõmittit̃ dr̃ ſic: nõ ꝙ abſqʒ offenſiõe aliarũ diuinarũ pſonarũ. ſ. pr̃is ⁊ filii cõmittitur. Hãc magr̃ ponẽs dic̃ diligẽter eẽ aduertẽdũ ꝙ cum dr̃ aliqđ pctm̃ i ſpũʒ ſcm̃ cõmitti nõ eẽ ſic itelligẽdũ ꝙ ſit aliq̃ offẽſio q̃ offẽdit̃ ſpũs ſcũs. ⁊ alia qua offẽdunt̃ alie pſone: imo offẽſa vniꝰ eſt offẽſa oium. Sʒ qꝛ in ſacra ſcriptura pr̃i attribuit̃ potẽtia. iõ pctm̃ qđ cõmittit̃ ex infirmitate dr̃ fieri ɔ̃ prem. Filio vo ſapiã iõ pctã que cõmittunt̃ ex ignorãtia dicunt̃ fieri ↄ̃ filiũ. Spũi ſcõ bonitas ſeu clementia: iõ pctã cõmiſſa ex malitia dicunt̃ fieri ↄ̃ ſpũʒ ſcm̃ ſeu i ſpiritũʒ ſcm̃ attm̃ pſone ſimul q̃libet hoꝝ offendunt̃. Et tm̃ in ſpãli.

¶ De potẽtia peccãdi: an ſit hoi vel diabolo a deo. a

Di. XLIIII. Un̄ hẽat ortũ potentia peccãdi. Opi. q̃rũdaʒ ꝙ ſit a deo. ſʒ ñã pſile. Rõ ad pbãdũ ꝙ bona volũtas nõ ſit homini niſi ex deo. Aug'. in li. de fide ad Petruʒ.

Poſt pdicta cõſideratione dignum occurrit: vtrũ peccãdi potentia ſit nobis a deo vel a nobis: Putant quidaʒ potentiam recte agendi nobis eſſe a deo: potentiam vero peccandi nõ a deo ſed a nobis vel a diabolo eſſe. ſicut mala voluntas nõ a deo nobis eſt: ſed a nobis ⁊ a diabolo. bona autem a deo tantum nobis eſt. Bone nãqʒ voluntatis ⁊ cogitationis initium non hoi et ſeipſo naſci ſed diuinitus parari ⁊ tribui in eo deus euidenter oſtẽdit: qꝛ nec diabolus nec aliquis angeloꝝ eius exquo in hanc caliginem ſunt detruſi: bonam potuit vel poterit reſumere voluntateʒ: qꝛ ſi poſſibile foret vt hũana natura poſtq̃ a deo diuerſã bonitateʒ perdidit volũtatis: ex ſeipſa rurſus eam habere potuiſſet: multo poſſibilius hoc natura haberet angelica: que q̃tominus grauat̃ terreni corporis ponderere: tanto magis hac eſſet predita facultate. Nõ ergo homo vel angelus a ſe voluntatem bonam habere poteſt: ſed malam Similiter ⁊ de potentia inquiunt per ſimilitudinem voluntatis boni vel mali differẽtes quod illa ſit a deo non iſta.

¶ Auctib' aſtruit potẽtiã peccãdi eſſe a deo. b

Sʒ pluribus ſanctoꝝ teſtimoniis indubitanter monſtratur ꝙ poteſtas mali a deo eſt a quo eſt omnis poteſtas. Ait enim apoſtolus: Nõ eſt poteſtas niſi a deo. Qđ nõ de poteſtate boni tantum: ſed ⁊ mali intelligi oportet. Cum pilato etiam veritas dicat: Nõ haberes in me poteſtatem. niſi datuʒ eſſet tibi deſuper. Malitia nẽpe hoiuʒ (vt ait aug'.) cupiditatem nocendi per ſe habet poteſtatem autem ſi ille non habet. Ideo. qꝛ diabolus anteq̃ aliquid tolleret iob dicebat domino. Mitte manum tuam. i. da poteſtatem: qꝛ etiam nocentium poteſtas nõ eſt niſi a deo: ſicut ſapientia ait: Per me reges regnant: ⁊ tyranni per me terram tenẽt. Unde Job de dñó ait. Qui facit regnare hypocritaʒ ppter peccata populi. Et de populo iſrael dicit deus. Dedi eis regem in ira mea. Nocendi enim voluntas poteſt eſſe ab homine poteſtas autem non eſt niſi a deo ⁊ hoc abdita aptaqʒ iuſtitia. nam per poteſtatem diabolo datam iuſtos deus facit ſuos. De hoc etiam Greg. in mor. ait: Tumoris elatio nõ poteſtatis ordo in crimine eſt. Potentiã deus tribuit elationem vero potentie malitia noſtre mentes inuenit. Tollamus ergo qđ de noſtro eſt: qꝛ non potentia iuſta: ſʒ actio praua damnatur. His auctoritatibus aliiſqʒ pluribus euidenter oſtenditur ꝙ nõ eſt poteſtas boni vel mali cuicunqʒ niſi a deo equo ⁊ ſi te lateat equitas.

Roñ. 13.

Joã. 19.

Sup ps. 85.

Job. 5.

Aug' ſuper geñ.

Prouer. 8.

Job. 33.

Oſee. 42.

¶ An aliquãdo reſiſtendum ſit poeſtati. c

Hic oritur queſtio nõ tranſilienda ſilentio. Dictum eſt enim ſupra ꝙ poteſtas peccãdi vel nocendi non eſt hoi vl̃ diabolo niſi a deo. Apl's ãt dicit ꝙ ꝗ ptãti reſiſtit dei ordinatõi reſiſtit. Cum ergo diabolo ſit poteſtas mali dei ordinatione: eius poteſtati nõ eſſe reſiſtendum videtur. Sed ſciendum eſt apoſtolum ibi loqui de ſeculari poteſtate. ſ. rege ⁊ principe ⁊ hmõi: quibus nõ eſt reſiſtendum in his que iubet deus eis exhiberi. ſ. in tributis ⁊ hmõi. Si vero princeps aliquis vel diabolus aliquid iuſſerit vel ſuaſerit contra deum tunc reſiſtenduʒ eſt. Uñ Aug.

Roñ. 13.

Qđ aliqñ reſiſtendũ eſt poteſtati.

Digitized by Google

determinans qualiter reſiſtendum ſit poteſtati in li. de natura boni ait: Si aliquid iubeat poteſtas qđ nō debeas facere: hic ſane cōtēne ptātē timēdo maiorē ptātē. Ipſos humanarū rerū grad⁹ aduerte. Si qđ iuſſerit pcurator: nunquid faciendum eſt: ſi contra proconſulē iubeat? Rurſus ſi quid ipſe proconſul iubeat ꝛ aliud iubeat imperator nunquid dubitatur illo contempto illi eſſe ſeruiendum? Ergo ſi aliud imperator: aliud iubeat deus: contempto illo obtemperandum eſt deo. Poteſtati ergo diaboli vel hominis tunc reſiſtimus cū aliquid contra deum ſuggeſſerit in quo dei ordinationi non reſiſtimus ſed obtemperam⁹. Sic enim deus precepit vt in malis nulli poteſtati obediamus. Iam nunc his intelligendis atq; pertractandis: que ad verbi incarnati myſterium pertinēt: integra mentis conſideratione intendamus. vt de ineffabilib⁹ vel modicum aliquid fari deo reuelante valeam⁹.

¶ Iſta eſt diſtinctio. 44ᵃ ꝛ vltima huius 2ⁱ libri: In qua magiſter poſtq̄ determinauit de peccato q̄tum ad ipſius actum: agit de potentia peccandi ꝛ tria facit. Nam primo recitat opinionem falſam quorundam. 2º determinat veritatem. 3º remouet incidentem dubitationem. pᵐ facit a pn° diſ. vſq; ibi (Sed pluribus ſanctorum.) 2ᵐ vſq; ibi (Hic oritur queſtio.) 3ᵐ vſq; ad finem di. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus quarum prima eſt hec. ¶ Quamuis ſm aliquos a deo ſit omnis poteſtas inq̄tum eſt potentia operandi non tamen eſt ab eo inq̄tum potentia peccandi. Hanc magiſter ponens querit. Utrū potentia peccandi ſit a deo. Et reſpondet quoſdā opinatos fuiſſe q̄ potentia peccandi non ſit a deo: ſed q̄ bona ꝛ recta voluntas tantum ineſt nobis a deo: mala aūt voluntas a nobis metipſis ꝛ a diabolo: ſic peccandi poᵃ nō ineſt nobis a deo: ſed a nobis ipſis ꝛ diabolo. Unde magiſter tenēs oppoᵐ dicit q̄ omnis poteſtas etiam poteſtas peccandi ſit a deo. Et hoc confirmat auctoritatibus ſanctorum. ¶ 2ᵃ propoſitio eſt hec: Veriſimilius eſt omnem potentiam eſſe a deo: non ſolum bene operandi ſed etiam potentiā peccādi. Hec propoſitio patet p auctoritates quas magiſter allegat pro ſua opinione. ¶ 3ᵃ propoſitio eſt hec: Quāuis poteſtati bene adminiſtrāte ſit ſemper ſm regulam ſacre ſcripture obediendum: abutenti tamen eius ſm rectam rationem eſt quandoq; reſiſtendum. Hanc enim propoſitionem magiſter ponens querit: Utrum quilibet reſiſtens poteſtati ſemper peccet cum omnis poteſtas ſit a deo? Et reſpondens dicit ſemper obediendum eſt poteſtati niſi contra deum aliquid precipiat: ita tamen q̄ ſi diuerſe poteſtates diuerſa pciperent: ſuperiori obediendum eſt ꝛ ideo nullus inferior deo debet precipere aliquid quod ſit contra deum: quod ſi fecerit ſubditus nō tenet ſibi obedire. Ultio. ſ. cōtinuādo dicta dicēdis dic: q̄ i ſequēti libro. videl3 3º dicēdū ſit de his q̄ q̄dē ad vbi icarnati ſpectāt myſteriū ꝛc.

¶ Explicit Secundus ſententiarum.

¶ Incipiūt Rubrice Secundi ſententiarum.

Que ad myſteriū diuine vnitatis atq; trinitatis l3 ex pte cognoſcēdū ptinere noſcunt quātū voluimus diligēter executi ſumus. Nūc ad conſiderationem creaturarum tranſeamus.

Diſt. I. ¶ Qđ vnū eſt pncipiū rerū ꝛ nō plura. ch. 65
Quid ſit creare: quid facere. 65
Scđm quā rōnē dicunt de deo hi⁹ vba agē facere. 65
Quare rōnalis creatura fcā ſit. ſ. hō vel angelus. 65
Qđ nō hō fact⁹ pp repationē angelici caſus. 65
Quare ita hō ſit īſtitut⁹ vt vnita ſit aīa corpi. 65
Diſt. II. ¶ De angelis quādo facti ſunt. 66
Q nihil factum eſt ante celum ꝛ terram. 66
Q ſimul cum tempore ꝛ cum mundo cepit ſpiritualis creatura ꝛ corporalis. 66
Ubi angeli mox creati fuerint. 66
Q ſimul creata eſt viſibilium materia ꝛ inuiſibiliū nature ꝛ vtraq; informis. 66
Quomodo dixit lucifer aſcendam in celum. 66
Diſt. III. ¶ Quales facti fuerint angeli. 67
An omnes angeli fuerint equales in eſſentia ſapientia ꝛ libertate arbitrii. 67
Que cōia ꝛ equalia hubuerunt angeli. 67
An boni vel mali creati ſint ꝛ an aliqua mora fuerit inter creationem ꝛ lapſum. 67
De triplici ſapia angeloꝝ aū caſū vel ꝯfirmationē. 68
An aliquā hūerūt dei dilectionē vel ſui aū caſum. 68
Diſt. IIII. An perfecti ꝛ beati creati ſint: an miſeri ꝛ imperfecti. 68
Diſt. V. ¶ De cōfirmatione ꝛ cōuerſione ſtantium ꝛ auerſione ꝛ lapſu cadentium. 69
De libero arbitrio breuiter tangitur. 69
An aliquid datū fuerit ſtantibus quo ꝯuerterent. 69
Qua gratia indigebant angeli ꝛ qua non. 69
An lapſis ſit imputanda auerſio. 69
Utrum btitudinem quam acceperant in confirmatione ſtantes meruerunt per aliquam tunc appoſitam gratiam. 69
Diſt. VI. ¶ Quod de maioribus ꝛ minoribus quidā ceciderūt: iter quos vn⁹ fuit celſior. ſ. lucifer. 70
Unde ꝛ quomodo deiecti ſunt. 70
Quare nō eſt eis ꝯceſſū hitare in celo vel i terra. 70
De prelationibus demonum. 70
An omnes demones ſint in hoc aere caliginoſo vel aliqui in inferno. 70
De poteſtate luciferi. 70
An demones ſemel victi a ſanctis vltra accedāt ad ipſos vel ad alios. 70
Diſt. VII. ¶ Utrum boni angeli peccare vel mali recte viuere poſſint. 70
Qđ cum vtriq; habeant liberum arbitrium non tñ ad vtrumq; flecti poſſunt. 70
Qđ boni poſt ꝯfirmationē liberius habent liberum arbitrium q̄ ante. 71
An poſſunt ex natura peccare ſicut ante. 71
Quib⁹ modis angeli mali noſcāt vitatē tpaliū reꝝ. 71
Qđ magice artes virtute ꝛ ſcientia diaboli valent q̄ eſt eis a deo. 71
Qđ malis angelis non ſeruit ad meritum materia viſibilium rerum. 71
Qđ nō ſunt creatores l3 p eos magi ranas ꝛ alia fecerūt ſic nec boni: ꝛ ſi p eoꝝ myſteriū ſiūt creature. 71

Digitized by Google

Qd̓ ſolus deus ſic operať creationem rerūz ſicut in-ſtificationem mentis. 71
Qd̓ angeli mali multa pñt per n̄ae vigorem que non poſſūt ꝓpter dei prohibitionez. 71
Diſt. VIII. ℭ Utrū oēs angeli corporei ſint. 72
De formis quibus apparuit deus: ⁊ de illis in quibꝰ angeli apparent. 72
Qd̓ deꝰ in ſpē q̄ deꝰ eſt nunq̄ appuit mortalibꝰ. 72
Quomō dicunť demones intrare in hoies. 72
Diſt. IX. ℭ De ordinum diſtinctione. 73
Quid appelleť ordo: ⁊ q̄ ſit rō cuiuſcūq̄ nois. 73
Qd̓ noia illa ſumpta ſunt a donis gratie non propter ſe ſed propter nos eis data. 73
Utrū hi ordines ab initio creatiōis diſtīcti fuerit. 73
Utrū oēs angeli eiuſdem ordinis ſint equales. 73
Quomodo dicat ſcriptura decimum ordinem compleri debere de hominibus. 73
Utrum homines aſſumantur iuxta numerum ſtanti um vel lapſorum. 74
Diſt. X. ℭ An oēs celeſtes ſpūs mittantur. 74
An michael gabriel ⁊ raphael ſint nomina ordinum vel ſpirituuz. 74
Diſt. XI. ℭ Qd̓ ſingule aīe hn̄t angelum bonum ad cuſtodiam. malum vero ad exercitium. 75
Utrum angeli proficiant in merito: ⁊ premio vſq̄ ad iudicium. 75
Diſt. XII. ℭ De diſtinctione opum ſex dierum. 76
Qd̓ alij ſenſerunt omnia ſimul facta in materia ⁊ forma: alij per interualla temporum. 76
Quomodo per interualla temporum res corporales condite ſint. 76
Quo ſenſu tenebre dicantur eſſe aliquid: ⁊ quo dicātur non eſſe aliquid. 76
Quare illa mā̄ cōfuſa ſit dicta informis ⁊ vbi ad eſſe ꝓdiiſt ⁊ quātuz in altum aſcenderit. 76
De quattuor modis diuine operationis. 76
Diſt. XIII. ℭ De primo diſtinctionis opere. 77
De luce facta primo die ſi ſpiritualis an corporalis fuerit. 77
Quibus modis accipiť dies. 77
De naturali ordine computationis dierum: ⁊ de illo qui pro myſterio introductus eſt. 77
De intelligētia hoꝝ verboꝝ dixit deus. 77
Ex quo ſenſu pater diciť opari in filio vel per filium vel in ſpiritu ſancto. 77
Diſt. XIIII. ℭ De ope ſecunde diei: qua factum eſt firmamentum. 78
Qd̓ celum tunc factum debet intelligi. 78
De qua materia factum ſit. 78
Quō aque pñt eſſe ſup celum: ⁊ quales ſint. 78
De figura firmamenti. 78
Quare tacuit ſcriptura de benedictione operis huius diei. 78
De ope tertie diei quādo aque ↄgregate ſunt in vnū locum cum multa ſint maria ⁊ flumina. 78
De ope q̄rte diei qua facta ſunt luminaria. 78
Quō accipiēdū ſit illud. ſint in ſigna ⁊ tempora. 78
Diſt. XV. ℭ De opere quinte diei qua facta ſunt natatilia ⁊ volatilia. 79
De opere ſexte diei qua creata ſunt animalia ⁊ reptilia terre. 79
De venenoſis ⁊ noxiis animalibus. 79
Utrum minima aīalia tūc creata fuerunt. 79
Quare poſt omnia factus eſt homo. 79
De ſnīa illoꝝ qui ſil̓ oīa facta eſſe contendunt. 79
Quomodo intelligenda ſit requies dei. 79
Quomodo accipiendū ſit qd̓ diciť deus cōpleſſe opꝰ ſuū ſeptima die cum tunc quieuerit. 79
Quō oīa facta a deo dicanť valde bona. 79
De ſanctificatione ſeptime diei. 79
Diſt. XVI. ℭ De hominis creatione. 80.
Qualis factus ſit homo. 80
De imagine ⁊ ſiſitudine ad quā factꝰ eſt homo. 80
Quare homo dicitur imago ⁊ ad imaginez: filius vo non ad imaginem. 80
Diſt. XVII. ℭ De creatione anime: an de aliquo facta ſit. 80
De inſpiratione ⁊ inſufflatione dei quando facta fuerit anima an in corpore vel extra. 81
In qua etate factus eſt homo. 81
Quare homo extra paradiſum creatus: in paradiſuz ſit poſitus. 81
Quibus modis paradiſus accipiatur. 81
De ligno vite. 81
De ligno ſcientie boni ⁊ mali. 81
Diſt. XVIII. ℭ De formatione mulieris. 81
Quare de latere viri ⁊ non de alia parte corporis formata ſit. 82
Quare dormienti viro ⁊ non vigilanti ſubtracta ſit coſta. 82
Qr de coſta multiplicata in ſe ſine additamento extrinſeco facta fuerit. 82
De cauſis ſuperioribus ⁊ inferioribus. 82
De cauſis que in deo ſunt ſimul ⁊ in creaturis: ⁊ de his que in deo tm̄ ſunt. 82
De anima mulieris que non eſt ex anima viri: quia anime non ſunt ex traduce. 82
Diſt. XIX. ℭ De ſtatu hois ante peccatum q̄lis fuit ſm̄ corpus: ⁊ qualis poſt peccatum. 83
Quō diciť hō factus in aīam viuentem. 83
Corpus hois ante peccatuz mortale ⁊ imortale erat poſt peccatum mortuum. 83
Utrū imortalitas quā tūc habuit fuerit de conditione nature an ex gratie beneficio. 83
Si poſſet hō viuere ſemp vtēs aliis lignis ⁊ nō de ligno vite deo non mādāte vt de illo ederet. 83
De immortalitate corporis. 83
Diſt. XX. ℭ De modo ꝓcreationis filioꝝ ſi non peccaſſent primi homines. 84
Quare in paradiſo non coierunt. 84
De mō trāſlationis in melius ſi nō peccaſſent. 84
Utrum in perfectione ſtature ⁊ vſu membrorum ꝓcrearentur filii. 84
Utrū etiā in ſenſu paruuli naſcerentur 84
De duobꝰ bonis altero hic dato altero ꝓmiſſo. 84
Diſt. XXI. ℭ De inuidia diaboli qua ad tentandūz acceſſit. 85
De forma in qua venit. 85
De calliditate ſerpentis. 85
Utrum elegerit ſerpentem vt per eum tentaret diabolus. 85
De modo tentationis 85
De duplici ſpecie tentationis. 86
Quare pctm̄ hois ⁊ nō angeli remediabile ſit. 85
Qr non ſoli viro preceptum fuit datum. 86
Diſt. XXII. ℭ De origine illius peccati. 86
De mulieris elatione. 86
De viri elatione. 86
Quis magis deliquerit vir aut mulier. 86
De ignorantia excuſabili vel inexcuſabili. 87

An voluntas preceſſerit illud peccatum. 87
Diſt.XXIII. ¶ Quare deus permiſit hominem tentari quem ſciebat caſurum. 88
Qualis fuerit ſm aiam homo ante peccatum. 88
De triplici ſciētia hoīs ante lapſum. 88
Utrū hō pſcius fuerit eoꝝ que ſibi futura erant. 88
Diſt.XXIIII. ¶ De gratia hominis ⁊ potentia ante caſum. 88
De adiutorio homini in creatione dato quo ſtare poterat. 89
De libero arbitrio. 89
De ſenſualitate. 89
De ratione ⁊ partibus eius. 89
De ſimili ordine peccandi in nobis ⁊ in primis parentibus. 89
Q in nobis eſt vir ⁊ mulier ⁊ ſerpens. 89
De ſpirituali ꝯiugio viri ⁊ mulieris in nobis. 89
Qualiter per iſta tria in nobis ꝯſumet̄ tentatio. 89
Qn̄ mulier mādùcat ſola cibum vetitum. 89
Quando etiam vir manducat. 89
Qn̄ ſit veniale vel mortale peccatum. 90
Quibꝰ modis accipit̄ ſenſualitas in ſcriptura. 90
Diſt.XXV. ¶ Diffō liberi arbitrii ſm phos. 90
Qualiter in deo accipit̄ liberum arbitrium. 90
Qd angeli ⁊ ſancti liberum hnt arbitrium. 90
Q liberius erit liberum arbitrium quando peccare non poterunt. 90
De d:ia libertatis liberi arbitrij ſƺ diuerſa tēpora. 90
De quattuor ſtatibus liberi arbitrij. 91
De corruptione liberi arbitrij per peccatum. 91
De tribus modis libertatis liberi arbitrij a neceſſitate: a peccato: a miſeria. 91
De libertate que eſt ex gr̄a ⁊ que ex natura. 91
Diſt.XXVI. ¶ De gr̄a opante ⁊ cooperāte. 92
Quid ſit voluntas. 92
Que ſit gr̄a volūtatē bonam preueniens. 92
Q bona voluntas que preuenitur gratia: quedam dei dona preuenit. 92
Q cogitatio boni precedit fidem. 93
Q intellectus ⁊ cogitationem boni ⁊ delectionem preuenit. 93
An per liberum arbitrium bonum operatur homo ſine gratia. 93
Utruꝫ vna ⁊ eadem gratia ſit que dicitur operans ⁊ cooperans. 93
Quomodo gratia meretur augeri. 93
De tribus generibus bonorum. 93
In quibus bonis ſit liberum arbitrium. 93
Diſt XXVII. ¶ De vtute qd ſit ⁊ qd actus eius. 94
De gr̄a que liberat volūtatē ſi vtus eſt vel non. 94
Quomodo ex gratia incipiūt bona merita: ⁊ de qua gratia hoc intelligatur. 94
Qd bona volūtas gr̄e principaliter eſt. 94
Qua rōne dicit̄ fides mereri iuſtificationem. 94
De muneribus virtutum ⁊ de gratia que non eſt ſed facit meritum. 94
Qd idem eſt vſus virtutis ⁊ liberi arbitrij: ſed virtutis principaliter. 94
Quidam putant virtutes bonos vſus eſſe liberi arbitrij. i. actus mentis. 95
Diſt.XXVIII. ¶ De hereſi pelagiana. 95
Quomodo pelagiani dictis Auguſtini vtuntur in teſtimonium ſui erroris. 95
Quō Augꝰ illa vba determinet in retractationibꝰ 95
De hereſi iouiniani ⁊ manichei quas collidit Hieronymus. 95
Diſt.XXIX. ¶ Utrum homo ante peccatū eguerit gratia operante ⁊ cooperante. 96
Si hō ante lapſum virtutes habuerit. 96
De eiectione hominis de paradiſo. 96
Quō intelligendum ſit illud ne ſumat de ligno vite ⁊ viuat in eternum. 96
De ſlāmeo gladio ante paradiſum poſito. 97
An an̄ pctm̄ hō comederit de ligno vite. 97
Diſt.XXX. ¶ Qd per adam peccatum ⁊ pena trāſit in poſteros. 97
Utrum illud peccatum quod tranſijt, fuerit originale vel actuale. 97
Quidam putant fuiſſe actuale. 97
Quō aſſignāt illud intraſſe in mundum. 97
Qd originale pctm̄ ve fuit qd trāſit in poſteros. 97
Quid ſit originale peccatum. 97
Qd originale peccatum eſt culpa. 97
Qd originale peccatum dicitur fomes peccati. i. cōcupiſcentia. 98
Quid nomine concupiſcentie intelligitur que fomes eſt peccati. 98
Qd per adam originale peccatum itrauit in omnes id eſt concupiſcentia. 98
An ſit originale pctm̄ in quo oēs peccauerunt. 98
Ex quo ſenſu dictū eſt per inobedientiam vniꝰ multi ſunt conſtituti peccatores. 98
Qd originale pctm̄ in adā fuit ⁊ in nobis eſt. 98
Quomodo omnes dicuntur in adam fuiſſe quando peccauit ⁊ ex eo deſcendiſſe. 98
Qd nihil extrinſecum cōuertatur in humanā ſubſtātiam que eſt ex adam. 98
Diſt.XXXI. ¶ Quō originale pctm̄ a patribus tranſeat in filios: an ſm aiam: an ſm carnem. 99
Qd per carnē introducit̄ pctm̄ ⁊ quō oſtendit. 99
Carnis corruptionis cauſam oſtendit ex qua peccatum ſit in anima. 99
Quare dicit̄ peccatum eſſe in carne. 99
Utrum cauſa originalis peccati que eſt in carne ſit culpa vel pena. 99
quare dicitur originale peccatum. 99
Diſt.XXXII. ¶ Quomodo originale peccatum dimittitur in baptiſmo. 100
Utrum ſeditas quam ex libidine trahit in baptiſmo diluatur. 100
Utrum illius ꝯcupiſcētie deus ſit auctor. 100
Quare illi peccatum imputetur anime. 100
Utrum illud pctm̄ ſit neceſſariū vel voluntariū. 100
Quare deus iungit animam corpori ſciens eam demaculari. 101
An aia ſit talis qualis a deo creatur. 101
An anime ex creatione ſint in donis naturalibus equales. 101
Diſt.XXXIII. ¶ An peccata omnium precedentium patrum paruuli originaliter trahāt vt peccatum ade. 101
Quō in in illo primo vno pctō plura reperiuntur. 101
An peccatum ade ſit grauius ceteris. 102
An illud peccatum ſit pmis parētibꝰ dimiſſuꝫ. 102
Quomodo peccata parentum viſitentur in filios ⁊ non viſitentur. 102
Diſt.XXXIIII. ¶ De peccato actuali. 103
Que fuerit ſecūdaria cauſa primi peccati. 103
Que fuit ſecūdaria cauſa malorum. 103
Qd non niſi in bona re ſit malum. 103

Digitized by Google

Qđ in his fallit dialecticorū regula de ȝniſs. 103
Diſt. XXXV. ¶ Quid ſit peccatum. 103
Utrum malus actus inquantum peccatū eſt ſit cor ruptio vel priuatio boni. 104
Quō pctm̄ poſſit corrūpere bonū cū nihil ſit. 104
Qualiter ſe homo elongat a deo. 105
An pena ſit priuatio boni. 105
Diſt. XXXVI. ¶ Qđ quedam ſimul ſunt peccata ꝛ pena peccati: quedam peccata ꝛ cā peccati. Alia vero peccata ꝛ cā ꝛ pena peccati. 105
An pctm̄ ſit cā peccati inquantum peccatū eſt. 105
Qꝫ non omne peccatum eſt pena peccati. 105
Utrū pctā aliqua eſſentialiter ſint ſine peccati. 106
Qđ cū peccatuꝫ ſit pena peccati, peccatū eſt ab hoīe: pena a deo. 106
De quibuſdam que indubitāter ſunt peccata ꝛ pene ꝛ inquantū eas patimur peccata non ſunt. 106
Diſt. XXXVII. ¶ Qđ aliqui putāt malos actus nullo modo eſſe a deo. 106
Ex quo ſenſu dictū ſit deus nō eſt mali auctor. 107
Diſt. XXXVIII. ¶ De voluntate ꝛ eius fine. 107
Quid ſit bonus finis. ſ. charitas. 107
Qđ omnes bone voluntates vnum finem habent ꝛ tñ quedam diuerſos fines ſortiuntur. 107
De differentia voluntatis ꝛ intentionis ꝛ finis. 108
Diſt. XXXIX. ¶ Quare voluntas dicat̄ peccatū cuꝫ ſit de nāľibus quorū nullū aliud peccatum eſt. 108
Quare actus voluntatis ſit peccatum: ſi actus aliaꝝ potentiarum non ſunt peccata. 109
Ex quo ſenſu dī nāľiter oīs hō velle bonum. 109
Diſt. XL. ¶ An ex fine oēs actus pēſari debeāt. 109
Ex quo affectu vel fine oēs ſint boni vel mali. 109
Di. XLI. ¶ An omnis intentio ꝛ actio infidelium ſit mala. 110
Quibus modis dicatur bonum. 110
Quō intelligit̄ illud: pctm̄ adeo eſt volūtariū vt nullo modo ſit peccatum ſi non ſit voluntarium. 110
Et illud: nuſq̄ niſi in voluntate peccatū eſt. 110
Et item: non niſi in voluntate peccatur. 111
Qđ mala voluntas eſt voluntarium peccatū. 111
Diſt. XLII. ¶ An voluntas ꝛ actio mala in eodem ꝛ circa idem ſint vnum peccatum vel plura. 111
Si peccatum ab aliquo cōmiſſum in eo ſit vſque quo peniteat. 111
Quibus modis accipiatur reatus. 111
De modis peccatorum. 111
Quō differant delictum ꝛ peccatum. 112
De ſeptem principalibus vitijs. 112
De ſuperbia. 112
Quomodo ſupbia dicatur radix oīum maloꝝ ꝛ cupiditas: cum ſupbia non ſit cupiditas. 112
Diſt. XLIII. ¶ De peccato in ſpūm ſanctum. 112
Utrum oīs obſtinatio ſit pctm̄ in ſpūm ſanctū. 112
Qualiter accipiat̄ pctm̄ in ſpūm ſanctum. 112
Diſt. XLIIII. ¶ De potentia peccandi an ſit homini vel diabolo a deo. 113
An aliquando reſiſtendum ſit poteſtati. 113

FINIS.

¶ Incipit regiſtrum breue ꝛ vtile oēs fere ſniās: qōnes ꝛ cōcluſiones in ſecūdum ſniarum librū tactas continens: ſm ordinē alphabeti inferius annotatuꝫ.

Actuale peccatum qđ ſit. diſ. xxv a. Act⁹ qleſcūqꝫ vtrū i quātum ſunt boni ſunt ꝛ a deo ſunt. diſtin. xxv. b. ꝛ per totum.
Actus malus inquantum peccatū eſt an ſit priuatio boni. diſt. xxxii. k
Actus mali vtrū ex deo ſint. diſt. xxvii per totum.
Actus voluntatis quare eſt peccatum ꝛ non aliarum potentiaꝝ. diſt. xxxix. b
Actus mali vtruꝫ ſunt ex deo, diſt. xxxvii. per totum.
Actus voluntatis intelligentie ꝛ memorie quomodo differunt. diſt xxxix. b
Actus qui ſimplr̄ boni ſunt: ꝛ qui mali. diſt. xl. a
Actus ſunt in triplici differentia. diſt. xl. b. c
Act⁹ hoīs iudicant̄ ſm intētionem ꝛ cām. diſt. xl. c
Actus hominis ſine fide ſunt mali. diſt. xli. a
Actus ꝛ voluntas mala in eodem homine an ſit vnū peccatum vel plura. diſt. xlii. a
Ade ſtatus ante peccatum qualis fuerit. diſt. xix. a
Adā ꝛ eua vtrum coierūt in padiſo. diſt. xx. per totū.
Adā vtrū ſine alimonia in padiſo viuē potuit. di. xx. g
Adā trib⁹ modis eſt tētat⁹. diſt. xxii. per totum.
Adam in quo deceptus eſt in quo nō. diſt. xxii. e
Adā vtrū magis vel min⁹ peccauit q̄ꝫ eua di. xxii. e f
Adā habuit triplicē ſciam añ pctm̄. diſt. xxiii. c
Adam vtrū preſciuit ſuum caſum. diſt. xxiii. f
Adā quā grām habuerit añ pctm̄. diſt. xxiiii. a
Adā vtrum añ lapſum virtutes habuerit. diſt. xxix. b
Adam ꝛ eua de ligno vite comedentes quare non ſunt facti immortales. diſt. xxix. g
Ade pctm̄ quomodo trāſiuit in oēs hoīes. diſt xxx. a
Ade pctm̄ an fuerit originale an actuale. diſt. xxx. b
Ade peccatum actuale an grauius fuit peccatis alioꝝ hominum. diſt. xxxiii. f
Adam ꝛ eua vtrum meruerunt pniam. diſt. xxxiii. b
Ade ꝛ eue pcti q̄ fuit cā pncipalis. di. xxxiii. p totum
Angeli quare creati ſunt. diſt. i. d. e
Angeli qñ ꝛ vbi creati ſunt. diſt. ii. per totum.
Angelis q̄ttuor data ſūt i initio ſue ↄditiōis. diſt. iii. a
Angeli an ſunt equales in ſapientia in eſſentia ꝛ in libertate arbitrij. diſt. iij. b
Angeli vtrum habeant aliqua cōmunia. diſt. iii. c
Angeli an boni vel mali creati fuerūt. diſt. iii. d
Angeli an ſtati ceciderūt poſt creationē. di. iii. d. f
Angeli triplicē cognitionem hūerūt añ caſuꝫ. diſ. iii. i
Angeli an aliquam habebant dilectionem ſibiinuicē ante caſum diſt. iii. k.
Angeli an bti ꝛ pfecti an miſi creati fuerūt. diſt. iiii. a
Angeli mali vtrum ſuum caſum preſciuerunt. ꝛ boni ſuam beatitudinem. diſt. iiii. a. b
Angeli poſt creationem quidam deo adheſerunt: ꝛ quidam a deo receſſerunt. diſt. v. a
Angeli vtrū ante lapſuꝫ hēbāt liberū arbitriū. di. v. b
Angelis bonis qualis gratia fuit data in conuerſione diſt. iiij. c
Angeli an de omni gradu ceciderunt. diſt. vi. a
Angeli vnde ꝛ quo ceciderunt. diſt. vj. b
Angeli mali vtrū habeant ƥlationes īter ſe. diſt. vj. d
Angeli boni quare nō pñt peccare. ꝛ mali bonū velle cū vtriqꝫ liberū habeant arbitriū. diſt. vij. a. b
Angeli mali quō pñt aliqđ facere ꝛ q̄uo nō diſt. vii l
Angeli an habeāt corpa eis nāľiter vnita ꝛ q̄uo hoībus appareāt

bus appareāt.diſt.viij.a ⁊ per totum.
Angeloꝝ ordines qui ⁊ quot ſunt: ⁊ vñ ordinum nomina aſſūpta ſunt ⁊ quō diſtinguuntur.diſt.ix.p to.
Angeli eiuſdē ordinis an ſunt eq̄les.diſt.ix.f
Angelus ⁊ ſi nō peccaſſet: vtiqꝫ nī hō ſaluaret.d.ix. g
Angeli quot permanſerunt an tot homines ſaluabūtur.diſt.ix.h.i
Angeli an oēs ad annūciādū mittant.diſt.x.a
Angelum bonum habet quilibet homo ad cuſtodiā ⁊ malum ad exercitandum.diſt.xi.a
Angeli vtrum ſinguli hominibus ſingulis deputati ſunt: an vnus pluribus.diſt.ii.⁊ xi.b
Angeli an proficiant in merito vel in premio vſqꝫ ad diem iudicii.diſt.xi.d
Anima quare ſit coniuncta corpori.diſt j.k
Animalia venenoſa vtrum ſint facta ad puniendum hominem.diſt xv.c
Aīalia minuta vtrū i p̄mis ꝯditiōib⁹ creata ſūt. d.xv.d
Aīa de quo q̄ñ ⁊ quō creata ſit.diſt.xvii.a
Aīa q̄re creat: cum in peccato cōcipit.diſt.xxxi.g
Anima an talis ſit ante baptiſmū qualis a deo creata eſt.diſt.xxxii.b
Anime vtrum ex creatione ſint equales ⁊ quomodo vna nobilior eſt alia.diſt.xxxii.i
Aptitudinem moriendi an habuit homo in ſtatu innocentie.diſt xix.c
Aque quando facte ſunt ⁊ quomodo in vnum locū ſunt congregate.diſt.xiiii.e
Aque an ſunt ſuper celum ⁊ quales ſunt.diſt. xiiii. a
Aqua q̄re admiſcet vino in calice.diſt.xi.g
Artes magice qua virtute ſiunt.diſt.vii.f
Auctor malorum non eſt deus.diſt.xxxvii.c.d
Auxilium vel potentiam quam habuit homo a deo. ante caſum.diſt xxiiii.a

Baptiſmus

vtrū peccatum originale deleat.diſt.xxxii a
Baptiſm⁹ an purgat carnē ſic purgat aīaꝫ.di.xxxii.c
Bonitas dei eſt cā prima oium creaturarū.diſt.j.c.d
Bona volūtas comitat gratiam.diſt.xxvi.c
Bonorum tria ſunt genera.diſt.xxvi.k.
Bonū ⁊ malum quō ſunt in eodem.diſt.xxxii e.f
Bonū iquātū bonū eſt a deo ꝓcedit.diſ.xxxvii.p to.
Bonum capitur multipliciter.diſt.xli.c

Capitalia

vitia quot ſunt.diſt. xlii.b
Caro quomodo polluit i coitu.diſt xxxi.b.c
Caro vtrū in baptiſmo purgat a feditate quam ex libidine coitus ꝯtxit.diſt.xxxii.c
Caſum ſuū vtrū p̄ſciuerunt mali angeli.diſt.iiij.a . b
Caſum ſuū vtrū p̄ſciuit hō.diſt.xxii.f
Cauſa p̄ma oium rerū eſt bonitas dei diſt.j c.d
Cāe p̄mordiales oiūꝫ reꝝ ſūt i deo ab eīno.di.xviii.f
Cāe p̄mordiales quō ēt ſunt i creaturis.diſt.xviii.g
Cauſa iter deū: hoiem ⁊ diabolū.diſt.xx.b
Cauſa originalis peti que ſit.diſt.xxxi.c
Cā originalis peti vtrum ſit culpa vel pena.di.xxxi.e
Cauſa prima p̄mi peccati que fuit.diſt.xxxiiii.b
Celū quō ⁊ quando creauit deus.diſt.j c.⁊ diſ.ii.a
Cib⁹ quō ꝯuertit in humanā ſubam.di L xxx n.o
Coopans ⁊ opans gratia que ſit diſt.xxvi.a.b
Conceptio ⁊ natiuitas quādo dicunt.diſt.xxxi.i
Cogitatio boni p̄uenit fidem.diſt.xxvi.g
Cogitatio boni nō ſufficit ad ſalutem.diſt xxvi.b
Coitū an fecerūt adā ⁊ eua in padiſo diſt.xx.a.b
Contraria quō ſunt in eodem.diſt.xxxiiii.f
Creator oium rerū vnus ſolus deus eſt.diſt.i.a
Creare ⁊ facere quō differūt.diſt.i.a
Creare agere ⁊ facere quō dicunt de deo ⁊ quomodo de creaturis.diſt.j.b
Creata an fuerit ſil corporalis ⁊ ſpūalis creatura: ⁊ viſibilis ⁊ inuiſibilis materia.diſt.ii.c.d.f
Creare quare deus voluit malos.diſt.xxiii.b
Crimen quid ſit.diſt.xlii.e

Damnatorū

puulorꝫ an baptiſmū q̄ ſit pena.di.xxxiij.e
Decimus ordo quō dicit impleri ex hoibus cum nō ſint niſi nouem ordines.diſt.ix.f.g
Delictū ⁊ pctū quomodo differunt.diſt.xlii.g
Deſpatio q̄d ſit ⁊ quō ſit.diſt.xliij.per totum.
Deus vtruꝫ ſit auctor maloꝝ.diſt.xxxvii.per totum.
Deus vtrum habeat liberum arbitrium.diſt.xxv.c
Diabolus an p̄ſciuit ſuū caſuꝫ poſt creationē.di.iiij.a
Diabolus vnde ⁊ quo deiectus eſt.diſt.vj.a.b
Diabolo: quare non eſt conceſſum habitare in celo vel in terra.diſt.vi.c
Diaboli an habeāt p̄lationes inter ſe.diſt.vj.d
Diaboli an omnes ſunt in aere caliginoſo: an aliqui in inferno.diſt vj.e
Diabolus cum ſemel victus fuerit a viris ſanctis an vltra accedat ad eos vel ad alios.diſt.vj.b
Diaboli vtrū hēant liberū arbitriū.diſt.vii.a.b.c
Diaboli triplici acumine ſciētie vigent.diſt.vii.e
Diabolus multa pōt per nature vigorem: ſed virtute dei prohibetur.diſt.vij l
Diaboli an intrēt corpa hoium ſubāt.diſt.viij.e
Diabolus inidia acceſſit ad tētādū hoiem.diſt. xxi. a
Diabolus quare prius temptauit feminam ⁊ quare in aliena forma diſt.xxi a.b
Diabolus quō ⁊ q̄b⁹ tētauit p̄mū hoiem.diſt.xxi.c
Diaboli pctm̄ quare nō eſt remediabile.diſt.xxi.f
Diabolice poteſtati an ſit reſiſtendū: cum illa ſit ſibi a deo.diſt.xliiii c
Dialecticorū regula q̄ñ fallit de ꝯtrijs.diſt.xxxiiii. f
Die prima quid deus creauit.diſt.xiij.a
Dies diuerſis modis accipit in ſcriptura.diſt.xiii.d
Die tertia: quarta.q̄nta: ⁊ ſexta: quid operatus eſt deus.diſt.xiiii.per totum.⁊ diſt.xv.a.b
Die ſeptimo quō dicit deus requieuiſſe.diſt.xv.f
Dilectionē an hēbāt angeli añ caſum.diſt.iii.i
Dona gr̄e an ſint eq̄liter in angelis.diſt.ix.c.d
Dormiēte adā q̄re eua formata ſit diſt.xviii.d

Eua

quare de latere ade facta eſt.diſt.xviii. c.
Euam quare prius acceſſit diabolus.diſ.xxi.a
Eua quare non horruit ſerpentem.diſt.xxi b
Eua quomodo locuta eſt cum ſerpente . ibidem. c
Eua an plus peccauit.diſt.xxii.e

Facere

⁊ creare.quō differūt.diſt.j.a
Facere: creare: agere: quō de deo dicantur: ⁊ quomodo de creaturis.diſt.j.b
Facere quō dicunt aliq̄ nigromantici.diſt.vii.f
Facere quomō pñt aliq̄ demones.diſt.vii.l
Fameꝫ an hūiſſent primi parentes ſi non peccaſſent diſt.xx.g
Feditas que ex libidine contrahitur vtrum in baptiſmo diluatur.diſt.xxxii.c
Fide nō habita oīs actio eſt mala.di.xli.per totum.
Filij q̄les naſcerent ſi adā non peccaſſet.diſ.xx.p to.
Filij qualiter puniunt ꝓpter peccata parentū vſqꝫ in tertiam ⁊ quartam generationē.diſt.xxxiii.i
Filius bonus quid ſit.diſt.xxxviii.a
Finis voluntatis quis ſit diſt.xxxviii.b.c

Tabula.

Finis: volūtas ⁊ intētio quō differunt. diſt. xxxviii. f
Firmamētū quō factū ſit ⁊ de qua mā. diſt. xiiii. a
Firmamentū quare dī cū tñ moueaꝛ. diſt. xiiii. c
Forme in qbus apparent deus angeli vel demones quales ſunt. diſt. viii. a. b
Gabriel michael raphael an ſunt noīa ſpirituum vel ordinū. diſt. x. d
Gladius flāmeus ante paradiſum poſitus quid ſignificat. diſt. xxix. e
Gratia vtrū fuerit data hoī in creatiōe. diſt. xxiiii. a
Gratia eſt duplex. diſt. xxvi. a
Gratia operans ⁊ cooperans que ſit. diſt. xxvi. a
Gratia dei pṽenit volūtatē hoīs. diſt. xxvi. c. d
Gratia pṽeniēs volūtatē ē fides cū dilectiōe. d. xxvi d
Gratiam pṽeniūt quedā bona ſine merito. diſt. xxvi. e
Gratia operans ⁊ cooperans vtrum ſit vna ⁊ eadem gratia. diſt. xxvi. i
Gratia pṽeniēs quō mereꝛ augeri. diſt. xxvi. k
Gratia an ſit virtus vel non. diſt. xxvii. c
Gratia non eſt actus: ſed cauſat actum. ibidem.
Gratia principalis eſt bona voluntas. diſt. xxvii. e
Gratia operante ⁊ cooperante vtrum eguerit homo ante peccatum. diſt. xxix. a
Grauitas pcti ade quāta ſit. diſt. xxx. per totum.
Grauiꝰ vtrū ſit pctm̄ ade ceteris pctis. diſt. xxxiii. f
Grauiſſimum oium peccatoꝝ eſt peccatū in ſpiritū ſctm̄. diſt. xliii. pertotum.
Habitare q̄re nō eſt ꝯceſſū demonibꝰ in celo vel in terra. diſt. i. c
Heresis pelagianorum de libero arbitrio que fuit. diſt. xxviii. b
Hō quare creatus eſt. diſt. i. e. ⁊ diſt. xvi. a
Hō vtrū ſaluareꝛ ſi angelus nō cecidiſſet. diſt. ix. g
Homines vtrum tot ſaluabunꝛ quot angeli perſtiterunt vel quot ceciderunt. diſt. ix. b. i
Hō q̄libet hēt duos angelos ab exordio vite. xi. xii. a
Homo quando factus eſt. diſt. xv. e.
Hō factꝰ eſt ad imaginē ⁊ ſilītudinē. dei. di. xvi. p to.
Homo quomō diciꝛ imago dei. diſt. xvi. e
Hoīs aīa vtrū de aliq̄ fcā ſit: ⁊ qñ facta ē. di. xvii. a. b. c
Homo in qua etate factus eſt. diſt. xvii d
Hō quare extra padiſum factus eſt. diſt. xvii. e
Hoīs ſtatus ante pctm̄ qualis fuit. diſt. xix. a
Hō vtrū poterat mori in ſtatu inocētie. diſt. xix. a
Homo vtrum ſemper viueret ſi de ligno vite nō comediſſet. diſt. xix. c. d
Hoīes quō gñarenꝛ ſi adam nō peccaſſet. di. xx. p to.
Homines quomodo transfererenꝛ de paradiſo in celum ſi adam non peccaſſet. diſt. xx. k.
Hō tribꝰ modis tētatus eſt in padiſo. diſt xxi. p totū.
Hoīs pctm̄ q̄re ē remediabile ⁊ diaboli nō. diſ. xxi. f
Hoiē q̄re pmiſit deꝰ tētari sciēs eū caſurū. di. xxiii. a
Hō habuit triplicē ſciam aū pctm̄. diſt. xxiii. c.
Hō qualē habuerit grām aū caſum. diſt. xxiiii. a
Homo vtrum preſciuit ſuum caſum. diſt. xxiii. f.
Homo vtrum per liberum arbitrium poteſt operari bonum ſine gratia. diſt. xxvi. b
Hō ante peccatum vtrum eguerit gratia. diſt. xix. a
Hō vtrū ante lapſum virtutes habuerit. diſt. xxix. b
Homo quare non eſt effectus immortalis exquo de ligno vite comedit. diſt. xxix. g
Homines omnes quomodo in adam dicuntur fuiſſe quando peccauit. diſt. xxx. m. n
Homo quare formatur cum in peccato concipitur. diſt. xxxii. g
Homo q̄liter ſe elōgat a deo diſt. xxxv. n
Homo quō vult bonum nāliter. diſt. xxxix c.
Jeiunis debet tradi ꝯfirmatio. diſt. vii. a
Ignorātia que excuſat peccatū diſt. xxii. b. i
Ignorantia eſt triplex. diſt. xxii. k
Imago ⁊ ſimilitudo in quo differunt. diſt. xvi. d
Imago dei dicitur homo. diſt. xvi. c
Immortalitas quā habuit hō aū pctm̄ vtrum fuit ex cōditione nāe vel ex dono grē. diſt. xix. b
Infideles vtrū bona opa faciūt. diſt. xli. a
Initium oīs peccati eſt ſupbia. diſt. xlii. i
Intellectus precedit cogitationem boni ⁊ delectationem. diſt xxvi. b
Intelligentie memorie ⁊ voluntatis actus quomodo differunt. diſt. xxxix. b
Intētio. voluntas ⁊ finis quō differunt. diſt. xxxviii. f
Intentio aliqñ accipiꝛ pro volūtate ī ſacra ſcriptura diſt. xxxviii. f
Intentio capta pro voluntate vtrum ſit ipſamet voluntas diſt. xxxviii. g.
Intētio indicat oīa opa hoīs. diſt. xl. c
Intētio vl actio īfideliū vtrū ſemp ſit mala. di. xlii. a
Latere ade quare vxor formata eſt. di. xviii.
Liberum arbitrium vtrum habuerunt angeli aū caſum di. v. b
Liberum arbitrium vtrum adhuc habeant angeli vel demones. diſt. vii. b. c
Liberū arbitriū q̄d ſit. diſt. xxiiii. e. ⁊ diſt. xxv. a
Liberꝝ arbitriū vtrum aīalia bruta hēant. diſt xxiiii. f
Liberū arbitriū an ad oē tēpus referꝛ. diſt xxv b
Liberū arbitriū vtrū deus habeat. diſt. xxv. c.
Liberū arbitriū q̄liter accipiꝛ in deo. diſt. xxv. d
Liberū arbitriū vtrū ſcī hēant in celo. diſt. xxv. e.
Liberi arbitrii ſunt q̄ttuor ſtatus. diſt. v. g
Libertas arbitrii eſt triplex. diſt. xxv. i
Libertatē a pctō qui hoīes habent. diſt. xxv. k
Libertas ad malū vtrū ſit libertas arbitrii. diſt. xxv. l
Liberū arbitriū vtrū eq̄liter eſt in bonis ⁊ in malis ad bonum ⁊ ad malū. diſt. xxv. n
Liberum arbitriū in q̄bus bonis ſit. diſt. xxvi. l
Lignū vite ⁊ lignū ſcie boni ⁊ mali vtrum vnum fuerit vel duo. diſt. xvii. f
Lignum vite quare dictum ſit. ibidem.
Lignum ſcie boni ⁊ mali q̄re ſic vocaꝛ. diſt. xvii. f
Ligno vetito ſi nō fuiſſet vſus hō vtrū potuiſſet nō mori etiā. ſi de aliis comediſſet. diſt. xix. c. d
Locus paradiſi q̄lis ſit ⁊ vbi. diſt. xvii. e
Loqui quomodo potuerant primi homines cū nō didicerant. diſt. xxi. g
Lucifer quō dixit aſcēdā in celum ⁊c̄. diſt. ii b
Lucifer erat excellentior inter alios omnes angelos diſt. vi. a.
Lucifer an ſit ligatus in inferno. diſt. vi. f
Lucifer vtrum habebit maiorem poteſtatem tēpore antichriſti q̄ȝ modo habet. diſt. vi. g
Luminaria celi qñ ⁊ q̄re facta ſunt. diſt. xiiii. f. g
Lux quare primo facta eſt. diſt. xiii. a
Lux illa vtrū fuit corpalis vel ſpūalis. diſt. xiii. b
Lux pⁱma vbi facta eſt cū abyſſus terrā tegēt. di. xiii. c
Lux illa vbi ſit exquo nūc nō apparet. diſt. xiii. a
Magice artes vtrū dei hāt ṽtute vel diaboli. diſt. vii. f
Malos q̄re creauit deus. diſt. xxiii. b
Mala vitare nō ſemp ē meritoriū palme. diſt. xxiii. e
Male vti vtrū pōt hō virtutibus. diſt. xxvi. k
Malū vnde pncipaliter ortū ē diſt. xxiiii. b.

Digitized by Google

Tabula.

Mala volũtas eſt ſcda cã moloꝝ. diſt. xxiiij.c.
Malum in qua re ſit. diſt. xxxiiii.d
Malũ ⁊ bonũ quõ dicunt̃ eẽ in eodẽ. diſt. xxxiiii.c.f
Malus actus vtrũ ſit priuatio boni. diſt. xxxv.k
Malorum auctor vtrũ ſit deus. di. xxxvii. per totum
Mala voluntas ⁊ actio in eodem hoīe vtrũ ſint vnũ peccatum vel plura. diſt. xlii a.
Mãducat̃ quõ ſpũalr̃ de ligno vite. diſ. xxiiii. b. i. k
Materia de qua factus eſt mũdus qualis fuit in pri‑cipio. diſt. xii. per totum.
Materia de qua fact⁹ ẽ mũdus quõ vocat̃. diſt. xii c
Memorie: intelligentie: volũtatis actus: quomodo differunt. diſt. xxxix.b
Merita vnde proueniunt. diſt. xxvii.c
Meritũ bonũ quõ conſtituitur in hoīe. diſt. xxvii.c Et qd ſit primum meritum. ibidem.
Mereri quõ dicitur fides. diſt. xxvii. f.
Meritis vtrũ angeli ꝓficiant. diſt. xi. d
Mittantur vtrum omnes angeli ex omnibus ordi‑nibus diſt. x. per totum.
Modi peccandi ſunt multiplices. diſt. xlii.f
Mori vtrũ potuit hõ in ſtatu innocẽtie. diſt. xix.a
Mori non poſſe vtrum fuit homini ex cõditione na‑ture an ex beneficio gratie. diſt. xix. d
Mortale pctm̃ quid ſit in oīa. diſt. xxiiii b.i
Mortale vtrum ſit qd in ſola cogitatiõis delectatio‑ne tenetur. diſt. xxiiii.i
Mortalis quare factus eſt hõ cũ comederit de ligno vite. diſt xxix.g.
Mortalia peccata ſunt ſeptẽ. diſt. xlii.b
Motus mẽtis an ex libero arbitrio ſit. diſt. xxvii.c
Motus voluntatis in hoīe eſt duplex. diſt. xxxix.c
Mulier quare poſt virũ facta eſt. diſt. xviii.b
Mulier quare de latere formata eſt ⁊ nõ de alia par‑te corporis. diſt. xviii.c
Mulieri vtrũ ꝓceptũ ẽt fuerit datũ. diſt. xxi.g
Mundus an de aliquo mã factus ſit ⁊ qualis fuit il‑la materia ⁊ vbi ſubſtiterit. diſt. xii. per totũ.

Natatilia qñ formata ſunt. diſt. xv.a
Natiuitas quando dicit̃ ⁊ qñ conceptio. diſt. xxxi.i
Notitiã qualẽ habuit adã ante lapſum. diſt. xxiii.c

Obdurati quõ ſint demones. di. viii.a.i
Obdurati cũ ſint demones vtrum habeant liberum arbitrium. diſt. vii.b
Obſeſſorum corpora vtrum demones intrent ſubſtã‑tialiter vel non diſt. viii e
Obſtinatio qualc pctm̃ eſt. diſt. xliii.a
Obſtinatio ois vtrũ ſit pctm̃ in ſpũm ſcm̃. diſ. xliij.c.
Oium rerũ deus eſt principium. diſt. i.a
Oia que fecit deus quõ dicant̃ valde bona. diſt. xv.g
Oẽs hoies quõ fuerit i adã qñ peccauit. di. xxx.m n
Ois hõ nãliter vult bonũ quõ itelligit̃. diſt. xxxix.c
Ois act⁹ iudicat̃ ex fine. diſt. xl. per totum.
Oẽs actus ſine fide ſunt mali. diſt. xli. per totum.
Opatur deus quattuor modis. diſt. xij. b
Opa ſex dierũ quõ ſunt diſticta diſt. xii. a ⁊ diſt. xiii. a
Opari patrẽ in filio quõ intelligẽdũ eſt diſt. xiij b
Operans ⁊ coopans gr̃a que ſit. diſt. xxvi. a. b
Operans ⁊ cooperans gratia vtrum ſit vna ⁊ eadẽ gratia diſt. xxvi.i
Operante ⁊ cooperante gratia vtrum eguerit homo ante peccatũ diſt. xxix.a
Opera infidelium vtrum ſemꝑ ſint mala. diſt. xli. a.b
Orare vtrum liceat pro omnibus mortuis. diſt. xliii.c.
Ordines angeloꝝ quot ſunt ⁊ quõ noiant̃ diſt. ix a. b
Ordines angelorum vtrum ab initio creationis ſint diſtincti. diſt. ix. e.
Ordo decimus quõ dicit̃ impleri ex hoībus. di. ix. g
Originale peccatum quid ſit. diſt. xxx. e. g
Originale pctm̃ an ſit culpa vel pena. diſt. xxx. e. f
Originale pctm̃ dicitur fomes peccati. i. concupiſcẽtia diſt. xxx. g
Originale pctm̃ per adã intrauit in oẽs. diſt. xxx. b
Originale pctm̃ vtrũ ſit ex voluntate: ⁊ ꝙ in adã fuit ⁊ in nobis eſt. diſt xxx. l
Originale peccatũ quomodo a patribus tranſeat in filios. diſt. xxxi. a
Originalis peccati cauſa an ſit culpa vel pena vel ali‑quid aliud. diſt. xxxi. e. f
Originale quare dicatur. ibidem. b
Origiale pctm̃ quõ dimittat̃ in baptiſmo. diſ. xxxij. a
Originale peccatum qua iuſtitia infligitur aie inno‑centi. diſt. xxxij. e
Originale peccatum vtrum ſit voluntarium vel ne‑ceſſarium. ibidem. f
Origo primi peccati que ſit. diſt. xxxiij. b.

Paradiſus quot modis accipitur. diſ xvii. e
Paradiſi locus qualis ⁊ vbi ſit. diſt. xvij. e
Parentes primi ſi non peccaſſent quales filios pro‑creaſſent. diſt. xx per totum.
Parẽtũ pctã quõ tranſeũt in filios. diſt. xxxiii. a. b
Parẽtũ pctã vtrũ imputant̃ filiis. diſt. xxxiij. d
Parentum peccata quomõ viſitant̃ in filios vſqꝫ in quartam generationem. diſt. xxxiij. i
Paruulorum pena ſine baptiſmo decedentiũ eſt mi‑tiſſima diſt. xxxiij. e
Peccare vtrum poſſunt angeli. diſt. vii. a
Peccatum hominis quare remediabile eſt: ⁊ nõ dia‑boli. diſt. xxi. f
Peccatũ ade vñ ortum habuit. diſt. xxii. a. ⁊ ꝑ totũ.
Peccauit an plus adam ꝙ̃ eua. diſt. xxii. e
Pctm̃ vtrum excuſat̃ ignorantia. diſt. xxii b. i
Peccandi ſimilitudo in nobis eſt ſicut in adam diſt. xxiiii. g
Pctm̃ ade non fuit originale vel actuale. diſt. xxx. b
Peccatum ade quomodo intrauit in mundũ ibidẽ. c. ⁊ per totum.
Peccatum originale quid ſit. diſt xxx. e. g.
Peccatum originale quõ a patribus trãſeat in filios. diſt. xxxi. a. ⁊ per totum.
Peccatum originale quomodo in baptiſmo dimitta‑tur diſt xxxii. a
Peccata patrum an omnium tranſeant in filios: an aliquorum. diſt. xxxiii. a
Peccatum ade quomodo plura peccata in ſe habu‑it. diſt. xxxiii. d
Peccatum ade an ſit grauius ceteris peccatis. diſti. xxxiii. f
Peccatum ade an ſit dimiſſum. ibidem. b
Peccata parẽtum quõ viſitant̃ in filios vſqꝫ in tertiã ⁊ quartam generationem. diſt. xxxiii. i
Peccatum primum vnde ſit ortum. diſt. xxxiiii. b
Peccatum quid ſit. diſt.. xxxv. a
Pctm̃ quõ ꝓt corrũpẽ bonũ cũ nihil ſit. di. xxxv. l. m
Pctm̃ inquantũ pctm̃ an ſit cã peccati. diſt. xxxvi. a
Pctm̃ inquãtũ pctm̃ an ſit pena pctĩ. di. xxxvi. ꝑ totũ.
Pctm̃ cõmiſſum vtrum maneat in hoīe vſqꝫ quo pe‑niteat. diſt. xlii. d
Peccatum dupliciter manet in homine. ibidem.
Peccandi modi quõ diſtinguuntur. diſt. xlii. f

Digitized by Google

Tabula.

Peccatum ⁊ delictum quomodo differunt ibidem.
Peccata mortalia ſunt ſeptem. diſt. xlij. b.
Pctm̄ in ſpūm ſanctum quid ſit. diſt xliij. a.
Peccatū in ſpūm ſanctū quō accipit̄. ibidem. c.
Peccandi potentia an ſit a deo vel a diabolo. diſtin. xliij. per totum.
Pena paruulorū ſine baptiſmo decedentium eſt mi tiſſima. diſt. xxxiij. e
Pena vtrum ſit priuatio boni. diſt. xxxv. a
Pene pcti quō quedā pctā ſunt. diſt. xxxvj. p totum.
Perfectum dicit̄ tribus modis. diſt. iiij. e
Perſonarum pprietates que ſunt. diſt. xxvj. a. b
Pñt vtrū aliq̄d demones ex natura. diſt. vij. l
potentiā quā habuit hō ante pctm̄. diſt. xxiiij. a
Potentia peccādi an ſit homini a deo vel diabolo. diſt. xliiij. a
Potētie an ſit reſiſtendum cū a deo ſit. diſt. xliiij. d
Preſciuerunt vtrū mali angeli ſuum caſuz. diſt. iiij. a
Preſciuit vtrum homo ſuum caſum. diſt. xxiij. f
Qualis fuit materia de qua factus eſt mū dus. diſt. xij. per totum.
Qualis fuit lux quā primo deus creauit. diſt xiij b
Quales facti ſunt angeli an boni vel mali. diſtin. iij. per totum.
Qualis factus ē homo ⁊ quare ſit factus. diſt. ij. per totum. ⁊ diſt. xvj. per totum.
Quare malis angelis non eſt conceſſum habitare in celo vel in terra. diſt. vi c
Quare dormienti viro facta eſt mulier. diſt. xviii. d
Quare poſt oēs creaturas factus eſt hō. diſt. xv. e
Quattuor modis operatur deus. diſt. xij b
Quattuor ſunt ſtatus liberi arbitrij. diſt. xxv. g
Quattuor ſunt ſpecies ſuperbie. diſt. xlij. i
Quō in nobis eſt vir mulier ⁊ ſerpēs. diſt. xxiiij. g
Rationalis creatura quare facta ſit. diſtin. j. d. f. g.
Rationalis creatura eſt duplex. diſt. j. d. ⁊. l
Ratio habet duas partes. diſt. xxiiij. f.
Ratio vbi in anima incipit. diſt xxiiij. f
Ratio ⁊ ſenſualitas quomodo differunt. ibidem.
Radix oīs mali eſt ſupbia ⁊ cupiditas. diſt. xlij. i. k
Reatus accipitur multis modis. diſt. xlij. e.
Redēptus quare ſit hō ⁊ non angelus. diſt. xxj. b
Remediabile q̄re ē pctm̄ hoīs ⁊ nō angeli. di. xxj. f
Rerum oium eſt vnum principium. diſt. j. a
Reſiſtere malo qn̄ eſt meritoriū ⁊ qn̄ nō. di. xxiiij. c.
Reſiſtendum an ſit poteſtati. diſt. xliiij. c
Sciam triplicem habuit homo ante caſuz diſt. xxiii. c. d
Senſualitas quid ſit diſt xxiiij. f
Sēſualitas qb᷒ modis accipit̄ in ſcriptura. di. xxiiij. b
Septem ſunt peccata mortalia. diſt. xlij b.
Septimo die requieuiſſe deū quō itelligit̄. diſt. xv. g
Serpentis in ſpecie quare diabolus hominem dece pit. diſt. xxi. b
Serpēs quare dr̄ calidior cūctis aīalib᷒. diſt. xxi. b
Serpētem quare non horruit mulier. diſt xxi. b
Sol quare factus ē ſi lux prima ſufficiebat. diſt. xiij. f
Status hoīs ante pctm̄ qualis fuit. diſt. xix a.
Status liberi arbitrij ſunt quattuor diſt. xxv. g.
Supbia quō fuit in primis parētibus. diſt. xxij. a. d. e
Superbia eſt radix omnis mali. diſt. xlij. i
Superbia habet quattuor ſpecies. diſt xlij. i
Talis eſt ordo peccādi in nobis qualis fuit in primis parentibus. diſt. xxiiii. g
Tentare non audet diabolus hoiez: eo vitio in quo eſt victus ab eo. diſt. xj. b
Tentationis modus qualis fuit erga primos parentes. diſt. xxi. c.
Tentatus eſt adam tribus modis. diſt. xxj. d. e
Tentatio eſt duplex. diſt. xxi. e
Tētari q̄re pmiſit de᷒ hoiez ſciēs eū caſuꝝ. di. xxiij. a
Tenebre capiunt̄ duobus modis. diſt. xij. d
Terra quō ⁊ vn̄ facta eſt: ⁊ quid noīe terre ſignificat̄ diſt. xij per totum.
Tria ſunt genera bonorum. diſt. xxvi. k
Ubi facta fuit lux prima. diſt. xiij. c
Unde pceſſit conſenſus primi peccati cū natura hoīs eſſet incorrupta diſt. xxij. l
Uelle nāliter bonū quō dicitur hō. diſt. xxxix. c
Uenenoſa aīalia quare ⁊ qn̄ facta ſunt. diſt xv. c
Ueniale pctm̄ quid ſit in anima. diſt xxiiii. b
Uir quare prius muliere factus ſit. diſt. xviii. b
Uirtutibus vtrum quis male vti pōt. diſt. xxvi. k
Uirtus q̄d ſit ⁊ q̄s actus eius. diſt xvii. a. ⁊ per totuz.
Uirtutum munera que ſunt. diſt. xxvii g
Uirtus an ſit motus mentis. diſt. xxvii. l
Uirtutes vtrū hō an̄ pctm̄ habuerit. diſt. xxix. b
Uiuentem aiam quō dicit̄ habere hō. diſt. xix. b
Uiuere vtrum potuiſſet homo vtens de alijs lignis q̄z de ligno vite. diſt. xix c
Uolūtas vtrū pceſſerit pmū hoīs pctm̄. diſt. xxii. m
Uoluntas quid ſit. diſt xxvi. b
Uoluntas bona comitatur gratiam ⁊ non ecōuerſo. diſt xxvi. c.
Uolūtas bona quedā dona dei preuenit. di. xxvi. c
Uoluntas ex fine cognoſcit̄. diſt. xxxviii. a
Uoluntates bone vnū hn̄t finem. diſt. xxxviii. c
Uoluntas: intētio: finis: quō differunt. diſt. xxxviii. f
Uoluntas quare dr̄ pctm̄ cum ſit de nālibus bonis: quorum nullū peccatum eſt. diſt. xxxix. a
Uoluntatis actus quare ſit pctm̄ cum actus aliaruz potentiarum non ſunt peccata. diſt. xxxix. b
Uoluntas mala ⁊ actio mala in eodē hoīe ⁊ circa eā dem rem: an ſint vnum pctm̄ an plura. diſt. xlii. a
Uſus idez eſt virtutis ⁊ liberi arbitrii diſt. xxvii. i
Uti vtrum q̄s male pōt virtutibus. diſt. xxvi. k

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google